

วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์

ISSN 2673-0987

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Journal of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)

Phetchaburi Rajabhat University

ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564

Vol.23 No.2 July-December 2021

วัตถุประสงค์	1. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ที่ปรึกษา	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
บรรณาธิการ	ดร.กมลทิพย์ รักเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ผศ.ประอรนุช โปร่งมณีกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
กองบรรณาธิการ	ศ.ดร.สิริวรรณ ศรีพหล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รศ.ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รศ.นท.ดร.สุมิตร สุวรรณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา มหาวิทยาลัยศิลปากร รศ.ดร.เอกรินทร์ พึ่งประชา มหาวิทยาลัยศิลปากร รศ.เบญจรัตน์ สีทองสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผศ.ดร.พนิตนาฏ ชูฤกษ์ มหาวิทยาลัยรังสิต ผศ.ดร.พณีย์ มั่งคั่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ผศ.ดร.ธัญวรรณ กำคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ผศ.ดร.ขวัญใจ กิจชาลรัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ รศ.ดร.สรिता บัวเขียว มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี รศ.ดร.พิมพ์ระวี ไรจน์รุ่งสัจย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ฝ่ายจัดการ สำนักงาน	นางสาวจิรปริยา จ้อยแจ้ง นางละออง เชื้อนขันธสถิต นายนฤนาท ไม้แก้ว กองบรรณาธิการวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 38 หมู่ 8 ตำบลนาุ้ง อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000 โทรศัพท์/โทรสาร 0-3270-8615, 089-542-3113 e-mail: jhssr.pbru@hotmail.com
เจ้าของงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
การส่งบทความ	ส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ http://hs.pbru.ac.th/journal/
กำหนดเผยแพร่	ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม – มิถุนายน และกรกฎาคม – ธันวาคม)
เงื่อนไขการตีพิมพ์	ทุกบทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 คน ในลักษณะ Double-blind peer review
สถานที่พิมพ์	โรงพิมพ์อภิญญาการพิมพ์ 360 ซอย หัวหิน 47/1 ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน ประจวบคีรีขันธ์ 77110 โทร. 032 511 643

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ฉบับนี้ เป็นวารสารที่ออกเป็นปีที่ 23 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564) วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ ยังคงให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพมาตรฐานและเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความทางวิชาการและงานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของคณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมถึงผู้สนใจทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นเวทีทางวิชาการให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้สนใจได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการงานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์อื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสรรค์สร้างองค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สู่สังคม

บทความในวารสารฉบับนี้เป็นผลงานของอาจารย์ นักวิชาการและนักศึกษาจากทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีเนื้อหาในด้านคติชนวิทยา การพัฒนาชุมชน การปกครอง การศึกษา การท่องเที่ยว และประวัติศาสตร์ เช่น บทความเรื่องความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตกและตะวันออก บทความเรื่องการประท้วงใหญ่ปัดตานี พ.ศ. 2518: บทเรียนที่ถูกลืม บทความเรื่องสันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม : ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม สู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน บทความเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี บทความเรื่องชนิดของคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทยจากเว็บไซต์สยามกีฬาเป็นต้น โดยทุกบทความจะผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน ซึ่งทางกองบรรณาธิการต้องขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจประเมินบทความอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง และขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ส่งผลงานอันมีคุณค่ามาร่วมตีพิมพ์ในวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างองค์ความรู้และเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สืบต่อไป

อาจารย์ ดร.กมลทิพย์ รักเกียรติยศ

สารบัญ

ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตกและตะวันออก	7
ณาวินิย์ รักพาณิชย์	
การพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีน อำเภอชะอำ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน	24
มนธนต์ สินทร	
แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร	39
ประเทือง มูลทองตน	
ชินโสณ วิสฐนิกิจา	
สาวิตตรี จบศรี	
การประท้วงใหญ่ปีตตานี พ.ศ. 2518: บทเรียนที่ถูกลืม	50
พินธกร นามดี	
ย้อนรำลึกความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐอเมริกาในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5	62
ศศิพัชร จำปา	
เพ็ญพนอ พ่วงแพ	
วรสวัสดิ์ วงศ์พันธุ์เศรษฐ์	
การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	76
ศิริเสนห์ หอมนาน	
สันติสุขแบบวิถีพุทธวัฒนธรรม : ความเห็นต่างในสังคมพุทธวัฒนธรรม สู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อม	89
ในชุมชน	
สุธิดา บุตรแขก	
สุชาติ เกาทอง	
รูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก	107
ช่อพฤกษ์ ผิวภู	
ไชยา ยิ้มวิไล	
ชนิดของคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทยจากเว็บไซต์สยามกีฬา	129
อ้อฉี หลิน	
ชลมาณ ดาราดาย	
การจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี	142
คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา	
การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้าน	159
ขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ	
จิตตานันท์ มีทิศ	
พัทธ์ธีรา ผัดวงศ์	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี	171
เสาวลักษณ์ วิบุรณกาล	

สารบัญ

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วรรณภา บำรุงพันธ์ ยุพิน ยืนยง	186
การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี วรรณิศา สีฟ้า	208

Content

Beliefs in the Morality of the West and the East	7
Yavinee Rakpanich	
A Development of Cha-am Tour-guide Map in Chinese for Chinese Tourists	24
Montanat Sinthorn	
Motivation Factors Affecting the Performance of the Employees of 3 Stars hotel in Bangkok	39
Pratueng Mooltongton	
Chinnaso Visitnitikija	
Sawittree Jobsri	
Pattani Demonstration of 1975: Lessons Forgotten	50
Pinthakorn Namdee	
Delve into Thailand–United States of America relations from the reign of King Rama III to King Rama V	62
Sasiphat Champa	
Phenphanor Phuangphae	
Wasawat Vongphantuses	
The Development of Learning Material on Dancing Terminology and Thai Dancing Art Language for Mattayom 1 Students	76
Sirisaney Homnan	
The Peacefulness of the Multicultural Trajectory : the Different Opinions in the Multicultural Society Brings about the Integration of Arts and Community Environment	89
Suthida Butkheak	
Suchat Thaothong	
The Competency Special Model for Personnel of the Local Government	107
Organization in Tak Special Economic Development Zones	
Chorpruek Phioku	
Chaiya Yimwilai	
Classification of Verbs in Thai Boxing News Headlines on SiamSport Website	129
YiQi Lin	
Salman Darachai	
Tourism Risk Management in Bangsaen Beach of Chonburi Province	142
Komsit Kianwatana	
Participation of Local People in the Management of Cultural Tourism Activities: Community of Ban Khun Samut Chin, Samut Prakan	159
Jitthanan Metis	
Phatthira Pudwong	

Content

The Factors affecting the participation of the elderly in the operation of an elderly school in Phetchaburi Province	171
Saowalak Wiboonkarn	
Enhancing Phathomsuksa 5 Students' Science Learning Achievement and Analytical Thinking Skill Using Inquiry-based Learning Approach (5Es) and Concept Mapping Technique	186
Wannapa Bumrungpun	
Yupin Yuenyong	
The Knowledge Management of the Local Wisdom on the Art of Banana Trunk Carving in Schools under the Secondary Educational Service of Area Office 10 Petchaburi Province	208
Wanneesa Seefa	

ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตกและตะวันออก

Beliefs in the Morality of the West and the East

ญาวิณีย์ รักพานิชย์
Yavinee Rakpanich

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author E-mail: y.rakpanich@gmail.com

(Received: May 6, 2021; Revised: July 19, 2021 ; Accepted : August 31, 2021)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ได้ศึกษาความเชื่อเรื่องขวัญ จากประเด็นปัญหาที่เกิดจากความสงสัยในเรื่องเกี่ยวกับความหมายของขวัญคืออะไร ลักษณะของขวัญเป็นอย่างไร ประเภทของขวัญมีกี่ประเภท และความเข้าใจเรื่องขวัญของชาวตะวันตกและชาวตะวันออกมีความแตกต่างกันอย่างไร โดยการศึกษาดังกล่าวนี้ได้อาศัยข้อมูลจากหนังสือ ตำราพิธีกรรม เอกสารทางวิชาการ ผลจากการศึกษาพบว่า ความเชื่อและความหมายเรื่องขวัญมีลักษณะแนวคิดที่มีความหมายในเชิงบวก (Positive) ในแง่ของการให้กำลังใจและความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต นั่นคือ มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาต้องการให้ชีวิตของตนได้มีแต่สิ่งที่ดี โดยความปรารถนาที่เกี่ยวข้องกับชะตากรรมมนุษย์ซึ่งชะตากรรมของมนุษย์จะดีหรือร้ายนั้นขึ้นอยู่กับสถานะของขวัญ โดยความเชื่อเรื่องขวัญเป็นความเชื่อของมนุษย์หลาย ๆ ชนชาติ บางชนชาติอาจจะไม่เรียกสิ่งนามธรรมนี้ว่าขวัญ แต่อาจเรียกเป็นอย่างอื่นอย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาตามหลักความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติทั่วไปแล้วจะพบว่า บางชนชาติโดยเฉพาะชนชาติตะวันตกมีแนวคิดความเชื่อเรื่องขวัญในลักษณะของการเสริมสร้างพลังชีวิตเพื่อให้เกิดกำลังใจ และความเชื่อมั่น โดยออกมาในรูปแบบความเชื่อที่เกี่ยวกับโชคกลาง ของคลัง หรือเทพเจ้า แต่ปัจจุบันนี้ชนชาติตะวันตกมีความเข้าใจลักษณะขวัญที่แปรผันออกไปเป็นลักษณะของการสร้างกำลังใจจากตนเอง ด้วยการใช้วิธีคิดแบบมีเหตุผลตามกระแสความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มากกว่าการอาศัยพึ่งพาอำนาจเหนือธรรมชาติ ส่วนแนวคิดความเชื่อเรื่องขวัญของชนชาติตะวันออกยังปรากฏให้เห็นลักษณะขวัญเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เหนือธรรมชาติและจำเป็นต้องอาศัยพึ่งพาสีนี้เพื่อสร้างกำลังใจและความเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิตอยู่ โดยถ่ายทอดความเชื่อนี้ออกมาในรูปแบบของพิธีกรรม ขณะเดียวกันเมื่อศึกษาความเชื่อขวัญของชนชาติตะวันตกและชนชาติตะวันออก พบว่าขวัญของชาวตะวันตกมี 3 ประเภท ได้แก่ ขวัญคน ขวัญสัตว์ ขวัญพืช ส่วนประเภทขวัญของชาวตะวันออกมี 4 ประเภท โดยเพิ่มขวัญประเภทสิ่งไม่มีชีวิต แต่กระนั้นความเชื่อเรื่องประเภทของขวัญทั้งสองชนชาติแตกต่างกันตรงที่ชนชาติตะวันตกไม่มีการระบุความชัดเจนว่ามีขวัญประจำอยู่กับสิ่งต่าง ๆ แต่จะมีประเภทขวัญที่อธิบายไว้ในลักษณะของพิธีกรรมที่มนุษย์ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพืชและสัตว์ ซึ่งประเด็นนี้มีความเหมือนกันกับพิธีกรรมเรียกขวัญของชาวตะวันออกเท่านั้น

คำสำคัญ: ขวัญ พลังอำนาจเร้นลับอยู่เหนือมนุษย์และเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ

Abstract

This article studied the belief in Kwan, from the problem issue that caused by doubts about the meaning of Kwan, what Kwan is, how many kinds of Kwan are there? and understanding of Kwan of the Westerner and the Easterner, the differences of understanding about Kwan of them. The study was based on information from books, ritual texts, the academic documents. The results of the study found that the belief and meaning of Kwan is a positive concept in terms of encouragement and auspiciousness in life. Every people has a desire for their life to be good. This wish is related to human destiny, which relates to each person's fate. The person's fate is good or bad which depends on the condition of Kwan. The belief of Kwan is humans' belief in various races. Some races may not be called Kwan but they may be named the other names. However, after studying the belief in supernatural things, some nations, especially the Westerners, believe in Kwan in the form of encouraging, and the form of fortune, talismans, or gods. Nowadays, Westerners understand Kwan in the form of encouragement by critical thinking based on advanced science more than supernatural things. The Easterners' belief in Kwan is based on supernatural things. It's necessary for their life because it is an encouraging thing in the form of a ritual. At the same time, when studying the beliefs of Western and Eastern peoples found that there are 3 types of Kwan for the Westerners that are Kwan of humans, Kwan of animals, and Kwan of plants. There are 4 types of Kwan for the Eastern people, which are Kwan of humans, Kwan of animals, Kwan of plants, and Kwan of non-living things. However, the beliefs about the Kwan of the two nations are different. Western peoples do not specify the condition of Kwan but Kwan is described in the form of ritual in which humans must relate to plants and animals. This issue is the same as the ritual of the Eastern peoples.

Keyword: Kwan, supernatural things

บทนำ

ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ พบว่าเป็นเรื่องที่ถูกละเลยอยู่ในความคิดของมนุษย์ และมีอิทธิพลอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยมีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ที่จะแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้นความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ จึงมีมาตั้งแต่เริ่มมีมนุษย์ชาติ แล้วค่อย ๆ พัฒนามาเป็นระบบความเชื่อที่ชัดเจน และเป็นเรื่องของอำนาจเหนือธรรมชาติ (Super naturalism) ที่มีอยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ โดยยอมรับในพลังอำนาจด้วยการเคารพบูชา ประกอบพิธีกรรม จนกระทั่งประเพณีปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบกติกาที่เห็นว่าเหมาะสมกับความเชื่อนั้น ขณะเดียวกันความเชื่อส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ (ลัญจกร นิลาภรณ์, 2560: 13) ดังเช่นความเชื่อเรื่องขวัญ นับเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์อย่างหนึ่งโดยเฉพาะมนุษย์ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่มี ความเชื่อเรื่องดังกล่าวนี้มานานรวมถึงคนไทยด้วย ดังที่ศาสตราจารย์มณี พยอมยงค์ ได้กล่าวถึงขวัญเอาไว้ว่า “สังคมไทยทุกภาคถือว่าขวัญเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งที่สิ่งสถิตอยู่ในร่างกายคนและสัตว์ ขวัญเป็นธรรมชาติที่เบา

มาง่ายไปง่าย และสะดุ้งหวาดผวาทกออกตกใจ ขวัญจะหนีออกจากร่างกายดังคำว่า ขวัญหนีดีฝ่อ ขวัญดี อายุมัน ขวัญเย็น เหล่านี้นล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องบอกทางร้ายและดี” (มณี พยอมยงค์, 2529: 197)

คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องขวัญ เช่นเดียวกับคน “ไต่” หรือ “ไท” ในท้องที่ต่าง ๆ ปัจจุบันนี้แม้คน ตระกูลไทหลายกลุ่มไม่เคยมีการติดต่อกัน แต่ก็พบว่าภาษาที่พูดคล้ายกันและยังใช้คำว่า “ขวัญ” เหมือนกัน ทั้งนี้ อาจเพราะเป็นความเชื่อที่ได้รับสืบทอดมาจากสังคมของคนไทโบราณอย่างเดียวกัน เนื่องจากคำว่า “ขวัญ” เป็น คำเก่าแก่ และคนไทกลุ่มต่าง ๆ ก็ได้มีความเชื่อเรื่องขวัญกันมานาน และความเชื่อดังกล่าวนี้นี้ได้มีการเปลี่ยนแปลง ไปตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม โดยการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดนั้นมีอยู่ 2 แง่ด้วยกัน ได้แก่

1. ในแง่การออกเสียง ไทยกลางออกเสียงคำนี้ว่า “ขวัญ” แต่ภาษาไทถิ่นอื่น ๆ ทั่วไปและนอกประเทศ ไทยออกคำนี้ว่า “ซ็อน” บ้าง “ผั่น” บ้าง แตกต่างกันไปตามถิ่นต่าง ๆ

2. ในแง่ของความหมาย ภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ใช้คำว่า “ขวัญ” ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออย่างมีขอบเขตที่ แตกต่างกันไป ดังนี้

2.1 ในภาษาไทถิ่นนอกประเทศ เช่น ภาษาไทในประเทศจีน อินเดีย พม่า คำว่า “ขวัญ” มีความหมายในทำนองเดียวกับที่ใช้อยู่ในภาษาถิ่นในประเทศไทย ในแง่ที่ว่า เป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในตัวมนุษย์ ไม่มี อิทธิฤทธิ์อะไร แต่ถ้าไม่อยู่ในร่าง เจ้าของร่างก็จะไม่เป็นปกติ ในส่วนที่ต่างไปคือ ขวัญยังคงอยู่ต่อไปหลังจากที่ เจ้าของร่างกายตายแล้ว ดังนั้นในหมู่คนไทยนอกประเทศไทย จึงมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องของคนที่ตายไปแล้วกลับมา บ้านเดิมเพื่อติดต่อกับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ (วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, ม.ป.ป.: 15)

2.2 คนไทในประเทศไทย ขวัญเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของร่างเมื่อยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น เมื่อใดที่ เจ้าของร่างตายไปจะไม่มีการพูดถึงขวัญของคน ๆ นั้นอีก และหากจะพูดถึงก็จะกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งว่า “วิญญาณ” หากเจ้าของร่างกายยังมีชีวิตอยู่ก็จะไม่มีการกล่าวถึงวิญญาณนั้นอีก ดังนั้นจึงให้ “ขวัญ” แยกกันกับ “วิญญาณ” ซึ่งถ้าจะพูดถึงขวัญก็จะเป็นเรื่องของคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ส่วน “วิญญาณ” ก็จะเป็นเรื่องของคนตาย (วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, ม.ป.ป.: 30)

ขวัญมีความสำคัญมากในวิถีชีวิตสังคมไทย เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในเรื่องของชีวิตและความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นรากฐานของความเชื่อเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ อีกทั้งยังได้สะท้อนลักษณะของความเชื่อแบบดั้งเดิมที่พบเห็นกันโดยทั่วไป ขวัญเป็นเรื่องความลึกลับทางจิตใจ โดยเชื่อว่าเป็นพลังที่ช่วยให้ทุกสิ่งทุกอย่างมีชีวิต ความคิดเช่นนี้ไม่แยกแยะระหว่าง โลกทางวัตถุกับโลกทางนามธรรม ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างทั้งคน สัตว์ พืช และสิ่งของ ต่างก็มีขวัญ ดังจะเห็นได้จาก พิธีกรรมการเรียกขวัญของคนไทยที่มีทั้งขวัญ คน สัตว์ ข้าว วัวควาย บ้านเรือน และสิ่งของต่าง ๆ ที่มีความเชื่อ ขวัญเข้าไปเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าความเชื่อเรื่องขวัญจึงเป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยถือว่าขวัญมีธรรมชาติเป็นของตนเอง เป็นสิ่งนามธรรมที่สิงอยู่ทั่ว ๆ ไป และมีพลังอำนาจคอยเฝ้ารักษาคน และสิ่งต่าง ๆ ตลอดเวลา หากขวัญหนีหายออกไปจากร่างกายแล้วย่อมทำให้ผู้ที่เป็นเจ้าของขวัญนั้นเจ็บป่วยหรือ ร่างกายและจิตใจผิดปกติ วิธีการที่เรียกสิ่งนี้กลับมาให้เจ้าของมีกายและจิตสมบูรณ์คือการจัดทำพิธีกรรมเรียก ขวัญหรือสู่ขวัญ ปัจจุบันนี้พิธีกรรมดังกล่าวยังมีอิทธิพลต่อคนในสังคมไทยอยู่ แต่ในขณะเดียวกันผู้ที่เกี่ยวข้องกับ พิธีกรรมดังกล่าวยังไม่มีใครที่จะอธิบายความหมายจากความเชื่อเรื่องขวัญให้เป็นที่เข้าใจตรงกันได้อย่างชัดเจน เพราะดูเหมือนต่างคนต่างอธิบายไปตามความเข้าใจของตนเสียมากกว่า ดังนั้นการศึกษาความหมายของขวัญ ลักษณะของขวัญ ประเภทของขวัญ ตลอดจนความเข้าใจเรื่องขวัญของชาวตะวันตกและชาวตะวันออก จึงเป็น

เรื่องและผู้เขียนมีความน่าสนใจที่จะศึกษาเพื่ออธิบายความชัดเจนเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องขวัญตามเนื้อหาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ความเชื่อเรื่องขวัญ

คำว่า “ขวัญ” ตามความหมายของ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 169) กล่าวว่า “ขวัญ” หมายถึง ผมหหรือคนที่ขึ้นเวียนเป็นกันหอย ; มิ่งมงคล, สิริ, ความดี, เช่น ขวัญข้าว ขวัญเรือน; สิ่งที่ไม่มีตัวตน เชื่อกันว่า มีอยู่ประจำชีวิตของคนตั้งแต่เกิดมา ถ้าขวัญอยู่กับตัวก็จะเป็นสิริมงคล เป็นสุขสบายจิตใจมั่นคง ถ้าคนตกใจหรือเสียขวัญ ขวัญก็จะออกจากร่างไป ซึ่งเรียกว่า ขวัญหาย ขวัญหนี ขวัญบิน เป็นต้น ทำให้คนนั้นได้รับผลร้ายต่าง ๆ เรียกผู้ตกใจง่าย คือ เด็กหรือหญิงซึ่งมักจะขวัญหายบ่อย ๆ ว่าขวัญอ่อน และอนุโลมใช้ไปถึงสัตว์หรือสิ่งของบางอย่างเช่น ช้าง ม้า ข้าว เรือน ฯลฯ ว่ามีขวัญเช่นเดียวกับคนเหมือนกัน

นอกจากนี้ การขยายความและให้ความหมายและลักษณะของ “ขวัญ” ที่อยู่ในมนุษย์ บางครั้งเรียกว่า “ขวัญชีวิต” โดยให้อธิบายว่าขวัญเป็นสิ่งที่อยู่ประจำชีวิต สิ่งที่ไม่มีตัวตน สิ่งไม่มีรูป และแฝง (สิง) อยู่ในร่างกาย ไม่มีอำนาจหรืออิทธิฤทธิ์ใด ๆ หากว่าขวัญไม่อยู่ในร่างกายของเจ้าของขวัญ ชีวิตจะไม่ปกติ มีบางทัศนะกล่าวว่า ขวัญไม่ใช่จิตใจหรือวิญญาณ แต่หมายถึงสิ่งที่ครองใจ หากขวัญหายไปจากร่าง จะทำให้ร่างกาย

ขณะเดียวกัน เมื่อเกิดการเจ็บป่วยเรียกว่าขวัญหาย หากขวัญอยู่กับตัว จะทำให้เป็นปกติ และสุขภาพสบายใจ (รุจิราภรณ์ อรรถสิษฐ์, 2548: 2) ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องขวัญจะพบว่าความเชื่อเรื่องนี้เป็นความเชื่อของทุกชนชาติ แต่อาจมีแนวคิดวิธีการหรือรูปแบบของความเชื่อแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของแต่ละชนชาติ แต่อย่างไรความเชื่อนี้ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเหมือนกัน คือ เพื่อการแสวงหาสิ่งที่ดีและความอยู่รอดปลอดภัยหรืออีกนัยหนึ่งก็เพื่อต้องการให้โชคชะตาชีวิตของตนเองดีขึ้น

ดังนั้น จึงสังเกตได้ว่าความเชื่อใดที่ส่งผลต่อร่างกายและจิตใจในการดำเนินชีวิตของมนุษย์รูปแบบนี้ส่วนใหญ่ยกให้เป็นเรื่องของไสยศาสตร์ที่มีกระบวนการเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ดังความเชื่อเรื่องขวัญของชนชาติต่าง ๆ ที่จะกล่าวไว้ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตก

ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตกมีมานานนับตั้งแต่สมัยโบราณ เช่นเดียวกับชาวตะวันออก แต่สำหรับความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตกนั้นอาจแตกต่างทางด้านการกำหนดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งถ้ามองโดยภาพรวมแล้วจะพบว่าเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์รู้สึกว่าคุณเองยังไม่สามารถนำให้ชีวิตมีความสุขสมบูรณ์ได้ตลอดเวลา เมื่อนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยที่พึ่งทางด้านความเชื่อเป็นตัวช่วยเสริมพลังในการเผชิญชีวิตต่อไป ดังจะพบได้จากความเชื่อต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับความเชื่อเรื่องขวัญ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างความเชื่อชาวตะวันตกที่มีฐานทางความคิดและมีจุดมุ่งหมายที่ตรงกันกับความเชื่อเรื่องขวัญดังต่อไปนี้

1.1 ความเชื่อเรื่องพลังสิ่งเร้นลับของชนเผ่ามนุษย์สมัยโบราณ

จากการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาในช่วงแรก ได้พบว่ามนุษย์สมัยโบราณเผ่าต่าง ๆ มีความเชื่อว่าพวกเขาได้ถูกห้อมล้อมด้วยพลังที่ไม่อาจเห็นได้ นับตั้งแต่মনะ (Mana) หรือวิญญาณไปจนถึงเทพเจ้าต่าง ๆ มนุษย์หรือวิญญาณเป็นพลังภายในตัวเองซึ่งดีหรือเลวก็ได้ แต่มนุษย์อาจมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยพิธีกรรมบางอย่างเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในสิ่งที่พวกเขาต้องการ ดังเช่นที่ทำกันในยุคแรกเพื่อความดีงามของสังคม คือ พิธีกรรมเต้นรำอันศักดิ์สิทธิ์ในหมู่ชาวอินเดียน หรืออเมริกาเหนือ ดังเช่นพิธีกรรมเต้นรำชาวโพโตเพื่อให้เมล็ดพืชเติบโต และพิธีกรรมเต้นรำควายเพื่อความสำเร็จในการล่าสัตว์ (จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี, 2542: 10)

1.2 ความเชื่อเรื่องวิญญาณของชาวอียิปต์โบราณ

ชาวอียิปต์โบราณเชื่อว่าธรรมชาติของคนมีสองด้าน ด้านหนึ่งคือร่างกายที่เสื่อมสลายแต่จิตวิญญาณยังไม่ตาย อีกด้านหนึ่งคือ วิญญาณ เมื่อคนตายแล้ววิญญาณของผู้ตายกลายเป็นนกเล็ก ๆ บินอยู่เหนือซากศพ ซึ่งภาพนี้มีปรากฏในภาพแกะสลักของชาวอียิปต์ เรียกว่า “คา” (Ka) รูปภาพแกะสลักที่เรียกว่า “คา” นี้ หมายถึง วิญญาณของผู้ตายที่ออกจากร่างกายคนและกลายเป็นนกแต่มีศีรษะเป็นคน ด้วยเหตุนี้ความเชื่อในเรื่องวิญญาณจึงเป็นความเชื่อเก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ (จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี, 2542: 9)

จากความเชื่อของชาวอียิปต์ดังกล่าวนี้พบว่า ความเชื่อเรื่องวิญญาณของชาวตะวันตกโบราณเกิดจากฐานความคิดที่ตรงกับการให้ความหมายขวัญของเผ่าพันธุ์ไทยที่เชื่อว่า ขวัญยังคงอยู่ต่อไปหลังจากที่เจ้าของร่างตายแล้ว (วิไลวรรณ ขนิษฐานนท์, ม.ป.ป.: 12)

1.3 ความเชื่อเรื่องโชคชะตา

ความเชื่อที่เกี่ยวกับโชคชะตาภาษาอังกฤษเรียกว่า Fate มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Fertum หมายถึง โองการจากพระเจ้าที่มีสาเหตุในการควบคุมความประพฤติและการถูกกำหนด โดยทั่วไปแล้วชาวตะวันตกโบราณเชื่อว่าพระเจ้า (God) เป็นผู้กำหนดความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย (Carendish, 1994: 918)

ความเชื่อเรื่องโชคชะตาเป็นความเชื่อที่มีมานานของทุกชนชาติ เมื่อเปรียบเทียบกับความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันออกและความเชื่อเรื่องโชคชะตาของชาวตะวันตก จะเห็นว่าความเชื่อทั้งสองมีจุดมุ่งหมายเหมือนกัน คือ ความต้องการให้ชะตาชีวิตดีขึ้น สำหรับชาวตะวันตกได้ยึดเอาเรื่องโชคชะตามาเป็นตัวกำหนดในการดำเนินชีวิต โดยเชื่อว่าเมื่อใดที่ชีวิตเกิดความโชคร้ายก็แสดงว่าชะตาชีวิตในช่วงนั้นเผชิญกับความทุกข์ยากลำบาก แต่ถ้าเกิดความโชคดีช่วงนั้นชีวิตจะราบรื่นมีความสุข เช่นเดียวกับความเชื่อเรื่องขวัญ ที่เชื่อว่าเมื่อใดที่ขวัญดีชะตาชีวิตในช่วงนั้นก็จะราบรื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จได้ง่าย แต่ถ้าช่วงใดที่ขวัญไม่ดีก็แสดงว่าช่วงนั้นชะตาชีวิตเป็นทุกข์เจ็บไข้ได้ป่วยหรือพบอุปสรรคมากมาย ตามความเชื่อแล้วจะเชื่อว่าช่วงนี้มีเคราะห์ เพราะเนื่องจากขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัว

เมื่อศึกษาวิถีชีวิตชาวโรมันส่วนใหญ่พบว่า เป็นกสิกรที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชครางของคลังต่าง ๆ และยังมีนักปราชญ์ เช่น ฟิเธียน ชาวโรมันเรียกว่า ลาร์เรส (Lares) และพานาเท (Panstes) เจ้าที่ปกครองท้องไร่ท้องนา ฝัประจำบ้าน เรียกว่า เวสตา (Vesta) เมื่อได้ติดต่อใกล้ชิดกับกรีก การนับถือภูตผีปิศาจก็เปลี่ยนไปเป็นเทพเจ้าและเทพี เทพเจ้าของโรมันเป็นเพียงวิญญาณ (Spirits) ซึ่งมีชื่อเรียกแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้

1) กลุ่มเทพที่คุ้มครองคนในครอบครัวมีชื่อเรียกว่า “เทพลารอส” เป็นต้น นอกจากนี้ ชาวโรมันยังเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้ววิญญาณของตนจะล่องลอยไปอาศัยอยู่กับบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว ในขณะที่เดียวกันวิญญาณเหล่านี้ยังสามารถกลับมาหาครอบครัวได้

2) กลุ่มเทพที่คุ้มครองชาติ เช่น เทพจูปีเตอร์ (Jupiter) ซึ่งถือว่าเป็นเทพสูงสุดตรงกับเทพเซอุส (อียิปต์ โกลกานัญจน, 2561: 125-127)

จากการศึกษาเรื่องความเชื่อของกรีกโบราณข้างต้น พบว่า เป็นความเชื่อในเรื่องลึกลับที่เต็มไปด้วยเวทมนตร์และโชคลาง ในยุคต่อมานักปรัชญากรีกก็เริ่มมีเหตุผลมากขึ้นได้ผสมผสานกับความคิดเรื่องโหราศาสตร์ของชาวคาลเดียล อียิปต์ และอินเดีย เพื่อให้เข้าใจในเรื่องกฎแห่งโชคชะตา และการกำหนดชะตากรรม โดยศึกษาจากอิทธิพลของดวงดาวที่มีผลต่อมนุษย์และประเทศชาติ ในการผสมผสานทางอารยธรรมทางความคิดดังกล่าวนี้ ย่อมแสดงให้เห็นจุดร่วมของวัฒนธรรมตะวันออกเกี่ยวกับเรื่องดวงดาวว่ามีอิทธิพลต่อโชคชะตามนุษย์อย่างไร (Carendish, 1994: 921)

สำหรับยุคกรีก มีเทพธิดาแห่งโชคชะตาที่รู้จักกันในหมู่ชาวกรีกคือ Mogrei (ในภาษาลาตินเรียกว่า Paraae) ซึ่งเป็นเทพแห่งการเกิด การตาย และขณะเดียวกันเป็นเทพผู้แบ่งปันความร่ำรวย และความโศกเศร้า แก่มวลมนุษย (Carendish, 1994: 918) เป็นต้น

1.4 ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังของชาวคองโกและอียิปต์

จากการศึกษาพบว่าเครื่องรางของชนเผ่าคองโกเป็นเครื่องรางเพื่อช่วยจัดความชั่วร้ายออกไป ลักษณะของเครื่องรางนี้เป็นรูปปั้นที่มีตะปูเหล็กทิ่มแทง โดยเชื่อว่าเครื่องรางสามารถปลุกพลังและเพิ่มพูนอำนาจให้มากขึ้น ส่วนเครื่องรางของชาวอียิปต์เป็นรูปพระของเทพเจ้าบาสต์ (Bast) ที่มีศีรษะเป็นแมว และมียันต์พิเศษคลุมอยู่ มีความเชื่อเช่นเดียวกันกับชนเผ่าคองโกที่เชื่อว่าเครื่องรางนี้จะสามารถปลุกพลังและเพิ่มพูนอำนาจให้มากขึ้น (จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี, 2542: 11)

1.5 ความเชื่อการสถิตอยู่ของพระเจ้า

จากการนับถือศาสนาคริสต์ของชาวตะวันตกส่วนใหญ่ เป็นเหตุให้ชาวตะวันตกทุกคนมีความเชื่อทั่วกันว่า พระเจ้า (God) ทรงสถิตอยู่ด้วยกับตนตลอดเวลา ทั้งเวลาที่มีความสุขทุกข์ หรือขณะอยู่ที่ใด ๆ แม้กระทั่งช่วงชีวิตที่ต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ ชาวคริสต์เหล่านี้เชื่อว่าพระเจ้าอยู่อยู่กับตนในฐานะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความไว้วางใจที่สุด

จากความเชื่อการสถิตอยู่ของพระเจ้านี้ เมื่อเปรียบเทียบกับความเชื่อเรื่องขวัญแล้ว พบว่าความเชื่อทำนองนี้สามารถเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนเราเกิดสภาวะขวัญกำลังใจดีและมีความเชื่อมั่นมากขึ้น ดังในพระคัมภีร์บทโยชูวา ข้อที่ 1-9 ได้กล่าวถึงความเชื่อมั่นในการเป็นผู้นำใหม่มาแทนโมเสสในการบุกข้ามแม่น้ำจอร์แดน ครั้งนั้นได้มีคำกล่าวหนึ่งที่พระเจ้าได้สั่งสอนโยชูวาว่า “เราสั่งเจ้าไว้แล้วมิใช่หรือว่าจงเข้มแข็งและกล้าหาญเถิด อย่าตกใจหรือคร้ามกลัวเลยเพราะว่าเจ้าถนัดไต่พระเยโฮวาห์พระเจ้าของเจ้าทรงสถิตกับเจ้า” (สมาคม พระคริสตธรรมของไทย, 2542: 281)

ด้วยเหตุนี้ การเชื่อเรื่องและคำกล่าวข้างต้นนี้จึงเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งในการเพิ่มพลังความเข้มแข็งและความเชื่อมั่นแก่ชีวิตที่มาจากสิ่งนามธรรมอย่างหนึ่งที่เรียกว่า พระเจ้า แต่แม้ความเชื่อนี้จะไม่ตรงกับแนวคิดเรื่องขวัญเลยทีเดียว เนื่องจากตามความเชื่อแท้จริงแล้วมนุษย์กับพระเจ้าถูกแยกออกจากกันในลักษณะยกให้พระเจ้าเป็นสิ่งสูงสุดที่สถิตอยู่กับตัวมนุษย์ในลักษณะคุ้มครองดูแลและคอยสั่งสอน เพียงแต่มนุษย์เชื่อว่าเมื่อใดที่พระเจ้าอยู่กับตนเมื่อนั้นชีวิตตนก็จะดี ประเด็นนี้อาจคล้ายกับความเชื่อเรื่อง “ขวัญ” ที่เชื่อว่าเมื่อใดที่ขวัญอยู่กับเนื้อกับตัวหรืออยู่กับตัวเรา เมื่อนั้นชีวิตเราก็จะดี

2. ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันออก

เมื่อกล่าวถึงความเชื่อเรื่องขวัญทางตะวันออก พบว่า ฐานความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันออกทุกชนชาตินั้นไม่มีความแตกต่างกันมากนัก โดยเฉพาะฐานความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งนามธรรมเหนือธรรมชาติที่ชาวตะวันออกเชื่อว่ามนุษย์นอกเหนือจากร่างกายแล้วมนุษย์ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่จับต้องไม่ได้ แต่แฝงอยู่ในร่างกายของมนุษย์เพื่อทำให้มนุษย์มีชีวิต สามารถเรียนรู้ คิด ตัดสินใจ และมีความรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ ได้ ซึ่งสิ่งนามธรรมดังกล่าวนี้ชาวตะวันออกเรียกแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

2.1 ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวอินเดีย

เมื่อกล่าวคำว่า “ขวัญ” จากพจนานุกรมไทยได้ให้ความหมาย “ขวัญ” หมายถึง ความเจริญ, ศิริ, มงคล (วิทย์ เทียงบุรณธรรม, 2536: 83) เช่นเดียวกับความเชื่อเรื่อง “ราศี” ของชาวอินเดียที่เชื่อว่ามนุษย์มีสามราศีด้วยกัน กล่าวคือ หนึ่งตอนเช้าราศีของคนที่อยู่หน้า คนจึงควรเอาน้ำล้างหน้า สองเวลากลางวันราศีอยู่ที่หน้าอก คนจึงควรเอาน้ำและของหอมประพรมที่อก และสามเวลาเย็นคำราศีอยู่ที่เท้า คนจึงควรเอาน้ำล้างเท้า

(สุเมธ เมธาวิทยากุล, 2536: 6) หมายความว่า การเกิดศิริมงคลของคนเราตามความเชื่อของอินเดียคือ ต้องเอาน้ำมาล้างตามจุดต่าง ๆ ที่กล่าวมาเพื่อให้เกิดความเป็นศิริมงคลนั่นเอง

ขณะเดียวกันความเชื่อเรื่อง “ศิริ” จากหนังสือเรื่องพิธีการแก้อาถรรพณ์และอุบายต่าง ๆ ของ ว. จินประดิษฐ์ ก็ได้กล่าวไว้ถึงศิริประการ เช่นเดียวกันกับความเชื่อเรื่องราศีของอินเดีย ส่วนประการนั้นจะมีลักษณะเป็นหลักการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเพื่อให้เทพเทวดาจะได้มาคุ้มครองรักษาอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดในสิ่งดีงาม เช่น ให้ศีล ให้มีพร ให้มีโชค และศิริมงคลต่าง ๆ เกิดขึ้นกับตัวเรา

ด้วยเหตุนี้ คำว่า “ขวัญ” จึงมีความหมายน้อยแตกต่างกันกับคำว่า “ราศี” กับ “ศิริ” ที่เป็นคำแสดงให้เห็นถึงความเป็นมงคลและสิ่งที่ดี

2.2 ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวจีน

คนจีนเชื่อว่ามนุษย์ประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่ไม่มิตัวตน 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเรียกว่า ฮุน (Hun) หมายถึง “สติปัญญา” ส่วนนี้เป็นส่วนอมตะของมนุษย์ อีกส่วนหนึ่งเรียกว่า โปช (Poh) มีหน้าที่ในทางลบ ฮุนกับโปชรวมกันจะกลายเป็นบุคลิกของเจ้าของร่าง ส่วนในร่างกายยังมีอีกส่วนหนึ่งซึ่งแฝงอยู่เรียกว่าชิ่ง (Ching) สิ่งนี้จะทำให้มนุษย์มีพลังกำลัง นั่นคือหากผู้ใดไม่มี (Ching) บุคคลผู้นั้นจะมีบุคลิกที่ไม่สมบูรณ์ ดังนั้นชาวจีนจึงไม่กล่าวถึงชิ่งสำหรับคนที่ตายแล้ว และอธิบายว่า ฮุน (Hun) จะออกจากร่างกายเป็นเชิน (Shen) และไปสู่สวรรค์ ส่วนโปช (Poh) จะกลายเป็นคุย (Kuei) อยู่ในพื้นดิน (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, ม.ม.ป.: 10)

2.3 ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวญี่ปุ่น

ชาวญี่ปุ่นเชื่อว่าสิ่งนามธรรมแฝงในร่างมนุษย์มี 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนหนึ่งที่เรียกว่า ฮิกิมิเตอร์มา (Higimitema) ส่วนนี้ทำให้เจ้าของร่างมีความสมบูรณ์พูนสุข เป็นเรื่องที่ดีต่าง ๆ ส่วนที่สองเรียกว่า อลามิเตอร์มา (Aramitema) เกี่ยวข้องกับการผจญภัยหรือเรื่องร้ายต่าง ๆ ซึ่งสิ่งนามธรรมทั้ง 2 ส่วนนี้สามารถออกจากร่างกายและปรากฏให้เจ้าของร่างเห็นและตกใจได้ (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, ม.ป.ป.: 9)

2.4 ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวไอนุ

ชาวไอนุ เป็นชาวพื้นเมืองในเกาะฮอกไกโดประเทศญี่ปุ่น มีความเชื่อว่าในร่างกายมนุษย์มีสิ่งที่เป็นนามธรรมแฝงอยู่เรียกว่า รามัต (Ramat) ที่ออกไปเที่ยวในขณะที่เจ้าของร่างกายนอนหลับ และหากไม่กลับมาเจ้าของร่างอาจตายได้ (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, ม.ม.ป.: 9)

2.5 ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวคายน

ชาวคายน เป็นชาวพื้นเมืองเกาะบอร์เนียว ประเทศอินโดนีเซีย เรียกสิ่งนามธรรมที่แฝงอยู่ในมนุษย์ว่าบลัว (Blua) ซึ่งสามารถออกจากร่างกายได้ เมื่อบลัว (Blua) ออกไป เจ้าของร่างกายจะป่วยไข้ไม่สบาย ซึ่งหากคนป่วยมีอาการนานจะมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อตามหาลัว (Blua) ของผู้ป่วยคืนมา และบางครั้งผู้ประกอบพิธีกรรมต้องใช้บลัว (Blua) ของตัวเองออกไปตามบลัว (Blua) ของผู้ป่วยโดยใช้เวลา 2-3 วัน และเมื่อใดที่ผู้ประกอบพิธีกรรมเชื่อว่าบลัว (Blua) ของผู้ป่วยกลับมาแล้ว จะใช้ใบปาล์มผูกไว้รอบข้อมือของผู้ป่วยเพื่อป้องกันมิให้บลัว (Blua) หนีออกไปอีก (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, ม.ป.ป.: 9)

2.6 ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวเขมร

ชาวเขมรเรียกสิ่งนามธรรมที่แฝงในกายมนุษย์ว่า “ปลิง” แปลว่า “ขวัญ” อาศัยอยู่กับจิตใจของคน ชาวเขมรและชาวส่วยเชื่อว่าจิตใจของมนุษย์มีปลิงอยู่ 19 ดวง จึงจะทำให้จิตใจปกติ มีความสุขสดใสสำหรับสาเหตุที่ทำให้ขวัญ (ปลิง) หายไปมีดังนี้

1) เกิดจากเหตุการณ์ที่ทำให้ตกใจหวาดกลัวหรือหวาดผวา จะทำให้ “ละล้วยปลิง” หรือ “บัตปลิง” (ขวัญขาดพร่องจำนวนไป) ซึ่งหากเรียกขวัญกลับคืนมาต้องทำพิธีกรรมเรียกขวัญ ชาวเขมรเรียกพิธีกรรมนี้ว่า “เฮาปลิง”

2) ขวัญออกจากร่างไปเที่ยว (เหมือนยามหลับที่เราฝันว่าไปที่ต่าง ๆ เป็นต้น) จึงทำให้เจ้าของขวัญมักมีอาการอิดโรย ซุปซิด อ่อนเพลีย ไม่อยากกินอาหาร นอนไม่หลับ ไม่มีชีวิตชีวา ถึงแม้ว่ากายไม่ได้แตกดับแต่จิตดับสลายแล้ว

3) ขวัญถูกคนมีเวทมนต์เรียกไป (ทำคุณไสย)

4) ขวัญถูกภูตผีจับไปทำร้ายกักขัง ถ้าเกิดจากสาเหตุนี้ก็ต้องทำพิธีเรียกขวัญกลับคืนมา พิธีนี้ชาวเขมรเรียกว่า “ยังปลิง”

“ปลิง” (ขวัญ) นอกจากจะมีในมนุษย์แล้วในสิ่งอื่น ๆ ก็อาจมีสิ่งของต่าง ๆ เช่น ในข้าวเปลือก จึงเกิดพิธี “เฮาปลิงสเร็ว” (เรียกขวัญข้าวเปลือก) (มูลนิธิสารานุกรมไทยวัฒนธรรม ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542: 2583)

2.7 ความเชื่อเรื่องขวัญของพม่า

ความเชื่อเรื่องขวัญในพม่ากับคนไทยจะมีส่วนคล้ายคลึงกัน คือ คนในชุมชนพม่าเชื่อว่าทุกคนมีขวัญ ซึ่งเรียกเป็นภาษาพม่าว่า “เลียบยา” ซึ่งมีความหมายว่า “ผีเสื้อ” ประจำตนอยู่ ขวัญกับวิญญาณนั้นไม่สามารถแยกจากกันได้อย่างชัดเจนและยังเชื่อกันว่าคนที่ตายไปครบ 7 วัน ขวัญหรือวิญญาณของผู้ตายจะกลับมาเยี่ยมลูกหลานที่บ้าน ลูกหลานจึงมีการทำบุญในวันนั้น (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2542: 59) นอกจากนี้ยังเชื่อว่าเด็ก ๆ มีขวัญยังอ่อนเรียกว่า “ขวัญอ่อน” ภาษาพม่าเรียกว่า “เลียบยาแห่ง” ลักษณะนี้เด็กจึงมักร้องไห้ตกใจง่าย ต้องทำพิธีเรียกขวัญ การทำพิธีมักกระทำตอนพระอาทิตย์ตกแล้ว พ่อแม่นำเด็กมายังลานบ้านมานั่งบนเสื่อ เบื้องหน้ามีขันหัวหรือ “กะเตะแปง” ได้แก่ กะละมังใส่น้ำ ล้างมือ ล้างเท้า วางอยู่ จากนั้นอาจารย์จึงกล่าวคำเรียกขวัญ (อุบลรัตน์ พันธุมินทร์, 2542: 52)

2.8 ความเชื่อเรื่องขวัญของชนเผ่าพันธุ์ไท

ความเชื่อเรื่องขวัญเป็นความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทและถ้ามองในแง่มุมมองของความเก่าแก่แล้ว ความเชื่อเรื่องขวัญอาจนับเป็นความเชื่อที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งในกลุ่มของชนเผ่าไท เพราะคำว่า “ขวัญ” จัดเป็นคำโบราณ ในตระกูลภาษาไท คำ ๆ นี้มีในด้านที่ใช้อยู่ในภาษาไทยถิ่นทั่วไปทั้งในประเทศไทยและนอกประเทศไทย อาทิ จีน อินเดีย พม่า และลาว ล้วนมีคำว่า “ขวัญ” อยู่ในภาษาของตนทั้งสิ้น ในแง่ของความหมายภาษาไทยถิ่นนอกประเทศไทย อาทิ ภาษาไทในประเทศจีน อินเดีย พม่า คำว่า “ขวัญ” มีความหมายในทำนองเดียวกันกับที่ใช้อยู่ในภาษาถิ่นในประเทศไทย ในแง่ว่าเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในตัวมนุษย์ไม่มีอธิฤกษ์อะไร แต่ถ้าไม่อยู่ในร่างเจ้าของร่างก็จะเป็นปกติ ในส่วนที่ต่างไป คือ ขวัญยังคงอยู่ต่อไปหลังจากที่เจ้าของร่างกายตายแล้ว ในหมู่ชนไทนอกประเทศไทยมีความเชื่อว่าขวัญของคนที่ยังมีชีวิตอยู่มาติดต่อกับคนเป็นอีก ส่วนขวัญของคนไทในประเทศไทย ขวัญเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของร่างเมื่อยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น เมื่อใดที่เจ้าของร่างตายไปจะไม่มีการพูดถึงขวัญของคน ๆ นั้นอีก และหากพูดถึงก็จะกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งคือ “วิญญาณ” (วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, ม.ป.บ.: 22) คนไทยมีความเชื่อเรื่องขวัญมานานและเป็นความเชื่อที่เก่าแก่ที่สุด เพราะคำว่า “ขวัญ” จัดเป็นคำโบราณในตระกูลภาษาไท ใช้อยู่ในภาษาไทยถิ่นทั่วไป ทั้งในและนอกประเทศไทย เช่น คนไทในประเทศจีน อินเดีย พม่า และลาว ล้วนมีคำว่า “ขวัญ” อยู่ในภาษาของตนทั้งสิ้น ขณะเดียวกันคำว่า “ขวัญ” เป็นคำเก่าแก่ซึ่งปัจจุบันนี้แม้คนไทยหลายกลุ่มจะไม่เคยมีการติดต่อกันเลย ยังใช้คำว่า “ขวัญ” เหมือนกัน เพราะเป็นคำที่มีได้รับมาจากสังคมไทโบราณ ซึ่งลักษณะขวัญของคนไทโดยส่วนใหญ่คล้ายกัน คือ ขวัญเป็นสิ่งที่ส่งสถิต

อยู่ในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย มีจำนวนไม่แน่นอน สุดแต่ความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น เช่น คนไทในประเทศไทยมีจำนวน 32 ขวัญ คนไทในประเทศอินเดียมีจำนวน 30, 90, 120 ขวัญ และไทลื้อสิบสองปันนามี 32, 62 ขวัญ เลขจำนวนขวัญเหล่านี้เป็นเพียงสิ่งสมมติเท่านั้น โดยขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละถิ่นที่นิยามตัวเลขอะไร แต่ความเป็นจริงตัวเลขเหล่านี้ คือ ขวัญที่อยู่ทุกส่วนของร่างกาย ไม่ว่าจะระบุไว้ส่วนใด ส่วนนั้นจะมีขวัญประจำอยู่ทั้งสิ้น อาทิ ขวัญคิ้ว ขวัญหู ขวัญตา ขวัญแก้ม ขวัญผม (วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, ม.ป.ป.: 14) เป็นต้น นอกจากนี้ขวัญยังมีลักษณะออกจากร่างกายได้ ขณะที่เจ้าของขวัญยังมีชีวิตอยู่ ขวัญสามารถออกจากร่างและทำให้ปฏิกิริยาของร่างกายเสียดุลยภาพ จึงทำให้เจ้าของขวัญเจ็บไข้ได้ป่วย ดังนั้นจึงต้องทำพิธีเรียกขวัญกลับมาและเพื่อทำให้ผู้ป่วยหายเจ็บไข้

2.9 ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวไทย

ในสังคมไทยคนไทยมีความเชื่อร่วมกันว่า คนเรามีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นตัวตน คือ ร่างกาย และส่วนที่ไม่เป็นตัวตน คือ ขวัญ ถ้าขวัญอยู่คู่ร่างกาย เจ้าของขวัญมีความสุขสบาย แต่ถ้าขวัญออกจากร่างกายไป เจ้าของขวัญจะไม่ปกติอาจเจ็บไข้ได้ป่วยจนถึงตาย คนไทยทุกภาคมีความเชื่อเกี่ยวกับขวัญ ขวัญอยู่ประจำ เชื่อกันว่าขวัญช่วยให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข ขวัญมีธรรมชาติเบา มาง่ายไปง่าย ขวัญของเด็กมีลักษณะขี้เล่น ขี้กลัว และขี้ลาด มักหลบหนีไปหากมีเหตุให้ตกใจ แต่หากเป็นขวัญของผู้ใหญ่จะค่อนข้างมั่นคงตามวัย และหากว่ามีเหตุที่ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลง เจ็บป่วยหรือมีเหตุร้าย เกิดภาวะหวาดหวั่น กลัว ตกใจ ทำให้ขวัญหนีออกไปจากร่างกาย เรียกได้ว่า ขวัญหาย ขวัญหนีตีฟ่อก ขวัญเสียหรือเสียขวัญ ทำให้เจ้าของขวัญเจ็บป่วย กินไม่ได้ นอนไม่หลับ สุขภาพจิตเสีย ทำการงานไม่ได้ผล ถ้าต้องการให้ขวัญกลับคืนเข้าสู่ตัว จำเป็นต้องทำพิธีเรียกขวัญ หรือพิธีสู่ขวัญ ซึ่งจะช่วยให้ขวัญกลับเข้าสิงสถิตในร่างกายดังเดิมและชีวิตปกติสุข หมอขวัญเป็นผู้ประกอบพิธีเรียกขวัญ คนไทยในประเทศไทยเชื่อว่าขวัญชีวิตมนุษย์มี 32 ขวัญ หมายถึง ขวัญมีประจำอาการ 32 ในร่างกาย เป็นธาตุดิน 20 คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ม้าม หัวใจ ตับ ปอด ไต ไส้ใหญ่ ไส้เล็ก อาหารใหม่ อาหารเก่า กะโหลกศีรษะ มันทม และธาตุน้ำ 12 คือ ดี เสลด เลือด หนอง เหงื่อโคล มันทัน น้ำตา เปรตมัน น้ำลาย น้ำมูก ไขข้อ มูตร นอกจากนี้ในบททำขวัญ จะเอ่ยถึงขวัญที่ประจำอยู่ทุกส่วนของร่างกาย บางทีก็เรียก ขวัญคิ้ว ขวัญหู ขวัญตา ขวัญผม อาจกล่าวได้ว่า ขวัญ เป็นสิ่งที่สิงสถิตในทุกส่วนของร่างกาย แต่จำนวนขวัญจะแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นแต่ละชาติพันธุ์ (รุจิณา อรรถสิทธิ์, 2548: 3-4)

ความหมายเรื่องขวัญ

1. ความหมายเรื่องขวัญของชาวตะวันตก

ความหมายคำว่า “ขวัญ” ในทางตะวันตก สามารถจำแนกที่มาได้ดังต่อไปนี้

1.1 จาก Webster's New Universal Dictionary of the English Language ได้อธิบายความหมายของคำว่า “Morale” หมายถึง ความมั่นใจ ความมุ่งมั่น ความเต็มใจ และรวมไปถึงการมีสุขภาพจิตดี (Webster's new universal dictionary of the language, 1977: 1468) ซึ่งความหมายของคำว่า “Morale” มีส่วนคล้ายคลึงกับความหมายคำว่า ขวัญ

1.2 จากพจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ให้ความหมายของคำว่า “Morale” หมายถึง กำลังใจ ขวัญ จิตใจ เป็นต้น (เอียร์ชัย เอี่ยมวรมะ, 2523: 915)

1.3 จาก Encyclopedia of Psychology ได้ให้คำอธิบาย “Morale” ว่าเป็นคำที่แสดงออกถึงบุคลิก การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และทัศนคติในเชิงบวกที่มีต่อกลุ่มเป้าหมาย และการแสดงความเป็นผู้นำ ส่วนในทางจิตวิทยาอุตสาหกรรม หมายถึง ความพอใจในกลุ่มคนทำงานที่พร้อมจะทำงาน (Eysenck, H.J., 1972: 284)

1.4 จากการศึกษาความหมายทางจิตวิทยา พบว่าชาวตะวันตกได้ใช้คำว่า “Morale” อธิบายเรื่องขวัญในลักษณะการให้กำลังใจ ในที่นี้จะยกตัวอย่างทฤษฎีบุคลิกภาพของ อัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาที่ค้นพบทฤษฎีบุคลิกภาพจากการเปิดคลินิกส่วนตัวในย่านที่อยู่อาศัยของคนชั้นกลางค่อนข้างต่ำในเวียนเนอร์ (Viennese) ใกล้กับสวนสาธารณะแห่งหนึ่ง คนไข้ของเขามีทั้งศิลปินและนักกายกรรม คนไข้บางคนทำให้อัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler) พบว่าเขาเหล่านี้ได้พบความสำเร็จ มีผลกำลังสมบูรณ์แข็งแรงจากผลสะท้อนของความอ่อนแอและความเจ็บป่วยในวัยเด็ก ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้แอดเลอร์ (Adler) สนใจในความคิดเรื่องการได้รับความสำเร็จจากการชดเชย จนกลายมาเป็นแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งในทฤษฎีบุคลิกภาพของเขา (นวลลออ สุภาพล, 2527: 102-103) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคคลและทำที่ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไว้ในหนังสือ “International Encyclopedia of Psychology & Neurology” ซึ่งในที่นี้คำว่า “Morale” หรือ “ขวัญ” ตามความเชื่อของชาวตะวันตกได้ถูกนำมาใช้เกี่ยวกับการสร้างกำลังใจ เพื่อเอาชนะอุปสรรคที่เกี่ยวกับการประเมินค่าของพฤติกรรม และการปรับตัวที่ตามมา ส่วนทางจิตวิทยายังได้ใช้คำว่า “Morale” หรือ “ขวัญ” ต่อการสร้างพฤติกรรมของผู้นำที่ต้องมีหน้าที่ในการรักษาขวัญและความสามัคคีกลุ่ม ดังตัวอย่างการรักษาขวัญและความสามัคคีกลุ่ม เช่น ขวัญกำลังใจที่มีอยู่ในบริษัท จะทำให้ลูกจ้างรู้จักงานที่ทำ โดยผู้นำจะสร้างกำลังใจให้ลูกจ้างเกิดความคาดหวังว่าตนจะได้รับความมั่นคงในการทำงาน รายได้ดี มีการเลื่อนตำแหน่งและความก้าวหน้าในบริษัท งานที่ทำหาย สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวสร้างขวัญกำลังใจเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันอันดีระหว่างผู้นำกับลูกจ้าง และระหว่างลูกจ้างกับลูกจ้างที่จะเกิดความสามัคคีกัน (Wolman, 1977: 367)

สรุปความหมายขวัญของชาวตะวันตกตามหลักฐานข้อมูลข้างต้นพบว่า ขวัญของชาวตะวันตกทั่วไปใช้คำว่า “Morale” มาอธิบาย ซึ่งการอธิบายความหมายดังกล่าวนี้อาจไม่ตรงกับความหมายของขวัญตามความเชื่อในเรื่องสิ่งนามธรรมโดยตรง แต่มีความใกล้เคียงกันในลักษณะการให้กำลังใจ ดังนั้นจากการศึกษาความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตกที่กล่าวมาพบว่า ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตกมีลักษณะเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจ โดยอาศัยเครื่องรางของขลังหรือเชื่อในเรื่องของโชคชะตาซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ปัจจุบันชาวตะวันตกได้เปลี่ยนแปลงความคิดเหล่านี้มาเป็นการคิดแบบใช้เหตุผลมากขึ้น จึงได้ทำให้ความเชื่อเรื่องขวัญออกมาในรูปแบบการสร้างกำลังใจ (Morale) ตามหลักจิตวิทยาเป็นส่วนใหญ่

2. ความหมายเรื่องขวัญของชาวตะวันออก

2.1 ขวัญจากพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 ได้ให้ความหมายว่า เป็นสิ่งหนึ่งที่ไม่มีความตัวตน เชื่อกันว่ามีอยู่ประจำชีวิตของคนตั้งแต่เกิด ถ้าอยู่กับเนื้อกับตัวเป็นสิริมงคล ชีวิตก็จะมีความสุขสบายจิตใจมั่นคง ถ้าผู้ใดตกใจหรือเกิดความเสียใจขวัญก็จะออกจากร่างไปเสีย ซึ่งเรียกว่า ขวัญหาย ขวัญหนี ขวัญบิน (สำนักงานวิทยทรัพยากร, 2534: 77) เป็นต้น

2.2 ขวัญ ตามความหมายความเชื่อดั้งเดิมของไทยที่ท่านเสฐียรโกเศศได้กล่าวไว้ว่า ขวัญ เป็นสิ่งหนึ่งที่ไม่มีความตัวตน ถือกันมาแต่โบราณว่ามีประจำอยู่ในตัวคนมาตั้งแต่เกิด ถ้าขวัญยังอยู่กับเนื้อกับตัวคนนั้นก็จะเป็นสุขปกติ แต่ถ้าขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัวก็จะมีอาการผิดปกติ เช่น การร้องไห้ สะอื้น ถือว่าขวัญหนีไป หรือถ้าตกใจมาก ๆ ถึงขั้นมีอาการตัวร้อนนอนผวาหรือเป็นไข้ก็ถือว่าขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัว เป็นต้น นอกจากนี้ขวัญไม่ได้ปรากฏเฉพาะแต่มนุษย์กับสัตว์เท่านั้น แต่ขวัญยังปรากฏตลอดจนถึงสิ่งที่ไม่มีความมีชีวิต เช่น เส้าเรือน เกรียน ข้าวเปลือก นาข้าว ฯลฯ (อนุমানราชธน, พระยา, ม.ป.ป.: 225) เป็นต้น

2.3 ขวัญ ตามความหมายในแง่ของความเข้าใจทางภาษาให้ความหมาย “ขวัญ” ที่เป็นลักษณะนามธรรมซึ่งแฝงอยู่ในตัวมนุษย์ ในภาษาไทยถิ่นนอกประเทศ เช่น ภาษาไทยในประเทศจีน อินเดีย พม่า นั้นขวัญ

มีความหมายในทำนองเดียวกับที่ใช้ในลักษณะของภาษาถิ่นในประเทศไทย ในแง่ที่ว่า เป็นสิ่งนามธรรมแฝงอยู่ในร่างกายมนุษย์ ถ้าสิ่งนี้อยู่ก็ไม่เป็นปกติ ขณะเดียวกันขวัญยังสามารถคงอยู่ต่อไปหลังจากที่เจ้าของร่างตายแล้ว เป็นต้น ส่วนขวัญในความหมายของคนไทยในประเทศไทย เชื่อว่าขวัญเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของร่างเมื่อมีชีวิตอยู่เท่านั้น และเมื่อใดที่ตายก็จะไม่พุดถึงขวัญของคนนั้นอีก แต่ถ้าพุดก็จะกล่าวถึงสิ่งหนึ่งคือ “วิญญาณ” วิญญาณนี้ถ้าเจ้าของร่างกายยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่มีโอกาสที่จะกล่าวถึงกัน ดังนั้นจึงได้แยกคำว่า “ขวัญ” ออกจาก “วิญญาณ” เพราะขวัญเป็นเรื่องของคนที่มีชีวิตอยู่ ส่วนวิญญาณเป็นเรื่องของคนตาย (วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, ม.ป.ป.: 21-22)

2.4 ขวัญตามความหมายจิตวิทยาทางสังคม จากหนังสือของ Ruth Lngeheheinge ได้กล่าวเกี่ยวกับการทำขวัญว่ามีหน้าที่แสดงออกมาตามระดับดังต่อไปนี้

2.4.1 ช่วยฟื้นฟูสภาพสมดุลทางจิตของปัจเจกบุคคลในสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ (สร้างความสมดุลระหว่างตัวเขากับสภาพจิต)

2.4.2 การปรากฏตัวของสังคมส่วนรวมช่วยเสริมพลังใจแก่บุคคลที่จะถูกเข้ารับการเรียกขวัญ (เป็นการสร้างระหว่างตัวเขากับสังคมเขา)

2.4.3 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวเขากับสถานะเหนือธรรมชาติ

2.4.4 เป็นการจำลองภาพของความจริงสูงสุด และสิ่งประดิษฐ์ทั้งหมดถือว่าสื่อความหมายทางสัญลักษณ์ตัวเขากับสภาพจิต (เป็นการสร้างระหว่างตัวเขากับจักรวาล) (Lngeheheinge, 1982: 107)

ขณะเดียวกันเมื่อศึกษาความเชื่อระหว่างขวัญของชาวตะวันออกจากที่กล่าวมาเบื้องต้น พบว่าหลายชนชาติต่างมีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีสิ่งหนึ่งที่เป็นนามธรรมแฝงอยู่ในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งสิ่งนี้บางชนชาติใช้ภาษาเรียกที่แตกต่างกันออกไป ดังเช่นความเชื่อของชาวญี่ปุ่นที่เชื่อว่าถ้ามนุษย์ขาด “Higimitema” แล้ว ชีวิตก็จะไม่สมบูรณ์ แต่ถ้ามนุษย์ทุกคนมีส่วนนี้ก็จะมีความสุขสมบูรณ์ เป็นต้น

สรุปความหมายขวัญในทางตะวันออกตามความเชื่อที่มีความเข้าใจตรงกันว่า ขวัญ หมายถึง สิ่งที่เป็นนามธรรมแฝงอยู่ในร่างกายมนุษย์ ถ้าสิ่งนี้อยู่กับตัวชีวิตก็จะเป็นสิริมงคล มีความสุขสบาย จิตใจมั่นคง แต่ถ้าขาดสิ่งนี้จะทำให้ชีวิตไม่มีความสุขสมบูรณ์ ขณะเดียวกันคำว่า “ขวัญ” กับ “วิญญาณ” ตามความหมายของคนไทยในประเทศไทย พบว่า ถูกแยกออกจากกัน โดยอธิบายว่า ขวัญเป็นเรื่องของคนมีชีวิตอยู่ แต่วิญญาณเป็นเรื่องของคนตาย ซึ่งการอธิบายความหมายในแง่ nàyยังไม่ชัดเจน

ขณะเดียวกันเมื่อศึกษาถึงรายละเอียดความหมายขวัญของชาวตะวันออกแล้ว สันนิษฐานตามความหมายทางจิตวิทยาขวัญน่าจะเป็นภาวะการรู้สึกนึกคิด ความมีสติหรือจิตสำนึก (Consciousness) ซึ่งภาวะนี้หมายถึง ความระมัดระวัง มีการเตรียมตัวและตื่นตัวเสมอ (Alert) และขณะเดียวกันก็จะมีอาการคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง (Active) เสมือนมีการตื่นตัวและพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบสิ่งแวดล้อมได้อย่างเข้มแข็ง (คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา, 2535: 152-153) เช่นเดียวกับภาวะที่ขวัญหลุดหายไปก็เปรียบได้กับการขาดภาวะของ Ego Consciousness ซึ่งภาวะนี้หมายถึง การสร้างภาวะทำให้เกิดความเป็นตัวตนของบุคคล แต่ถ้าสำหรับผู้ป่วยโรคจิตที่ไม่รุนแรง ตรงจุดนี้เชื่อว่าจะทำให้เกิดการแยกของจิต Unconsciousness (Lngeheheinge, 1982: 107) เมื่อเทียบกับพิธีเรียกขวัญบุคคลตรงวิธีการนี้จะช่วยปิดรอยแยกระหว่างตัวเองกับจิต และระหว่างเขากับสังคมได้ เป็นต้น

ประเภทของขวัญ

จากการศึกษาประเภทของขวัญ พบว่าขวัญส่วนใหญ่จะมีทั้งหมด 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ คน สัตว์ พืช สิ่งไม่มีชีวิต ในขณะเดียวกันเมื่อแบ่งประเภทขวัญตามความเชื่อทั้งหมดคนพบว่าขวัญไม่ใช่ขวัญตะวันตกหรือตะวันออก ต่างก็มีความเชื่อในประเภทของขวัญเช่นเดียวกัน แต่อาจจะแตกต่างกันตรงที่ชาวตะวันตกอาจไม่ระบุชัดว่าขวัญประจำอยู่กับสิ่งต่าง ๆ เพียงแต่ชาวตะวันตกอาจมีพิธีกรรมคล้ายกับพิธีกรรมขวัญของชาวตะวันออกเท่านั้นเอง

1. ประเภทขวัญของชาวตะวันตก

จากการศึกษาในเรื่องความเชื่อขวัญ สามารถจำแนกประเภทขวัญของชาวตะวันตกได้ 3 ประเภท ได้แก่

1.1 ขวัญมนุษย์ สืบเนื่องจากความเชื่อเรื่องโชคชะตาและโชคกลาง คือ เชื่อว่าเมื่อใดชีวิตเกิดความโชคร้าย ก็แสดงว่าชะตาชีวิตช่วงนั้นมนุษย์ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากลำบาก เป็นต้น

1.2 ขวัญสัตว์ สืบเนื่องจากความเชื่อที่ต้องทำพิธีกรรมก่อนออกไปล่าสัตว์

1.3 ขวัญพืช สืบเนื่องจากความเชื่อที่ต้องการให้พืชผลดีขึ้น ซึ่งพบจากการพิธีกรรมเด่นรำข้าวโพดของชาวอเมริกาเหนือ เป็นต้น

แต่สำหรับแนวคิดในเรื่องของความเชื่อที่ชาวตะวันตกถ่ายทอดออกมาตามความเชื่อต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้นนี้ เป็นเพียงการสร้างพิธีกรรมหลอกล่อให้มนุษย์เกิดความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิตและการประกอบการเลี้ยงหาชีพเท่านั้น ดังจะพบได้จากพิธีกรรมเด่นรำข้าวโพดและพิธีกรรมเด่นรำควายเพื่อความสำเร็จในการล่าสัตว์ของชาวอเมริกาเหนือ เป็นต้น

เมื่อสังเกตถึงความเป็นจริงจะพบว่า ขนชาติใด ๆ ต่างก็มีชีวิตที่ต้องอาศัยความสำเร็จ ความสมบูรณ์นั้นก็หมายความว่า เมื่อใดก็ตามที่เชื่อว่ามนุษย์ต้องเผชิญกับความเจ็บไข้ได้ป่วย มนุษย์ต้องมุ่งหวังอยากให้ชีวิตมีความสุข สุขภาพสมบูรณ์ และต้องการประกอบการหาเลี้ยงชีพได้อย่างประสบผลสำเร็จ

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตก เมื่อศึกษาจากประเภทของขวัญแล้วได้พบความจริงแล้วว่าพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ทำขึ้นนี้ก็เพื่อให้ชีวิตของมนุษย์ดีขึ้นนั่นเอง

2. ประเภทขวัญของชาวตะวันออก

เมื่อศึกษาเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับขวัญของชาวตะวันตก พบว่า ประเภทของขวัญไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เนื่องจากแนวความคิดของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าชนชาติใด ๆ ต่างก็มีความสนใจตนเองเป็นหลัก (เพื่อดูแลตนเอง) ด้วยเหตุนี้ความเชื่อเรื่องขวัญโดยภาพรวมจึงหมายถึง สิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างทำให้มนุษย์มีความสุขสมบูรณ์ ขณะเดียวกันการดำรงชีวิตของมนุษย์ก็ต้องการความสำเร็จด้วย จึงเป็นผลที่ทำให้เกิดขวัญประเภทอื่น ๆ ตามมา เช่น ขวัญพืช ขวัญสัตว์ ขวัญสิ่งไม่มีชีวิต เป็นต้น

สำหรับประเภทขวัญของชาวตะวันออก บางครั้งอาจมีมากกว่าชาวตะวันตก เพราะเนื่องจากชาวตะวันออกมีความคิดที่ละเอียดอ่อนกว่าชาวตะวันตก จึงมีความใส่ใจกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และได้นำตัวเองไปสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวจนสามารถประสานกลมกลืนระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้อย่างเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านั้น ซึ่งประเด็นนี้เห็นได้จากชาวตะวันออกโดยเฉพาะคนไทยที่กำหนดพืช สัตว์ สิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตให้มีขวัญประจำอยู่ และด้วยเหตุนี้ประเภทขวัญของชาวตะวันออกจึงสามารถแยกประเภทของขวัญได้ดังนี้

1. ขวัญคน เกิดจากความเชื่อที่มนุษย์มีสิ่งหนึ่งที่เป็นนามธรรมแฝงอยู่ในร่างกาย

2. ขวัญสัตว์ เกิดจากการหาเลี้ยงชีพที่ต้องพึ่งพาสัตว์ในการใช้งาน

3. ขวัญพืช เกิดจากการหาเลี้ยงชีพ

4. ขวัญสิ่งไม่มีชีวิต เกิดจากความต้องการความเชื่อมั่นเวลาใช้สิ่งของหรือเวลาอยู่อาศัย เช่น ขวัญเป็นขวัญบ้านเรือน เป็นต้น

จากการศึกษาประเภทขวัญของชาวตะวันตก ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ และแต่ละประเภทยังแยกย่อยไปอีก ดังตัวอย่างเช่น ขวัญมนุษย์ยังมีเพิ่มขวัญบ่าวสาว ลูกแก้ว ผู้ป่วย เป็นต้น ขณะเดียวกันเมื่อศึกษาถึงหลักความคิดโดยภาพรวมแล้ว พบว่า ชาวตะวันตกมีการใช้หลักการคิดแบบเชื่อมโยงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสังเกตได้จากความเชื่อเรื่องขวัญเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อมรอบตนเอง ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ตรงประเด็นนี้สังเกตพบได้จากการมีพิธีเรียกขวัญพืช สัตว์ สิ่งของ เป็นต้น

ลักษณะของขวัญ

ลักษณะของขวัญที่ได้ศึกษาพบว่าความเชื่อเรื่องขวัญสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะขวัญของชาวตะวันตก

จากการศึกษาตามข้อมูลหลักฐานความเชื่อที่ค้นพบเกี่ยวกับเรื่องขวัญของชาวตะวันตกพบว่า ลักษณะขวัญของชาวตะวันตกมีลักษณะเป็นไปในเรื่องของจิตใจมากกว่าการเข้าใจว่าขวัญสามารถเคลื่อนไหวได้ และต้องไปสิงสถิตอยู่กับสิ่งต่าง ๆ เช่นเดียวกับความเชื่อทางตะวันออก ดังนั้นรายละเอียดลักษณะขวัญของชาวตะวันตกจึงมีปรากฏเพียงแค่ว่าเห็นว่าขวัญมีสถานะที่ต้องอาศัยพลังอำนาจของจิตใจเพื่อให้เกิดสภาวะความเชื่อมั่นขึ้นมาเท่านั้นเอง อีกนัยหนึ่งคือ ลักษณะขวัญของชาวตะวันตกไม่มีรายละเอียดพอที่จะอธิบายสภาวะของขวัญได้เหมือนกับชาวตะวันออก ด้วยเหตุนี้ลักษณะขวัญของชาวตะวันตกจึงจบเพียงการอธิบายความรู้สึกที่ได้รับพลังเหนือธรรมชาติเพื่อได้รับความเชื่อมั่นกลับคืนมาเท่านั้น

2. ลักษณะขวัญของชาวตะวันออก

จากการศึกษาตามข้อมูลหลักฐานความเชื่อที่ค้นพบโดยภาพรวมขวัญของชาวตะวันออกมีสถานะออกจากร่างกายได้และอยู่ในร่างกายได้ ส่วนรายละเอียดลักษณะของขวัญแต่ละชนชาติต่าง ๆ ก็มีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น ลักษณะขวัญของชาวจีนและชนชาติอื่น ๆ มีลักษณะเป็นสิ่งนามธรรมที่มองไม่เห็นแต่แฝงอยู่ในร่างกายมนุษย์ เพื่อช่วยให้ชีวิตมนุษย์มีสภาวะแห่งความสมบูรณ์

ส่วนการศึกษาขวัญของคนไทโบราณกับคนไทในประเทศไทยจากหลักฐานในบทเรียกขวัญนั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากสังคมไทโบราณมาเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ขวัญของคนไทโบราณกับคนไทในประเทศไทยจึงเหมือนกัน ตรงที่ขวัญเป็นสิ่งที่สถิตอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และขณะเดียวกันขวัญสามารถเคลื่อนไหวได้ เวลาตกใจ เสียใจ หรือตาย แต่บางครั้งยังพบว่าลักษณะขวัญของชาวตะวันออกบางถิ่น เช่น กลุ่มคนไทนอกประเทศไทย คือ จีน อินเดีย พม่า เชื่อว่าขวัญยังคงอยู่ต่อไปหลังจากที่เจ้าของร่างตายแล้ว ดังมีกล่าวไว้ในนิทานพื้นบ้านของคนไทที่ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องขวัญของผู้ตายไปแล้วกลับมาบ้านมาติดต่อกับคนเป็นอีก สำหรับขวัญของคนไทในประเทศไทยนั้นกล่าวเฉพาะคนที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่หลังจากเจ้าของร่างตาย ขวัญก็ถูกเรียกว่า “วิญญาณ” (วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, ม.ป.บ.: 12)

การวิเคราะห์แนวความคิดความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตกกับชาวตะวันออก

1. การวิเคราะห์ด้านดีในแนวความคิดความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตก

จากการศึกษาความเชื่อเรื่องขวัญระหว่างแนวคิดของชาวตะวันตกกับแนวคิดของชาวตะวันออกพบว่า มีแนวคิดแตกต่างกันตรงที่ชาวตะวันตกมุ่งเน้นใช้ความเชื่อประเภทเครื่องรางของขลัง เทพเจ้า ผีวิญญาณเข้ามาช่วยในการเสริมขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นให้กับตนเองมากกว่าการใช้หลักการคิดแบบนำตัวเองให้เกิดความรู้สึกระงับประณอมและนำตัวของมนุษย์ให้กลมกลืนกับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้

ดังนั้นจะสังเกตได้ว่าชาวตะวันตกตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงปัจจุบันได้มีการพัฒนาการวิธีการเสริมขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่น โดยจากเดิมมีการเสริมขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นจากเครื่องรางของขลัง เทพเจ้า ผีวิญญาณ มาเป็นการเสริมขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นโดยการใช้หลักการคิดแบบแยกแยะที่มีเหตุผลมาช่วยนำทางในการดำเนินชีวิต นั่นก็หมายความว่าชาวตะวันตกได้ใช้หลักการสร้างขวัญกำลังใจ (Morale) ตามหลักจิตวิทยามากกว่าการไปพึ่งพาอาศัยสิ่งเหนือธรรมชาติ

2. การวิเคราะห์ด้านเสียในแนวความคิดความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตก

เมื่อได้ศึกษาถึงการนำหลักความคิดที่มีเหตุผลของชาวตะวันตก พบว่า มีลักษณะรูปแบบการคิดแบบแยกแยะอาจทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์มีลักษณะแยกตัวเองออกจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติต่าง ๆ จนกลายเป็นว่ามนุษย์เข้าใจตนเองว่าตนมีความสำคัญที่สุด เหล่านี้จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์ที่เห็นแก่ตัวในการเอาตัวรอดเอาเปรียบด้วยการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ดังนั้นจะสังเกตได้ว่า เมื่อใดมนุษย์ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองค่อนข้างสูง ก็อาจนำมาซึ่งความแข็งแกร่งต่อสิ่งแวดล้อมได้เสมอ ทั้งที่เป็นมนุษย์ด้วยกันเอง หรือสัตว์ พืช และสิ่งอื่น ๆ เป็นต้น หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่ง คือ ความเชื่อมั่นของตัวเองที่มนุษย์นั้นมามีมากเกินไปก็อาจทำให้มนุษย์ขาดความอ่อนโยนและความประนีประนอมระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ มนุษย์กับพืช

อีกประเด็นหนึ่ง ในเรื่องของสภาพทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากประเทศในแถบตะวันตกจะมีหุบเขาค่อนข้างสูงและภูมิอากาศค่อนข้างหนาวเย็นเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งยังมีภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหวและพายุที่รุนแรง เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ส่งผลต่อสภาพจิตใจที่ต้องการความปลอดภัยของชาวตะวันตกค่อนข้างมาก ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติของชาวตะวันตกจึงอาศัยสิ่งเหล่านี้มาช่วยเป็นขวัญกำลังใจ ในรูปแบบขอความช่วยเหลือจากพระเจ้าเพื่อให้มาช่วยคุ้มครองตนเองให้รอดพ้นจากภัยพิบัติเท่านั้น แต่ต่อมาชาวตะวันตกเริ่มมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น จึงเป็นเหตุผลทำให้หลักการการพัฒนาการเสริมขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นของชาวตะวันตกมีส่วนอาจนำไปสู่ความแข็งแกร่งต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและพยายามเอาชนะธรรมชาติด้วยการคิดค้นเทคโนโลยีในการเอาเปรียบธรรมชาติ ขณะเดียวกันนิสัยของชาวตะวันตกเองก็มีเหตุผลมาจากการได้รับอิทธิพลทางด้านภูมิศาสตร์ด้วยส่วนหนึ่ง

3. การวิเคราะห์ด้านดีในแนวความคิดความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันออก

เมื่อศึกษาความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันออกจะพบว่าหลักการคิดของชาวตะวันออกส่วนใหญ่ใช้ความคิดแบบใช้หลักศรัทธามากกว่าใช้หลักเหตุผล เพื่อนำในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นในตนเอง บางครั้งพบได้จากการใช้หลักศรัทธาในรูปแบบของกราบไหว้บูชาอันอ่อนน้อมหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจเพื่อให้มีขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น สำหรับหลักศรัทธาที่ชาวตะวันออกใช้เป็นวิธีการนำทางในการดำเนินชีวิตนั้น เพราะด้วยเหตุที่ชาวตะวันออกมีสภาวะจิตใจที่ละเอียดอ่อนและมีนิสัยอ่อนโยนต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ นี่จึงทำให้ชาวตะวันออกมองเห็นคุณค่าและความสำคัญกับสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตนเอง ดังนั้นสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์จึงมีขวัญประจำอยู่เพื่อให้เกิดการทะนุถนอม เมตตา เอาใจใส่กับสิ่งเหล่านั้น และเป็นการแสดงให้เห็น

เห็นถึงว่าสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตนเองนั้นมีความหมายและสำคัญกับชีวิตตนเองเป็นอย่างมาก ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อชีวิต ชาวตะวันตกก็จึงยกให้สิ่งเหนือธรรมชาติเป็นผู้กระทำ เช่น ผีสิง นางไม้ เป็นต้น และยกย่องให้สิ่งเหนือธรรมชาติเป็นสิ่งที่สูงส่งในการช่วยปกป้องคุ้มครองตนเอง จึงแสดงออกมาให้เห็นในลักษณะของการกราบไหว้อ้อนวอนเทพเจ้า ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาประเภทวิชาของชาวตะวันตกในอีกมุมหนึ่ง สังเกตได้ว่าชาวตะวันตกมีหลักการคิดแบบนำตัวเองให้กลมกลืนเข้ากับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น พืช สัตว์ สิ่งของ เสมือนว่าสิ่งเหล่านั้นก็คือส่วนหนึ่งของชีวิตตนเองด้วยเช่นกัน การคิดของชาวตะวันตกในลักษณะนี้มีผลคือ ทำให้มนุษย์ได้รู้สึกว่าตนเองต้องรัก ห่วงใย ปราบปรามติดต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตน โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมประเภทคน สัตว์ พืช และสิ่งของต่าง ๆ ที่มนุษย์ควรทะนุถนอม ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าหลักการคิดแบบนี้ช่วยลดความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ลงไปเป็นอย่างมาก และอย่างน้อยมนุษย์ก็เข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตนนั้นคือชีวิตของตนเองด้วยเช่นกัน ซึ่งหลักการคิดลักษณะนี้ช่วยทำให้ชาวตะวันตกเป็นผู้มองโลกในแง่ดี เป็นผลให้ลดความรู้สึกของมนุษย์ทางด้านการทำลายหรือเบียดเบียนสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตนเอง ขณะเดียวกันในเหตุผลดังกล่าวก็เชื่อมโยงให้ชาวตะวันตกมีนิสัยที่อ่อนโยนและมีความเมตตากรุณาต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ ด้วย ดังสังเกตได้จากการที่ชาวตะวันตกค่อนข้างไม่คิดเอาชนะธรรมชาติและสรรพสิ่งต่าง ๆ แต่อีกนัยหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าชาวตะวันตกอยู่ในภูมิศาสตร์ที่ค่อนข้างไม่ต้องใช้ชีวิตดิ้นรนในการหนีภัยธรรมชาติมากเท่ากับชาวตะวันตก

4. การวิเคราะห์ด้านเสียในแนวคิดความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตก

จากเหตุผลในการศึกษาความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันตก เห็นได้ว่า ชาวตะวันตกมีหลักการคิดแบบเชื่อมโยงและมีความประนีประนอมต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า อาจส่งผลสะท้อนมาทางด้านการดำเนินชีวิตของชาวตะวันตก โดยเฉพาะด้านการดำเนินชีวิตที่ต้องใช้วิธีการแก้ไขปัญหา ชาวตะวันตกมีลักษณะวิธีการแก้ไขปัญหาแบบเฉพาะหน้าโดยอาศัยหลักศรัทธานามากกว่าเหตุผลนำ เนื่องจากนิสัยของชาวตะวันตกมีความอ่อนโยน ดังนั้นเมื่อเจอปัญหาหรืออุปสรรคก็อาจทำให้ชาวตะวันตกมีนิสัยอ่อนแอตามมาด้วยได้เช่นกัน จนบางครั้งไม่สามารถพยามยจิตใจให้กำลังใจได้ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ หรืออีกอย่างหนึ่งชาวตะวันตกมีหลักการคิดแบบเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ค่อนข้างน้อยกว่าชาวตะวันตก เนื่องจากชาวตะวันตกมีการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีน้อยกว่าชาวตะวันตก โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์เจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาจึงใช้วิธีแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าแบบไสยศาสตร์ เป็นต้น

การวิเคราะห์และวิจารณ์แนวคิดความเชื่อเรื่องขวัญของชนเผ่าพันธุ์ไทและคนไทย

ความเชื่อเรื่องขวัญเป็นความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท และคำว่า “ขวัญ” ก็จัดเป็นคำโบราณในตระกูลภาษาไทย คำนี้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยถิ่นทั่วไปทั้งในและนอกประเทศไทยในแง่ของการให้ความหมายภาษาไทยถิ่นนอกประเทศไทย อาทิ ภาษาไทในประเทศจีน อินเดียน พม่า คำว่า “ขวัญ” ก็มีความหมายในทำนองเดียวกันกับที่ใช้อยู่ในภาษาไทยในภาษาไทยในแง่ว่าเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในตัวมนุษย์ ไม่มีอิทธิฤทธิ์ แต่ถ้าไม่อยู่กับเจ้าของร่างก็จะไม่เป็นปกติ ส่วนที่ต่างกันก็คือขวัญยังคงอยู่ต่อไปหลังจากที่เจ้าของร่างตายแล้ว ในหมู่ชนไทนอกประเทศไทยยังมีความเชื่อว่าขวัญของคนที่ยาไปแล้วกลับมาบ้านมาติดต่อกับคนเป็นอีก ส่วนขวัญคนไทยในประเทศไทย (คนไทย) เข้าใจว่าการใช้คำว่า “ขวัญ” เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของร่างเมื่อยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น เมื่อใดที่เจ้าของร่างตายไปแล้วจะไม่มีการพูดถึงขวัญของคนนั้นอีก ถ้าพูดถึงก็จะกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งคือ “วิญญาณ” ของผู้ตายแล้ว

จากการศึกษาประวัติของกลุ่มชนเผ่าพันธุ์ไท พบว่า แรกเริ่มเดิมทีนั้น กลุ่มชนเผ่าพันธุ์ไทยรวมกลุ่มกันเป็นสังคมไทโบราณก่อนแยกตัวออกไปอาศัยตามพื้นที่ต่าง ๆ ดังเช่น สังคมไทในพม่า อินเดีย หรือประเทศไทย ชนชาติ

เหล่านี้มีความเชื่อเรื่องขวัญมานานแล้วและก็ใช้คำว่า “ขวัญ” เป็นภาษาโบราณของชนชาตินี้ ดังที่วีโลวรรณ ขนิษฐานันท์ ที่ได้อธิบายความเห็นไว้ในงานวิจัย “วิวัฒนาการพิธีทำขวัญของคนไทย” ได้วิเคราะห์ไว้ว่าความหมายขวัญที่เก่าแก่ คือคำว่า “ขวัญ” ที่ใช้ทั้งคนเป็นและคนตาย และเป็นความหมายที่ใช้ในภาษาไทยโบราณ แต่คนเชื้อสายไทในประเทศไทย (คนไทย) ได้ยืมเอาคำภาษาบาลีคำว่า “วิญญาณ” มาใช้แทนที่ความหมาย “ขวัญ” กับชีวิตหลังความตาย ดังนั้นจึงสังเกตได้ว่าเข้าใจความหมายและความแท้จริงของคำว่า “ขวัญ” เป็นปัญหามาจากการใช้ศัพท์ในการอธิบายสิ่งหนึ่งที่เป็นนามแฝงในตัวมนุษย์ ซึ่งบางครั้งถ้าไม่ได้สืบค้นถึงความจริงในแหล่งที่มาทางความคิดดั้งเดิม อาจทำให้การอธิบายความจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งสามารถเกิดความเข้าใจผิดคิดได้ว่าคำศัพท์ที่เรียกว่า “ขวัญ” กับคำศัพท์ที่เรียกว่า “วิญญาณ” ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน และอาจทำให้เป็นประเด็นปัญหาที่ยังต้องถกเถียงกันต่อไปก็ได้

สรุปความเชื่อและความหมายเรื่องขวัญ

จากการศึกษาความเชื่อพิธีกรรมและความหมายเรื่องขวัญจากเนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าความเชื่อเรื่องขวัญเป็นความเชื่อของทุกชนชาติที่มีมานาน ตั้งแต่สมัยโบราณที่มีสาเหตุเกิดจากความกลัวในสิ่งเหนือธรรมชาติและเกิดจากความสงสัยในเรื่องสิ่งนามธรรมที่อยู่กับตัวมนุษย์ โดยเฉพาะความสงสัยในเรื่องของความรู้สึกที่เรียกทั่วไปว่า “จิตใจ” ในขณะที่เรามีความรู้สึกไม่สบายใจ ท้อแท้ เสียใจ หรือแม้กระทั่งเวลาเราขาดความเชื่อมั่นและเกิดความรู้สึกกลัว ในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เราไม่สามารถหาคำตอบได้ด้วยทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจนได้ แต่เราสามารถเชื่อได้ว่าสิ่งเหล่านี้ คือสิ่งที่ประกอบขึ้นเพื่อทำให้ชีวิตของมนุษย์มีความสมบูรณ์ขึ้น

ขณะเดียวกันเมื่อได้ศึกษาถึงเป้าหมายหลักในความเชื่อเรื่องขวัญทั้งชาวตะวันตกและชาวตะวันออก ได้พบว่า ความเชื่อเรื่องขวัญของทั้งสองชนชาติมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ชาวตะวันตกมีการมุ่งเน้นความเชื่อเรื่องขวัญออกมาในรูปแบบการค้นหาวិธีการที่จะช่วยทำให้ชีวิตดีขึ้น โดยอาศัยพลังอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์บ้างและอาศัยความเชื่อในเรื่องโชคชะตา และโชคกลางของคลังเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาชีวิต ส่วนความเชื่อเรื่องขวัญของชาวตะวันออกมีความเชื่อเช่นเดียวกันกับเรื่องขวัญของชาวตะวันตกตรงที่มนุษย์ทุกคนต้องการให้ชีวิตตนเองและสิ่งรอบ ๆ ตัวเองมีสภาพที่ดี ดังนั้น จึงถือว่ามนุษย์เกือบทุกชนชาติต่างมีความมุ่งหวังที่ต้องการชีวิตที่ดี เพียงแต่ว่าความเชื่อของแต่ละชนชาติอาจมีความแตกต่างกันออกไปตามรูปแบบของเหตุผลและวิธีการของแต่ละชนชาติที่จะนำไปสู่ชีวิตที่ดีและสมบูรณ์

เมื่อเปรียบเทียบความหมายขวัญของชนชาติทางตะวันตกและชนชาติทางตะวันออก พบว่า ความหมายขวัญของชนชาติทางตะวันตกในสมัยโบราณนั้นอาจหมายถึงสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยมีลักษณะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมพลังความเชื่อมั่นให้มนุษย์ที่มาจากเครื่องรางของคลังและอาศัยความเชื่อเรื่องโชคกลางต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันความหมายขวัญของชาวตะวันตกนั้นเข้าใจในรูปแบบการให้กำลังใจมากกว่าการมุ่งเน้นที่ความเชื่อ ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Morale” แทนที่คำว่า ขวัญ หรือกำลังใจ ดังนั้นความหมาย ขวัญ (Morale) ในลักษณะนี้จึงมีความแตกต่างกันกับความหมายขวัญของชนชาติตะวันออก ตรงที่ชนชาติตะวันออกเน้นการเสริมสร้างกำลังใจโดยอาศัยแรงจูงใจที่มาจากความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งลักษณะพิธีกรรมนี้ก็จัดในรูปแบบของกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างกำลังใจของเจ้าของขวัญให้รู้สึกดีขึ้น ส่วนขวัญของชนชาติตะวันตกอาศัยแรงจูงใจเพื่อให้บุคคล ได้เกิดความรู้สึกมีกำลังใจโดยใช้วิธีการทางจิตวิทยามากกว่า ซึ่งอาจจะจะเป็นจิตวิทยาที่ออกมาในรูปแบบของการให้เป็นสิ่งของหรือคำพูดที่ดี เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา. (2535). **จิตวิทยาทั่วไป**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จุฑาทิพย์ อุมะวิชณี. (2542). **วิวัฒนาการแห่งความคิด**. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2523). **พจนานุกรมไทย-อังกฤษ**. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- นวลล่อ สุภาพล. (2527). **ทฤษฎีบุคลิกภาพ**. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ ประสานมิตร.
- มณี พยอมยงค์. (2529). **ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย**. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- มูลนิธิสารานุกรมไทยวัฒนธรรม ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- รุจิราภรณ์ อรรถสิทธิ์. (2548). **ขวัญ: ขวัญชีวิตของคนไทย**. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- ลัญจกร นิลกาญจน์. (2560). วัฒนธรรมความเชื่อกับการจัดการศรัทธาของชุมชน. **วารสารนาคนุตรปริทรรศน์**, 10(2), 13.
- วิทย์ เทียงบุญธรรม. (2536). **พจนานุกรมไทยฉบับมหาวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: สุริยบรรณ.
- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. (ม.ป.ป.). **วิวัฒนาการพิธีทำขวัญคนไท**. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมาคมพระคริสตธรรมไทย. (2542). **พระคริสตธรรมคัมภีร์ ภาคพันธสัญญาเดิมและพันธสัญญาใหม่**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุเมธ เมธาวิทยากุล. (2532). **สังกัปพิธีกรรม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานวิทยทรัพยากร. (2534). **พจนานุกรมฉบับพระเกียรติ ปี พ.ศ. 2530**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- อนัญญา คำเขียว. (2555). **การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์:กรณีศึกษาประเพณีพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญผู้ไทย อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม เพื่อการอนุรักษ์จารีตประเพณี**. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์:ศิลปะสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนุমানราชชน, พระยา. (ม.ป.ป.). **การศึกษาศิลปะและประเพณี**. ม.ป.ท.
- อัยยา โกมลกาญจน์. (2561). **อารยธรรมตะวันตก**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุบลรัตน์ พันธุมินทร์. (2542). **การศึกษาวัฒนธรรมคนล้านนาในพม่า**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Carendish, R. (1994). **Man myth & magic**. New York: MCavendish.
- Eysenck, H.J. (1972). **Encyclopedia of psychology**. New York: Seabury Press.
- Wolman, B.B. (1977). **International encyclopedia of psychiatry psychology psychoanalysis & nearology**. New York: Prochaced for Aesculapins Publishers.
- Ungeheheinge, R. (1982). **Tham Khwan**. Singapore: Singapore University Press.
- Webster's new universal dictionary of the language. (1977). New York: Universal Press.

การพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีน อำเภอชะอำ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน

A Development of Cha-am Tour-guide Map in Chinese for Chinese Tourists

มนธนต์ สินทร

Montanat Sinthorn

สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Chinese, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author E-mail: yehanxiang@hotmail.com

(Received: February 28, 2021; Revised: September 28, 2021 ; Accepted : 10 October, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวอำเภอชะอำเป็นภาษาจีนสำหรับใช้ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ และเพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนของอำเภอชะอำที่พัฒนาขึ้น ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้วิธีการสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพจากการตอบคำถามในแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นนักท่องเที่ยวชาวจีน จำนวน 65 คน ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอชะอำ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และความถี่ และการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนมีความพึงพอใจต่อประโยชน์และการใช้ภาษาจีนของแผ่นพับแสดงแผนที่ท่องเที่ยวอำเภอชะอำโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มข้อมูลสำคัญบางประการในแผนที่ท่องเที่ยวโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ร้อยละจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ราคาที่พัก ราคาบัตรเข้าชมสถานที่ และการแนะนำร้านอาหาร ตามลำดับ ผลการพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวอำเภอชะอำสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนทำให้ได้แผนที่ท่องเที่ยวในรูปแบบของแผ่นพับอินโฟกราฟิกขนาด A3 ที่ประกอบไปด้วย เส้นทาง ที่ตั้ง รูปภาพ ข้อมูลแนะนำแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นภาษาจีนที่สามารถนำไปใช้สำหรับการประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวชาวจีนตามจุดต่างๆ เช่น โรงแรม สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านค้า เป็นต้น ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอชะอำให้เป็นที่ยังพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนมากขึ้น

คำสำคัญ: แผนที่ท่องเที่ยว อำเภอชะอำ นักท่องเที่ยวชาวจีน

Abstract

The purposes of this research were to development a Cha-Am tour-guiding map in Chinese for promoting tourism in the area and determine the satisfaction of Chinese visitors using the developed map. This study employed a mixed method of data collection. A quantitative and qualitative data were collected through a questionnaire with rating-scale items and open-ended

questions. The sample consisted of 65 Chinese visitors to Cha-Am. The data were analyzed statistically for means, standard deviation, frequency count, and percentage. The results showed that overall the Chinese visitors were satisfied with benefits of the map and the Chinese in the map brochure. They, however, suggested adding some essential information such as hotel room rates, ticket prices to landmarks and restaurant and food shop guides. This development of Cha-am tour guiding maps in Chinese resulted in a A3-size map in the form of an infographic brochure consisting of routes, locations, pictures, travel information and guide on tourist attractions in Chinese language, providing tourist information to Chinese visitors in different places such as hotels, attraction sites, restaurants, and shops. Therefore, this research can contribute to tourism promotion in Cha-am that could gain insight into Chinese tourists's satisfaction and interests.

Keywords: Tour-guide map, Cha-am, Chinese tourist

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทยเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 และปรับเปลี่ยนแผนในทุก 5 ปี จนถึงปัจจุบันเป็นแผนฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งในส่วนของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ภายใต้วิสัยทัศน์ “การท่องเที่ยวไทยมุ่งพัฒนาประเทศไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพชั้นนำของโลก ซึ่งส่งเสริมการปฏิรูปเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้อย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ฟื้นฟูและกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน และเพื่อเร่งรัดและสร้างศักยภาพในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพการแข่งขัน การสร้างรายได้และกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบจากสถานการณ์การท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศ โดยน้อมนำแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ทั้งนี้ แผนฯ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยที่สำคัญไว้ 5 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความสมดุลการท่องเที่ยวไทยผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) โดยมี 2 ยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับแนวทางในการศึกษาวิจัยของผู้วิจัย

ในระดับภูมิภาคอาเซียนเองมีการตระหนักและมองเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวว่าเป็นยุทธศาสตร์สำคัญต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ และเป็นส่วนช่วยพัฒนาภูมิภาคนี้ที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม และแหล่งท่องเที่ยว จนเกิดข้อตกลงร่วมกันในการจัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ.2558 เพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาดังกล่าว จึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ.2559 - 2564 ขึ้น

สำหรับประเทศไทยนั้น รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลรายงานสถิติจำนวนนักท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า ในภาพรวมนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 เป็นต้นมา ภาคการท่องเที่ยวของไทยสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีมูลค่าสูงกว่ารายจ่ายด้านการท่องเที่ยว ส่งผลให้ดุลการท่องเที่ยวของประเทศไทยเกินดุลมาโดยตลอด จาก 1,060,735.12 ล้านบาท

ในปี พ.ศ.2556 เป็น 1,544,389.48 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2560 หรือมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 16.05 ต่อปี โดยในปี พ.ศ. 2560 มูลค่าดุลการท่องเที่ยวยานยนต์ร้อยละ 11.78 จากปี พ.ศ.2559 จากดุลการท่องเที่ยวยานยนต์จากทุกภูมิภาค โดยภูมิภาคที่มีอัตราการขยายตัวของดุลการท่องเที่ยวยานยนต์มากที่สุด คือ ภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งในปี พ.ศ.2556-2559 มีมูลค่าดุลการท่องเที่ยวยานยนต์เป็นอันดับ 5 รองจากภูมิภาคโอเชียเนีย แต่ในปี พ.ศ.2560 ด้วยอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวอินเดีย ทำให้ภูมิภาคเอเชียใต้มีดุลการท่องเที่ยวยานยนต์สูงกว่าโอเชียเนีย ด้วยมูลค่า 68,782.64 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 20.25 จากปี พ.ศ.2559 นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงการเติบโตของดุลการท่องเที่ยวยานยนต์ตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 พบว่า จากการเติบโตของนักท่องเที่ยวจีนทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นภูมิภาคที่มีดุลการท่องเที่ยวยานยนต์สูงสุด และในช่วงปี พ.ศ.2558 ด้วยอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวจีนที่สูงถึงร้อยละ 72.31 จากการฟื้นตัวภายหลังจากสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศ ในปี พ.ศ.2557 ทำให้มูลค่าเกินดุลของนักท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี พ.ศ.2558 ขยายตัวในอัตราที่สูงถึงร้อยละ 63.11 และยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ.2559 และ 2560 ในอัตราร้อยละ 11.17 และ 16.07 ตามลำดับ และในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวภายในประเทศขยายตัว เฉลี่ยร้อยละ 7.49 ต่อปี ในปี พ.ศ.2560 จำนวนผู้เยี่ยมเยือนขยายตัว ร้อยละ 8.30 เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ซึ่งขยายตัวร้อยละ 6.48 ตามการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นของผู้เยี่ยมเยือนในทุกภูมิภาค ซึ่งปัจจัยหนึ่งเป็นผลจากการฟื้นตัวของนักท่องเที่ยวชาวจีน และการขยายตัวของนักท่องเที่ยวรัสเซีย นอกจากนี้ นับจากปี พ.ศ.2556 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวภายในประเทศของไทยขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยเพิ่มขึ้นจาก 217 ล้านคน ในปี พ.ศ.2556 เป็น 289 ล้านคน ในปี พ.ศ.2560 หรือมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 7.49 โดยภูมิภาคที่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีสูงกว่าร้อยละ 7 ได้แก่ ภาคตะวันตก และภาคตะวันออก (ขยายตัวเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 11.57 และร้อยละ 8.33 ตามลำดับ) ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญ หลายจังหวัด และมีระยะทางเวลาการเดินทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคกลางตอนใต้ของประเทศไทย มีแหล่งท่องเที่ยวหลัก 3 วง 3 ทะเล อันได้แก่ เขาวิ้ง (พระนครคีรี) ที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 วังบ้านปืน (รามราชนิเวศ) ที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 และวังมฤคทายวัน ที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 6 และทะเลโคกลิน ทะเลหาดทราย และทะเลหมอก (พะเนินทุ่ง) จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย (สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี, 2560)

ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยทำให้แผนที่มีความละเอียด มีความถูกต้องแม่นยำ และหาได้ง่ายจากระบบออนไลน์ เมื่อผนวกเข้ากับเทคโนโลยีจีพีเอส (GPS; Global Position System) ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้โดยไม่ต้องมีไกด์ แต่อย่างไรก็ดี สิ่งสำคัญในศาสตร์การทำแผนที่นอกจากพื้นที่ สภาพทางภูมิประเทศ ก็คือ วิธีการถ่ายทอดข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่จะต้องทำให้เข้าใจง่าย สื่อความและเหมาะสมกับวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวหรือมีความเป็นสากล ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญภายในได้แก่ รูปภาพ สี เส้นลาย ตัวอักษร เป็นต้น องค์ประกอบดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อความหมายการเข้าใจที่ง่ายขึ้น ทั้งนี้ต้องบวกกับความสามารถในการรับรู้ของมนุษย์ (อรณชิต ชูวีระ, 2550)

ด้วยเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี คือ “มหาวิทยาลัยแห่งการท่องเที่ยวและอาหาร” และมีนโยบายหนึ่งคณะหนึ่งอำเภอ เพื่อให้แต่ละคณะได้มีหน้าที่ดูแลงานวิจัยและงานบริการวิชาการของแต่ละอำเภอ ทำให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีหน้าที่ดูแลอำเภอชะอำ เพื่อให้การวิจัยมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับกับเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัย และหน้าที่ของคณะต้นสังกัดของผู้วิจัย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการวิจัยเพื่อพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวอำเภอชะอำที่มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวชาวจีน เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวนมากของประเทศ และจากที่ผู้วิจัยได้พูดคุย และสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวจีนได้ทราบข้อมูลปัญหาจากการท่องเที่ยวว่า สื่อและแผนที่นำเที่ยวโดยทั่วไปจะมีแต่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นปัญหาต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ไม่มีความรู้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ดังนั้น การวิจัยในเรื่องนี้จึงมี

ประโยชน์ทั้งกับตัวนักท่องเที่ยวสำหรับวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตนเอง และผู้ประกอบการที่ได้ผลประโยชน์จากการมีข้อมูลแผนที่ สัญลักษณ์ที่มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวชาวจีนอีกด้วย

ปัญหาวิจัย/โจทย์วิจัย

1. สัญลักษณ์ และชื่อเรียกสถานที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการทำแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนสำหรับอำเภอชะอำเป็นอย่างไร
2. นักท่องเที่ยวชาวจีนมีความพึงพอใจต่อแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนของอำเภอชะอำอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนของอำเภอชะอำเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนของอำเภอชะอำ

สมมติฐานการวิจัย

นักท่องเที่ยวชาวจีนมีความพึงพอใจต่อแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนของอำเภอชะอำอยู่ในระดับมาก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แผนที่ท่องเที่ยว หมายถึง แผนที่ทางภูมิศาสตร์ที่มีเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอชะอำ ประกอบด้วย สถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งที่ตั้งต่างๆ ตัวอาคารที่มีความสำคัญ สถานที่ราชการ ชื่อถนน เพื่อชี้แจงสถานที่ เส้นทาง ให้ง่ายต่อความเข้าใจและเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว
2. นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวจีน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านตัวแปร/เนื้อหา
เป็นการวิจัยเฉพาะพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านทางเอกสารประชาสัมพันธ์เท่านั้น
2. ขอบเขตด้านประชากร
ในการสร้างแผนที่ภาษาจีนของอำเภอชะอำ ผู้วิจัยเลือกการทดสอบการใช้แผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนของอำเภอชะอำ โดยการเลือกตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวชาวจีน จำนวน 65 คน
3. ขอบเขตด้านสถานที่
เป็นการวิจัยเฉพาะที่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา
การศึกษานี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนของอำเภอชะอำ ตั้งแต่ เดือนกันยายน 2561 – เดือนกันยายน 2562

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ได้แผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว อำเภอชะอำ
2. นำผลการวิจัยไปใช้ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และใช้เป็นเครื่องมือสำหรับนักท่องเที่ยวในการเดินทาง
3. นำผลการวิจัยไปแนวทางพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวและการออกแบบเครื่องหมายและสัญลักษณ์ในแผนที่ที่มีประสิทธิภาพ
4. นำผลการวิจัยเพื่อไปพัฒนาและขยายผล อันจะสามารถใช้ประโยชน์กับพื้นที่อื่นหรือเพิ่มเติมหรือประโยชน์ในด้านอื่นๆ ที่กว้างขวางมากขึ้นในอนาคต

หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานเพชรบุรี อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
2. โรงแรมและจุดบริการนักท่องเที่ยว อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ระเบียบวิธีการวิจัย

เรื่องนี้เป็นการศึกษาที่ใช้รูปแบบผสม (Mixed Method) ตามกรอบแนวคิดของ John W. Creswell (2014) ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความถูกต้อง ชัดแจ้ง มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และเพื่อสร้างเครื่องมือและทดลองใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเลือกพื้นที่ที่วิจัย

พื้นที่การวิจัย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตามเขตพื้นที่ทำการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และตามเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

2. ประชากรที่ศึกษา

ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยจากสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2560 มีชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวอำเภอชะอำ พบว่า มีนักท่องเที่ยวจากทวีปเอเชียทั้งหมด 476 คน โดยสัดส่วนของนักท่องเที่ยวจีนคือร้อยละ 13.65 จึงประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนได้เป็นจำนวน 65 คน

3. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

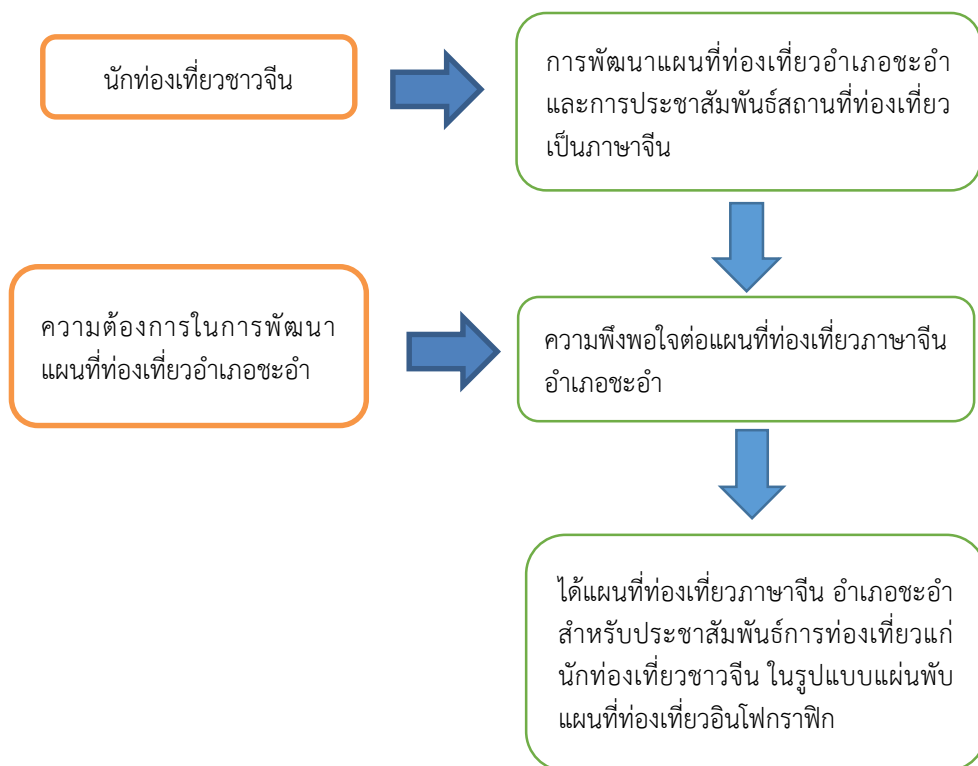
ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ

3.1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พูดคุยและแบบสอบถาม จากนักท่องเที่ยวชาวจีนและนักศึกษาแลกเปลี่ยนจากประเทศจีนในอำเภอชะอำ

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ผู้วิจัยจัดทำเอกสารรายงานต่างๆ และข้อมูลจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอำเภอชะอำ

4. กรอบแนวความคิดของการวิจัยและการกำหนดตัวแปร

การวิจัยเรื่องแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนของอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดและตัวแปรในการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ซึ่งประกอบด้วย

5.1 แบบสอบถาม

5.2 แบบประเมินความพึงพอใจ

6. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจเป็นการสัมภาษณ์และแบบสอบถามความพึงพอใจการใช้บริการด้านแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ด้านเส้นทางท่องเที่ยวและชื่อสถานที่สำคัญเป็นภาษาจีน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประโยชน์ของแผนพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ จำนวน 5 ข้อคำถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อแผนพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ จำนวน 2 ข้อคำถาม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ จำนวน 2 ด้าน

7. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ดังนี้

7.1 การค้นคว้าจากรายงานการวิจัย รายงานการศึกษา รายงานสถิติการท่องเที่ยวประเทศไทย วิทยานิพนธ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ประวัติความเป็นมาของจังหวัดเพชรบุรี ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ของอำเภอชะอำ เป็นต้น

7.2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จัดส่งบันทึกข้อความเรื่องขอความอนุเคราะห์สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการด้านแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน

7.3 การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

7.4 ตรวจสอบข้อมูลแบบสอบถามและทำการบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์

7.5 วิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมด

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนสำหรับอำเภอชะอำ ดังขั้นตอนต่อไปนี้

8.1 กำหนดสื่อที่จะใช้นำเสนอ

8.2 เลือกมาตราส่วน และชนิดของเส้นโครงแผนที่ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของแผนที่

8.3 วิเคราะห์เนื้อหาแผนที่ และการให้สัญลักษณ์

8.4 กำหนดการวางแบบและองค์ประกอบแผนที่ ตามหลักการและวิธีการออกแบบแผนที่ ดังนี้

1) เนื้อหาของแผนที่

2) ขอบระวางแผนที่

3) ชื่อแผนที่

4) คำอธิบายสัญลักษณ์

5) แหล่งที่มาของข้อมูล

6) มาตราส่วนของแผนที่

7) เครื่องหมายทิศทาง

8) แผนที่แทรก ใช้สำหรับแสดงส่วนรายละเอียดของพื้นที่

หลังจากนั้นทำการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบของสัญลักษณ์ที่นำมาใช้ประกอบแผนที่ โดยสัญลักษณ์นั้นต้องเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวชาวจีน และเข้าใจได้ง่าย

9. การกำหนดค่าตัวแปร

การประเมินผลที่ได้จากความพึงพอใจนำมาเปรียบเทียบเกณฑ์การแปลความหมายที่ตั้งไว้ตามหลักสถิติ แบ่งเป็น 5 ระดับ จากเกณฑ์ดังนี้ (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2548)

	คะแนนเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจเฉลี่ย
ระดับค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	มากที่สุด
ระดับค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	มาก
ระดับค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	ปานกลาง
ระดับค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	น้อย
ระดับค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	น้อยที่สุด

10. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ การประมวลผลการวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือทางสถิติ คือ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เป็นสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. ค่าความถี่ (Frequency)

2. อัตราส่วนร้อยละ (Percentage)

3. ค่าเฉลี่ย (Means)

4. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

โดยการคำนวณค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนมีดังนี้

1. หาค่าอัตราส่วนร้อยละจากสูตร

$$p = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ p แทน ค่าร้อยละ

f แทน ความถี่หรือจำนวนผู้ที่ตอบแบบสอบถามข้อนั้น

n แทน จำนวนตัวอย่างทั้งหมด หรือจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum Xi}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของตัวอย่าง

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ SD) ใช้เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูล จากสูตร

$$SD = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ SD แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

$(\sum X)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

n แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

11. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง การอธิบายข้อมูลจะใช้สถิติเชิงพรรณนาและมีเกณฑ์การให้คะแนนระดับความพึงพอใจกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามด้านต่างๆ ดังนี้

ระดับความพึงพอใจ	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
ปรับปรุง	1

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีน อำเภอชะอำ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน” ผู้วิจัยได้นำข้อมูลตัวอย่างที่เก็บรวบรวมมาได้ จำนวน 65 ชุด ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วมาทำการวิเคราะห์ ด้วยวิธีการทางสถิติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 2 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนของอำเภอชะอำเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีนของอำเภอชะอำ

ในการสร้างแผนที่ภาษาจีนของอำเภอชะอำในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกทดสอบกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาอำเภอชะอำ รวมจำนวน 65 คน โดยใช้เครื่องมือวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ แบบสอบถามจำนวน 65 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อดำเนินการหาค่าสถิติสำหรับตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยให้ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้ โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประโยชน์ของแผ่นพับแสดงแผนที่ภาษาจีนอำเภอชะอำ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อแผ่นพับแสดงแผนที่ภาษาจีนอำเภอชะอำ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้มีความหมายดังนี้

n แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

f แทน ความถี่

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

S.D แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 1 ประโยชน์ของแผ่นพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ

ในการวิจัยเรื่องนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวจีน จำนวน 65 คน ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามปิด (Close – ended question) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนต่อประโยชน์ของแผ่นพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อประโยชน์ของแผ่นพับแสดงแผนที่

(n=65)

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ			
		($\bar{X}$)	(S.D)	แปลผล	ลำดับที่
1.	แผนที่บอกเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวได้ถูกต้อง 旅游地点的线路的正确性	4.14	0.72	มาก	2
2.	แผนที่ช่วยประหยัดเวลาในการเดินทาง 地图能节省出行时间	4.14	0.64	มาก	2
3.	แผนที่พกพาสะดวก 方便随身携带	4.22	0.60	มาก	1
4.	แผนที่ค้นหาสถานที่ท่องเที่ยวได้รวดเร็ว 能通过地图快速搜索景点	3.98	0.72	มาก	4
5.	แผนที่เข้าใจได้ง่าย 地图通俗易懂	4.10	0.79	มาก	3
	รวม	4.11	0.69	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อประโยชน์ของแผ่นพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11 และ S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ 3 แผนที่พกพาสะดวก รองลงมาข้อที่ 1 แผนที่บอกเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวได้ถูกต้อง และข้อที่ 2 แผนที่ช่วยประหยัดเวลาในการเดินทางอันดับที่ 3 ข้อที่ 5 แผนที่เข้าใจได้ง่าย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ 4 แผนที่ค้นหาสถานที่ท่องเที่ยวได้รวดเร็วตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อแผ่นพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ

การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อแผ่นพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามปิด (Close – ended question) ในการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจต่อแผ่นพับแสดงแผนที่ (n=65)

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ			
		($\bar{X}$)	(S.D)	แปลผล	ลำดับที่
1.	การมีแผ่นพับแสดงแผนที่ท่องเที่ยวอำเภอชะอำทำให้สามารถมาท่องเที่ยวได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องอาศัยทัวร์ได้มากน้อยเพียงใด 可以通过地图自己完成旅游，不需要旅行社的帮助	3.82	1.13	มาก	1
2.	ท่านพึงพอใจต่อแผ่นพับแผนที่ท่องเที่ยวอำเภอชะอำมากน้อยเพียงใด 您对七岩 (Cha-am) 旅游宣传册地图的满意程度如何	3.60	1.05	มาก	2
	รวม	3.71	1.09	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อแผ่นพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ ระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.71 และ S.D. = 1.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ 1 การมีแผ่นพับแสดงแผนที่ท่องเที่ยวอำเภอชะอำทำให้สามารถมาท่องเที่ยวได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องอาศัยทัวร์ได้มาก รองลงมาข้อที่ 2 ท่านพึงพอใจต่อแผ่นพับแผนที่ท่องเที่ยวอำเภอชะอำมาก ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ความต้องการให้เพิ่มข้อมูลแผนที่ท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามปิด (Close – ended question) ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นคำถามปลายเปิด (Open – ended question) ซึ่งสามารถวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความต้องการให้เพิ่มข้อมูลแผนที่ท่องเที่ยว (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

ตารางที่ 3 ความต้องการให้เพิ่มข้อมูลแผนที่ท่องเที่ยว

(n=65)

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ		
		ความถี่(f)	ร้อยละ	ลำดับที่
1.	สถานที่ท่องเที่ยว 旅游景点	35	54.0	4
2.	สถานที่พัก 住宿地点	39	60.0	3
3.	สถานที่ราชการ 官方地点	9	14.0	9
4.	พิกัดตำแหน่ง 位置	27	42.0	8
5.	ราคาที่พัก 住宿价格	46	71.0	1
6.	ราคาค่าโดยสาร 车票价	33	51.0	5
7.	ราคาบัตรเข้าชมสถานที่ 门票价	40	62.0	2
8.	หมายเลขโทรศัพท์ 电话号码	30	46.0	6
9.	สัญลักษณ์ประกอบสถานที่ 地点的标志	29	45.0	7
10.	อื่นๆ 其他	2	3.0	10

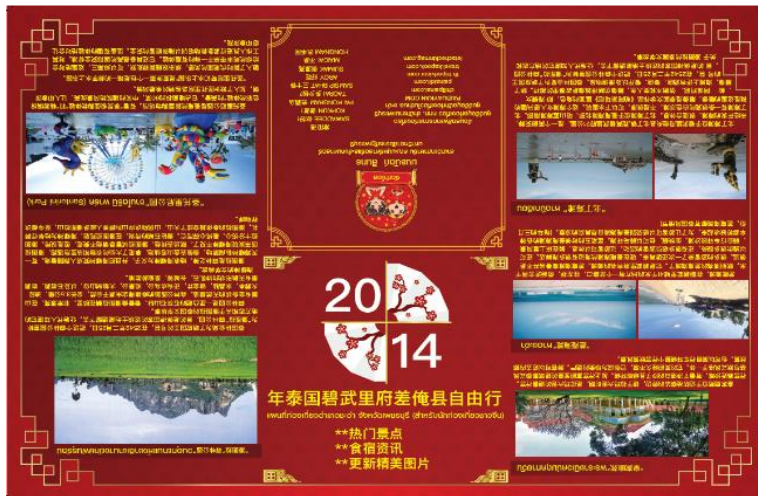
จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อแผ่นพับแสดงแผนที่อำเภอเซออำ มีความต้องการให้เพิ่มข้อมูลแผนที่ท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าร้อยละจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าร้อยละสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ 1 ราคาที่พัก คิดเป็นร้อยละ 71 รองลงมาคือ ข้อที่ 2 ราคาบัตรเข้าชมสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 62 และน้อยที่สุดข้อที่ 10 อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 3

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะส่วนที่ 2 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนได้ให้ข้อเสนอแนะต่อแผ่นพับแสดงแผนที่อำเภอเซออำเพิ่มเติม โดยสรุปทั้งหมดจำนวน 6 ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีประโยคสั้นๆ และภาพสวยงามเยอะๆ
2. ควรเพิ่มคำเตือนที่ต้องระวัง
3. ควรเพิ่มข้อมูลร้านอาหาร
4. ควรใช้ได้จริงและมีความสวยงาม
5. เพิ่มรูปภาพประกอบสวยงาม
6. นำทำแผนที่บนมือถือ

ผลการวิจัยการพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีน อำเภอเซออำ เป็นที่พึงพอใจและเป็นประโยชน์สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนมาก และทำให้ผู้วิจัยสามารถออกแบบแผนที่ท่องเที่ยวในรูปแบบของแผ่นพับอินโฟกราฟิกขนาด A3 ที่ประกอบไปด้วย เส้นทาง ที่ตั้ง รูปภาพ ข้อมูลแนะนำแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นภาษาจีนที่ทันสมัยและสามารถนำไปใช้งานประชาสัมพันธ์ และบริการแจกให้กับนักท่องเที่ยวตามจุดต่างๆ ได้แก่ โรงแรม สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านค้า เป็นต้น ดังปรากฏในภาพที่ 2 และภาพที่ 3 ที่เป็นหน้าปกและปกหลังแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีน อำเภอเซออำ จังหวัดเพชรบุรี สำหรับบริการและอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลและการเดินทางให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีน

ภาพที่ 2 หน้าปกแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีน อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ 3 ปกหลังแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีน อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ประโยชน์ของแผนพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวจีน จำนวน 65 คน มีความพึงพอใจต่อประโยชน์ของแผนพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$ และ $S.D. = 0.69$)

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อแผนพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ

ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนมีความพึงพอใจต่อแผนพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำ ระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$ และ $S.D. = 1.09$)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ความต้องการให้เพิ่มข้อมูลแผนที่ท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามปิด ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นคำถามปลายเปิด

ข้อเสนอแนะส่วนที่ 1 มีความต้องการให้เพิ่มข้อมูลแผนที่ท่องเที่ยว พบว่า ข้อที่นักท่องเที่ยวต้องการให้เพิ่มเติมมีค่าเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุดได้แก่ ราคาที่พัก คิดเป็นร้อยละ 46 และน้อยที่สุด อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 3 และข้อเสนอแนะส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น พบว่า นักท่องเที่ยวได้ให้เสนอแนะเพิ่มเติมทั้งหมดจำนวน 6 ข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีน อำเภอชะอำ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ทำให้ได้แผนที่ท่องเที่ยวในรูปแบบของแผ่นพับอินโฟกราฟิกขนาด A3 ที่ประกอบไปด้วยเส้นทาง ที่ตั้ง รูปภาพ ข้อมูลแนะนำแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นภาษาจีนที่ทันสมัยและสามารถนำไปใช้งานประชาสัมพันธ์ และบริการแจกให้กับนักท่องเที่ยวตามจุดต่างๆ โดยผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีต่อแผ่นพับแสดงแผนที่อำเภอชะอำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้เล็งเห็นถึงประโยชน์และสามารถใช้งานได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร จรูญแสง (2546) ที่ได้รายงานการพัฒนาคู่มือศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวประจำเส้นทางเดินป่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เพื่อพัฒนาคู่มือศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวประจำเส้นทางเดินป่าในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและประเมินความพึงพอใจและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคู่มือ โดยผลการประเมินของนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในคู่มืออยู่ในระดับมาก มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความคิดเห็นว่าคู่มือมีความน่าสนใจ ควรที่จะพัฒนาและผลิตคู่มือเพื่อเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวได้ใช้งานในโอกาสต่อไป และสอดคล้องกับผลการศึกษาของจิตภา หวันกะเทิร์ม (2558) ในวิทยานิพนธ์การพัฒนาแผนที่แสดงจุดศึกษาธรรมชาติบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เขาเจ็ดยอด จังหวัดพัทลุงและจังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า จุดศึกษาธรรมชาติมีความน่าสนใจมีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแต่ละจุดศึกษาตลอดเส้นทางเดินเท้าขึ้นเขาเจ็ดยอด ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับมาก และสอดคล้องกับเสริมศิริ นิลคำ และคณะ (2560) ที่ได้วิจัยการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย และประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย พบว่า สามารถพัฒนาได้ 3 เส้นทางสำคัญแต่ละเส้นทางจะมีจุดเด่นแตกต่างและคล้ายคลึงกันในด้านและได้ประเมินมาตรฐานของเส้นทางท่องเที่ยวชาติพันธุ์ทั้ง 3 เส้นทาง ผลการประเมินพบว่า ทุกเส้นทางมีมาตรฐานอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อศึกษาและพัฒนากิจการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการจัดการอบรมภาษาจีนให้ผู้ประกอบการ และควรมีการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ป้ายแผ่นพับ ให้มีการใช้ภาษาจีนมากขึ้น

2. หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรจัดการบริการด้านการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวภายในอำเภอ
ชะอำ เพื่อความสะดวกและปลอดภัยในการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไปยังแหล่งท่องเที่ยวจุดต่างๆ
และมีราคาที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการวิจัยในเขตพื้นที่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ควรมีการวิจัยในพื้นที่ใน
อำเภออื่นๆ หรือพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ด้วย เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยพื้นที่อื่นๆ มาเปรียบเทียบและทำ
การปรับปรุงพัฒนาและขยายผล อันจะสามารถใช้ประโยชน์กับพื้นที่อื่นหรือเพิ่มเติมหรือประโยชน์ในด้านอื่นๆ ที่
กว้างขวางมากขึ้นในอนาคต
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวให้ทันสมัย
และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. การวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษากลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอำเภอชะอำ เพื่อ
ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีนให้มาเที่ยวมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนที่ท่องเที่ยวภาษาจีน อำเภอชะอำ สำหรับ
นักท่องเที่ยวชาวจีน โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัย ทนอดหนุนการ
วิจัยสถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). **แผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2559 - 2568**
(ASEAN Tourism Strategic Plan). สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2561, จาก
https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=10854.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). **รายงานสถิติการท่องเที่ยวประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน
2561, จาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20190516131031.pdf.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา, (2548). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และ
การบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตาภา หวันกะเหรัมย์. (2558). **การพัฒนาแผนที่จุดศึกษาธรรมชาติบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขาเจ็ดยอด**
จังหวัดพัทลุงและจังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมพร จรุงแสง. (2546). **การพัฒนาคู่มือศึกษาธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวประจำเส้นทางเดินป่าอุทยาน**
แห่งชาติแก่งกระจาน. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสริมศิริ นิลดำ และ คณะ. (2560). **การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย**.
วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(1): มกราคม -มิถุนายน.
- สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี. 2560. **ยุทธศาสตร์จังหวัดเพชรบุรี**. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2561, จาก
<http://www.phetchaburi.go.th/>
- อรณิช ชูวีระ. (2550). **การวิเคราะห์การรับรู้เครื่องหมายในแผนที่ท่องเที่ยว**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

John W. Creswell, (2014). การออกแบบการวิจัย: วิธีการเชิงคุณภาพเชิงปริมาณและแบบผสม (ฉบับที่ 4)
Thousand Oaks, California: SAGE Publications ISBN 978-1-4522-2609-5. OCLC
815758208

แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร

Motivation Factors Affecting the Performance of the Employees of 3 Stars hotel in Bangkok

ประเทือง มุลทองตง¹ / ชินโสณ วิสิฐนิติกิจา² / สาวิตรี จบศรี³
Pratueng Mooltongton¹ / Chinnaso Visitnitikija² / Sawittree Jobsri³

¹นักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

¹Student, Master of Business Administration Graduate School Kasembundit University

²ดร.อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

²Dr., Main advisor, Graduate School Kasembundit University

³อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม สาขาการจัดการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

³Co-advisor, Hotel Management, Faculty of Liberal Arts Kasembundit University

*Corresponding author Email : kaipratueng@gmail.com

(Received: May 18, 2021; Revised: September 28, 2021 ; Accepted : October 10, 2021)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน 3) เปรียบเทียบประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล 4) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงาน 5) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคำจูงกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงาน ประชากรในการศึกษาคือพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาวในกรุงเทพมหานคร เลือกตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา และนำข้อมูลที่รวบรวมได้ประมวลผล โดยใช้ค่าสถิติร้อยละและค่าเฉลี่ย t-test การวิเคราะห์แบบ ANOVA ใช้ F-test (One-way ANOVA), Correlation และ Multiple Regression Analysis ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 30 – 49 ปี สถานภาพโสดการศึกษาในระดับปริญญาตรี รายได้เฉลี่ย 20,001–30,000 บาทต่อเดือน มีอายุงานระหว่าง 1-5 ปี ปัจจัยจูงใจและปัจจัยคำจูงในการปฏิบัติงานของพนักงานในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับความสำคัญมาก ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานที่แตกต่างกัน ข้อมูลส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ และอายุงาน มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานที่ไม่แตกต่างกัน ปัจจัยจูงใจและปัจจัยคำจูงมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงาน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทิศทางเดียวกัน ปัจจัยจูงใจด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติและด้านความก้าวหน้า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงาน ปัจจัยคำจูงด้านโอกาสที่ได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ด้านความเป็นส่วนตัว ด้านความมั่นคงในงาน ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : แรงจูงใจ ประสิทธิภาพ พนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว

Abstract

The objectives of this study were to study: 1) the motivation to work of employees, 2) the performance effectiveness of employees, 3) the comparison of the performance of employees classified by personal data, 4) the relationship between motivation factors and performance of employees, 5) the relationship between supporting factors and the performance effectiveness of the employees. The samples of the study were 400 of the three stars Hotel employees in Bangkok by using questionnaires as a study tool, collected data processed using percentage, mean, t-test, f-test, One-way ANOVA, correlation, and multiple regression analysis. The results showed that most of the respondents were male, aged between 30-49 years old, single status, graduated with a bachelor's degree, the monthly income was between 20,001-30,000 baht, period of work between 1-5 years. The opinions on the motivation and supporting factors were at a high level. The opinion on performance effectiveness was at a medium level. Hypothesis testing revealed that personal differences in gender affected performance effectiveness. The difference in terms of age, education, marriage status, income, and period of work did not affect the performance effectiveness. The overall opinions on the motivation and support factors were related to the effectiveness of employees' performance at a medium level in the same direction. The motivation factors in terms of the nature of work performed and of the progress influenced the performance efficiency of employees. Support factors in terms of future work advancement opportunities, privacy, job security, the way of governing, and commanding influence on the performance of employees of 3 stars Hotel in Bangkok with a statistical significance at the level of 0.05.

Key Words : Motivation Factors, Performance, The Employees of 3 stars hotel

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มของการเติบโตทางธุรกิจมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมหาศาล นับเป็นอีกหนึ่งรายได้หลักของประเทศ สถิติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2554 จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากกว่า 19 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น มากกว่า 32 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2559 และจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเป็น 39 ล้านคน ในปี พ.ศ.2562 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ผู้ศึกษาพบว่าอีกหนึ่งอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโตควบคู่ไปกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นั่นคือ อุตสาหกรรมการโรงแรม เมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเจริญเติบโตมากขึ้น เกิดการเดินทางของนักท่องเที่ยวมากขึ้น อุตสาหกรรมการโรงแรมก็เติบโตควบคู่กันไป

สถานการณ์การแพร่ระบาด ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 ส่งผลกระทบโดยตรง ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยในไตรมาสแรกของปี พ.ศ.2563 ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติลดลงเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นผลมาจากมาตรการ ป้องกันเรื่องการลดการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ปัจจุบันรัฐบาลร่วมกับหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน มี นโยบายกระตุ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเริ่มเปิดรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย บางจังหวัด ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด เช่น โครงการ Phuket Sandbox ซึ่งเริ่มรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2564 และ โครงการ Samui Plus ซึ่งโครงการดังกล่าวได้ผลตอบรับอย่างต่อเนื่อง จากนักท่องเที่ยว รัฐบาลมีนโยบายต่อเนื่องที่จะขยายโครงการดังกล่าวไปยังจังหวัดอื่นๆ ที่มีความพร้อมเปิดรับ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดเดียวกัน เพื่อฟื้นฟูอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น จนกว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จะดีขึ้น และหายไปในที่สุด

อุตสาหกรรมบริการโรงแรม ให้บริการด้านที่พักและด้านอาหารกับนักท่องเที่ยวเป็นบริการหลัก การบริการ ในโรงแรมมีหลายระดับ สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ขึ้นอยู่กับระดับการให้บริการ ราคาห้องพักต่อคืน และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เตรียมไว้บริการสำหรับลูกค้าในอุตสาหกรรมโรงแรม พนักงานคือสิ่งที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และทักษะเฉพาะด้าน อาศัยความละเอียดอ่อน และศิลปะในการให้บริการตอบสนองความต้องการของลูกค้าในโรงแรมประกอบไปด้วย การบริหารงานหลาย หน่วยงาน แต่ละหน่วยงานประกอบไปด้วย พนักงานที่ทำหน้าที่แตกต่างกัน เช่น พนักงานต้อนรับส่วนหน้า พนักงานทำความสะอาดห้องพัก พนักงานขายห้องพัก พนักงานเสิร์ฟในร้านอาหาร พนักงานห้องจัดเลี้ยง พนักงานรับโทรศัพท์ พนักงานช่างซ่อมบำรุง พนักงานแผนกบุคคล เป็นต้น เงินเดือนของพนักงานแตกต่างกัน ตามลักษณะของงานรับผิดชอบและตำแหน่งงาน นอกเหนือจากเงินเดือน พนักงานโรงแรมได้รับสวัสดิการด้าน อาหารระหว่างปฏิบัติงาน เครื่องแบบในการปฏิบัติหน้าที่พร้อมบริการซักรีด สวัสดิการด้านประกันสังคม ประกัน สุขภาพ โอกาสในการได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ พร้อมทั้งโอกาสในการปรับเลื่อนตำแหน่งงานให้สูงขึ้น หรือปรับเปลี่ยนตำแหน่งงานว่าง ภายในองค์กร เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยจุดใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อทราบถึงแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิด ประสิทธิภาพของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็น ประโยชน์ต่อโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจให้สอดคล้องกับความต้องการ ของบุคลากร และเพื่อการพัฒนาบุคลากรในองค์กรอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขต กรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรม ระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยค่าจูงใจกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรม ระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา การศึกษาเรื่องแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร อาศัยแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ Frederick Herzberg – Two Factor Theory ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยจูงใจ และ ปัจจัยค้ำจุน และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ Griffin, & Moorhead (2006) ศึกษาเฉพาะประสิทธิภาพระดับบุคคล
2. ด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาจากพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร เขตถนนสาทร ถนนเจริญกรุง ถนนสุขุมวิท ถนนสีลม ถนนวิฑู ถนนราชดำริ ถนนพญาไท โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย แบบเฉพาะเจาะจง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้จากแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากพนักงานที่ทำงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตถนนสาทร ถนนเจริญกรุง ถนนสุขุมวิท ถนนสีลม ถนนวิฑู ถนนราชดำริ ถนนพญาไท โดยใช้การคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง (Sample size) แบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ของ W.G.Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนี้

$$\text{สูตร } n = P(1-P)(Z^2) / (e^2)$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

P = ค่าความน่าจะเป็นของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

z = ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

(ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% z มีค่าเท่ากับ 1.96)

$$\text{แทนค่า } n = (.50)(1-.50)(1.962) / (.052)$$

$$n = (.5)(.5)(3.8416) / .0025$$

$$n = .9604 / .0025$$

$$n = 384.16$$

ในการคำนวณ จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 ราย แต่ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น ในการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ผู้ศึกษาจึงได้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 400 ราย โครงสร้างแบบสอบถามประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการสอบถามในเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ และอายุงาน การสร้างลักษณะคำถามเป็นลักษณะนามบัญญัติ (Nominal scale) เป็นการวัดข้อมูลเพื่อจัดแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามคุณสมบัติที่กำหนด

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเป็นลักษณะคำถามแบบค่าคะแนน แบ่งค่าคะแนนระดับความคิดเห็น

ออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นข้อคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเป็นลักษณะคำถามแบบค่าคะแนน แบ่งค่าคะแนนระดับความคิดเห็น ออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นข้อคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามข้อมูลระดับประสิทธิผลของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเป็นลักษณะคำถามแบบค่าคะแนน แบ่งค่าคะแนนระดับความคิดเห็น ออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นข้อคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

ส่วนที่ 5 เป็นข้อมูล ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำไปหาความเที่ยงตรงตามเนื้อ (Validity) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงขอและความเหมาะสมของเนื้อหา แล้วจึงนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item object congruence; IOC) ทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.933 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปปรับปรุงและทดลองใช้ (Try out) ได้ความเชื่อมั่น 0.955

3. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การศึกษามีความสมบูรณ์ได้มีวิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งตำรา เอกสาร และผล การศึกษาวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ของกลุ่มเป้าหมาย และรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

4. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยการหาอัตราส่วน ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) โปรแกรม Microsoft Excel ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับสร้าง แผนภูมิวงกลม (Pie chart) และแผนภูมิแท่ง (Bar chart) พร้อมคำอธิบายผล และนำผลที่ได้จากแผนภูมิมา นำเสนอเพื่อวิเคราะห์ตามลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรต่าง ๆ

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ t-test การวิเคราะห์แบบ ANOVA ใช้ F-test (One-way ANOVA), Pearson Product Moment Correlation

5.3 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงาน โรงแรมระดับ 3 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะมีค่าระหว่าง $-1 < r < 1$ (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2559)

5.4 ค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรม ระดับ 3 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการใช้การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multi Regression Analysis) (กัลยา วาณิชยปัญญา และจิตา วาณิชยปัญญา, 2559)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 30-49 ปี (ร้อยละ 34) สถานภาพโสด (ร้อยละ 62) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 54) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท (ร้อยละ 35) มีอายุงาน 1-5 ปี (ร้อยละ 35)

2. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ระดับความสำคัญปัจจัยจูงใจ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.081) และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าด้านความสำเร็จในการทำงานของบุคคล (ค่าเฉลี่ย = 4.301) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (ค่าเฉลี่ย = 4.114) ด้านความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย = 4.091) ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย = 4.076) และด้านความก้าวหน้า (ค่าเฉลี่ย = 3.824) อยู่ในระดับสำคัญมากตามลำดับ ส่วนปัจจัยค่าจูง ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.009) และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.209) ด้านสภาพการทำงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.110) ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา (ค่าเฉลี่ย = 4.107) ด้านสถานะของอาชีพ (ค่าเฉลี่ย = 4.056) ด้านนโยบายและการบริหาร (ค่าเฉลี่ย = 3.968) ด้านความมั่นคงในงาน (ค่าเฉลี่ย = 3.964) ด้านความเป็นส่วนตัว (ค่าเฉลี่ย = 3.923) ด้านโอกาสที่ได้รับความก้าวหน้าในอนาคต (ค่าเฉลี่ย = 3.884) และด้านเงินเดือน (ค่าเฉลี่ย = 3.863) อยู่ในระดับสำคัญมากตามลำดับ

3. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาข้อมูล พบว่า ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.369) และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านผลการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.103) ด้านผลผลิตภาพของแต่ละบุคคล (ค่าเฉลี่ย = 4.022) ด้านทัศนคติของบุคคล (ค่าเฉลี่ย = 4.015) อยู่ในระดับความสำคัญมากตามลำดับ ด้านความเครียด (ค่าเฉลี่ย = 3.253) และด้านการตั้งใจจะลาออก (ค่าเฉลี่ย = 2.682) อยู่ในระดับสำคัญปานกลางตามลำดับ ส่วนด้านการขาดงาน (ค่าเฉลี่ย = 2.139) อยู่ในระดับสำคัญน้อย

4. เปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลด้านอายุ ด้านระดับการศึกษา ด้านสถานภาพ ด้านรายได้ และด้านอายุงานที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อมูลส่วนบุคคล ด้านเพศที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงจิตกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยแรงจูงใจ	ความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน		
	r	ค่า Sig	ระดับความสัมพันธ์
ความสำเร็จในการทำงานของบุคคล	.370**	.000	น้อยทิศทางเดียวกัน
การได้รับการยอมรับนับถือ	.381**	.000	น้อยทิศทางเดียวกัน
ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	.408**	.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน
ความรับผิดชอบ	.428**	.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน
ความก้าวหน้า	.425**	.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน
ภาพรวมเฉลี่ย	.402		ปานกลางทิศทางเดียวกัน

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2-tailed)

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเชิงจิตมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรม ภาพรวมเฉลี่ยมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทิศทางเดียวกัน ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้า ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ระดับความสัมพันธ์ปานกลางทิศทางเดียวกัน และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความสำเร็จในการทำงานของบุคคล ระดับความสัมพันธ์น้อยทิศทางเดียวกัน และพบว่าปัจจัยเชิงจิตด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ และด้านความก้าวหน้า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยค้ำจุนกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยค้ำจุนกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยค้ำจุน	ความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน		
	r	ค่า Sig	ระดับความสัมพันธ์
ด้านเงินเดือน	.449**	.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน
ด้านโอกาสที่ได้รับความก้าวหน้าในอนาคต	.492**	.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน
ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน	.438**	.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน
ด้านสถานะของอาชีพ	.407**	.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน
ด้านนโยบายและการบริหาร	.482**	.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน
ด้านสภาพการทำงาน	.382**	.000	น้อยทิศทางเดียวกัน
ด้านความเป็นส่วนตัว	.465**	.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน
ด้านความมั่นคงในงาน	.490**	.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน
ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา	.389**	.000	น้อยทิศทางเดียวกัน
ภาพรวมเฉลี่ย	.444**	.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2-tailed)

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรม ภาพรวมเฉลี่ยมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางทิศทางเดียวกัน ด้านโอกาสที่ได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ด้านความมั่นคงในงาน ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านความเป็นส่วนตัว ด้านเงินเดือน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน และด้านสถานะของอาชีพ ระดับความสัมพันธ์ปานกลางทิศทางเดียวกัน พบว่า ปัจจัยค้ำจุนด้านโอกาสที่ได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ด้านความเป็นส่วนตัว ด้านความมั่นคงในงาน และด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษามีประเด็นที่จะอภิปรายดังนี้

ปัจจัยจูงใจของพนักงานโรงแรม ประกอบด้วย ด้านความสำเร็จในการทำงานของบุคคล ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้า โดยภาพรวมปัจจัยจูงใจอยู่ในระดับความสำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยศนันท์ อ่อนสันต (2561) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจและความพึงพอใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 4 ดาวในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ผลการศึกษา พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 4 ดาวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของนุตนลิน ลิมาพร (2558) ศึกษาเรื่องปัจจัยแรงจูงใจและความพึงพอใจที่มีต่อการทำงานในอุตสาหกรรมโรงแรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก

ปัจจัยค้ำจุนของพนักงานโรงแรม ประกอบด้วย ด้านเงินเดือน ด้านโอกาสที่ได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ด้านสถานะของอาชีพ ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านสภาพการทำงาน ด้านความเป็นส่วนตัว ด้านความมั่นคงในงาน และด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา โดยภาพรวมปัจจัยค้ำจุนอยู่ในระดับความสำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมนันท์ สกฤติ (2561) ศึกษาเรื่องแรงจูงใจกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย พบว่า ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความมั่นคงในงาน ด้านสภาพการทำงาน ด้านโอกาสที่ได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ด้านเงินเดือน ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา และด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของยศนันท์ อ่อนสันต (2561) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจและแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 4 ดาวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก

ประสิทธิผลของพนักงานโรงแรม พบว่า ด้านความเครียด โดยภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมนันท์ สกฤติ (2561) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย พบว่า ด้านความเครียด โดยภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มาใช้ในการเสริมสร้าง

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามความต้องการของพนักงาน และเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อโรงแรมระดับ 3 ดาว ดังนี้

1. ด้านความสำเร็จในการทำงานของพนักงาน หัวหน้างานและบริษัท ควรแสดงความชื่นชมต่อความสำเร็จของพนักงานในทุกๆกิจกรรมถึงแม้ว่าความสำเร็จนั้นๆ จะเป็นเพียงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ กิจกรรมดังกล่าว จะเสริมสร้างแรงจูงใจให้พนักงานมีความพยายามมากขึ้น ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าว เช่น หัวหน้างานกล่าวคำขอบคุณ และชมเชยพนักงานทุกคนช่วงการประชุมตอนเช้า เรื่องการให้ความร่วมมือในการทำความสะดวกสบายของห้องพัก เมื่อ 2 วันที่แล้ว

2. ด้านการได้รับการยอมรับ บริษัทควรจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมและการมอบรางวัลแก่พนักงานที่มีผลงานโดดเด่นในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านผลงานเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนร่วมงานหรือจากหัวหน้างาน ด้านการให้ความร่วมมือที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างานรวมถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบของบริษัทเป็นอย่างดี ตัวอย่างกิจกรรม ดังกล่าวเช่น กิจกรรมคัดเลือกพนักงานดีเด่นประจำเดือน และพนักงานดีเด่นประจำปี

3. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ บริษัทควรส่งเสริมให้พนักงานใช้ความรู้ความสามารถที่พนักงานถนัด ตรงกับความรู้ความสามารถของพนักงาน และเปิดโอกาสให้พนักงานพัฒนาศักยภาพของตนเอง ตลอดจนใช้ความคิดสร้างสรรค์ในงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าวเช่น บริษัทมีนโยบายส่งเสริมให้พนักงานเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างทักษะ และประสิทธิภาพในการทำงานโดยการจ้างอาจารย์พิเศษซึ่งเป็นชาวต่างชาติมาสอนพิเศษ

4. ด้านความรับผิดชอบ หัวหน้างานหรือบริษัทควรมองหาโอกาสใหม่ๆ ในการมอบหมายงานชิ้นใหม่ ๆ ให้กับพนักงานรับผิดชอบ งานนั้นอาจเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในบริษัท เพื่อฝึกให้พนักงานรับผิดชอบและดูแลกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ พนักงานจะเกิดความพึงพอใจ ในภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำ เมื่อกิจกรรมนั้นๆ ประสบความสำเร็จ

5. ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต บริษัทควรมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของพนักงานอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้พนักงานได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในสายงานของพนักงานอย่างสม่ำเสมอ การฝึกอบรมทั้งภายในองค์กร หรือการฝึกอบรมภายนอกองค์กร หัวหน้างานโดยตรงหรือแผนกบุคคลควรชี้แจงและทำความเข้าใจให้พนักงานทราบถึงความสำคัญของหน้าที่ในปัจจุบันที่พนักงานรับผิดชอบ ตลอดจนโอกาสหรือความเป็นไปได้ในอนาคตที่พนักงานจะได้รับการเลื่อนหรือปรับตำแหน่งงานให้สูงขึ้น ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าวเช่น Cross Training Program คือ ส่งเสริมให้พนักงานได้รับการฝึกอบรมทักษะด้านอื่นๆ ต่างแผนก เพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

6. ด้านเงินเดือน บริษัทควรทำการสำรวจเรื่องเงินเดือนและค่าตอบแทนของพนักงานแต่ละแผนก ให้ตรงตามการวางแผนการดำเนินงานของบริษัท อาจทำการเปรียบเทียบเรื่องเงินเดือนและค่าตอบแทน กับบริษัทอื่น ๆ ที่เป็นคู่แข่งในธุรกิจระดับเดียวกัน กิจกรรมดังกล่าวอาจทำทุก ๆ 2-3 ปี กิจกรรมดังกล่าวจะทำให้ทราบว่า บริษัทจ่ายค่าตอบแทนมากกว่าหรือน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทอื่นที่ทำธุรกิจเดียวกัน

7. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงาน บริษัทควรส่งเสริมให้มีกิจกรรม ที่พนักงานมีส่วนร่วมปฏิบัติ หรือทำกิจกรรมร่วมกัน อาจเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของบริษัท หรือเป็นกิจกรรมเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อสาธารณะประโยชน์ แต่ละกิจกรรมอาจเป็นการร่วมมือกันทำกิจกรรมระหว่างพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน หรือบางกิจกรรมเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างพนักงานระดับปฏิบัติงานกับผู้บังคับบัญชา การทำกิจกรรมร่วมกันจะเอื้อโอกาสให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล และเอื้อเพื่อแผ่ซ่านกันและกัน ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในบริษัทระหว่างพนักงานระดับปฏิบัติงาน หรือระหว่างหัวหน้างานกับผู้บังคับบัญชา

ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าว เช่น กิจกรรมรณรงค์เรื่องการรักษาสีแวดล้อมภายในบริษัทให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สาธารณะ กิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือที่ดีต่อกัน และการระดมความคิด จะช่วยเสริมสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานในบริษัทเดียวกัน

8. ด้านสถานะของอาชีพ บริษัทควรสำรวจและจัดหาสวัสดิการพิเศษที่เหมาะสมในตำแหน่งงานนั้นๆ เพื่อพนักงานของบริษัท เช่น เงินสวัสดิการเพิ่มเมื่อพนักงานทำงานรอบดึก ค่าโทรศัพท์ ค่ายานพาหนะ ค่าเช่าบ้าน

9. ด้านนโยบายและการบริหาร บริษัทควรมีนโยบายในการบริหารงานที่ชัดเจน ตัวอย่างเช่น พนักงานต้อนรับส่วนหน้า มีหน้าที่ดูแลต้อนรับลูกค้าและอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ ในระหว่างการเดินทางเข้าพักของลูกค้า มีหัวหน้าโดยตรงคือ หัวหน้าแผนกต้อนรับส่วนหน้า

10. ด้านสภาพการทำงาน บริษัทควรดูแลและปรับปรุง สภาพแวดล้อมในการทำงานให้เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ เช่น เรื่องอุปกรณ์ในสำนักงาน แสงสว่าง อุณหภูมิ และการถ่ายเทของอากาศในที่ทำงาน บริษัทอาจส่งแบบสอบถามให้พนักงานเสนอข้อแนะนำในเรื่องดังกล่าว สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีและเหมาะสม จะส่งผลให้พนักงานปฏิบัติงานเต็มประสิทธิภาพ

11. ด้านความเป็นส่วนตัว บริษัทควรทำการสำรวจความพึงพอใจของพนักงานด้านระยะเวลาในการปฏิบัติงานในแต่ละวันว่าเหมาะสมหรือไม่ ตลอดจนสอบถามเรื่องความสะดวกสบายในการเดินทางมาปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้พนักงานบริหารความสัมพันธ์ด้านเวลาทำงานและเวลาส่วนตัวให้มีความเหมาะสม ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าวเช่น กิจกรรมตอบแบบสอบถามประจำปี ประเมินความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อบริษัทพร้อมทั้งให้พนักงานเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ

12. ด้านความมั่นคงในงาน บริษัทควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีให้กับพนักงานด้านภาพลักษณ์อันดี อันเป็นที่น่าเชื่อถือของบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับพนักงานว่า งานที่พนักงานทำ และบริษัทที่พนักงานทำงานอยู่นั้น มีความมั่นคง ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าวเช่น การประชุมพนักงานประจำเดือน หรือประจำไตรมาส สื่อสารให้พนักงานทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ที่บริษัททำ และส่งผลที่ดีต่อภาพลักษณ์ของบริษัทในการดำเนินธุรกิจ

13. ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา บริษัทควรจัดให้มีการประเมินผลหัวหน้างานเพื่อให้ทราบว่า หัวหน้างานมีความรู้ความสามารถตรงกับสายงานที่รับผิดชอบและสามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ มีมาตรฐานและขั้นตอนในการทำงานที่ดี ตลอดจนปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความยุติธรรมและเสมอภาคเท่าเทียมกัน ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าวเช่น แผนกบุคคลของบริษัทจัดให้มีกิจกรรม การประเมินผลการทำงานของพนักงาน เพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างาน พร้อมทั้งให้ผู้ทำการประเมินผลเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ ข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินผล แผนกบุคคลสามารถนำไปพัฒนาเพื่อให้เกิดมาตรฐานในการทำงานที่ดีในบริษัทต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). สถิตินักท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2564, จาก

https://www.most.go.th/more_news_new.php?cid+411.

กัลยา วาณิชยปัญญา. (2559). สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กัลยา วาณิชยปัญญา และจิตา วาณิชยปัญญา. (2559). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล (พิมพ์ครั้งที่ 28). กรุงเทพฯ: สามลดา.

- นุตนลิน ลิมาพร. (2559). **ปัจจัยแรงจูงใจและความพึงพอใจที่มีต่อการทำงานในอุตสาหกรรมโรงแรม.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ยศนันท์ อ่อนสันหัตต์. (2560). **แรงจูงใจและความพึงพอใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 4 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุมานันท์ สกฤดี. (2561). **แรงจูงใจกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย.** การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- Griffin, R.W., & Moorhead, G. (2006). **Managing people and organizations** (8th ed.). New York: Houghton Mifflin.

การประท้วงใหญ่ปัตตานี พ.ศ. 2518: บทเรียนที่ถูกลืม Pattani Demonstration of 1975: Lessons Forgotten

พินทร นามดี
Pinthakorn Namdee

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University,
Corresponding author, e-mail: cebiscuit@hotmail.com
(Received: May 9, 2021; Revised: September 22, 2021 ; Accepted : October 11, 2021)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประท้วงใหญ่ที่ปัตตานีในช่วงรอยต่อระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2518 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2519 รวมถึงการตั้งข้อสังเกตจากกรอบแนวคิดของประวัติศาสตร์กระแสหลัก หรือประวัติศาสตร์ชาติ ที่มุ่งเน้นรับใช้อำนาจรัฐจนแทบไม่มีพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ให้กับประชาชนทั่วไปได้มีที่ยืน จนเหตุการณ์ครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ของประชาชนครั้งนี้ถูกลดความสำคัญลง ด้วยการรวบรวมข้อมูล หลักฐานทั้งขั้นต้นและหลักฐาน ขั้นรองที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในครั้งนี้ ผลจากการศึกษาพบว่า การชุมนุมในครั้งนี้ทำให้เกิดการตื่นตัวในการเรียกร้องความเป็นธรรมทางสังคม รวมไปถึงความต้องการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองของชาวมลายูมุสลิมกว้างขวาง ดังปรากฏหลักฐานว่าแกนนำในการชุมนุมประท้วงในครั้งนี้ เช่น นักศึกษากลุ่มสลัดตัน หลายคนได้เดินเข้าสู่ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งการลงสมัครรับเลือกตั้ง และ ประกอบอาชีพเป็นนักกฎหมาย นอกจากนี้การชุมนุมประท้วงในครั้งนี้ยังส่งผลให้เกิดความหวาดระแวงและ ขัดแย้งในพื้นที่เป็นวงกว้าง ดังปรากฏหลักฐานว่าแกนนำในการชุมนุมหลายคนถูกติดตาม และมีบางคนหายตัวไป จนมีความเชื่อว่าการตามสังหารแกนนำโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้คนจำนวนไม่น้อยต้องหลบหนี บ้างก็หนีออกจาก พื้นที่ไปอยู่ส่วนอื่นของประเทศ บ้างก็เดินทางออกนอกประเทศ แม้เหตุการณ์ในครั้งนี้จะเป็นเหตุการณ์ที่รัฐ พยายามจะอำพรางให้สังคมเกิดความลืมเลือน แต่ในอีกมุมหนึ่งชาวมลายูในพื้นที่จะยังคงจดจำเหตุการณ์ในครั้งนี้ ได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงจนถึงในแวดวงวิชาการก็ยังคงมีการศึกษาเหตุการณ์ครั้งนี้มาโดยตลอด เพียงแต่อาจจะไม่ได้ ได้รับความสนใจจากสังคมส่วนใหญ่หากเทียบกับเหตุการณ์การต่อสู้ของประชาชนในเวลาคาบเกี่ยวกัน เหตุการณ์ ครั้งนี้นี้ยังคงเป็นความทรงจำสาธารณะที่มีร่วมกันของคนในพื้นที่และเป็นส่วนหนึ่งของการก่อร่างตัวตนของ ชาวมลายูมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การประท้วง ปัตตานี ประวัติศาสตร์

Abstract

This article aims to study the major Pattani demonstration during the period between December 1975 and January 1976, arguing that the dominant narrative of this event under the

conceptual framework of mainstream history or national history serves to strengthen state power and undermine the role and understanding by the local people and general public. Using both primary and secondary sources, the study found that the protest raised the political awareness and the issue of social justice concerning the Malay Muslim in Thailand. For example, many Zlatan students, the leaders of the protest, entered into the political system, running for elections and/or working as a lawyer. The protests have also sparked widespread paranoia and conflict, with evidence showing that many of the leaders were followed and some were possibly forced to disappear by the state agents. The targeting by the government caused some protesters to flee to other parts of the country and some abroad. Although the state tries to erase and suppress the event, the Malays in the three southernmost provinces still remember this event very well until present; it remains a shared public memory of the local people and is part of the identity formation of the Malay Muslim in the area.

Keywords: Protest, Pattani, History

บทนำ

หากจะกล่าวถึงประวัติศาสตร์การชุมนุมประท้วงเรียกร้องความเป็นธรรมของประชาชนต่อรัฐบาลในช่วงต้น พ.ศ.2500 นั้น การชุมนุมเรียกร้องความเป็นธรรมของประชาชนชายขอบอย่างชาว 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปลายปี 2518 ต่อเนื่องไปถึงต้นปี 2519 เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 45 วัน (ตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2518 จนถึงวันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2519) โดยแม้จะมีการปะทะกัน มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต แต่โดยภาพรวมของการชุมนุมในครั้งนี้ถือเป็นการชุมนุมประท้วงในแนวทางสันติวิธี (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2559: 94) ดวงยิหวา อุตระสินธุ์ (2559) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กล่าวถึงเป็นเหตุการณ์ครั้งนี้ว่าเป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญในการต่อต้านอำนาจรัฐของประชาชนไม่ต่างจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 หากแต่ไม่ได้รับการกล่าวถึงเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่เหตุการณ์การประท้วงใหญ่ที่ปัตตานีปะทุขึ้นในช่วงระยะเวลาเดียวกันกับการต่อสู้ของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ด้วยเพราะกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติหรือประวัติศาสตร์กระแสหลักในช่วงเวลาที่ผ่านมามุ่งรับใช้การปกครองของรัฐเป็นหลัก ทำให้ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของประชาชนที่มีต่อรัฐที่ปรากฏขึ้นหลายครั้งในอดีตถูกปิดบังหรืออำพรางเสมือนว่าไม่เคยเกิดขึ้น แม้ในความเป็นจริงเหตุการณ์ครั้งนี้ยังคงได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในแวดวงวิชาการ และอยู่ในความทรงจำของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่แต่ก็ยังถือว่าอยู่ในความสนใจเฉพาะกลุ่มมากกว่าที่จะรู้จักกันอย่างแพร่หลายในสังคมโดยทั่วไป

การประท้วงที่ปัตตานีในปลายปี พ.ศ.2518 เกิดขึ้นในขณะที่บริบททางสังคม และการเมืองไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ภายหลังจากที่สังคมและการเมืองของประเทศอยู่ภายใต้ร่มเงาของระบบเผด็จการทางทหารเกือบ 2 ทศวรรษ ตั้งแต่ยุคสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เรื่อยมาจนถึงสมัยของจอมพล ถนอม กิตติขจร เมื่อเกิดการล้มล้างอำนาจรัฐบาลทหารของจอมพลถนอม กิตติขจร ในเดือนตุลาคม พ.ศ.2516 สังคมไทยได้เริ่มรับรู้ถึงสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะสิทธิทางการเมืองอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ในเดือนตุลาคม พ.ศ.2516 เป็นต้นมา ทิศทางของการเมืองของประเทศไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง

ที่เห็นได้ชัดจนกล่าวคือการที่ประชาชนเริ่มเข้ามาจับบทบาททางการเมือง และเรียนรู้ที่จะเรียกร้องสิทธิในด้านต่าง ๆ ที่พึงมีมากยิ่งขึ้น ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวการรวมตัวชุมนุมเรียกร้อง ทั้งโดยขบวนการ องค์กร นักศึกษา และประชาชนทั่วไปได้กลายเป็นเรื่องปกติที่สามารถจะกระทำได้ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2551: 215)

โดยจะสังเกตได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ.2504 จนถึงก่อน 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ซึ่งเป็นเวลาถึง 12 ปี นั้น มีการนัดหยุดงานของผู้ใช้แรงงานไม่เกิน 100 ครั้ง แต่ภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ผ่านไปเพียง 3 เดือน มีการนัดหยุดงานประท้วงถึง 501 ครั้ง โดยเฉพาะใน พ.ศ.2518 เพียงปีเดียวมีการนัดหยุดงานของผู้ใช้แรงงานมากถึง 241 ครั้ง (สุชาติ ยิ้มประเสริฐ, 2536: 10-57) อาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ได้เปลี่ยนแปลงสังคมไทยไปในแนวทางที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้เริ่มเบ่งบานขึ้นแล้ว ภายหลังจากเหตุการณ์ในครั้งนี้และกรณีประท้วงของประชาชนชาวปัตตานีก็นับเป็นบทบาททางสังคมที่สำคัญที่สุดครั้งหนึ่งของประชาชนต่างจังหวัดในการเรียกร้องความยุติธรรมที่สูญหายจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่ว่าจะเป็นกรณีการหายตัวไปของหิยสุหลง หรือกรณีการปะทะที่ตำบลดุขงญอ จังหวัดนราธิวาส ล้วนเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยการใช้ความรุนแรงที่ชาวมุสลิมในพื้นที่ไม่เคยแม้แต่จะกล้าออกมาเรียกร้องความเป็นธรรม เพียงแต่กระซิบกันถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็ยั้งระแวง ด้วยความเกรงกลัวอำนาจรัฐ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ย่อมต่างจากเป้าหมายที่รัฐควรกระทำเพื่อสร้างความยุติธรรม รวมไปถึงการพยายามช่วยเหลือ สนับสนุนให้เกิดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนชาวมุสลิม และคนกลุ่มอื่น ๆ ในพื้นที่อย่างแท้จริง อาจกล่าวได้ว่าการประท้วงที่ปัตตานีใน พ.ศ. 2518 เป็นปรากฏการณ์หน้าใหม่ในประวัติศาสตร์ของการมีส่วนร่วมและการมีบทบาทของประชาชนชายขอบต่อระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในปัจจุบันรูปแบบการประท้วงในลักษณะเช่นนี้ ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงกว่าครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา

ชนวนเหตุแห่งการประท้วง

1. ชนวนเหตุปัจจุบัน “กรณีสังหารหมู่ 5 ศพ ที่เชิงสะพานกอตอ”

การประท้วงที่ปัตตานีมีชนวนเหตุสำคัญ คือ การสังหารหมู่ 5 ศพ ด้วยการปาดคอที่เชิงสะพานกอตอ ในบริเวณอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส (สยามจดหมายเหตุ, 2519ก: 6) โดยกลุ่มผู้สังหารมีความประสงค์ที่จะสังหารชาวบ้านมุสลิม จำนวน 6 ราย แต่ปรากฏว่าเด็กชายสื่อแม่ บราเซะ วัย 15 ปี เป็นเพียงคนเดียวที่รอดชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าว และต่อมาได้นำความเรื่องนี้เข้าแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งจากคำให้การของผู้รอดชีวิตและพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ ต่างให้ปากคำว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ได้แก่ ทหารนาวิกโยธิน (อารง สุทธาสาสน์, 2519: 55-62) จากการให้ปากคำของ เด็กชายสื่อแม่ บราเซะ และพยานรู้เห็นรายอื่น ๆ ที่ชี้ความผิดไปยังนาวิกโยธินนั้น ทำให้เกิดกระแสต่อต้านเจ้าหน้าที่จากประชาชนชาวมุสลิมอย่างรุนแรง อารง สุทธาสาสน์ (2519: 65-66) ซึ่งเป็นหนึ่งในนักวิชาการที่เข้าไปศึกษาเหตุการณ์สังหารหมู่ และการประท้วงที่ปัตตานีในปลาย พ.ศ.2518 อย่างใกล้ชิด ได้บรรยายว่าการประท้วงเริ่มก่อตัวที่อำเภอสายบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ ๆ มีความรู้สึกเรื่องชาตินิยมและประวัติศาสตร์อย่างสูง ชาวสายบุรีเป็นกลุ่มแรกที่สนับสนุนการประท้วงครั้งนี้อย่างล้นหลาม ขณะเดียวกันก็มีผู้เรียกร้องขอความร่วมมือจากนิสิตนักศึกษามุสลิม (กลุ่มสลาตัน) ที่กำลังศึกษาอยู่ที่กรุงเทพฯ เพื่อให้ลงไปช่วยดำเนินการในด้านต่าง ๆ กลุ่มนิสิตนักศึกษาจึงตัดสินใจลงให้ความช่วยเหลือในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ.2518 พร้อมกับนำพฤติกรรมต่าง ๆ ของนาวิกโยธินจากการให้ปากคำของพยานไปเผยแพร่แก่หนังสือพิมพ์หลายฉบับ (อ.บางนรา, 2519: 176) เพื่อเรียกร้องความยุติธรรม โดยผู้ประท้วงได้มีการเสนอข้อเรียกร้อง 4 ข้อ คือ 1) ฝ่ายรัฐบาลต้องจับฆาตกรมาดำเนินคดีอย่างเร็วที่สุด 2) รัฐบาลต้องชดเชยค่าเสียหายตาม

ความพอใจของผู้สูญเสีย 3) ให้รัฐบาลพิจารณาถอนกำลังทหารที่ส่งมาปราบปรามในเจ็ดวัน และ 4) ทบทวนนโยบายของรัฐบาลในการปกครองสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใหม่ โดยให้ทางรัฐบาลนำไปปฏิบัติเพื่อไม่ให้เหตุการณ์ลุกลามแต่เมื่อข้อเรียกร้องดังกล่าวไม่ได้ถูกดำเนินการอย่างจริงจังจากรัฐบาล การรวมตัวประท้วงจึงเกิดขึ้นและลุกลามอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามหลักฐานจากฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐว่าการชุมนุมประท้วงดังกล่าวกลับกลายเป็นการชุมนุมของชาวมุสลิมเพื่อแบ่งแยกดินแดนโดยระบุว่ามิชบวนการพูโลเป็นผู้วางแผนอยู่เบื้องหลัง (แยก..ดินแดนใต้ (7) หน้า 5 ศพ สะพานกอดอ, 2547)

2. ขบวนการต่อสู้ไป “ปัญหาของรัฐในการปกครองคนชายขอบ”

ความขัดแย้งและความไม่พอใจระหว่างประชาชนมุสลิมในพื้นที่อันมีต่อรัฐ ซึ่งต่อมาได้พัฒนามาเป็นเหตุของการประท้วงนั้น ไม่ได้มีสาเหตุมาจากกรณีสังหารหมู่ 5 ศพ ที่สะพานกอดอเท่านั้น แต่ความไม่พอใจของประชาชนที่มีต่อการปกครองของรัฐนั้นฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่มาเป็นเวลานานแล้ว วัน กาเดร์ เจ๊ะมัน (2548: 28) นักวิชาการและประธานกลุ่มเบอร์ชาตู ซึ่งเป็นกลุ่มแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดนภาคใต้ ประกอบด้วย พูโล ปิอาร์เอ็น และกลุ่มอื่น ๆ ยืนยันในประเด็นนี้ว่าปัญหาหลักเกิดจากการปกครองของรัฐที่ปราศจากความเข้าใจ และขั้นตอนที่มีต่อชาวมลายูมุสลิม ในขณะที่งานเขียนของ อารง สุทธาศาสตร์ (2519: 50-60) และ อ.บางนรา (2519: 150-180) ก็ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงในประเด็นนี้จากการสัมภาษณ์ชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่เกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อรัฐ ชาวบ้านบางคนไม่เข้าใจว่าเหตุใดเจ้าหน้าที่รัฐจึงไม่ปฏิบัติกับพวกเขาบนพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่พึงจะได้รับ ดังเช่น กรณีที่เจ้าหน้าที่แพทย์และพยาบาลปฏิบัติกับคนไข้ที่เป็นมุสลิมอย่างมีอคติ และไม่เท่าเทียมเสมือนเป็นพลเมืองชั้นสอง จากพฤติกรรมในลักษณะดังกล่าวย่อมสร้างความไม่พอใจให้กับชาวมุสลิมในพื้นที่เป็นวงกว้าง อย่างไรก็ตามประเด็นเรื่องพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นเช่นนี้ อาจมีสาเหตุเพราะเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ อีกทั้งบางส่วนก็ไม่ใช้คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมากมักถูกส่งมาปฏิบัติงานในพื้นที่ยกย้ายลงมาปฏิบัติงานในพื้นที่ ดังนั้นเจ้าหน้าที่รัฐเหล่านี้จึงอาจขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมของชาวมุสลิม เช่น ภาษา ศาสนา และทัศนคติ เห็นได้จากมุมมองของรัฐบาลตั้งแต่ พ.ศ.2507 ที่เริ่มมีนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการเฉพาะ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบมีอยู่ 2 หน่วยงานหลัก หน่วยงานแรกคือ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้ความสนใจเรื่องโรงเรียนปอเนาะและภาษามลายู (ภาษายาวี) โดยมองว่าโรงเรียนปอเนาะและภาษามลายู (ยาวี) เป็นแหล่งบ่มเพาะแนวคิดชาตินิยมอันเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ (มารค ตามไท และสมเกียรติ บุญชู, 2551: 66-67) ในขณะที่อีกหน่วยงานอย่างกระทรวงมหาดไทยก็ให้ความสนใจเรื่องขบวนการการแบ่งแยกดินแดนของกลุ่มเคลื่อนไหวต่าง ๆ เป็นกรณีพิเศษ (ถอดบทเรียน 42 ปี ประท้วงใหญ่ “สะพานกอดอ” รัฐยังพ่ายเรือในอ่าง, 2560) จากสาเหตุที่กล่าวมาจึงส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนไม่อาจที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมในพื้นที่ได้ การดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานในพื้นที่จึงเป็นไปด้วยความรู้สึกกดดันและไม่มีความสุข จนสุดท้ายความรู้สึกเหล่านั้นก็แสดงออกผ่านทางพฤติกรรมต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่าทั้งประชาชนในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่รัฐต่างขาดความเข้าใจซึ่งกันและกันจนเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงและขัดแย้งเป็นลักษณะที่เรียกว่า “ชิงกีราก็แรง” ในที่สุด (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2548: 187)

นอกจากความขัดแย้งจะเกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนชาวมุสลิมแล้ว ความขัดแย้งยังได้ขยายตัวลงไปถึงระดับประชาชนทั่วไปอีกด้วย โดยอิบรอฮิม ชุกรี (2549: 84) ได้กล่าวถึงความขัดแย้งในระดับประชาชนไว้ว่า จากนโยบายและทัศนคติของรัฐได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในพื้นที่ที่มีความห่างเหินกันมากยิ่งขึ้นว่า “ความห่างเหินระหว่างคนสยามกับคนมลายูนับวันยิ่งเพิ่มขึ้น ชาวสยามถูกและรังเกียจชาวมลายู ว่าด้อยการศึกษาและเป็นขานาชาวไรที่เบาปัญญา” โดยตั้งแต่เกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง

ใน พ.ศ.2475 เป็นต้นมา เมื่อรัฐบาลเริ่มใช้นโยบายปราบปรามโจรแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่อย่างแข็งกร้าวนั้น ปรากฏว่ามีการปราบปรามแบบผิดฝาผิดตัวบ่อยครั้ง บางกรณีชาวมุสลิมซึ่งยังเป็นผู้ต้องสงสัย เจ้าหน้าที่ยังไม่มีหลักฐานในการกระทำความผิด กลับถูกจับกุมและบังคับให้รับสารภาพด้วยการกระทำที่รุนแรง และการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงการขาดการยอมรับความแตกต่างทางด้านความเชื่อเป็นเหตุให้ชาวมุสลิมในพื้นที่รู้สึกว่าจะไม่ได้รับความยุติธรรม (อ.บางนรา, 2519: 176-180) ซึ่งล้วนแต่เป็นการทำให้กระบวนการยุติธรรมซึ่งควรที่จะมีความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับที่สุดของชาวมุสลิมในพื้นที่ ได้ล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง เมื่อกระบวนการยุติธรรมล้มเหลวและไม่สามารถปกป้องประชาชนชาวมุสลิมผู้บริสุทธิ์ได้ ทำให้ชาวมุสลิมบางกลุ่มได้มีปฏิกริยาตอบโต้อำนาจรัฐด้วยการใช้ความรุนแรงและผิดกฎหมาย ซึ่งมีนัยที่แตกต่างกันไปตามจุดประสงค์ของแต่ละกลุ่ม เช่น บางกลุ่มพุ่งเป้าเล่นงานเจ้าหน้าที่รัฐ อาทิ ตำรวจ ทหาร ครู และแพทย์ บางกลุ่มพุ่งเป้าไปที่ชาวบ้านธรรมดา เช่น กลุ่มคนที่นับถือศาสนาพุทธ และกลุ่มคนที่มีเชื้อสายจีน เป็นต้น ซึ่งการกระทำของโจรมุสลิมบางกลุ่มที่พุ่งเป้าไปที่ชาวบ้านธรรมดาเช่นนี้ ย่อมทำให้เกิดความไม่พอใจและเป็นสาเหตุให้กลุ่มคนที่นับถือศาสนาพุทธ และกลุ่มคนที่มีเชื้อสายจีนหันไปสนับสนุนนโยบายของรัฐที่มุ่งปราบปรามกลุ่มโจรด้วยความเด็ดขาด เจ้าหน้าที่รัฐเองก็แสดงความเห็นใจกลุ่มคนที่นับถือศาสนาพุทธ และกลุ่มคนที่มีเชื้อสายจีนเป็นพิเศษ ดังนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐได้พยายามปราบปรามกลุ่มโจรด้วยความรุนแรงและเด็ดขาดโดยยังไม่คำนึงถึงหลักนิติธรรม หรือหลักสิทธิมนุษยชนในการดำเนินการยิ่งทำให้ชาวมุสลิมมองว่าเจ้าหน้าที่รัฐมีความลำเอียง ทอดทิ้งชาวมุสลิม มุ่งแต่ดูแลกลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธและกลุ่มที่มีเชื้อสายจีน ทั้งหมดนี้ยิ่งทำให้พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหวาดระแวง และหรือมีทัศนคติต่อกันและกันในแง่ลบมากยิ่งขึ้น

เหตุการณ์ประท้วงใหญ่ที่ปัตตานี พ.ศ. 2519

การประท้วงที่ปัตตานีเริ่มก่อตัวขึ้นในวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2518 ที่บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นการรวมตัวกันประท้วงของประชาชนโดยปราศจากอาวุธและเป็นการประท้วงโดยสงบครั้งยิ่งใหญ่ โดยการนำของศูนย์พิทักษ์ประชาชนจากการรวมตัวกันระหว่างชาวมุสลิมในพื้นที่กับนักศึกษามุสลิมจากกรุงเทพฯ (กลุ่มสลาตัน) โดยมีหน้าที่กล่าวปราศรัยบนเวทีให้ความรู้กับประชาชนที่เข้าร่วมประท้วงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางด้านการเมือง ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และที่สำคัญคือ การโจมตีนโยบายการปกครองชาวมุสลิมของรัฐบาลไทย ศูนย์พิทักษ์ประชาชนนี้ยังเป็นผู้นำมวลชนในการต่อรองและเจรจาข้อเรียกร้องต่าง ๆ กับทางรัฐบาลด้วย อารีเพ็ญ อุตรสินธุ์ (2558: 163) ซึ่งเป็นนักการเมืองมุสลิมที่มีชื่อเสียงและเป็นหนึ่งในแกนนำของนักศึกษากลุ่มสลาตันได้กล่าวว่าการประท้วงนี้เป็นการชุมนุมครั้งแรกและครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ การต่อสู้ของชาวมลายูมุสลิม มีการประมาณอย่างคร่าว ๆ ว่าประชาชนที่เข้าร่วมชุมนุมประท้วงในครั้งนี้ มีประมาณ 8,000 ถึง 10,000 คน และในบางกรณีเช่น การเดินขบวนในวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ.2518 และ 5 มกราคม พ.ศ. 2519 ได้มีประชาชนเข้าร่วมชุมนุมถึงหลักแสนและผู้ที่เข้าร่วมยังมาจากทุกสาขาอาชีพ ทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับการศึกษาอีกด้วย ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวชนบทที่อยู่ห่างไกล ซึ่งมีการเหมารวมเหมาเรือเพื่อเดินทางมามีส่วนร่วมในการประท้วง พร้อมทั้งมีความยินยอมที่จะสละซึ่งทรัพย์สิน อาหารทั้งสดและแห้ง เพื่อให้การประท้วงในครั้งนี้ประสบความสำเร็จนับว่าเป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะนักเรียนและนิสิตนักศึกษาจากหลายสถาบันได้เกิดการตื่นตัวและเข้าร่วมชุมนุมเป็นจำนวนมาก (อ.บางนรา, 2519: 177-178)

สาเหตุสำคัญในการประท้วงคือการออกมาเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับชาวมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะกรณีการสังหารหมู่ 5 ศพที่เชิงสะพานกอดอ ซึ่งประชาชนชาวมุสลิมในพื้นที่ได้รับ

การปฏิบัติและการกระทำอย่างไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐไทย อันสามารถพบเห็นได้อยู่ตลอดเวลาในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการอุ้มฆ่า การเผาบ้านเรือน การบุกปล้นทรัพย์สิน การยึดข้อหาเป็นโจรแบ่งแยกดินแดน หรือการข่มขู่ และเมินเฉยต่อความเดือดร้อนของชาวมุสลิมเหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวของเจ้าหน้าที่รัฐได้สร้างความคับแค้นและไม่พอใจให้กับชาวมุสลิมในพื้นที่ตลอดมา จนสุดท้ายความคับแค้นและไม่พอใจดังกล่าวได้ปะทุขึ้นมา ในที่สุด การประท้วงใหญ่ขนาดนั้นนับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในต่างจังหวัด หรือหัวเมืองที่ไม่ใช่ กรุงเทพฯ และการประท้วงดังกล่าวก็เป็นไปอย่างมีระบบ และมีพัฒนาการที่น่าศึกษา เช่น ประชาชนที่เข้าร่วมประท้วงได้หมดความเกรงตัวต่อเจ้าหน้าที่รัฐไม่ว่าจะเป็นทั้งทหาร และตำรวจ อย่างเช่นมีกรณีที่ถูกผู้เข้าร่วมประท้วงได้กระทำการปะทะและยั่วยุเจ้าหน้าที่โดยปราศจากความเกรงกลัว นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมประท้วงมิได้มาเพื่อความสนุกแต่มาเพื่อรับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ จากเวทีปราศรัยด้วยความตั้งใจตลอดทั้งวันทั้งคืน ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมประท้วงได้ถูกปลูกจิตสำนึกทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ดังที่อารีเฟญู อุดรสินธุ์ (2558: 135) กล่าวว่า กิจกรรมบนเวทีกลางชุมนุมที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การให้ความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง ซึ่งอาจถือเป็นครั้งแรกที่ชาวยุโรปแดนใต้ได้รับฟัง และรับรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง จนเป็นเหตุให้ พล.ท.สันต์ จิตรปฏิมา แม่ทัพภาคที่ 4 ในขณะนั้นให้ความเห็นว่า “การเปิดอภิปราย มีการพูดทั้งภาษาไทยและมลายู มีความมุ่งหมายยั่วยุให้ประชาชนกระด้างกระเดื่องต่อรัฐบาล (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2518: 16) นอกจากนี้ การประท้วงยังได้มีการจัดระบบให้มีผู้คนอยู่บริเวณพื้นที่ชุมนุมในปริมาณที่คงที่ เพื่อป้องกันเจ้าหน้าที่เข้าสลายการชุมนุมอีกด้วย (อารง สุทธาศาสน์, 2519: 43-49)

การประท้วงได้เกิดการขยายตัวและทวีความรุนแรงมากขึ้น ในวันครบรอบตรุษอีดิลอัฎฮาซึ่งตรงกับวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2518 ซึ่งถือเป็นวันสำคัญทางศาสนาของชาวมุสลิมที่ชาวมุสลิมจะออกมาพบปะสังสรรค์ ในหมู่เพื่อนฝูง และญาติมิตร ปรากฏว่าในวันนี้มีผู้คนออกมาบริจาคสิ่งของ อาหาร และเงินแก่ศูนย์พิทักษ์ประชาชนอย่างมากมาย และมีประชาชนเดินทางมาเข้าร่วมประท้วงมากกว่า 2 วันที่ผ่านมา (อ.บางนรา, 2519: 179-180) จนกระทั่งเวลา 20.45 นาฬิกา ในขณะที่ประชาชนกำลังชุมนุมประท้วงท่ามกลางสายฝน และการปราศรัยบนเวทีก็ได้ดำเนินไปอย่างเข้มข้นและร้อนแรงได้เกิดเสียงระเบิดดังขึ้นบริเวณกลางที่ชุมนุม มีผู้เสียชีวิตทันที 12 ราย และผู้บาดเจ็บสาหัสอีกกว่า 40 ราย ภายหลังจากนั้นปรากฏเสียงปืนสนั่นนิษฐานว่าได้มีการยิงปืนเข้าใส่ผู้ชุมนุมอีกหลายนัด เมื่อสิ้นสุดเสียงปืนได้ครูปอเนาะชื่อ อุตต้าซมะห์มุด ได้เสียชีวิตลงกลางเวทีปราศรัย (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2551: 213) ซึ่งภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวเจ้าหน้าที่พร้อมอาวุธครบมือได้เข้ากระทำการสลายการชุมนุมทันที โดยการพยายามผลักดันผู้ชุมนุมประท้วงให้ออกจากบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด แต่ปรากฏว่าผู้ชุมนุมไม่ได้สลายตัวไป กลับอาศัยพื้นที่บริเวณมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีที่ตั้งห่างจากศาลากลางจังหวัดเพียงแค่ 500 เมตร เป็นฐานที่มั่นในการชุมนุมต่อไป เมื่อเหตุการณ์ระเบิดดังกล่าวจบลงได้มีการสอบถามความเป็นมาของเหตุการณ์จากบรรดาผู้ประท้วงซึ่งอยู่ในเหตุการณ์หลายราย รวมถึงหลักฐานต่าง ๆ จากการระเบิดซึ่งปรากฏว่ามีข้อสันนิษฐานว่าบุคคลผู้ต้องสงสัยที่สุดในการมีส่วนเกี่ยวข้องกับการระเบิดในครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2518: 16)

จากเหตุการณ์ระเบิดดังกล่าวทำให้การประท้วงเรียกร้องความยุติธรรมยกระดับขึ้นกลายเป็นการต่อสู้ที่มีความมุ่งหมายในการเอาชนะฝ่ายตรงข้าม นอกจากนี้การเกิดระเบิดดังกล่าวยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนอีกหลายกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมประท้วง ให้เดินทางมาเข้าร่วมประท้วงอีกด้วย ทำให้ในเช้าวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2518 มีประชาชนเข้าร่วมชุมนุมเป็นจำนวนถึง 70,000 คน และบรรดาผู้นำทางศาสนาอิสลามได้ประกาศว่าการตายจากเหตุการณ์ระเบิดในครั้งนี้เป็นการตายของ “ชาบีลิลละห์” หรือการตายในหนทางของพระเจ้า (อารง สุทธาศาสน์, 2519: 69) แน่นนอนว่าเมื่อมีการยกประเด็นเรื่องศาสนาเข้าเป็นประเด็นใน

การต่อสู้ครั้งนี้ ทำให้ประชาชนที่เป็นชาวมุสลิมซึ่งมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้าพร้อมใจกันในการเข้าร่วมชุมนุมมากยิ่งขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง จนมีคนกล่าวว่าหากผู้ใดไม่ออกไปกระทำการต่อสู้ครั้งนี้หรือคัดค้านการต่อสู้จะมีบาปอันใหญ่หลวง ภายหลังจากการระเบิดศูนย์พิทักษ์ประชาชนได้เสนอข้อเรียกร้องให้แก่รัฐบาล คือ 1) ทางราชการต้องชดใช้ค่าเสียหายให้ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตทั้งสองกรณีคือ ฆาตกรรมห้าศพและกรณีระเบิดที่หน้าศาลากลาง 2) ต้องจับตัวคนร้ายทั้งสองกรณีมาดำเนินคดีโดยเร็วที่สุด 3) ให้ทางราชการถอนทหารที่รัฐบาลส่งมาทำการปราบปรามออกจากสามจังหวัดภาคใต้ภายในเจ็ดวัน และ 4) ให้ทางราชการทบทวนนโยบายเกี่ยวกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ใหม่ อีกทั้ง ยังได้เรียกร้องให้ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีลงมาเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง แต่ปรากฏว่านายกรัฐมนตรีได้ให้การปฏิเสธ เพราะมองว่าการประท้วงดังกล่าวมีความเกี่ยวเนื่องกับการแบ่งแยกดินแดนโดยการใช้นายดาวยมาแอบัง (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2518: 16) จากประเด็นดังกล่าวต่อมามีกลุ่มข้าราชการมุสลิมจาก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ส่งตัวแทนเข้าพบนายกรัฐมนตรีเพื่อรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการชุมนุมประท้วงในครั้งนี้ ข้าราชการเหล่านี้ยืนยันในฐานะคนในพื้นที่ว่ากลุ่มแบ่งแยกดินแดนมีอยู่จริง แต่ว่ากลุ่มแบ่งแยกดินแดนไม่ได้เกี่ยวข้องกับการประท้วงครั้งนี้ (สยามจดหมายเหตุเรื่อง การชุมนุมประท้วงที่ปัตตานี (9-15 มกราคม 2519): 36)

อย่างไรก็ตามแม้ว่านายกรัฐมนตรีจะไม่ได้เดินทางลงพื้นที่ด้วยตนเอง แต่ก็ได้มอบอำนาจเต็มให้รัฐมนตรีท่านอื่นให้ลงพื้นที่ไปเป็นตัวแทนในการเจรจากับผู้ชุมนุมประท้วงเพื่อคลี่คลายปัญหา ซึ่งหากจะพิจารณาถึงข้อเสนอที่ศูนย์พิทักษ์ประชาชนเสนอภายหลังจากเหตุการณ์ระเบิดก็ไม่ได้แตกต่างกับข้อเสนอที่ศูนย์พิทักษ์ประชาชนเสนอในช่วงแรกเริ่ม ที่จะเกิดการประท้วงแต่อย่างใด ซึ่งในช่วงแรกของการเจรจานั้นศูนย์พิทักษ์ประชาชนไม่ยินยอมที่จะเจรจากับรัฐมนตรีท่านอื่น พร้อมกับยืนยันคำขาดว่าต้องการเจรจากับนายกรัฐมนตรีเพียงผู้เดียวเท่านั้น หากนายกรัฐมนตรีไม่ยอมลงมาแก้ไขปัญหาด้วยตนเองภายใน 3 วันนับตั้งแต่ 17.00 นาฬิกาของวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2518 ศูนย์พิทักษ์ประชาชนก็จะดำเนินมาตรการขั้นเด็ดขาด แต่เมื่อปรากฏว่าทางรัฐบาลยังคงแสดงท่าทีแข็งกร้าว และตัวนายกรัฐมนตรีเองยังคงยืนยันที่จะไม่เดินทางลงไปเจรจากับผู้ประท้วงด้วยตนเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นสุดท้ายศูนย์พิทักษ์ประชาชนจึงต้องยอมถอยและเปิดการเจรจาในที่สุด เมื่อรัฐบาลส่งนายปรีดา พัฒนถาบุตร รัฐมนตรีว่าการประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ลงไปเจรจากับในวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2519 หลังจากล้มเหลวมาก่อนหน้านั้นปรากฏว่าการเจรจาสามารถตกลงและคลี่คลายปัญหาได้ โดยทางรัฐบาลจะพยายามดำเนินการตามข้อตกลงที่นายปรีดา ได้รับรองไว้กับศูนย์พิทักษ์ประชาชนอย่างรวดเร็วที่สุด ตามข้อสรุปดังนี้ 1) รัฐบาลจะเร่งดำเนินการจับตัวผู้กระทำความผิดทั้งสองกรณีมาลงโทษอย่างรวดเร็วที่สุด 2) เพื่อหลีกหนียุทธวิธี รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ 3) จะรับพิจารณานโยบายเกี่ยวกับ 3 จังหวัดและกำชับให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด 4) ผู้ประท้วงจะต้องสลายการชุมนุม และ 5) รัฐบาลจะไม่เอาผิดกับผู้ประท้วง (อารง สุทธาศาสน์, 2519: 84)

เนื้อหาสาระตามข้อตกลงก็คือการที่รัฐบาลจะยินยอมทำตามข้อเรียกร้องที่ศูนย์พิทักษ์ประชาชนเรียกร้องมาก่อนหน้านี้ แต่อย่างไรก็ดีข้อเรียกร้องบางข้อ เช่น การถอนทหารออกจากพื้นที่ 3 จังหวัดนั้น ทางรัฐบาลได้ปฏิเสธอย่างแข็งขันว่าเป็นเรื่องที่ไม่สามารถกระทำได้ จะเห็นได้ว่าตามข้อตกลงดังกล่าวศูนย์พิทักษ์ประชาชนจำต้องยอมลดเงื่อนไขหลายประการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทางรัฐบาล โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีเลือกที่จะแสดงท่าทีที่แข็งกร้าวต่อข้อเรียกร้อง นอกจากนี้มาตรการขั้นเด็ดขาดที่ศูนย์พิทักษ์ประชาชนประกาศจะดำเนินการกับท่าทีที่แข็งกร้าวของรัฐบาลก็ไม่ได้มีความชัดเจนหรือเป็นรูปธรรม เพราะถ้ามีมาตรการที่เด็ดขาดจริง ศูนย์พิทักษ์ประชาชนคงสามารถบีบและกดดันให้นายกรัฐมนตรีลงพื้นที่ด้วยตนเองเป็นผลสำเร็จ อีกทั้งข้อตกลงหลายข้อที่ศูนย์พิทักษ์ประชาชนทำกับรัฐบาลนั้นปรากฏว่าได้ผิดวัตถุประสงค์แต่แรกเริ่มเป็นอย่างมาก รัฐบาล

ไม่ได้ออกมาแสดงความรับผิดชอบหรือแม้กระทั่งกล่าวคำขอโทษในกรณีฆาตกรรมหมู่ 5 ศพ และกรณีระเบิดที่ศาลากลางจังหวัด ซึ่งหากจะพิจารณาจากหลักฐาน และพยานที่อยู่ในเหตุการณ์ต่างแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ฝ่ายรัฐเพียงแต่อ้างว่าเพื่อหลกมนุษยธรรมรัฐจึงให้ความช่วยเหลือหรือชดใช้ค่าเสียหายตามข้อเรียกร้องเท่านั้น อีกทั้งในกรณีเรื่องที่รัฐยืนยันว่าจะรับข้อเสนอที่จะทบทวนนโยบายการปกครองในพื้นที่ 3 จังหวัด เสียใหม่นั้นก็ไม่มีสิ่งใดยืนยันว่ารัฐพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันตามข้อเรียกร้อง หากแต่ยอมรับที่จะนำไปพิจารณาเท่านั้นซึ่งถ้าหากพิจารณาแล้วมีความเห็นว่านโยบายที่ใช้อยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันนั้นเหมาะสมและถูกต้องแล้ว รัฐก็คงไม่มีเหตุผลที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายใด ๆ ตามข้อเรียกร้องของศูนย์พิทักษ์ประชาชน ส่วนกรณีที่รัฐบาลจะกำชับให้เจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามกฎหมายนั้น ก็ได้เป็นอะไรที่จะทำให้สถานการณ์ในพื้นที่ดีขึ้นเพราะก่อนหน้านี้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่มักกล่าวอ้างเสมอว่าเจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบของกฎหมายมาโดยตลอดแต่ในความเป็นจริงคำพูดและการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ มักจะสวนทางอยู่ตลอดเวลา

ข้อเรียกร้องที่สำคัญที่สุดของศูนย์พิทักษ์ประชาชน คือ ข้อเรียกร้องเกี่ยวกับทหาร ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะพบว่า ทหารและตำรวจมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ล้มเหลวมาโดยตลอด ศูนย์พิทักษ์ประชาชนเรียกร้องให้ถอนกำลังทหารที่รัฐบาลส่งลงมาปราบปรามภายใน 7 วันนั้น กลับประสบความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง รัฐบาลได้ปฏิเสธการเรียกร้องในข้อนี้ว่าไม่สามารถที่จะกระทำได้ โดยรัฐบาลอ้างว่ากำลังทหารจำเป็นต้องประจำอยู่ในพื้นที่เพื่อปราบปรามโจรแบ่งแยกดินแดน และทางรัฐบาลพร้อมที่จะส่งกำลังทหารลงมาเพิ่ม หากเหตุการณ์ความไม่สงบยังคงดำเนินต่อไป โดยการประท้วงครั้งนี้ส่งผลต่อผู้ชุมนุมโดยเฉพาะแกนนำในหลายลักษณะซึ่งจะส่งผลการเมือง และความมั่นคงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปอีกหลายปี เช่น สมาชิกส่วนหนึ่งของกลุ่มสลาตันได้หันหน้าเข้าสู่การเป็นนักการเมืองในเวลาต่อมา เช่น อารีเพ็ญ อุตรสินธุ์ มุข สุไลมาน และพิรยศ ราฮิมมุลลา ในขณะที่อีกหลาย ๆ คนถูกติดตามและมีความเสี่ยงต่อการลอบสังหาร เห็นเหตุให้คนจำนวนไม่น้อยต้องหลบหนีออกจากพื้นที่ หนึ่งในคนกลุ่มหลังนี้ก็คือ หนะยิดาโอ๊ะ ทาน้ำ ที่ตัดสินใจหลบหนีออกจากพื้นที่ โดยการเดินทางไปศึกษาต่อที่ตะวันออกกลาง หนะยิดาโอ๊ะ ทาน้ำ เมื่อเขากลับมาบ้านยังคงพบว่ายังมีเจ้าหน้าที่คอยติดตามตัว ในที่สุดเขาจึงร่วมกับเพื่อนจำนวนหนึ่งที่มีแนวคิดเป็นปรปักษ์กับรัฐเช่นเดียวกัน เดินทางขึ้นภูเขาเพื่อไปร่วมกับขบวนการพูโลที่เป็นกลุ่มที่มีบทบาทอย่างมากในเวลานั้น หนะยิดาโอ๊ะ ทาน้ำ ได้กลายเป็นผู้นำกองกำลังของพูโลจนกระทั่งถูกจับในเวลาต่อมา (ประวัติศาสตร์เดือนตุลากับการต่อสู้ทางการเมืองในสามจังหวัดภาคใต้, 2561)

หากจะมองถึงความผิดพลาดของรัฐบาลเกี่ยวกับเหตุการณ์ประท้วงในครั้งนี้ ก็คือ การที่รัฐบาลไม่สามารถที่จะระงับหรือดำเนินการให้การชุมนุมประท้วงสลายตัวลงได้ในเวลาอันรวดเร็วจนประชาชนถูกปลุกฝังความเกลียดชังและความรู้สึกต่อต้านรัฐอย่างรุนแรงโดยการเข้ารับฟังข้อมูลในแง่ลบจากเวทีปราศรัยตลอดทั้งวันทั้งคืน ซึ่งในกรณีนี้อาจมองได้ 2 แง่มุม แง่มุมที่ 1 คือ รัฐขาดประสิทธิภาพและความเข้าใจในการเจรจาต่อรองจนเหตุการณ์บานปลายและยืดเยื้อเป็นเวลาถึง 45 วัน จึงสามารถเจรจาทกลงกันได้ ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีระเบิดที่ศาลากลางจังหวัดที่มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บประมาณ 70 ราย ถ้าการระเบิดที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐตามข้อสันนิษฐานของประชาชนที่อยู่ในเหตุการณ์เพื่อสลายการชุมนุมนั้น (วณิช สุนทรนทร์, 2554: 35) ก็ยิ่งแสดงให้เห็นถึงการขาดความเข้าใจว่าความรุนแรงนั้นไม่สามารถที่จะสลายการชุมนุมที่เกิดจากพลังอำนาจของประชาชนที่แท้จริงได้ ยิ่งแต่จะเพิ่มพลังอำนาจของประชาชนให้เพิ่มพูนขึ้นเป็นเท่าทวี ส่วนแ่งมุมที่ 2 คือ รัฐขาดความเอาใจใส่และเพิกเฉยต่อการประท้วงในครั้งนี้เพราะปึกใจเชื่อว่ามิชบวนการแบ่งแยกดินแดนวางแผนอยู่

เบื้องหลังจึงเป็นการประท้วงในลักษณะจัดตั้งมากกว่าการเข้าร่วมด้วยความจริงใจ ไม่นานการชุมนุมประท้วงในครั้งนี้สามารถยุติคลี่คลายไปเองได้ เมื่อการประท้วงนานวันเข้า ประชาชนก็จะเกิดอาการเบื่อหน่ายและเลิกชุมนุมไปเอง โดยรัฐแค่ควบคุมไม่ให้เกิดความรุนแรง ซึ่งต่อมากการประท้วงได้สลายตัวลงหลังจากมีแถลงการณ์ร่วมเกี่ยวกับตกลงระหว่างศูนย์พิทักษ์ประชาชนและตัวแทนของรัฐบาลหลังจากดำเนินการประท้วงมาเป็นเวลา 45 วันในวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2519 (อ.บางนรา, 2519: 209)

บทเรียนครั้งสำคัญที่ (ไม่เคย) ถูกลืม

การชุมนุมประท้วงของประชาชนชาวมุสลิมในปลาย พ.ศ.2518 ถึงช่วงต้น พ.ศ.2519 ก็ไม่ต่างจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 หรือเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ที่รัฐพยายามจะอำพรางเสมือนหนึ่งการต่อสู้ของประชาชนในหน้าประวัติศาสตร์ไม่เคยเกิดขึ้นนั้น ในแง่หนึ่งเหตุการณ์นี้อาจถูกทำให้ลืมไปจากความทรงจำของสังคมส่วนใหญ่ด้วยกรอบแนวคิดของประวัติศาสตร์กระแสหลักที่มุ่งเน้นรับใช้อำนาจรัฐ แต่ในอีกแง่หนึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้ไม่เคยหายไปจากความทรงจำของชาวมุสลิมเลยในพื้นที่เลย ในประเด็นนี้หากสังเกตจากงานเขียนที่กล่าวถึงเหตุการณ์ครั้งนี้ซึ่งเขียนขึ้นในช่วงหลัง พ.ศ.2550 อย่างเช่น บทความ เรื่อง บันทึกรความทรงจำของการต่อสู้ที่ถูกลืม: การประท้วงใหญ่ที่ปัตตานีปี 2518 ของ ดวงยิหาว อุดรสินธุ์ ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือวารสาร มติชนรายสัปดาห์ (2559) หรืองานเขียนของวานิช สุนทรนนท์ เรื่อง ประท้วงปัตตานี: ความทรงจำที่เริ่มจะลางเลือน (2554) ต่างนำเสนอประเด็นว่าการต่อสู้ในครั้งนี้ของประชาชนชาวมุสลิมมีแนวโน้มที่จะถูกลืมไปจากหน้าประวัติศาสตร์

โดยเฉพาะดวงยิหาว อุดรสินธุ์ (2559) ได้ตั้งข้อสังเกตถึงสาเหตุที่การต่อสู้ของประชาชนครั้งสำคัญนี้มีพลังอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์ไม่มากนัก และกังวลว่าจะถูกลืมเลือนไปหากเทียบกับเหตุการณ์การชุมนุมของประชาชนที่คาบเกี่ยวในเวลาใกล้เคียงกันว่ามาจาก 2 สาเหตุ คือ 1) ต่อสู้ของประชาชนไม่ได้เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร อย่างเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 หรือ 6 ตุลาคม 2519 อีกทั้งยังมีความรุนแรงน้อยกว่าทั้ง 2 เหตุการณ์ ดังนั้นการประท้วงที่ปัตตานีใน พ.ศ.2518 จึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร แม้ว่าจะมีการนำเสนอผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่อย่างไทยรัฐและเดลินิวส์อย่างใกล้ชิดทุกวันนับตั้งแต่วันที่เริ่มมีการร่วมชุมนุม 2) การด้อยค่าการชุมนุมครั้งนี้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งเอาเข้าจริงเราจะพบว่า ลักษณะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกในการมีตัวตนของประชาชนในประวัติศาสตร์โดยเฉพาะที่เป็นปรีภัยกับรัฐนั้นก็เกิดขึ้นกับเหตุการณ์อื่นที่ ดวงยิหาว อุดรสินธุ์ พยายามยกมาเปรียบเทียบกับ เช่น เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เองก็ถูกทำให้เงียบหายไปจากหน้าประวัติศาสตร์เช่นเดียวกัน (ธงชัย วินิจจะกูล, 2551: 6-11)

อย่างไรก็ตาม แม้รัฐจะมีความพยายามจะอำพรางหรือปิดบังเหตุการณ์การต่อสู้ของประชาชน ขยายขอบอกจากหน้าประวัติศาสตร์ แต่ในความเป็นจริงแล้วเหตุการณ์ในครั้งนี้ยังคงชัดเจนอยู่ในความทรงจำของคนชาวมุสลิมในพื้นที่มาโดยตลอด กล่าวได้ว่าถึงแม้เหตุการณ์นี้จะผ่านมาแล้ว 46 ปี แต่เหตุการณ์นี้ยังไม่ได้ถูกลืม แต่มันกลับเป็นเหตุการณ์ที่ผู้คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงจดจำได้มาจนถึงปัจจุบัน เห็นได้จากบทความเรื่อง “Memories of collective victimhood and conflict in southern Thailand” ของ Muhammad Arafat Bin Mohamad นักวิชาการด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร Journal of Southeast Asian Studies ซึ่งได้ศึกษาเรื่องความทรงจำในเหตุการณ์การประท้วงใหญ่ปัตตานี พ.ศ.2518 โดยตรง นอกจากนี้ในบทความดังกล่าว Mohamad (2018: 204–226) ยังได้กล่าวถึงสถานที่สำคัญซึ่งคนในพื้นที่ใช้เป็นความทรงจำร่วมที่มีต่อเหตุการณ์ใน พ.ศ.2518 นั่นก็คือ “กูโบรโตะอาเยาะห์” ตำบลจะบังติกอ อำเภอ

เมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ภายในสุสานปรากฏข้อความ “รายชื่อวีรชนผู้พลีชีพ เมื่อ 13 ธันวาคม 2518 เวลา 19.40 น.” ที่เป็นเหมือนดั่งอนุสาวรีย์ในเหตุการณ์ดังกล่าวด้วย

ดังนั้นหากมองจากมุมมองของประวัติศาสตร์กระแสหลักเหตุการณ์ในครั้งนี้คงกำลังถูกอำพรางให้ลืมเลือนไปจากสังคมส่วนใหญ่จริง ๆ ไม่ต่างจากเหตุการณ์อื่น ๆ ในประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่หากมองจากมุมมองของคนในพื้นที่ เหตุการณ์ในครั้งนี้ยังคงมีพลังในตัวของมันเองอยู่เสมอ เหตุการณ์นี้ยังคงมีการเล่าต่อจากรุ่นสู่รุ่นจากผู้เฒ่าผู้เฒ่าวัยกลางคนและจากวัยกลางคนไปสู่วัยหนุ่มสาวที่เกิดขึ้นไม่ทันในเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วยซ้ำ เหตุการณ์ในครั้งนี้ยังคงถูกศึกษาจากนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศมาอย่างต่อเนื่องมาหลาย 10 ปี แล้ว (Mohamad, 2018: 204–226) และในอนาคตก็ยังคงเชื่อว่าเหตุการณ์การต่อสู้ครั้งยิ่งใหญ่ของประชาชนชาวมลายูมุสลิมจะยังคงถูกกล่าวถึงอย่างมีพลังต่อไปในอนาคต

อาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์กระชกชุมนุมประท้วงของประชาชนชาวมลายูมุสลิมในปลาย พ.ศ.2518 – ต้น พ.ศ.2519 เป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์การต่อสู้ของประชาชนที่ถูกอำพรางให้ลืมและไม่มีทางลืมในเวลาเดียวกัน การถูกอำพรางให้ลืมคือ การรัฐพยายามทำให้สังคมส่วนใหญ่ลืมโดยไม่ยินยอมให้เหตุการณ์ครั้งสำคัญครั้งนี้มีที่ยืนอยู่ในประวัติศาสตร์ของชาติแม้แต่ในประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่รัฐเป็นผู้ผลิต แต่ในขณะเดียวกันเหตุการณ์ครั้งนี้ยังคงเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีพลังในตนเองและอยู่ในความทรงจำของชาวมลายูในพื้นที่อยู่โดยตลอด คำถามที่ว่าในเมื่อเหตุการณ์ครั้งนี้ยังคงมีพลังและมีอิทธิพลขับเคลื่อนอัตลักษณ์ของประชาชนในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่องกว่า 46 ปี แต่ในขณะเดียวกันกลับไม่มีพลังหรืออิทธิพลขับเคลื่อนต่อสังคมในส่วนอื่น ๆ เลยนั้นเป็นสถานการณ์ที่ควรพึงพอใจหรือไม่ สังคมส่วนใหญ่ทั้งรัฐและประชาชนควรจะได้ประโยชน์จากการรับรู้ถึงการมีอยู่ของเหตุการณ์สำคัญในครั้งนี้หรือไม่ เพราะฉะนั้นรัฐควรต้องเปิดพื้นที่ของประวัติศาสตร์ชาติให้กับประวัติศาสตร์ของประชาชนได้เข้าไปมีที่ยืนมากขึ้น และรัฐเองควรต้องควรถอดบทเรียนจากเหตุการณ์นี้ เพื่อเป็นเครื่องชี้ทิศทางให้กับสังคมไทยที่จะเปิดกว้างต่อการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง การจัดการความขัดแย้งโดยหลีกเลี่ยงการยั่วยุให้ใช้ความรุนแรง เป็นสังคมที่นิยมการแสวงหาความจริง และที่สำคัญคือ เป็นสังคมที่ยึดหลักความยุติธรรม ไม่ปล่อยให้การกระทำผิดโดยรัฐต้องลอยนวล ดังเช่นที่วัน กาเดร์ เจ๊ะมัน (ประชาไท, 2548) นักวิชาการและประธานกลุ่มเบอร์ซาตู ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับยุทธวิธีของรัฐในการดำเนินการจัดการกับการประท้วงของผู้ชุมนุม โดยเฉพาะการชุมนุมของชาวมลายูมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยยกการสลายการชุมนุมประท้วงที่อำเภอตากใบเป็นตัวอย่างว่า การกระทำของรัฐในการจัดการกับประชาชนที่มาทำการประท้วงนั้นมักนิยมใช้ความรุนแรงมากเกินไปเกินกว่าเหตุ ซึ่งไม่มีความจำเป็นเลยที่จะต้องใช่วิธีการกดขี่ข่มเหงกันในระดับนั้น ซึ่งผลของมันก็คือยิ่งก่อให้เกิดความเกลียดชังและความโกรธแค้นในหมู่ประชาชนชาวมลายูมุสลิมที่มีต่อรัฐมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น สิ่งที่รัฐควรให้ความสำคัญ คือ การยึดมั่นในหลักมนุษยธรรมไม่มองประชาชนที่ชุมนุมประท้วงเป็นศัตรู หากรัฐตระหนักได้ว่าการดำรงอยู่ร่วมกันของประชาชนในสังคมนั้น ย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในระดับบุคคลหรือในระดับสังคม เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ไม่ได้ถือกำเนิดและถูกหล่อหลอมให้ออกมาเป็นพิมพ์เดียวกัน หากมีความแตกต่างกันในหลายลักษณะนับแต่ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ไปจนถึงสภาพแวดล้อมทางสังคม วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรม แม้ความแตกต่างโดยพื้นฐานในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างดังกล่าวนี้นั้น มักเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งระหว่างคนต่างกลุ่มที่อยู่ร่วมในสังคม แต่ก็มิได้หมายความว่าความขัดแย้งนั้นจะต้องแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งนั้นด้วยความรุนแรงแต่อย่างใด การเรียนรู้ในบทเรียนจากประวัติศาสตร์อย่างใจกว้างโดยการเปิดพื้นที่ให้มีการรับรู้และศึกษาประวัติศาสตร์การต่อสู้ของประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยปราศจากความลำเอียงและไม่ละทิ้งประวัติศาสตร์ของประชาชน

กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจนเสมือนว่าพวกเค้าไร้ตัวตนในสังคม หากทำได้เช่นนั้นจะบังเกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างมหาศาล เพราะประวัติศาสตร์ของประชาชนกลุ่มหนึ่งนั้นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นเอกเทศ แต่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของประชาชนกลุ่มอื่น ๆ เสมออย่างแยกออกจากกันไม่ได้อีกด้วย ซึ่งการให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวย่อมทำให้สามารถเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ที่มีร่วมกันของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างแท้จริง

บทสรุป

การประท้วงที่ปัตตานีในต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2518 จนกระทั่งถึงกลางเดือนมกราคมใน พ.ศ. 2519 เป็นบทบาทครั้งสำคัญของประชาชนชายขอบที่เคยประหวั่นพรั่นพรึงต่ออำนาจรัฐ ได้สลัดความพรั่นพรึงด้วยความกล้าหาญที่จะท้าทายอำนาจนั้นด้วยวิถีทางแห่งประชาธิปไตยอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในหน้าประวัติศาสตร์ของสังคมไทย อันมีสาเหตุมาจากกรณีการสังหารหมู่ที่สะพานกอตอ รวมไปถึงการปกครองของรัฐที่ปกครองในลักษณะการใช้อำนาจนิยม จนนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะต่าง ๆ การประท้วงในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการเข้าไปมีบทบาทของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะชาวชนบทในพื้นที่ซึ่งก่อนหน้านี้เป็นกลุ่มประชาชนที่มีบทบาทและจิตสำนึกทางประชาธิปไตยไม่มากนัก เพราะขาดการรับรู้ข่าวสาร ข้อมูล และที่สำคัญชาวชนบทมักหวงเรื่องปากท้อง การดำรงชีพมากกว่าที่จะสนใจเรื่องการเมืองหรือเรื่องความเป็นธรรมในสังคม ผ่านข้อมูล เอกสารต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย ซึ่งสะท้อนปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ได้พอสมควร การชุมนุมประท้วงครั้งสำคัญครั้งนี้สะท้อนถึงปัญหาในแง่มุมมองของประวัติศาสตร์ชาติที่ไม่ยินยอมให้การต่อสู้ของประชาชนได้มีตัวตนหรือมีที่ยืนร่วมกันกับประวัติศาสตร์ที่ถูกผลิตสร้างเพื่อรับใช้อำนาจรัฐ แม้ว่าเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงครั้งสำคัญครั้งนี้จะยังคงมีพลังและยังมีอิทธิพลขับเคลื่อนอัตลักษณ์ของประชาชนในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง แต่พลังและอิทธิพลที่มีต่อประชาชนในพื้นที่นั้น ดูจะน้อยเกินไปหากเทียบกับคุณค่าและประโยชน์ที่เหตุการณ์ครั้งนี้จะมีต่อสังคมส่วนใหญ่มากกว่าได้ว่า ในทางประวัติศาสตร์สถานภาพของเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงของประชาชนชาวมลายูมุสลิมครั้งยิ่งใหญ่ครั้งนี้ จึงค้างเติ่งอยู่ตรงกลางในลักษณะที่ไม่ชัดเจน ระหว่างการอำพรางให้ลืมหายไปโดยรัฐและการไม่มีทางลืมหายไปโดยคนในพื้นที่ ดังนั้น จึงเป็นที่น่าเสียดายหากว่าเหตุการณ์สำคัญให้ครั้งนี้จะมีพลังและอิทธิพลกับประชาชนในพื้นที่เท่านั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการขยับเพดานให้ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของประชาชนไม่ว่าจะเป็นประชาชนกลุ่มไหน มีที่ยืนร่วมกันในประวัติศาสตร์ของชาติมากยิ่งขึ้น เพื่อการสร้างความรู้และเข้าใจถึงที่มาที่ไปที่เกี่ยวข้องและมีร่วมกันของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมให้มากยิ่งขึ้น เพราะปัจจุบันคือ ผลจากการกระทำในอดีตเสมอ

เอกสารอ้างอิง

- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2559). *เขาสันติวิธีมา เราก็กสันติวิธีกลับ: การเมืองของปฏิสัมพันธ์สันติวิธีระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่รัฐ ศึกษากรณีการประท้วง ณ มัสยิดกลาง จังหวัดปัตตานี วันที่ 31 พฤษภาคม ถึง 4 มิถุนายน 2550*. ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บรรณาธิการ). *พื้นที่สันติวิธี หนทางสังคมไทย*
ความรู้ **ความลับ** **ความทรงจำ**. น. 94. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและสำนักพิมพ์ของเรา.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2551). *ความรุนแรงกับการจัดการ “ความจริง” ปัตตานีในรอบกึ่งศตวรรษ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ดวงยิหวา อุดรสินธุ์. (2559). **บันทึกความทรงจำของการต่อสู้ที่ถูกกลืน: การประท้วงใหญ่ที่ปัตตานี ปี 2518**. สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2562, จาก <https://www.matichonweekly.com/culture/article17453>.
- ถอดบทเรียน 42 ปี ประท้วงใหญ่ “สะพานกอตอ” รัฐยังพ่ายเรือในอ่าง. (2560). สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2562, จาก <https://www.publicpostonline.net/12822>.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2551). **ความทรงจำ ภาพสะท้อน และความเจ็บในหมู่ฝ่ายขวาหลังการสังหารหมู่ 6 ตุลา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ประชาไท. (2548). **ดร.วัน กาเดร์ เจ๊ะมัน: แก้ปัญหาได้ต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น - สัมภาษณ์พิเศษ**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2564, จาก <https://prachatai.com/journal/2005/07/5072>.
- ประวัติศาสตร์เดือนตุลากับการต่อสู้ทางการเมืองในสามจังหวัดภาคใต้**. (2561). สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2564, จาก <https://voicetv.co.th/read/SyBNFaBq7>.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2548). **ความขัดแย้งเรื้อรังใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. ใน อุทัย ดุลยเกษม และเลิศชาย ศิริชัย (บรรณาธิการ). **ความรู้กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง: กรณีวิกฤตการณ์ชายแดนภาคใต้**. น. 132-210. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- มารค ตามไท และ สมเกียรติ บุญชู. (2551). **นโยบายความมั่นคงแห่งชาติจังหวัดชายแดนภาคใต้ เปรียบเทียบในรอบ 30 ปี**. ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บรรณาธิการ). **แผ่นดินจินตนาการ**. น. 53-107. กรุงเทพฯ: มติชน.
- แยก..ดินแดนใต้ (7) หน้า 5 ศพ สะพานกอตอ**. (2547). สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2562, จาก <https://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?newsid=7698>.
- วาณิช สุนทรนนท์. (2554). **ประท้วงปัตตานี: ความทรงจำที่เริ่มจะลางเลือน**. กรุงเทพฯ: นักเข้าสำนักพิมพ์.
- สยามจดหมายเหตุ เรื่อง การชุมนุมประท้วงที่ปัตตานี (9-15 มกราคม 2519).
- สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. (2536). **60 ปีประชาธิปไตยไทย**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการ 60 ปีประชาธิปไตย.
- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ**. 2518 (16 ธันวาคม), 16.
- อ.บางนรา. (2519). **ปัตตานี อดีต-ปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ชมรมแสงเทียน.
- อารง สุทธาศาสน์. (2519). **ปัญหาขัดแย้งในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- อารีเพ็ญ อุดรสินธุ์. (2558). **กลุ่มสลัดันกลางกระแสประชาธิปไตยแบ่งบาน**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อการศึกษาพัฒนาเด็กและเยาวชน.
- อิบรอฮิม ชุกรี. (2549). **ประวัติศาสตร์ราชอาณาจักรมลายูปัตตานี**. แปลโดย หะสัน หมัดหมาน และมะหะมาชะกิ เจ๊ะหะ. กรุงเทพฯ: สถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- Mohamad, M. A. B. (2018). Memories of collective victimhood and conflict in southern Thailand. *Journal of Southeast Asian Studies*, 49(2), 204–226.

ย้อนรำลึกความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐอเมริกาในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 Delve into Thailand–United States of America relations from the reign of King Rama III to King Rama V

ศศิพัชร จำปา¹ / เพ็ญพนอ พ่วงแพ² / วสวัตต์ วังศ์พันธุ์เศรษฐ³

Sasiphat Champa¹ / Phenphanor Phuangphae² / Wasawat Vongphantuses³

^{1,2} อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

³ อาจารย์ประจำกลุ่มสาระสังคมศึกษา โรงเรียนสาธิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2} Lecturers of Social Studies Program, Faculty of Education, Silpakorn University

³ Lecturer of Social Studies Program, Demonstration School of Faculty of Education, Silpakorn University

*Corresponding author Email: pp_pises@yahoo.com

(Received: March 9, 2021; Revised: September 9, 2021 ; Accepted : October 10, 2021)

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง ย้อนรำลึกความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐอเมริกาในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของความสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและบทบาทของสหรัฐอเมริกาที่ได้เข้ามาติดต่อและสร้างความสัมพันธ์กับไทยในด้านต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์มีหลายด้าน แต่ในบทความนี้เน้นศึกษาด้านการทูตและการค้าที่พบหลักฐานเป็นสนธิสัญญาทางไมตรีและการค้าระหว่างกัน ตั้งแต่ พ.ศ.2376 และการเข้ามาของมิชชันนารีที่เข้ามาเพื่อเผยแพร่ความรู้และวิทยาการด้านต่าง ๆ แห่งยุคสมัย เช่น การแพทย์ การศึกษา การพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งช่วยปรับปรุงให้ประเทศไทยมีความทันสมัยแบบตะวันตกและบทบาทของกลุ่มที่ปรึกษาชาวอเมริกันที่มีความสำคัญในการช่วยปรับแก้ไขข้อสนธิสัญญาที่เสียเปรียบชาติตะวันตกต่าง ๆ

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐอเมริกาในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5

Abstract

This article delves into the early stages of Thailand–United States of America relations, spanning from the reign of King Rama III to King Rama V. The purpose is to study the background and the impacts of the Thai- U.S. Relationship on Thailand, especially in the areas of diplomacy and trade, tracing the details from The 1833 Treaty of Amity and Commerce between His Majesty the Magnificent King of Siam and the United States of America to the American missionaries who provide Thai with Western knowledge, and to the American government counsellors who have also made strides to improve the relationship of Thailand with other western countries.

Key word: History, relationship between Thailand and the United States during the reigns of King Rama 3 to King Rama V

บทนำ

เมื่อย้อนรำลึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับชาติตะวันตกสมัยต้นรัตนโกสินทร์นั้นเริ่มในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 (พ.ศ. 2352 ถึง 2367) หลังจากที่หยุดชะงักไปตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยาเริ่มจากการที่เจ้าเมืองมาเก๊าของโปรตุเกสแต่งตั้งให้ คาร์โลส เดอ ซิลเวรา (Carlos de Silveira) เป็นทูตนาเครื่องบรรณาการเข้ามาถวายใน พ.ศ.2361 และอีกสองปีต่อมาได้เดินทางมาอีกครั้งเพื่อขอทำสัญญาทางการค้ากับไทยและยังได้รับแต่งตั้งให้เป็นกงสุลโปรตุเกสประจำไทยอีกด้วย (ต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงอภัยพานิช) ส่วนสหรัฐอเมริกาใช้นาย สตีเฟน วิลเลียมส์ กัปตันเรือชาวอเมริกันได้เดินทางมาติดต่อทางการค้ากับไทยเพื่อซื้อน้ำตาล เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2361 ซึ่งเหตุการณ์นี้มีจดหมายที่พระยาสุรียวงค์มนตรี เจ้าพระยาพระคลัง ผู้แทนพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยส่งถึงประธานาธิบดีเจมส์ มอนโร เป็นหลักฐานลายลักษณ์ถึงการเริ่มติดต่อสัมพันธ์กัน¹ อังกฤษเป็นอีกชาติหนึ่งที่ต้องการฟื้นฟูการค้ากับไทย ใน พ.ศ.2364 มาร์ควิส เฮสติงส์ (Marquis Hastings) ผู้สำเร็จราชการอินเดียของอังกฤษได้ส่งจอห์น ครอเฟต (John Crawford) มาเจรจาทางการค้า แต่ไม่สำเร็จด้วยเหตุขัดข้องหลายประการ โดยเฉพาะฝ่ายไทยไม่ยอมเปลี่ยนแปลงวิธีการค้าขายตามความต้องการของอังกฤษ โดยยังคงเก็บภาษีอากรและมีวิธีการค้าซึ่งเป็นแบบผูกขาดโดยพระคลังสินค้า และมีการเก็บภาษีซ้อนหลายชั้น นอกจากนี้ยังเป็นความไม่เข้าใจกันทางภาษาต้องใช้ล่ามทำให้เกิดความยุ่งยากในการเจรจา

1. จุดเริ่มต้นความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ: การค้าและการทูต

“ในการฉลองครบรอบปีแห่งรัฐธรรมนูญของประเทศไทยนี้ มีความสำคัญเป็นพิเศษ สำหรับทั้งประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา เพราะปีนี้เป็นปีครบรอบ 100 ปี แห่งสัมพันธภาพระหว่างประเทศเราทั้งสอง เริ่มโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4” (ทรงศรี อาจอรุณ, 2519: 1) ข้อความตอนหนึ่งเนื่องในวโรกาสครบรอบปีที่ 24 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2499 ประธานาธิบดีดไวท์ ดี. ไอเซนฮาวร์ (Dwight D. Eisenhower) แห่งสหรัฐอเมริกา ได้ส่งสาส์นมายังจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทย

100 ปี แห่งสัมพันธภาพตามที่ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์กล่าวนี้นับจากการการเริ่มต้นทำสนธิสัญญาทางการทูตต่อกันใน พ.ศ.2399 แต่แท้จริงแล้วไทยกับสหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์อันมิตร (อย่างเป็นทางการ) ต่อกันก่อนแล้วตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ใน พ.ศ.2376 เมื่อประธานาธิบดี แอนดรูว์ แจ็กสัน (Andrew Jackson) ของสหรัฐอเมริกาส่งเอ็ดมันด์ โรเบิร์ต (Edmund Roberts) เป็นทูตเข้ามาขอทำสัญญาทางไมตรีและการค้ากับไทย และได้ขอทำสัญญาก่อนเดียวทำสนธิสัญญาเบอร์นีระหว่างไทยกับอังกฤษ เนื่องจากเรืออเมริกันที่เข้ามาครั้งนั้นเป็นเรือใหญ่กินน้ำลึกไม่สามารถผ่านสันดอนปากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาได้ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการไทยนำเรือออกไปรับทูตอเมริกันมายังพระนครและโปรดให้จัดที่พัก อาหาร เครื่องใช้ต่าง ๆ ไว้คอยต้อนรับ ณ ตึกฝั่งหน้าวัดประยุรวงศาวาส นอกจากนี้ยังทรงกำหนดให้ข้าราชการไทยฝ่ายกลาโหม มหาดไทย กรมวัง กรมนา

¹ จดหมายระหว่างรัฐบาลไทยกับสหรัฐอเมริกาจาก พระยาสุรียวงค์มนตรี (ดิศ บุนนาค) ผู้แทนพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ส่งถึงประธานาธิบดี เจมส์ มอนโร พ.ศ.2361 ระบุว่าพ่อค้าชาวอเมริกันที่ประสงค์จะทำการค้ากับไทยให้นำสินค้ามาค้าขายด้วย ด้วยเหตุนี้ช่วง พ.ศ.2363-2372 จึงมีเรืออเมริกันหลายลำเดินทางมากรุงเทพฯ และหลังจากนั้นจึงได้มีสนธิสัญญาไมตรีและพาณิชย์ระหว่างราชอาณาจักรสยามกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ.2376 (สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย, 2561: 26-30)

และกรมท่า จัดตั้งของเวียนกันไปเยี่ยมเยียนทูตอเมริกันสามวันต่อหนึ่งครั้งด้วย ซึ่งการทำสนธิสัญญาการค้าระหว่างไทยกับอเมริกันใน พ.ศ.2376 ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นต้นเค้าแห่งมิตรภาพระหว่างสองชาติให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นต่อไป²

สนธิสัญญาทางพระราชไมตรีและการพาณิชย์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา เมื่อ 20 มีนาคม 2376 มีชื่ออย่างเป็นทางการ คือ สนธิสัญญาทางไมตรีและพาณิชย์ พ.ศ.2376 (ค.ศ.1833) (Treaty of Amity and Commerce) หรือรู้จักกันในนามสนธิสัญญาโรเบิร์ต ข้อตกลงในสนธิสัญญายึดตามสนธิสัญญาเบอร์นีที่ไทยทำกับอังกฤษ สหรัฐอเมริกาพยายามขอสถานกงสุลในเมืองไทย แต่สนธิสัญญาเบอร์นี พ.ศ.2369 มิได้ระบุถึงสิทธินี้ไว้ ฝ่ายไทยจึงไม่ยอมพิจารณาข้อเสนอประเด็นนี้ของเอ็ดมันด์ โรเบิร์ตเพราะถือเป็นนโยบายแน่นอนว่าจะยินยอมให้แก่ชาวอเมริกันเท่าที่ได้ออมให้กับอังกฤษ ทูตอเมริกันจำต้องยอมรับ การเจรจาใช้เวลาประมาณ 22 วัน เนื้อหาของสัญญาเป็นข้อตกลงทางการเมืองและการทูตรวมอยู่ในฉบับเดียวกัน 10 ข้อ และเขียนไว้ 4 ภาษา คือ ไทย อังกฤษ จีนและโปรตุเกส เพราะในขณะนั้นไม่มีภาษาใดที่จะเข้าใจได้ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ส่วนเนื้อหาสาระมีความคล้ายคลึงกับที่ปรากฏในสนธิสัญญาเบอร์นี คือ 1) อนุญาตให้พ่อค้าไทยและอเมริกันซื้อขายกันเองได้โดยเสรีตามความสะดวก รัฐบาลห้ามมิให้พ่อค้าซื้อข้าวเพื่อส่งออกนอกประเทศ ส่วนปืน กระสุนปืน และดินปืนนั้น ถ้านำเข้ามาต้องขายให้แก่รัฐบาลเท่านั้น ถ้ารัฐบาลไม่ต้องการก็ต้อนำกลับออกไป 2) รัฐบาลไทยจะเก็บภาษีจากพ่อค้าอเมริกันรวมเป็นอย่างเดียวตามความกว้างของปากเรือ ถ้าเรือสินค้าที่บรรทุกสินค้าเข้ามาขายเก็บ วาละ 1,700 บาท ส่วนเรือที่ไม่ได้บรรทุกสินค้าเข้ามาขายเก็บวาละ 1,500 บาท 3) เรือสินค้าที่เข้ามาค้าขายกับไทย จะต้องทอดสมอคอยอยู่ที่นอกสันดอนปากแม่น้ำก่อน ผู้บังคับการเรือจะต้องให้คนนำบัญชีรายชื่อสินค้าที่บรรทุกมาตลอดจนอาวุธยุทธภัณฑ์ต่าง ๆ แจ้งกับเจ้าเมืองปากน้ำ 4) เจ้าพนักงานไทยมีสิทธิ์ลงไปตรวจตราสินค้าของพ่อค้า และให้นำสินค้าประเภทอาวุธยุทธภัณฑ์เก็บไว้ ณ เมืองปากน้ำ แล้วเจ้าเมืองจึงจะอนุญาตให้เรือเข้ามาถึงกรุงเทพฯ 5) พ่อค้าอเมริกันตลอดจนผู้บังคับการเรือและลูกเรือทั้งหลายซึ่งเข้ามาค้าขายยังเมืองไทยจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายไทยทุกประการ (ชัย เรื่องศิลป์, 2541: 152-158)

โดยสรุปสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีและการพาณิชย์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาหรือสนธิสัญญาโรเบิร์ต เป็นการติดต่อกันอย่างเป็นทางการครั้งแรก และได้กำหนดระเบียบวิธีการค้าที่เรือของพ่อค้าอเมริกันและคนในบังคับจะต้องปฏิบัติเมื่อเข้ามาค้าขายในกรุงเทพฯ ซึ่งรวมถึงการชำระหนี้สิน การพิจารณาความผิดตามประมวลกฎหมายไทย การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การให้ความช่วยเหลือด้านกรณีเรืออัปปาง กำหนดอัตราภาษีปากเรือในระบบการค้าเสรีและเสียภาษีในอัตราที่แน่นอนเพียงครั้งเดียว อย่างไรก็ตามรัฐบาลไทยยังคงผูกขาดการค้าข้าว ห้ามการนำเข้าฝิ่นและอาวุธปืนเข้ามาค้าขายในประเทศ นำสังเกตว่า เอ็ดมันด์ โรเบิร์ต ใช้เวลาในการเจรจาเพียงสามสัปดาห์ ทำให้สหรัฐอเมริกาได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจทุกอย่างเช่นเดียวกับสนธิสัญญาเบอร์นี รวมถึงเรื่องการตั้งกงสุลและการทำเรือด้วย การเปิดสัมพันธ์ไมตรีทางการทูตระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาในระยะแรกก็เน้นเรื่องของการค้า สหรัฐอเมริกาไม่มีจุดประสงค์ทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องกับเหมือนเช่นอังกฤษ ในขณะที่รัฐบาลไทยหวังผลทางเศรษฐกิจและอาจมีจุดมุ่งหมายแอบแฝงทางการเมืองที่จะนำอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเข้ามาถ่วงดุลอำนาจของอังกฤษในเมืองไทยด้วย ทำให้ไทยจึงเต็มใจเป็นไมตรีกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งเอ็ดมันด์ โรเบิร์ตได้กล่าวถึงความสำเร็จของคณะทูตชุดนี้อย่างชื่นชมยินดีว่า “...ปฏิบัติการได้รวดเร็วเป็นพิเศษ อย่างที่ไม่เคย

² ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2367 ถึง 2394) อังกฤษได้ส่งร้อยเอกเฮนรี เบอร์นี (Henry Burney) เป็นทูตอังกฤษคนที่ 2 เข้ามาเจรจการค้าและสามารถบรรลุข้อตกลงทำหนังสือสัญญาเบอร์นีซึ่งเป็นสนธิสัญญาฉบับแรกระหว่างไทยกับอังกฤษใน พ.ศ.2369 โดยมีสาระสำคัญคือ ให้ยกเลิกการเก็บภาษีหลายชั้นมาเป็นเก็บภาษีสินค้าเข้า โดยเก็บตามความกว้างของปากเรือวาละ 1,700 บาท หากเป็นเรือเข้ามาขนสินค้าหรือเรือบรรทุกอับเฉา เก็บวาละ 1,500 บาท

ปรากฏมาก่อนในประวัติการทูตของไทย” (วิลาสวงศ์ พงศบุตร, 2519 :93) ในการเข้ามาเจรจาทำสนธิสัญญาทางไมตรีและการค้าครั้งนี้ นอกจากได้รับการต้อนรับอย่างดีแล้วยังได้รับพระราชทานโอกาสให้เข้าเฝ้าพร้อมนำสิ่งของต่าง ๆ ทูลเกล้าถวาย อาทิ ดาบฝักทองคำที่ตามสลักเป็นรูปนกอินทรีและช้าง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสิ่งของเป็นการตอบแทน ได้แก่ งามช้าง น้ำตาล พริกไทย กระวาน รงทอง ไม้กฤษณา ดีบุก เนื้อไม้ฝางและคราม ซึ่งเป็นของป่ามีราคาของสยาม (กรมศิลปากร, 2560: 172; วิลาสวงศ์ พงศบุตร, 2519: 93)

อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมาข้อตกลงตามสนธิสัญญาเบอร์นีและสัญญาโรเบิร์ตไม่ได้ให้ความสะดวกทางการค้ากับอังกฤษและอเมริกาอย่างที่เคยจะเป็น เพราะไทยเริ่มใช้วิธีการเก็บภาษีโดยการผูกขาดภาษีสินค้าขาออกด้วยการให้ข้าราชการและพ่อค้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนเป็นผู้รับเหมาผูกขาดหรือที่เรียกว่า ระบบเจ้าภาษี นายอากร โดยเริ่มแรกเก็บภาษีเฉพาะกิจ 2-3 ประเภท และต่อมาก็ได้เพิ่มประเภทสินค้ามากขึ้นครอบคลุมสินค้าขาออกที่สำคัญ เช่น น้ำตาล ฝาง พริกไทย เนื้อเค็ม ปลาเค็ม และรังนก เป็นต้น เนื่องด้วยความสะดวกในการทำการค้าดังกล่าว ใน พ.ศ.2393 รัฐบาลอเมริกันจึงแต่งตั้งให้นายโจเซฟ บัลเลสตีย (Joseph Ballestier) เป็นผู้แทนเข้ามาขอแก้สัญญาที่เคยทำไว้ต่อกันเมื่อ พ.ศ.2376 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดให้จัดการต้อนรับเหมือนครั้งก่อน แต่การเข้ามาขอแก้สัญญาของบัลเลสตียไม่เป็นผลสำเร็จเพราะบัลเลสตียไม่เข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยโดยเฉพาะประเพณีการเข้าเฝ้า นายบัลเลสตียต้องการเข้าเฝ้าถวายสาสน์ของประธานาธิบดีต่อพระมหากษัตริย์โดยตรงซึ่งวิธีการนี้ขัดกับราชประเพณีของไทยที่ต้องพบปะและนำสาสน์ส่งมอบให้แก่เจ้าพระยาโกษาธิบดีหรือเสนาบดีกรมคลังก่อน ประกอบกับภาษาอังกฤษที่ใช้พูดได้ตอบกับขุนนางไทยโดยผ่านล่ามแปลนั้นไม่ได้ความถูกต้องแน่ชัดนัก อีกทั้งรัฐบาลไทยยังไม่มีนโยบายเปิดประเทศและไม่พร้อมที่จะแก้ไขหนังสือสัญญาที่เคยทำไว้กับชาติตะวันตกด้วย แต่ปัญหาเหล่านี้ก็มิได้เป็นอุปสรรคต่อมิตรภาพระหว่างสองชาติแต่อย่างใด ใน พ.ศ.2393 อังกฤษได้ส่งเซอร์ เจมส์ บรูค (Sir Jame Brooke) ผู้แทนรัฐมนตรีต่างประเทศอังกฤษเป็นทูตเข้ามาอีกครั้งและได้เสนอร่างสนธิสัญญาให้เจ้าหน้าที่ไทยพิจารณา 9 ข้อ ไทยตอบปฏิเสธ 8 ข้อยอมรับเพียงข้อเดียว คือ ให้มีไมตรีระหว่างทั้งสองประเทศ ที่เป็นเช่นนี้เพราะนโยบายของไทยในเวลานั้นไม่นิยมการเปลี่ยนแปลงและเกรงว่าฝรั่งจะเอาเปรียบมากเกินไป อย่างไรก็ตามพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงหาทางผ่อนปรนยินยอมให้หมอสอนศาสนาชาวตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ศาสนาในไทยได้ มีทั้งกลุ่มโรมันคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ มีชนนารีอเมริกันที่เข้ามาได้มีบทบาทช่วยเหลือพัฒนาประเทศไทยอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการศึกษาและการแพทย์ เช่น การปลูกฝี การฉีดยกเว้น เป็นต้น (แถมสุข นุ่มนนท์, 2528: 1)

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เสด็จครองราชย์ใน พ.ศ.2394 พระองค์ทรงตระหนักถึงความจำเป็นที่ไทยต้องปรับเปลี่ยนนโยบายวิเทศব্যด้านการต่างประเทศและการบริหารประเทศ ให้โอนอ่อนผ่อนตามและเจรจาอย่างตรงไปตรงมากับชาติตะวันตกแทนการหลีกเลี่ยงหรือปิดกั้นเพื่อรับมือกับการเรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ในรูปแบบสนธิสัญญาของชาติตะวันตกที่มาพร้อมกับแนวคิดจักรวรรดินิยม เนื่องจากก่อนขึ้นครองราชย์ พระองค์ได้ทรงศึกษาเรียนรู้ข่าวสารต่าง ๆ ด้วยพระองค์เองจนทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของประเทศเพื่อนบ้าน และได้ทรงสนทนาแลกเปลี่ยนกับเหล่ามิชชันนารีที่เข้ามาก่อนหน้านี้ ราชทูตจากอังกฤษจึงประสบความสำเร็จในการทำสนธิสัญญาทางไมตรีและการพาณิชย์กับไทย ใน พ.ศ.2398 ที่เรียกว่า สนธิสัญญาเบาวริง³ ในอีกหนึ่งปีต่อมา ประธานาธิบดี แฟรงกลิน เพียร์ซ (Franklin Pierce) แห่ง

³ เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกหลังการทำสนธิสัญญาเบาวริงแล้ว มีข้อน่าสังเกตบางประการคือ การทำสนธิสัญญานับนี้ถึงแม้ว่าจะชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลไทยเปลี่ยนนโยบายหันมา “คบฝรั่ง” หรือ “เปิดประเทศ” ซึ่งเป็นนโยบายผ่อน

สหรัฐอเมริกาได้มอบหมายให้นายทาวน์เซนด์ แฮร์ริส (Townsend Harris) กงสุลใหญ่ของสหรัฐอเมริกาประจำญี่ปุ่นเป็นทูตเข้ามาเจรจาขอทำสนธิสัญญาฉบับใหม่อีกครั้งหนึ่งตามแนวทางของสนธิสัญญาเบาวริงซึ่งก็ประสบความสำเร็จด้วยดี วัตถุประสงค์ของสนธิสัญญาไมตรีและการพาณิชย์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ.2399 นั้น มุ่งเน้นไปที่เงื่อนไขข้อจัดอุปสรรคทางการค้า เช่น เรื่องของสิทธิสภาพนอกอาณาเขต การให้สิทธิทำการค้าตามเมืองท่าต่าง ๆ ของสยามอย่างเสรี และการยกเลิกมาตรการภาษีอากรแบบเดิม เป็นต้น (กรมศิลปากร, 2560: 175-177)

นายแฮร์ริส และคณะ เดินทางถึงกรุงเทพ เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2399 การเจรจาและประสานงานเบื้องต้นของคณะทูตจากสหรัฐอเมริกากับเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยในระหว่างรอการเข้าเฝ้านั้นเป็นไปด้วยดีจากการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของล่าม สาธุคุณสติเฟิน แมททูน (Stephen Mattoon) มิชชันนารีชาวอเมริกาซึ่งเข้ามาพำนักอยู่ในกรุงเทพเป็นเวลานานแล้ว นายแฮร์ริสได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายสาสน์และเครื่องบรรณาการจากประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม และได้เข้าเฝ้าถวายสาสน์และเครื่องราชบรรณาการแด่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวในวันต่อมาด้วย⁴ ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาที่คณะที่นายแฮร์ริสได้บันทึกไว้ด้วยความยินดีว่า “ไทยจะทำพิธีรับสาสน์ของท่านประธานาธิบดีแบบเดียวกันกับที่รับพระราชสาสน์ของสมเด็จพระราชินีอังกฤษ” (กรมศิลปากร, 2515: 54) สนธิสัญญาทางไมตรีและการพาณิชย์ระหว่างสยามกับสหรัฐอเมริกา ลงนามกันในวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2399 หรือที่รู้จักกันว่าสนธิสัญญาแฮร์ริส นายแฮร์ริสได้แสดงเจตนารมณ์แห่งมิตรภาพของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อไทย ไว้ในระหว่างการกราบบังคมทูลถวายสาสน์ในความตอนหนึ่งว่า “สหรัฐอเมริกาได้ยึดครองดินแดนใดในตะวันออก ทั้งนี้ไม่ได้ปรารถนาจะยึดครองดินแดนแห่งใดแห่งหนึ่ง เพราะระบบการปกครองของสหรัฐอเมริกาเพิ่มการยึดอาณานิคม ฉะนั้นสหรัฐอเมริกาจึงไม่มีข้ออ้างหรืออำนาจของประเทศตะวันออกประเทศใด ความสัมพันธ์ทางการค้าขายอย่างสงบสุขซึ่งจะทำให้ได้รับผลประโยชน์เสมอเช่นเดียวกัน เป็นสิ่งที่ท่านประธานาธิบดีปรารถนาที่จะสถาปนาให้เหมือนกับประเทศสยาม และนั่นเป็นจุดมุ่งหมายของคณะทูตของข้าพเจ้า” (กรมศิลปากร, 2560: 176-182)

พ.ศ.2399 ภายหลังลงนามในสนธิสัญญาแฮร์ริสแล้ว สหรัฐอเมริกาได้ตั้งสถานกงสุลขึ้นในกรุงเทพฯ โดยมีสาธุคุณสติเฟิน แมททูน หรือที่คนไทยเรียกกันว่า “หมอมะตุณ” เป็นกงสุลคนแรก⁵ พระบาทสมเด็จพระ

ปรนและหลักเลียงอำนาจของจักรวรรดินิยมโดยเฉพาะอังกฤษเพื่อรักษาเอกราชของบ้านเมืองเอาไว้ และเป็นโอกาสให้ปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยแบบตะวันตกก็ตาม แต่ผลของสนธิสัญญานี้ทำให้ไทยต้องเสียเปรียบอังกฤษหลายประการ ตลอดจนเสียเปรียบประเทศตะวันตกอื่น ๆ ที่ส่งผู้แทนของตนเข้ามาเจรจาขอสนธิสัญญาเช่นเดียวกันนี้บ้าง ซึ่งรัฐบาลไทยก็ได้ยินยอม เสียเปรียบของไทย ได้แก่ ด้านการค้า ที่สำคัญคือ ส่วนภาษีขาเข้าไทยได้รับผลประโยชน์เพียงร้อยละ 3 เท่านั้น และเสียเอกภาพทางการศาล กล่าวคือไทยต้องอนุญาตให้มีศาลกงสุลหรือสิทธิสภาพนอกอาณาเขตซึ่งทำให้ไทยเสียอธิปไตยทางการศาล และลักษณะที่สำคัญที่สุดของสนธิสัญญานี้ที่นอกจากจะเป็นสัญญาที่ไม่เสมอภาคและผูกมัดไทยเป็นเวลาเกือบร้อยปีก็คือ เป็นสัญญาที่ไม่มีข้อความบอกเลิก

⁴ หลักฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาในช่วงของการลงนามในสนธิสัญญาแฮร์ริสใน พ.ศ.2399 ได้แก่ ของขวัญที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซ พ.ศ.2399 เช่น เครื่องถมทอง ผ่านุสำหรับขุนนาง ดาบทำอย่างญี่ปุ่น พร้อมฝักไม้แก้ว กริชเหล็กไหลมลายูและฝักไม้แก้ว เป็นต้น และของขวัญที่ประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซส่งมาทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น กระบอก โคมระย้า ปิ่น กล้องจุลทรรศน์ และเครื่องมือเครื่องจักรหลายชิ้นสำหรับการทดลองไฟฟ้า เป็นต้น (สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย, 2561: 40, 72-73)

⁵ ใน พ.ศ.2399 ที่สหรัฐอเมริกาได้ตั้งสถานกงสุลขึ้นในกรุงเทพฯ อังกฤษก็ได้ตั้งสถานกงสุลขึ้นในกรุงเทพฯ โดยมีนาย ซี บี ฮิลเลียรี (C.B. Hillier) เป็นกงสุลคนแรกต่อมาเปลี่ยนเป็น เซอร์โรเบิร์ต ชอนเบิร์ก (Sir Robert Schonburgh) และทอมัส ยอร์จ น็อกซ์ (Thomas George Knox)

พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ส่งราชทูตไปเจริญทางพระราชไมตรีกับประเทศในยุโรปเป็นครั้งแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ เช่นใน พ.ศ.2400 ทรงแต่งตั้งพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุนนาค) เป็นราชทูตไปลอนดอน และใน พ.ศ.2403 ทรงแต่งตั้งพระยาศรีพิพัฒน์ (แพ บุนนาค) เป็นทูตไปปารีส ซึ่งช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์นี้ความสัมพันธ์กับชาติตะวันตก เป็นไปด้วยดีโดยเฉพาะกับประเทศสหรัฐอเมริกา

2. บทบาทของมิชชันนารี: การเผยแพร่ความรู้แบบตะวันตก

ไทยหันมาสนใจศึกษาเรียนรู้รับวิทยาการจากชาวตะวันตกมากขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงผ่อนปรนให้ชาวตะวันตกที่เป็นหมอสอนศาสนาเข้ามาเผยแพร่ศาสนาในไทย ซึ่งมีทั้งกลุ่มโรมันคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ มิชชันนารีอเมริกันที่เข้ามาได้มีบทบาทช่วยเหลือพัฒนาประเทศไทยอย่างมากในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการแพทย์และการศึกษา อาทิ การจัดทำพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ไทย การรับรักษาโรคและจัดจำหน่ายยา พวกเขามีความสำคัญต่อวงการแพทย์สมัยใหม่ของไทยคือช่วยรักษาและฉีดวัคซีนป้องกันไข้ทรพิษและอหิวาตกโรค ซึ่งระบาดในพระนคร พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าให้หมอลหลวงไปฝึกหัดการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษกับพวกมิชชันนารี ซึ่งได้รับหนองฝีมาจากสหรัฐอเมริกา และเริ่มแนะนำคนไทยให้รู้จักในปี พ.ศ.2380 ซึ่งถือเป็นก้าวแรกของไทยในวงการแพทย์แผนปัจจุบัน

คณะมิชชันนารีอเมริกันเป็นชาติแรกที่นำคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย ใน พ.ศ.2371 สาธุคุณทอมลิน ซาลส์ กุตสลาฟ (Reverend. Carl Gutzlaff) (หมอกิตลัฟ) และสาธุคุณเดวิด เอเบิล (Reverend. David Abeal) มิชชันนารีอเมริกันซึ่งเดินทางเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ได้รับคำสั่งจากสมาคมการศาสนาแห่งสหรัฐอเมริกา แต่เมื่อพิจารณาเห็นว่าไทยเหมาะสมแก่การประดิษฐานศาสนาคริสต์จึงได้แจ้งข่าวไปยังสมาคมการศาสนาขอให้ส่งมิชชันนารีเข้ามาในประเทศไทย มิชชันนารีรุ่นที่ 2 ประกอบด้วย สาธุคุณเทเลอร์ โจน (Reverend. Tyler Jones) (หมอยอน) กับภรรยา และสาธุคุณวิลเลียม ดีน (Reverend. William Dean) ซึ่งเป็นมิชชันนารีคณะอเมริกันแบบดิสตบอร์ตจึงเดินทางมาถึงประเทศไทยในปี พ.ศ.2376 และต่อมาใน พ.ศ.2378 คณะหมอสอนศาสนาชาวอเมริกันรุ่นที่ 3 ประกอบด้วย สาธุคุณรอนบินสันกับภรรยา สาธุคุณเอส จอห์นสัน (Reverend. Johnson) กับภรรยา สาธุคุณแดน บี. บรัดเลย์ (Reverend. Dan Beach Bradley) กับภรรยาได้เดินทางมาถึงประเทศไทย มิชชันนารีรุ่นที่ 2 และ 3 นี้ เดินทางมาโดยคำสั่งของสมาคมการศาสนาแห่งสหรัฐอเมริกา และภายหลังได้รวมเป็นคณะเดียวกันมีชื่อใหม่ว่า มิชชันนารีคณะอเมริกันแบบดิสตบอร์ต แอนด์ อเมริกันบอร์ตออฟคอมมิชชันเนอร์ ฟอร์ ฟอเรนโมชชัน (A.B.C.F.M.) นอกจากนี้ยังมีมิชชันนารีอเมริกันคนสำคัญ อีกหลายคนเดินทางเข้ามาในประเทศไทย อาทิ สาธุคุณเจสซี คาสเวลล์ (Reverend. Jessy Caswell) (หมอกิตแวน) เข้ามาเมื่อ พ.ศ.2383 นายจันตเล เข้ามาเมื่อ พ.ศ.2386 สาธุคุณ สตีเฟน แมททูน (Reverend. Stephen Mattoon) (หมอมะตูน) กับสาธุคุณแซมมวล เฮาส์ (Reverend. Samuel House) (หมอเหา) เข้ามาเมื่อ พ.ศ.2390 นายแซมมวล สมิท (Samual Smoth) (หมอสมิท) ภายหลังได้เป็นเจ้าของโรงพิมพ์ที่บางคอแหลม เข้ามาเมื่อ พ.ศ.2393 เป็นต้น

คณะมิชชันนารีอเมริกันที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนาในช่วงแรกนี้ได้แจกหนังสือเกี่ยวกับศาสนาซึ่งตีพิมพ์เป็นภาษาจีนให้แก่ชาวจีนในเมืองไทยจึงเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจผิดว่าจะเข้ามาเผยแผ่ให้ชาวจีนสร้างปัญหาขึ้น แต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าหนังสือเหล่านั้นมาแปลเป็นภาษาไทยแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีข้อความใดเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยังคงสอนศาสนาได้ต่อไป ในระยะต่อมาคณะมิชชันนารีอเมริกันได้จัดทำพจนานุกรมภาษาอังกฤษ-ไทยสำเร็จตั้งแต่อักษรเอถึงอาร์ สาธุคุณจาคอบ ทอมลิน (Reverend. Jacob Tomlin) ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะมิชชันนารีรุ่นแรกได้บันทึกรายงานการปฏิบัติงาน

ต่าง ๆ ในระยะ 6 เดือน และได้ฝากสำเนาให้กับต้นคอฟฟินชาวอเมริกันนำรายงานไปเสนอสมาคมการศาสนาในสหรัฐอเมริกา

นอกจากการสอนศาสนาอันเป็นวัตถุประสงค์หลักของคณะมิชชันนารีที่ได้เดินทางมายังประเทศไทยแล้ว พวกเขายังรับรักษาโรครวมทั้งจำหน่ายแจกยาต่าง ๆ ให้แก่ราษฎรทั้งไทยและจีน ด้วยเหตุนี้ชาวไทยจึงเรียกคณะมิชชันนารีทั้งที่เป็นแพทย์และมีแพทย์ว่า “หมอ” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดไข้ทรพิษและอหิวาตกโรคระบาดในพระนคร มิชชันนารีที่เข้ามาในรุ่นที่ 2 ตั้งแต่ พ.ศ.2376 มีบทบาทอย่างมากในการช่วยปลูกฝีป้องกันโรคไข้ทรพิษ โดยเข้าสถานที่ตั้งโอสถศาลซึ่งอยู่ทางใต้ของวัดเกาะ ในจดหมายเหตุของหมอบรัดเลย์ระบุว่ามีคนป่วยมาให้รักษามากมายแต่ส่วนใหญ่มีอาการหนักเกินเยียวยา คณะมิชชันนารีอเมริกัน ได้หาวิธีป้องกันและรักษาโรคไข้ทรพิษโดยปลูกฝีให้ราษฎรไทยซึ่งตอนแรกไม่ได้รับความสนใจนัก แต่ต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยและโปรดให้หมอล่วงไปหัดปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษกับมิชชันนารีอเมริกัน และพระราชทานบำเหน็จรางวัลให้แก่หมอบรัดเลย์ ตลอดจนหมอล่วงที่มีความสามารถปลูกฝีได้ วิธีการปลูกฝีนี้ชาวอเมริกันนำเข้ามาเผยแพร่แก่ชาวไทยใน พ.ศ.2380 โดยได้นำเชื้อมาจากอเมริกา การปลูกฝีป้องกันโรคไข้ทรพิษนับเป็นวิวัฒนาการทางการแพทย์แผนปัจจุบันครั้งแรกที่ไทยได้รับการฝึกฝนและเกื้อหนุนจากชาวอเมริกันซึ่งยังคงสัมผัสอยู่ตราบทุกวันนี้

มิชชันนารีอเมริกันยังสอนตำรายาฝรั่งและวิธีตรวจโรคให้แก่กรมหลวงวงศาธิราชสนิท มีการเปิดร้านจำหน่ายยาและรักษาโรคต่าง ๆ ตลอดจนการก่อตั้งร้านทำฟันในพระนคร ร้านทำฟันแห่งแรกในประเทศไทยมีชื่อว่า “ออฟฟิศประดิษฐ์ทันต์” ตั้งอยู่ที่สี่กั๊กพระยาศรีโดยหมอยอร์ซ (ต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระอาจวิเทศ และ สมัยรัชกาลที่ 6 ได้เป็นอาจารย์สอนโรงเรียนแพทย์) นอกจากนี้มิชชันนารีอเมริกันได้จัดตั้งสุศาลาขึ้นตามจังหวัดต่าง ๆ เช่น ที่เพชรบุรี และจัดตั้งโรงพยาบาลโรคเรื้อนที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้รับความอุปถัมภ์จากสมาคมอุปการะคนโรคเรื้อนแห่งสหรัฐและจากชาวอเมริกันในประเทศไทย โรงพยาบาลเปิดทำการครั้งแรกใน พ.ศ.2453 มีนายแพทย์คนสำคัญคือ มิชชันนารีอเมริกันชื่อ แมคเคน ซึ่งอยู่ประจำในไทยเป็นเวลาถึง 40 ปี ต่อมาได้จัดตั้งโรงพยาบาลโรคเรื้อนป้อมปู้เจ้าสมิงพราย ที่พระประแดง ตลอดจนได้ก่อตั้งโรงพยาบาลแมคคอร์มิคขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงมหาดไทยได้เชิญกรรมการสุขาภิบาลระหว่างประเทศซึ่งชาวอเมริกัน จัดตั้งขึ้นมาทำการรักษาแนะนำวิธีป้องกันโรคพยาธิปากขอในประเทศไทยซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยสรุปบทบาทของคณะมิชชันนารีอเมริกันที่เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมานั้น เริ่มจากบทบาทอันโดดเด่นทางการแพทย์และสาธารณสุข และต่อมายังมีบทบาททางการพิมพ์ การศึกษา การเกษตร การอุตสาหกรรม การพาณิชย์ การคมนาคม และการทหารด้วย

ด้านการศึกษา มิชชันนารีได้สอนภาษาอังกฤษให้คนไทย อาทิ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ขณะที่ทรงผนวชพระองค์ทรงเรียนภาษาอังกฤษจากมิชชันนารีอเมริกันคือ สาธุคุณเจสซี คาสเวลล์ ทำให้พระองค์มีความรู้ภาษาอังกฤษถึงขั้นใช้การได้ดีเป็นคนแรกในประเทศไทย พระองค์ทรงมีพระบรมราชโองการให้มิชชันนารีจัดหาสตรีชาวอเมริกันเข้ามาสอนภาษาอังกฤษให้แก่สตรีและเจ้านายเชื้อพระวงศ์ ในพระบรมมหาราชวังโดยผลัดเปลี่ยนกันสอนสัปดาห์ละ 2 วัน การสอนเริ่มใน พ.ศ.2374 และได้ดำเนินการอยู่ 3 ปี จึงยุติไป ทั้งยังทรงจ้างชาวอเมริกันเข้ารับราชการในหน้าที่ล่าม หน้าที่แปลหนังสือ เป็นครูสอนตำราและทหาร เป็นการจัดการด้านการศึกษาและการฝึกฝนวิทยาการแบบใหม่ ๆ คณะมิชชันนารีอเมริกันได้ก่อตั้งโรงเรียนสอนเด็กไทยทั้งชายและหญิงขึ้นที่บ้านมอญหลังวัดอรุณราชวราราม ใน พ.ศ.2395 โดยมีหมอเฮาส์ เป็นผู้ดูแล ต่อมาใน พ.ศ.2400 ย้ายไปอยู่ที่สำเหร่ ธนบุรี เป็นโรงเรียนสอนเด็กชายซึ่งเป็นต้นเค้าของโรงเรียนเทพศิรินทร์วิทยาลัย และใน พ.ศ.2414 ได้ก่อตั้งโรงเรียนการช่างสำหรับสตรี ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นโรงเรียนวังหลังและเป็นที่รู้จักกันดีทั่วไปเรียกกันติดปากขณะนั้นว่าโรงเรียนหม่อมโคลด กิจกรรมของโรงเรียนกุลสตรีแห่ง

แรกนี้ได้เติบโตและเป็นที่สนใจของคนไทยมากขึ้นจึงได้ส่งศิลาเข้ารับการศึกษาศาสนาโรงเรียนเจริญขึ้นเป็นลำดับจนขยายออกเป็นวิทยาลัยที่รับนักเรียนอยู่ประจำและได้รับนามใหม่ว่า “วัฒนวิทยาลัย” นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งโรงเรียนสตรีในต่างจังหวัดอีกหลายแห่ง เช่น โรงเรียนอนุกุลสตรี ที่จังหวัดตรัง เป็นต้น (ทรงศรี อาจอรุณ, 2519: 8-12)

ด้านการพิมพ์และการพิมพ์หนังสือไทย มิชชันนารีอเมริกันได้อำนาจเครื่องพิมพ์อักษรไทยที่พันตรีโลว์ (ชาวอังกฤษ) ประดิษฐ์ขึ้นมาจากสิงคโปร์และนำเครื่องพิมพ์อักษรไทยมาใช้ในกรุงเทพเป็นครั้งแรกใน พ.ศ.2379 หนังสือพิมพ์บางกอกรีคอร์เดอร์ซึ่งหมอบรัดเลย์จัดทำขึ้นเป็นหนังสือข่าวภาษาไทย ถือเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกในประเทศไทย⁶ นอกจากนี้ได้เผยแพร่วิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเจริญให้แก่ประเทศ นอกจากนี้จะใช้ประโยชน์ในการพิมพ์หนังสือสอนศาสนาเป็นพื้นฐานแล้ว ในปี พ.ศ.2382 ทางกรยังได้จ้างพิมพ์เอกสาร “ประกาศเรื่องห้ามสูบฝิ่นและนำฝิ่นเข้ามาในเมืองไทย ปี พ.ศ.2382 “เป็นใบปลิวจำนวน 9,000 ฉบับ ซึ่งเป็นเอกสารชิ้นแรกของรัฐบาลไทยที่ใช้การตีพิมพ์

3. บทบาทที่ปรึกษาการแผ่นดิน: การแก้ไขสนธิสัญญาต่าง ๆ

การใช้ที่ปรึกษาชาวต่างประเทศมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ในสมัยรัตนโกสินทร์ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาชาวต่างประเทศเริ่มมีความสำคัญอย่างจริงจังในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงรับชาวต่างประเทศเข้ารับราชการเป็นที่ปรึกษาการทำหน้าที่ต่าง ๆ ตามความชำนาญและแบ่งเป็นตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ตำแหน่งที่ปรึกษาการทั่วไป ที่ปรึกษาประจำกระทรวง ประจำกรมกองและข้าราชการประจำ เช่น เจ้ากรมหรืออธิบดีตามกรมกองต่าง ๆ แต่ที่มีความสำคัญและมีอำนาจมากก็คือ ตำแหน่ง “ที่ปรึกษาการแผ่นดิน” เพราะนอกจากจะมีสิทธิให้การแนะนำกิจการทั่วไปของทุกหน่วยงานแล้วยังสามารถควบคุมการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งตำแหน่งนี้มีชาวอเมริกันหลายคนได้รับราชการในตำแหน่ง “ที่ปรึกษาการแผ่นดิน” นี้ (แถมสุข นุ่มนนท์, 2524: 81-82)

ตำแหน่ง “ที่ปรึกษาการแผ่นดิน” เริ่มมีครั้งแรกใน พ.ศ.2435 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยรัฐบาลได้ว่าจ้างนายโรลด์ ยัคมินส์ (Rolyn Jacquemins) ผู้เชี่ยวชาญชาวเบลเยียมเข้ามาช่วยราชการ ซึ่งขณะนั้นไทยถูกคุกคามจากฝรั่งเศสอย่างมากจึงต้องจ้างชาวต่างชาติจากชาติที่เป็นกลางเข้ามาช่วยราชการ ชาวเบลเยียมเข้ามาช่วยราชการประมาณ 9 ปี ระหว่าง พ.ศ.2435-2444 แล้วหลังจากนั้นเป็นต้นมารัฐบาลไทยได้จ้างชาวอเมริกันเข้ามาดำรงตำแหน่ง “ที่ปรึกษาการแผ่นดิน” จนถึงปี พ.ศ.2459 และได้มีการลดตำแหน่งลงไปเป็นเพียง “ที่ปรึกษาการประจำกระทรวงต่างประเทศ” ซึ่งตำแหน่งนี้จะเป็นของชาวอเมริกันโดยเฉพาะ และมีบทบาทสำคัญ จนกล่าวได้ว่าเป็นผู้กุมชะตาของบ้านเมืองในบางช่วงเวลา และที่ปรึกษาชาวอเมริกันยังได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองในประเทศไทยนับตั้งแต่ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง นับเป็นเวลากว่า 50 ปี ของต้นศตวรรษที่ 20 (แถมสุข นุ่มนนท์, 2519: 130-132; แถมสุข นุ่มนนท์, 2524: 81-82)

ที่ปรึกษาการแผ่นดินชาวอเมริกัน 3 คนที่ได้รับการยกย่องอย่างสูงจากรัฐบาลไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

⁶ การตีพิมพ์หนังสือพิมพ์บางกอกรีคอร์เดอร์แบ่งออกเป็นสองช่วงด้วยกัน ในช่วงแรกหนังสือพิมพ์ใช้ชื่อว่า “เดอะบางกอกรีคอร์เดอร์” ตีพิมพ์เป็นรายเดือนและตีพิมพ์ออกมาทั้งหมด 16 ฉบับ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2387 ถึงเดือนตุลาคม 2388 ช่วงที่สองหนังสือพิมพ์ใช้ชื่อว่า “บางกอกรีคอร์เดอร์” ซึ่งตีพิมพ์เป็นรายสองอาทิตย์และตีพิมพ์ออกมาทั้งหมด 48 ฉบับ ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2408 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2410 (ภาคภูมิ วาณิชชยะ, 2558: 7)

ในฐานะผู้บุกเบิกและเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศคือ นายเอ็ดเวิร์ด เอช.สโตรเบล (Edward H.Strobel) นายเจนส์ โอ. เวสเตนการ์ด (Jens I. Westengard) และนายวอลคอต เอช. พิตกิน (Wolcott H.Pitkin) สโตรเบล เข้ารับตำแหน่งเมื่อ พ.ศ.2446 ถึง พ.ศ.2451 หลังจากนั้นเป็น เวสเตนการ์ด ทำหน้าที่แทน จนถึง พ.ศ.2458 และนายพิตกินรับงานต่อมาโดยเริ่มจากเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน และในปี พ.ศ.2459 เปลี่ยนตำแหน่งไปเป็นที่ปรึกษาราชการประจำกระทรวงต่างประเทศ

มูลเหตุสำคัญที่รัฐบาลไทยจ้างชาวอเมริกันในตำแหน่งนี้มากกว่าชาติอื่นมีหลายประการ อาทิ รัฐบาลไทยมั่นใจว่ารัฐบาลอเมริกันจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองในประเทศ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวง เทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นทรงให้ความเห็นว่า “ในการคบค้ากับอเมริกันนั้น จะไม่มีอันตรายเกี่ยวกับเรื่องดินแดน” (แถมสุข นุ่มนนท์, 2519: 132) และชาติอเมริกายังเป็น “ชาติที่มีอนาคต” และเป็น “มิตรแท้” ชาวอเมริกันส่วนใหญ่ที่คนไทยคบค้าสมาคมด้วยมักมีอริยาศัยสุภาพบุรุษรุกรานเหมือนชาวยุโรป และมักหมายตนว่าเหนือกว่าคนเอเชีย ตลอดจนชาวไทยนึกหวังถึงความเจริญทางด้านการแพทย์และการศึกษาที่ ชาวอเมริกันเข้ามาวางรากฐานไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานของมิชชันนารีอเมริกันเพรสไบทีเรียน นอกจากนี้ใน สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประมาณว่ามีคนอเมริกันพำนักอยู่ในประเทศไทยประมาณ 125 คน และ 113 คนนี้ เป็นมิชชันนารี (แถมสุข นุ่มนนท์, 2524: 83)

การจ้างชาวอเมริกันเข้ามาเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดินนี้เป็นนโยบายและการพิจารณาของรัฐบาลไทย โดยตรงรัฐบาลกรุงวอชิงตันไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เช่น รัฐบาลไทยตกลงว่าจ้างสโตรเบล หลังจากที่ได้ พระยารรคราชวรารท เอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงวอชิงตันดีซี สอบประวัติแล้วเห็นว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ใน การทำงานและมีประวัติการศึกษาดี เคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์วิชากฎหมายที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด 8 ปี และเคยดำรงตำแหน่งทางการทูต สโตรเบลได้เซ็นสัญญาทำราชการกับรัฐบาลไทยกำหนด 2 ปี ได้รับเงินเดือน ปีละ 3,000 ปอนด์แบ่งจ่ายเป็น 4 งวดๆ ละ 3 เดือน และได้รับเงินค่าเดินทางมาถึงไทยอีก 250 ปอนด์ นอกจากนี้ยังได้ขอจ้างเสมียนมาช่วยจดเลขและพิมพ์ติดด้วย ทางรัฐบาลไทยเห็นว่าจำเป็นและควรที่จะว่าจ้าง ผู้มีความรู้ทางกฎหมายและความสามารถในการพิมพ์ติด จดเลขเข้ามาเป็นผู้ช่วยของสโตรเบลในทีเดียวจึงเป็น ประโยชน์กว่า จึงตกลงจ้างนายเจนส์ โอ. เวสเตนการ์ด ศิษย์ของสโตรเบลให้ได้รับเงินเดือนปีละ 1600 ปอนด์ ซึ่ง หลังจาก สโตรเบลถึงแก่กรรมใน พ.ศ.2451 รัฐบาลไทยได้ว่าจ้างเวสเตนการ์ดให้ดำรงตำแหน่งสืบต่อมาเพราะได้ พิจารณาว่าเป็นผู้มีความสามารถ และเมื่อเขาเดินทางกลับสหรัฐอเมริกาไปแล้วก็ได้แนะนำ นายพิตกิน ผู้เชี่ยวชาญกฎหมายชาวอเมริกันให้เข้ามารับราชการในฐานะผู้ช่วยที่ปรึกษาราชการแผ่นดินใน พ.ศ.2458 และ ปรึกษาราชการในตำแหน่งที่ปรึกษาราชการแผ่นดินหลังจากที่เวสเตนการ์ดถวายบังคมลาออกจากราชการกลับไป สอนหนังสือที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดในปีเดียวกันนั้น

พิตกินทำสัญญารับราชการเป็นเวลาหนึ่งปีเมื่อหมดอายุสัญญาก็เซ็นสัญญาต่ออีกเป็นปีที่ 2 ใน พ.ศ. 2459 แต่เปลี่ยนตำแหน่งจากเดิมเป็นที่ปรึกษาราชการประจำกระทรวงต่างประเทศ โดยรัฐบาลไทยให้เหตุผลว่า ตำแหน่งที่ปรึกษาราชการแผ่นดินเป็นตำแหน่งที่ไม่มีประเทศใดจ้างเป็นการผิดปกติไปจากชาติอื่น ๆ ทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากเวลาติดต่อกับชาติยุโรปจึงต้องแก้ไขเสียใหม่ นอกจากนี้ พิตกินยังอ่อนอาวุโสและไม่เคย รับราชการตำแหน่งสูงปรากฏผลงานมาก่อนที่จะเข้ามารับราชการในไทย และความรับผิดชอบและอำนาจของ ตำแหน่งที่ปรึกษาราชการแผ่นดินมีความครอบคลุมและกว้างขวางมาก ดังที่ โรลิ่ง ยัคมินส์ เคยเขียนอธิบายไว้ว่า “... ตำแหน่งที่ปรึกษาราชการทั่วไปมีการจำกัดขอบเขตอยู่ในตัวตามหน้าที่แล้ว ไม่สามารถจะเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจบริหารที่ปรึกษาราชการทั่วไปต้องทำตนเป็นเพื่อนที่ไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทนและต้องตรวจตราดู กิจการทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความสามารถ” (แถมสุข นุ่มนนท์, 2519: 135)

สโตรเบลได้เขียนจดหมายชี้แจงบทบาทหน้าที่ของที่ปรึกษาราชการแผ่นดินต่อศาสตราจารย์อิลีเยด. อธิบตีมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดไว้โดยละเอียด ซึ่งพอสรุปได้ว่า หน้าที่ของที่ปรึกษาราชการแผ่นดินนั้นแบ่งออกเป็นสามประการคือ หนึ่งด้านนโยบายต่างประเทศ ด้านการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกิจการภายในประเทศและการเสนอความคิดเห็น ซึ่งจากขอบเขตของอำนาจนี้เองทำให้ตำแหน่งนี้มีหน้าที่ให้คำแนะนำและดูแลราชการทุกกรม กองของรัฐบาลไทย

ผลงานสำคัญที่ประสบความสำเร็จของที่ปรึกษาราชการแผ่นดินชาวอเมริกันชิ้นแรกเป็นของสโตรเบล คือ การเซ็นสัญญาระหว่างฝรั่งเศสและไทย ใน พ.ศ.2447 ยังผลให้เกิดความผ่อนคลายความตึงเครียดของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่เคยรุนแรงมาตั้งแต่ครั้งวิกฤตการณ์ปากน้ำ พ.ศ.2436 (ร.ศ.112) ฝ่ายไทยเปิดการเจรจาขอแก้ไขปัญหาวางตันตั้งแต่ พ.ศ.2433 ก่อนที่สโตรเบลจะเข้ามารับงาน มีปัญหาสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ เรื่องการเสาะแสวงและปรับปรุงระเบียบการขึ้นทะเบียนของคนในบังคับฝรั่งเศสและเรื่องการถอนทหารฝรั่งเศสออกจากจันทบุรี หลังจากที่ได้ดำเนินการเจรจาได้ประมาณปีเศษปรากฏว่าทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้จึงได้ตกลงไปเจรจากันใหม่ที่ปารีสและได้มีการเซ็นปฏิญญากันใน พ.ศ.2445 โดยไทยตกลงยกดินแดนบางส่วนให้ฝรั่งเศสเพื่อแลกกับเมืองจันทบุรี แต่อย่างไรก็ตามได้เกิดปัญหาขัดข้องบางประการ รัฐสภาฝรั่งเศสจึงไม่ให้สัตยาบันในปฏิญญานี้

ฝรั่งเศสกับไทยเปิดการเจรจาพิจารณาปัญหาเหล่านี้ใหม่อีกครั้งใน พ.ศ.2446 ฝรั่งเศสได้ยื่นเงื่อนไขหลายประการ เช่น ให้ไทยยกเลิกสิทธิคุ้มครองเหนือดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ต้องยินยอมให้ฝรั่งเศสแต่งตั้งกงสุลผู้มีอำนาจเต็มเข้าประจำในเสียมราฐและศรีโสภณ อีกทั้งการเข้าควบคุมชาวเขมรในดินแดนแถบนี้ พระยาสุรียานุวัตร ทูตไทยประจำฝรั่งเศสซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้แทนไทยในการเจรจาได้ปฏิเสธข้อเรียกร้องเหล่านั้นโดยสิ้นเชิง ทางฝรั่งเศสจะยกเลิกการเจรจาด้วยหากฝ่ายไทยไม่ยอมทำตามข้อเรียกร้องต่าง ๆ ในเวลาแห่งความยุ่งยากนี้ สโตรเบลอยู่ระหว่างการเดินทางมาทำงานที่กรุงเทพฯ และแวะผ่านกรุงปารีส พระยาสุรียานุวัตรได้ขอรับรองให้ สโตรเบลช่วยให้คำปรึกษากับฝ่ายไทยที่กรุงเทพฯ ด้วย แม้สโตรเบลยังไม่รู้จักเมืองไทยและปัญหาของไทยดีนัก แต่ก็ได้พยายามศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถและพิจารณาว่าไทยต้องพยายามหาทางปรองดองด้วยการโอนอ่อนผ่อนตามคำขอของฝรั่งเศสที่อยู่ในฐานะได้เปรียบ สโตรเบลจึงทูลชี้แจงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงผลเสียที่จะตามมาหากฝ่ายไทยยังยืนกรานปฏิเสธในการเจรจา ในที่สุดรัฐบาลไทยที่กรุงเทพฯ ยอมปฏิบัติตามคำแนะนำของสโตรเบล รัฐบาลฝรั่งเศสและไทยตกลงเซ็นสัญญาเป็นทางการใน พ.ศ.2447 ซึ่งสนธิสัญญานี้เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการทูตครั้งสำคัญ เพราะได้วางกำหนดพรมแดนระหว่างไทย-ฝรั่งเศสไว้อย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ฝรั่งเศสยอมถอนทหารออกจากจันทบุรีนั้นเป็นผลดีในแง่จิตวิทยาสำหรับคนไทยอย่างยิ่ง

งานสำคัญต่อมาของสโตรเบล คือ การเจรจามองผันเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับฝรั่งเศส ขณะที่เดินทางจากอเมริกากลับกรุงเทพฯ ใน พ.ศ.2450 เขาได้แวะที่ปารีสอีกครั้งหนึ่งและได้มีโอกาสเจรจากับคนสำคัญของรัฐบาลฝรั่งเศสเกี่ยวกับเรื่องที่ฝรั่งเศสยินยอมจะเจรจามองผันปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ถ้าฝ่ายไทยจะยกดินแดนบางจังหวัดที่ติดกับพรมแดนเขมรให้แก่ฝรั่งเศส เนื่องจากไทยจะเสียประโยชน์หากทำตามข้อเสนอดังกล่าว สโตรเบลจึงขอเพิ่มเติมเงื่อนไขอีกประการหนึ่งในการเจรจาคือ ขอให้รัฐบาลฝรั่งเศสยอมให้คนเอเชียในบังคับฝรั่งเศสทั่วดินแดนไทยมาขึ้นตรงต่อศาลไทยแทนที่จะขึ้นกับกงสุลฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาเก่าที่ผูกพันกันอยู่ ข้อเสนอดังกล่าวนี้สโตรเบลได้เขียนบันทึกชี้แจงว่าที่ดินเสนอยกดินแดนให้ฝรั่งเศสนั้นเป็นข้อเสนอที่ได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้ว เห็นว่าไทยไม่ได้เสียเปรียบนักหากพิจารณาว่าเมืองพระตะบอง เมืองเสียมราฐและศรีโสภณเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรม ภาษา และเชื้อชาติแบบเขมรอยู่มาก ในขณะที่ตราดและพนมไพรมีลักษณะเป็น

ไทยแท้ นอกจากนี้การที่จะได้สิทธิ์ที่ทำการศาลเหนือคนเอเชียในบังคับฝรั่งเศสนั้นจะมีคุณค่ายิ่งกว่าสิทธิ์เหนือดินแดนพระตะบอง เสียมราฐ และศรีโสภณด้วย การเจรจาดำเนินไปด้วยความราบรื่นเพียงหนึ่งเดือนรัฐบาลทั้งสองได้ลงนามในสนธิสัญญาเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2450 ดังนั้นสนธิสัญญานี้ถือว่ามีความสำคัญยิ่งทางการศาลของไทย

ผลงานด้านการต่างประเทศที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งของสโรเบลอันแสดงถึงความสุขุมและชาญฉลาดทางการทูตของที่ปรึกษาราชการแผ่นดินชาวอเมริกันท่านนี้คือ สนธิสัญญากับอังกฤษ พ.ศ.2452 ตามข้อตกลงของสนธิสัญญานี้ อังกฤษยอมยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของคนในบังคับของตนทั้งที่เป็นชาวเอเชียและชาวยุโรปที่บังคับอยู่ในเมืองไทยเพื่อแลกกับดินแดนสี่จังหวัดทางภาคเหนือของสหพันธรัฐมาเลเซียในปัจจุบัน ซึ่งคือรัฐไทรบุรี กลันตัน ตรังกานุและปะลิส และอังกฤษตกลงจะให้รัฐบาลไทยกู้เงินสร้างทางรถไฟสายใต้โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 4 แม้ว่าสโรเบลจะถึงแก่อนิจกรรมก่อนที่จะทั้งสองฝ่ายจะเซ็นสัญญากันในปี พ.ศ.2452 ก็ถือได้ว่าเป็นผลงานสำคัญของสโรเบล ดินแดนทั้ง 4 รัฐ ที่ไทยต้องยกให้กับอังกฤษนั้นก็เป็ดินแดนที่มีความแตกต่างทางศาสนา ภาษาและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และเป็นดินแดนที่สร้างความยุ่งยากทางการปกครองให้แก่รัฐบาลไทยตลอดมา จึงกล่าวได้ว่าสนธิสัญญาใน พ.ศ.2452 ได้เสริมสร้างเกียรติภูมิทางการศาลให้แก่ไทยอย่างสูงในสายตาของนานาประเทศ เพราะเท่ากับพิสูจน์ให้อังกฤษเห็นว่าไทยได้ปรับปรุงและยกฐานะทางการศาลของตนสูงพองจนได้รับความไว้วางใจให้เเื่อการศาลเหนือชาวยุโรปเป็นครั้งแรกหลังจากที่สูญเสียมานานราว 60 ปี

นอกจากงานด้านการทูตและการต่างประเทศแล้ว สโรเบลยังทำงานด้านกิจการภายในประเทศประสบความสำเร็จอีกหลายอย่าง เขาได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมาธิการพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและได้เป็นกำลังสำคัญในการพิจารณาออกกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติเลิกบ่อนการพนัน การปรับปรุงพระราชบัญญัติภาษีที่ดิน ปรับปรุงกฎข้อบังคับเกี่ยวกับการเดินเรือในประเทศและต่างประเทศ การเลิกข้อผูกพันเกี่ยวกับหนี้สินของทาส การขยายกิจการกรมไปรษณีย์โทรเลข การขยายกิจการกรมการรถไฟ รถมราง โรงสี โรงเลื่อย เป็นต้น กล่าวโดยสรุป สโรเบลได้เป็นผู้เสริมสร้างประสิทธิภาพให้แก่รัฐบาลไทยในสมัยนั้นอย่างมาก เช่น ด้านการทูตและการปกครองที่เกี่ยวกับคนในบังคับต่างชาติ หลังจากที่เขามาปฏิบัติราชการได้ 3 ปี ก็ส่งภาษาอังกฤษประจำกรุงเทพฯ ได้เสนอรายงานต่อ เซอร์ เอ็ดเวิร์ด เกรย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศฝ่ายรัฐสภาที่ลอนดอนว่า “... เป็นการยากยิ่งที่จะอธิบายถึงวิธีการทำงานของรัฐบาลไทยสมัยก่อนที่สโรเบล เข้ามารับหน้าที่ นับเวลาหลังจากที่สโรเบลเข้ารับหน้าที่แล้ว ว่าแตกต่างกันเพียงไร ข้าพเจ้าเคยเรียนให้ทราบแล้วว่าความเชื่อซ้าและการดำเนินงานที่วกวนได้ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างชาติอยู่บ่อย ๆ แต่บัดนี้ทุกอย่างกลับดำเนินไปอย่างรวดเร็วตรงไปตรงมาและมีเหตุผล” (แถมสุข นุ่มนนท์, 2524: 85)

นอกจากนี้นายแอมิลตัน คิง อัครราชทูตอเมริกัน ประจำกรุงเทพฯ ได้ยกย่องผลงานของสโรเบลไว้ว่า “...งานต่าง ๆ มากมายที่เคยค้างค้ำไว้กับกงสุลต่างประเทศถูกสะสางจนหมดสิ้น การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เป็นผลให้ความสัมพันธ์ทางการทูตของไทยกับนานาชาติดำเนินไปด้วยดี” (แถมสุข นุ่มนนท์, 2524: 85-86) และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงยกย่องสโรเบล ไว้ในพระราชบันทึกว่า “... มิสเตอร์สโรเบลมาอยู่ในกรุงสยามนี้ได้ทำประโยชน์ให้แก่ราชการเป็นอันมาก ถ้า ยังอยู่ได้ อีกเท่าใด ราชการทั้งปวงมีแต่จะสะดวกดีและเดินเร็วยิ่งขึ้น ฉะนั้นมิได้เห็นยุโรปเป็นญาติ อเมริกันคนใด ซึ่งมีความคิดและอัธยาศัยมั่นคงเช่น มิสเตอร์สโรเบล แลยังทำให้เป็นที่พอใจของเราทั้งหลาย ตั้งแต่ตัวฉันเป็นต้นได้ดังนี้เลย...” (แถมสุข นุ่มนนท์, 2519: 147)

ส่วนนายเวสเทินการ์ด ผู้เข้ามาทำหน้าที่สืบต่อจากสโรเบลเมื่อต้นปี พ.ศ.2451 นั้นก็ดำเนินงานในแนวเดียวกันทั้งการต่างประเทศ การศาล และการพัฒนาประเทศรวมทั้งการให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลไทย ผลงานที่สำคัญของเขา ได้แก่ การทำหน้าที่เป็นผู้แทนรัฐบาลไทยเจรจาเลิกสัญญาสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับเดนมาร์ก พ.ศ.2456 เหมือนกับที่ได้ทำกับอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นผลสำเร็จ แม้ว่าเดนมาร์กจะมีปัญหาเรื่องคนในบังคับใน

เมืองไทยน้อยกว่ามหาอำนาจทั้งสองแต่ก็มีอิทธิพลทางการค้าในเมืองไทยอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีผลงานด้านการพัฒนาภายในประเทศที่เขาเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนการสร้างทางรถไฟสายใต้ไปสิงคโปร์ การเข้าร่วมในคณะกรรมการการค้าควบคุมรายจ่ายรายได้ของประเทศดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลฎีกาในปี พ.ศ.2454 และการเป็นผู้แทนถาวรของประเทศไทยประจำศาลระหว่างประเทศที่กรุงเฮก อีกด้วย (แกมสุข นุ่มนนท์, 2519: 137-147) การทำหน้าที่ของที่ปรึกษาชาวอเมริกันในการแก้ไขสนธิสัญญาที่ไทยทำกับประเทศต่าง ๆ ดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ พ.ศ.2460 ถึงพ.ศ.2483 เมื่อตำแหน่งนี้คลายความสำคัญลงยังมีที่ปรึกษาราชการต่างประเทศชาวอเมริกันที่เข้ามารับราชการอีก 5 คนด้วยกันคือ เอลดอน อาร์. เจมส์ (Eldon R. James) พ.ศ.2461-2466 ฟรานซิส บี. แซร์ (Francis B. Sayre) ซึ่งอยู่ประจำในกรุงเทพฯ ไม่ถึงหนึ่งปีแต่รับหน้าที่ผู้แทนรัฐบาลไทยไปเจรจาเรื่องสนธิสัญญากับนานาประเทศในยุโรปอีกราว 2 ปี คอร์ทนี ครอกเกอร์ (Courtney Crockett) อยู่ในตำแหน่งประมาณ 2 ปี เรย์มอนด์ บี. สตีฟเวนส์ (Raymond B. Stevens) อยู่ในตำแหน่งประมาณ 9 ปี พ.ศ.2469-2477 และเฟรดเดอริก อาร์. ดอลเบียร์ (Frederick R. Dolbeare) อยู่ในตำแหน่งประมาณ 5 ปีเศษ พ.ศ.2477-2483 แต่ละคนมีเวลารับราชการมากน้อยต่างกัน (แกมสุข นุ่มนนท์, 2524: 94-95)

ดร.เจมส์ รับหน้าที่เป็นผู้แทนไปเจรจากับรัฐบาลอเมริกันที่กรุงวอชิงตันดีซี เรื่องขอแก้ไขสนธิสัญญาระหว่างไทยกับอเมริกันหลังสงครามโลก ครั้งที่ 1 ซึ่งบรรยากาศของการประชุมเป็นไปด้วยไมตรีจิตต่อฝ่ายไทยอย่างมากในฐานะที่ ดร.เจมส์ เป็นชาวอเมริกันและได้ใช้ความพยายามชี้แจงให้คู่เจรจาทนถึงความเสียเปรียบของประเทศเล็ก ๆ เช่น ประเทศไทยในการพัฒนาประเทศและการคงไว้ซึ่งเอกราช หากประเทศมหาอำนาจยังคงเข้ามาก้าวก่ายทางการศาลและการเก็บภาษีอากรซึ่งเป็นเงินรายได้ของประเทศ รัฐบาลไทยต้องการให้สหรัฐอเมริกากำหนดระยะเวลาให้แน่นอนว่าจะยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตเมื่อใดหรือจะยอมให้คนในบังคับอเมริกันที่กระทำผิดขึ้นศาลไทยเมื่อใด และจะยอมให้ไทยแก้ไขข้อผูกมัดเรื่องอัตราภาษีศุลกากรที่กำหนดไว้เพียงร้อยละ 3 หรือไม่ ซึ่งการเจรจาดำเนินไปจนถึงวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2463 จึงมีการลงนามในสนธิสัญญาไทย-อเมริกัน กำหนดสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้ 1) เลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตคนในบังคับอเมริกันในประเทศไทย แต่ยังคงให้กงสุลอเมริกันมีอำนาจถอนคดีไปว่าเองได้ แต่จะถอนไปจากศาลฎีกาซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยมีพระราชอำนาจสูงสุดในการตัดสินคดีไม่ได้ สิทธิถอนคดีนี้อเมริกามีสิทธิทำได้จนกว่าไทยจะประกาศและบังคับใช้ประมวลกฎหมายตามที่แก้ไขปรับปรุงจนได้มาตรฐานของประเทศตะวันตกแล้ว 5 ปี 2) เรื่องพิกัดอัตราศุลกากรให้เลิกภาษีร้อยละสาม เป็นว่าให้ไทยมีเสรีภาพในการตั้งพิกัดอัตราศุลกากรเอง 3) กำหนดสนธิสัญญา มีผลบังคับใช้ภายในระยะเวลา 10 ปี (แกมสุข นุ่มนนท์, 2524: 97-98)

สนธิสัญญานับนี้ถือว่ามีความสำคัญมากในประวัติศาสตร์การทูตไทยเพราะนับเป็นครั้งแรกที่ไทยได้มีเสรีภาพเรื่องภาษีศุลกากรและเป็นครั้งแรกเช่นกันที่ไทยได้มีอำนาจทางการศาลเหนือคนในบังคับต่างชาติโดยไม่ต้องเสียสิ่งใดแลกเปลี่ยน กล่าวได้ว่า ดร.เจมส์ ที่ปรึกษาฝ่ายต่างประเทศชาวอเมริกันได้ทำงานที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่เมืองไทยและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงบรรยายความประทับใจของพระองค์ไว้ว่า “...สัญญาใหม่นี้เป็นหลักประกันความยุติธรรมที่รัฐบาลอเมริกาได้มอบให้กับเราและนับเป็นบันไดที่จะนำเราไปสู่ความสำคัญในการแก้ไขสนธิสัญญาเก่าๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความเจริญของประเทศ อเมริกาได้สร้างความหวังใหม่ให้แก่เราว่ามหาอำนาจอื่น ๆ คงจะช่วยเราจัดอุปสรรคของประเทศด้วยสปีดที่เปี่ยมไปด้วยความกรุณาเช่นเดียวกัน...” (แกมสุข นุ่มนนท์, 2519: 159-160)

ภายหลังการลงนามในสนธิสัญญาไทย-อเมริกัน ฉบับ พ.ศ.2463 แล้วไทยได้มอบหมายให้ ดร.ฟรานซิส บี. แซร์ (Dr. Francis B. Sayre) ชาวอเมริกัน ซึ่งเคยเป็นที่ปรึกษาต่างประเทศจนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์

เป็นพระยาภักดีพลโท เป็นผู้แทนรัฐบาลไทยมีอำนาจเต็มเดินทางไปเจรจาแก้ไขเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และเรื่องอัตราภาษีศุลกากรกับประเทศในยุโรปในปี พ.ศ.2467 หลังจากใช้เวลาอยู่ราวสองปีประเทศต่าง ๆ อีก 11 ประเทศคือ ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ สเปน โปรตุเกส เดนมาร์ก สวีเดน อิตาลี เบลเยียม และ นอร์เวย์ ร่วมลงนามในสนธิสัญญากับไทย ซึ่งมีข้อความสำคัญทำนองเดียวกับสนธิสัญญาไทยอเมริกันฉบับ พ.ศ. 2463 ดังกล่าว และเมื่อไทยประกาศใช้ประมวลกฎหมายโดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2478 ก็ได้เปิดการเจรจากับ ประเทศต่าง ๆ อีกครั้งเกี่ยวกับเรื่องสิทธิถอนคดีคนในบังคับต่างชาติดีเพราะตามที่เคยตกลงกันไว้สิทธิถอนคดีคน ในบังคับต่างชาติดีจะสิ้นสุดลงเนื่องจากที่ไทยประกาศและบังคับใช้ประมวลกฎหมายโดยสมบูรณ์แล้ว 5 ปี ก็จะ สิ้นสุดลงใน พ.ศ.2483

ใน พ.ศ.2479 รัฐบาลไทยซึ่งมีหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศ ได้พยายามดำเนินการที่จะเปิดการเจรจากับประเทศต่าง ๆ เพื่อบอกเลิกสนธิสัญญาที่ ทำไว้เมื่อปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 และต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทั้งหมดและขอทำสัญญากันใหม่ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่แสดงไมตรี จิตโดยลงนามในสนธิสัญญากับไทยเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ.2479 และหลังจากนั้นได้เปิดเจรจากับประเทศ อื่น ๆ จนครบทุกประเทศใน พ.ศ.2480 โดยสนธิสัญญาเหล่านี้ประเทศไทยได้อิสราภาพในเรื่องอำนาจทางการศาล และการเก็บภาษีอากรกลับคืนมาโดยสมบูรณ์ มีผลให้ศาลยุติธรรมของไทยสามารถพิจารณาตัดสินชาวต่างประเทศ ได้เช่นเดียวกับคดีชาวไทย รัฐบาลมีสิทธิเต็มที่ในการเก็บภาษีอากร ภาษีศุลกากร สามารถให้บุคคลที่เกิดใน ประเทศไทยถือสัญชาติไทยได้ และสงวนที่ดินสาธารณะที่ยังไม่มีใครจับจองเป็นเจ้าของไว้ให้แก่คนไทย (แถมสุข นุ่มนนท์, 2524: 97-98; แถมสุข นุ่มนนท์, 2528: 97)

สรุป

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ทำให้ไทยได้รับประโยชน์จากการปรับเปลี่ยนนโยบายมาเปิดประเทศจากการคบค้าสมาคมกับชาติตะวันตกด้านการค้าและการทูต โดยเฉพาะการเข้ามาของ มิชชันนารีอเมริกันที่เผยแพร่วิทยาการความรู้สมัยใหม่ของยุคนั้นทำให้ไทยมีความรู้ทันสมัยและวิทยาการแบบ ตะวันตก และการมีที่ปรึกษาชาวอเมริกันผู้มีความสามารถและทุ่มเทในการทำงานจนสามารถแก้ไข สนธิสัญญาที่เสียเปรียบและเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2515). **บันทึกประจำวันของทาวน์เซนต์ แฮร์ริส**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

_____. (2560). สายสัมพันธ์ไทย-อเมริกา: ปฐมบทของความสัมพันธ์. ใน **นานาสาระประวัติศาสตร์จาก**

เอกสารต่างประเทศ เล่ม 3. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

ชัย เรื่องศิลป์. (2541). **ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. 2352-2453 ด้านเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

แถมสุข นุ่มนนท์. (2519). **ที่ปรึกษาราชการแผ่นดินชาวอเมริกันในประเทศไทย พ.ศ.2446-2483**. ใน **รวบรวม บทความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

_____. (2524). **การเมืองและการต่างประเทศในประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช

_____. (2528). **การทูตไทยสมัยรัตนโกสินทร์กรุงเทพฯไทยวัฒนาพานิช**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช

- ทรงศรี อัจฉอรณ. (2519). 123 ปี แห่งมิตรภาพไทย-อเมริกัน. ใน **รวบรวมนบทความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- ภาคภูมิ วาณิชกะ. (2558). การเริ่มต้นของเสรีนิยมในประเทศไทย: แदन ปีช บรัดเลและบางกอกกรีคอร์เดอร์. **วารสารสมาคมปรัชญาและศาสนาแห่งประเทศไทย**, 10(1): 1-30.
- วิลาสวงศ์ พงศะบุตร. (2519). การเปิดสัมพันธ์ไมตรีทางการทูตระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา. ใน **รวบรวมนบทความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Development of Learning Material on Dancing Terminology and Thai Dancing Art Language for Mattayom 1 Students

ศิริเสนห์ หอมนาน
Sirisaney Homnan

ครูโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร กองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ)
Teacher at Ban Cha-am Municipal School 1 (Cha-am Wittayakarn, Education Division, Cha-am
Municipality)

*Corresponding author Email: Sirisaney222@live.com

(Received: March 9, 2021; Revised: September 21, 2021 ; Accepted : October 12, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) จำนวน 33 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยผู้วิจัยได้ออกแบบชุดการเรียนรู้จากการศึกษาข้อมูลมาตรฐานและตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 นอกจากนี้ยังได้ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเพื่อนำมาออกแบบชุดการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ครอบคลุมตามมาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดให้ ซึ่งการออกแบบชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย ประกอบไปด้วยเนื้อหาการเรียนรู้ทั้งหมด 3 เล่ม คือ 1) เรื่องนาฏยศัพท์ 2) เรื่องภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย 3) เรื่องร่างมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวัดประสิทธิภาพ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการวัดความพึงพอใจของนักเรียน จากการใช้ชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย ผู้วิจัยใช้การหาค่าทางสถิติ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยสถิติทดสอบ t-test จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทยเมื่อนำไปใช้กับผู้เรียนแล้วมีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.79/86.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ที่มีต่อชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย มีผลคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ที่ 94.60 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ชุดการเรียนรู้ นาฏยศัพท์ ภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย

Abstract

The purposes of the study on the development of the learning package on Thai Classical Dance vocabulary and non-verbal posture of Thai Dramatic Arts for Mattayom 1 students were: 1) to study the effectiveness of the learning package; 2) to compare students' achievement before and after using the learning package; and 3) to study the satisfaction from the students towards the learning package on Thai Classical Dance vocabulary and non-verbal of Thai Dramatic Arts for Mattayom 1 students. The sample group was 33 students from Mattayom 1, class 1/2, who enrolled in the second semester of the academic year 2019 at Baan Cha-am Municipality School, Phetchaburi. The learning package was designed based on the study of standards and indicators for the Basic Education Core Curriculum of 2008. In addition, the learning standard and indicator of dramatic arts subject were studied in order to design the learning package to provide comprehensive learning outcomes. The research tools of the learning package consisted of 3 learning components: 1) Thai Classical dance vocabulary, 2) non-verbal posture of Thai Dramatic Arts, and 3) Standard Thai Traditional dance. The data was analyzed by using percentage, mean, standard deviation, t-test (dependent samples), and the data was also presented in a table with descriptions. The results of the research were as follows: 1) The efficiency of students' performance on the learning package on Thai Classical Dance vocabulary and non-verbal posture of Thai Dramatic Arts for Mattayom 1, class 1/2, was 86.79 / 86.87, which was higher than the established 80/80 criterion; 2) students' achievement after using the learning package for Mattayom 1, class 1/2, was significantly higher than before at .05; and 3) Students were satisfied with the learning package on Thai Classical Dance vocabulary and non-verbal posture of Thai Dramatic Arts for Mattayom 1, class 1/2, with overall average score of 94.60 percent.

Keywords: learning package, Thai Classical Dance vocabulary, non-verbal posture of Thai Dramatic Arts

บทนำ

วัฒนธรรมของชาติไทย คือ ผลสร้างสรรค์ของบรรพบุรุษที่สั่งสมมาแต่โบราณและช่วงรอยต่อของประวัติศาสตร์แต่ละช่วงทำให้เราได้มีการปฏิสัมพันธ์ วัฒนธรรมของชาติที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยที่เด่นชัด คือ 1) มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ 2) มีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ และมีอักษรไทย 3) มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย 4) วิธีการดำเนินชีวิตแบบไทยที่มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน 5) มีประเพณีไทย 6) มีศิลปะแบบไทย ทั้งงานศิลปกรรม นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ฯลฯ และ 7) ความเป็นไทยโดยกิจกรรมายาท และอุปนิสัย ซึ่งศิลปะการแสดงถือเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจด้านสุนทรียะ เป็นงานสร้างสรรค์สุนทรียภาพที่แสดงออกหรือบรรเลงที่ประกอบด้วย นาฏศิลป์ การละคร การดนตรี การแสดงพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน และการแสดงอื่น ๆ (ภาธิดา เปี่ยมมงคล, 2546) โดยนาฏศิลป์นั้นเป็นสัญชาตญาณชนิดหนึ่งของมนุษย์ที่แสดงออกมาเมื่อเกิดอารมณ์ เป็นเครื่องผลักดันให้จิตกระตุ้นร่างกายให้แสดงการเคลื่อนไหว มีจังหวะ มีแบบแผน

เพื่อให้เกิดความสุข ความเข้าใจและความงดงามแก่ตนเองและผู้อื่น และเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของมนุษย์ในชุมชนและสังคม (เรณู โกศินานนท์, 2545) ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาในมาตรา 23(4) ไว้ว่า การจัดการศึกษาในระบบต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 สาระ โดยในสาระที่ 3 นาฏศิลป์นั้น มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ องค์ประกอบนาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่มีลักษณะท่ารำไทยอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวทำให้ต้องมีศัพท์เฉพาะเพื่อสื่อความหมายของท่ารำนั้น ๆ หรือการแสดงท่าทางการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายที่ใช้ในการฝึกหัดท่ารำนั้นไปในแนวทางเดียวกัน ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในวงการนาฏศิลป์ไทย เรียกว่า นาฏยศัพท์ เป็นศัพท์เฉพาะในการปฏิบัติท่าตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า และภาษาท่า ที่เป็นท่าธรรมชาติของมนุษย์ที่นำมาใช้ประกอบการแสดงละครหรือการแสดงนาฏศิลป์ต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องศึกษาเรื่อง นาฏยศัพท์ และภาษาท่า โดยทำความเข้าใจและฝึกปฏิบัติตามคำศัพท์นั้น ๆ ยึดถือนาฏยศัพท์และภาษาท่านั้น เป็นแบบแผนจะได้ไม่เกิดความคลาดเคลื่อนและยังจะเพิ่มความแม่นยำจากการจดท่ารำเพิ่มขึ้นอีกด้วย (พิชัย ปรัชญานุสรณ์ และคณะ, 2547; ฐิติรัตน์ เกิดหาญ, 2555)

จากเอกสารรายงานผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 และ 2561 ของโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) พบว่า ปีการศึกษา 2560 คะแนนเฉลี่ยรวมรายชั้น ในมาตรฐาน ศ 3.1 ตัวชี้วัด ม.1/2 ใช้นาฏยศัพท์หรือศัพท์ทางการละครในการแสดง มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำสุด มีค่าเท่ากับ 10.74 คิดเป็นร้อยละ 71.60 รองลงมาคือ ตัวชี้วัด ม.1/3 แสดงนาฏศิลป์และละครในรูปแบบง่าย ๆ มีค่าเท่ากับ 10.92 คิดเป็นร้อยละ 72.80 และในปีการศึกษา 2561 คะแนนเฉลี่ยรวมรายชั้น มาตรฐาน ศ 3.1 ตัวชี้วัด ม.1/2 ใช้นาฏยศัพท์หรือศัพท์ทางการละครในการแสดง มีค่าเท่ากับ 10.70 คิดเป็นร้อยละ 71.33 ตัวชี้วัด ม.1/3 แสดงนาฏศิลป์และละครในรูปแบบง่าย ๆ มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำสุด มีค่าเท่ากับ 10.61 คิดเป็นร้อยละ 70.73 (โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร), 2560; โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร), 2561)

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนรายวิชานาฏศิลป์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า สาเหตุที่ผลการเรียนของตัวชี้วัด ม.1/2, ม.1/3 ไม่เป็นไปตามเกณฑ์อาจเนื่องมาจากนักเรียนยังมีความเข้าใจในเรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่าที่ยังไม่เพียงพอ เพราะนักเรียนศึกษาเนื้อหาเพียงในหนังสือเรียนไม่ได้มีสื่อการเรียนรู้เสริมเพิ่มเติม รวมถึงรูปแบบการจัดการ

เรียนรู้ที่เป็นรูปแบบเดิม ๆ คือ การสอนโดยครูผู้สอนอธิบายและสาธิตท่าทางประกอบเป็นตัวอย่างบางหัวข้อหรือบางเนื้อหา ไม่ได้เน้นให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหรือฝึกปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์ด้วยตนเองจากการเรียนรู้และทำความเข้าใจเพิ่มเติมจากเอกสารประกอบการเรียนรู้หรือสื่อการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน การจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องใช้ชุดการเรียนรู้ที่ครูสร้างขึ้นประกอบการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น และได้ฝึกปฏิบัติทักษะทางด้านนาฏศิลป์ตามคำอธิบายที่ละขั้นตอนได้ด้วยตนเอง เนื่องจากชุดการเรียนรู้นั้นจะมีคำอธิบายและรูปภาพประกอบที่ครอบคลุมตรงตามเนื้อหาที่ครูออกแบบการเรียนรู้ไว้ ซึ่งสอดคล้องกับมลิวรรณ โนนศิริ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ชุดการเรียนรู้เป็นชุดที่สร้างขึ้นสำหรับนักเรียนโดยเฉพาะหรือเป็นรายบุคคล โดยให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถ ความพร้อม และความสนใจของตนเอง และสอดคล้องกับจิตราวดี จิราวัฒน์พร (2555) ได้กล่าวไว้ว่า ชุดการเรียนรู้ เป็นสื่อผสมที่ครูสร้างขึ้นเป็นชุด ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับชุดการเรียนรู้ พบว่า ชุดการเรียนรู้เป็นชุดการสอนที่ให้นักเรียนเรียนด้วยตนเอง ในชุดการสอนประกอบด้วย บัตรคำสั่ง บัตรกิจกรรมและบัตรเฉลย บัตรเนื้อหา บัตรแบบฝึกหัด หรือบัตรงานพร้อมเฉลย และบัตรทดสอบพร้อมเฉลย ในชุดการสอนนั้นจะมีสื่อการเรียนรู้ไว้พร้อมเพื่อให้นักเรียนใช้ประกอบการเรียนเรื่องนั้น ๆ (ยุพิน พิพิธกุล และอรพรรณ ต้นบรรจง อ้างถึงใน สมบูรณ์ ทายพัชร, 2545) สามารถช่วยให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถและความสนใจของตนเอง ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ในแนวเดียวกัน ช่วยให้ครูวัดผลได้ตรงตามความมุ่งหมาย ช่วยให้ครูสามารถถ่ายทอดเนื้อหาวิชาที่มีความสลับซับซ้อนได้ดี (นวลละออง ห่วงรัก, 2548) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายบุคคล สร้างความพร้อมและความมั่นใจให้แก่ครู เพราะชุดการเรียนรู้ผลิตไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถนำไปใช้ได้ทันที (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2545) สอดคล้องกับงานวิจัยของสกาเตือน เอี่ยมสร้อย (2550) ศึกษาการพัฒนาชุดสอนนาฏศิลป์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาง พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตราภรณ์ แก้วดี (2549) ศึกษาการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่าานาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทักษะทางด้านนาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้อยู่ในระดับดี

จากแนวคิดและผลงานวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่าานาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ ได้ฝึกทักษะ มีกระบวนการคิด จากประสบการณ์จริง และฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่าานาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียนรวมทั้งหมดจำนวน 68 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 33 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่มด้วยการจับฉลาก

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอตามลำดับดังนี้

1. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ต่อไปนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้

1.3 ออกแบบและสร้างชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 นาฏยศัพท์

เล่มที่ 2 ภาษาท่านาฏศิลป์

เล่มที่ 3 รำวงมาตรฐาน

แต่ละเล่มชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ ใบความรู้พร้อมภาพตัวอย่าง ใบกิจกรรม ใบเฉลยกิจกรรมหรือใบคำอธิบายกิจกรรมที่เป็นทักษะการปฏิบัติ แบบประเมินใบกิจกรรม แบบทดสอบหลังเรียน ใบเฉลยแบบทดสอบหลังเรียน และแบบบันทึกคะแนนกิจกรรมชุดการเรียนรู้

1.4 นำชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา โดยใช้วิธีการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence หรือ IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนความคิดเห็นในการพิจารณา เกณฑ์ค่า IOC มากกว่า 0.5 หมายความว่า ผ่านเกณฑ์ชุดการเรียนรู้ที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60–1.00 ถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

1.5 ปรับปรุง แก้ไขชุดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปใช้ทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน

1.6 ปรับปรุง แก้ไขชุดการเรียนรู้จากการนำไปทดลองใช้แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน – หลังเรียน เป็นแบบปรนัยให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รวมจำนวน 30 ข้อ ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อ คือตอบถูกให้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดให้ 0 คะแนน

2.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้อง IOC ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะการใช้คำถาม ตัวเลือก ตัวลวง พฤติกรรมที่ต้องการวัด และความถูกต้องทางด้านภาษา พร้อมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.99 ถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมยอมรับได้

2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและความเข้าใจที่มีต่อข้อคำถาม พร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบโดยตรวจสอบความเที่ยงของแบบทดสอบ ใช้กระบวนการวิธีตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha)

นอกจากนี้วิเคราะห์ความยากง่ายของข้อสอบ และค่าอำนาจการจำแนกของข้อสอบ เนื่องจากการทดสอบครั้งนี้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน – หลังเรียนไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน ซึ่งเป็นจำนวนกลุ่มขนาดเล็ก จึงเลือกใช้เกณฑ์ 50% ในการแบ่งผู้เข้าสอบออกเป็นกลุ่มสูงกับกลุ่มต่ำ โดยมีนักเรียนในกลุ่มสูง 18 คน และกลุ่มต่ำ 17 คน และวิเคราะห์ข้อสอบตามดัชนีบ่งชี้คุณภาพของข้อสอบดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552)

2.5 คัดเลือกข้อสอบที่เข้าเกณฑ์ จำนวน 30 ข้อ โดยมีค่าระดับความยากง่ายของข้อสอบ (p) ระหว่าง 0.34 – 0.89 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.22 – 0.66 ไว้ใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คนต่อไป

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 ข้อ มุ่งวัดความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ

3.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อตามภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้อง IOC ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะการใช้คำถาม ตัวเลือก ตัวलग พฤติกรรมที่ต้องการวัดและความถูกต้องทางด้านภาษา พร้อมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้น โดยแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.98 ถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมยอมรับได้

3.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการทดสอบนักเรียนก่อนเรียนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ
2. ดำเนินการวิจัยโดยใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 เล่ม
3. ดำเนินการทดสอบนักเรียนหลังเรียนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ
4. วัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังจากเสร็จการดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.79 / 86.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ประสิทธิภาพ
กระบวนการ (E_1)	310	269.06	10.16	86.79
ผลลัพธ์ (E_2)	30	26.06	1.06	86.87
ชุดการเรียนรู้ (E_1 / E_2)	86.79 / 86.87			

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้สถิติ Dependent Samples t-test

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนเรียน	33	17.27	1.35	290	2576	54.44*
หลังเรียน	33	26.06	1.06			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.43) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. เนื้อหาในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.73	0.45	มากที่สุด
2. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความเหมาะสม	4.55	0.51	มากที่สุด
3. ภาษาที่ใช้ในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.52	0.51	มากที่สุด
4. ภาพตัวอย่างประกอบในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.79	0.42	มากที่สุด
5. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีกิจกรรมในการฝึกทักษะที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ	4.85	0.36	มากที่สุด
6. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้ฝึกทักษะเพิ่มเติมมากขึ้น	4.88	0.33	มากที่สุด
7. นักเรียนมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมจากชุดการเรียนรู้	4.79	0.42	มากที่สุด
8. การเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหา และสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้อง	4.85	0.36	มากที่สุด
9. นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาและฝึกทบทวนทักษะภาคปฏิบัติได้ด้วยตนเองจากชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย	4.76	0.44	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
10. นักเรียนมีเจตคติที่ดีและชอบในการเรียนวิชานาฏศิลป์มากขึ้น	4.64	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม	4.73	0.43	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.79 / 86.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านกระบวนการอย่างเป็นระบบ และวิธีการที่เหมาะสม โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุดการเรียนรู้ อีกทั้งได้ผ่านการตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่องจากผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการทดลองใช้เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องเป็นชุดการเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ มีองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย ชื่อชุดการเรียนรู้ คำชี้แจง สาระสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ใบความรู้พร้อมภาพตัวอย่าง ใบกิจกรรมพร้อมใบเฉลยกิจกรรมหรือใบคำอธิบายกิจกรรมที่เป็นทักษะการปฏิบัติ แบบประเมินใบกิจกรรม แบบทดสอบหลังเรียนพร้อมใบเฉลยแบบทดสอบหลังเรียน และแบบบันทึกคะแนนกิจกรรมชุดการเรียนรู้ ที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสுகุณ สีนพพานท์ (2552) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของชุดการเรียนรู้ มีดังนี้ 1) คำชี้แจงในการใช้ชุดกิจกรรม 2) บัตรคำสั่ง 3) บัตรกิจกรรมหรือบัตรปฏิบัติการ 4) บัตรเนื้อหา โดยสิ่งที่ควรมีในบัตรเนื้อหา คือ หัวเรื่อง และคำอธิบาย 5) บัตรแบบฝึกหัดหรือบัตรงาน 6) บัตรเฉลยบัตรแบบฝึกหัด 7) บัตรทดสอบ และ 8) บัตรเฉลยบัตรทดสอบ และสอดคล้องกับแนวคิดของจิตราวดี จิราวัฒน์พร (2555) ได้กล่าวถึงการสร้างชุดการเรียนรู้ ไว้ว่า เป็นการจัดระบบในการสร้างชุดการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์หลักสูตร การกำหนดเนื้อหา กำหนดหัวเรื่อง โดยแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ๆ เพื่อความชัดเจนในการจัดกิจกรรม การกำหนดจุดประสงค์ การเลือกและการผลิตสื่อการสอน สร้างข้อทดสอบก่อนและหลังเรียนพร้อมทั้งเฉลย เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ และทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อความครอบคลุมและความเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้วจึงนำไปใช้จริง โดยชุดการเรียนรู้เป็นสื่อผสมที่ครูสร้างขึ้นเป็นชุด ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรารณณ์ แก้วดี (2549) ได้ศึกษา ผลการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.37/81.60 และสอดคล้องกับงานวิจัยของหยาดพิรุณ พวงสุวรรณ (2558) ได้ศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะพื้นฐานและการฝึกหัดการแสดงนาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เท่ากับ 86.16/81.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เพราะชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นเป็นชุดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการปฏิบัติ ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนปฏิบัติจนเกิดทักษะเกิดความชำนาญ เป็นการเรียนรู้โดยใช้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวหรือการทำงาน โดยให้นักเรียนได้เห็นภาพตัวอย่างและคำอธิบายที่ถูกต้องจนเกิดความเข้าใจครบทุกขั้นตอนพร้อมฝึกปฏิบัติซ้ำหลาย ๆ ครั้งในรูปแบบรายบุคคลและแบบกิจกรรมกลุ่ม อีกทั้งมีการวัดผลประเมินที่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระที่สอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอารีย์ วชิรวรการ (2542) ได้กล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน การฝึกฝน หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียน ที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ และในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้สื่อประเภทชุดการเรียนรู้แบบผสม ที่ประกอบด้วยชุดการเรียนรู้ประกอบการบรรยายสำหรับครู ชุดการเรียนรู้แบบรายบุคคล และชุดการเรียนรู้แบบกลุ่มผสมกันในชุดเดียว เพื่อนำมาใช้ทำกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหา จากแนวคิดและผลงานวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนา ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดบรรยายภาค สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ ได้ฝึกทักษะ มีกระบวนการคิด จากประสบการณ์จริง และฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร มีเนตรทิพย์ (2547) เรื่องการพัฒนาชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทยสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย ก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยความรู้ความเข้าใจหลังเรียนด้วยชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนสามารถปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ได้ถูกต้องและสวยงาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรารณ แก้วดี (2549) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และทักษะทางด้านนาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้อยู่ในระดับดี คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.65

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลประเมินแต่ละข้อสรุปได้ดังนี้ 1) เนื้อหาในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย อยู่ในระดับมากที่สุด (92.45 คะแนน) 2) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความยากง่ายเหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (91.51 คะแนน) 3) ภาษาที่ใช้ในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย อยู่ในระดับมากที่สุด (90.51 คะแนน) 4) ภาพตัวอย่างประกอบในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย อยู่ในระดับมากที่สุด (97.42 คะแนน) 5) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีกิจกรรมในการฝึกทักษะที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ อยู่ในระดับมากที่สุด (97.36 คะแนน) 6) นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้ฝึกทักษะเพิ่มเติมมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด (98.33 คะแนน) 7) นักเรียนมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมจากชุดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (96.42

คะแนน) 8) การเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหา และสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด (95.36 คะแนน) 9) นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาและฝึกทบทวนทักษะภาคปฏิบัติได้ด้วยตนเองจากชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย อยู่ในระดับมากที่สุด (93.44 คะแนน) 10) นักเรียนมีเจตคติที่ดีและชอบในการเรียนวิชานาฏศิลป์มากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด (92.20 คะแนน) ระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (94.60 คะแนน) ทั้งนี้เนื่องจาก ชุดการเรียนรู้เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นชุดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมทั้งภาคความรู้และภาคทักษะปฏิบัติที่ให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือศึกษาและปฏิบัติด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการทำกิจกรรมและพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ ยกตัวอย่างกิจกรรมร่วมนำมาตรฐานเพลงงามแสงเดือนสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์พร แม้นวิเศษพงศ์ (2549) เรื่องการพัฒนาชุดการสอนเรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ การสาธิต และการทำงานกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อนาฏศิลป์อยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมภาพ มีเนตรทิพย์ (2547) ได้ศึกษา การพัฒนาชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทยสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่าชุดการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าชุดการสอนมีสีสันสวยงาม มีรูปภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา ให้นักเรียนแสวงหาความรู้และทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสกาเตือน เอี่ยมสร้อย (2550) ได้ศึกษา การพัฒนาชุดการสอน นาฏศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาง ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบชุดการเรียนรู้อย่างละเอียด มีการเตรียมความพร้อมด้านสื่อ อุปกรณ์ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน

1.2 ในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนควรให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือนักเรียนที่พบปัญหาขณะศึกษาหรือฝึกภาคปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียน หลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เพราะขณะที่กำลังวิจัยอาจมีผลตามมา เช่น ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ความรู้ก่อนต่อการจำของนักเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาถึงความต้องการของนักเรียนที่ต้องการเรียนรู้ในตัวชี้วัดและเนื้อหาอื่น ๆ ในสาระที่ 3 นาฏศิลป์ เพื่อนำมาศึกษาและพัฒนาชุดการเรียนรู้ในเรื่องอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิตรารณณ์ แก้วดี. (2549). **การใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มการเรียนรู้ศิลปะ สารนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- จิตราวดี จิราวัฒน์พร. (2555). **การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง พื้นฐานนาฏศิลป์ไทยสารนาฏศิลป์โดยใช้วิธีการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- รุติรัตน์ เกิดหาญ. (2555). **นาฏศิลป์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.
- นวลละออง ห่วงรัก. (2548). **การสร้างชุดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง อาหารและสารอาหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การประถมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2545). **นวัตกรรมการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 6)**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทยการพิมพ์.
- พิชัย ปรัชญานุสรณ์ และคณะ. (2547). **ดนตรีและนาฏศิลป์ ม.4**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ภาธิดา เปี่ยมมงคล. (2546). **ชีวิตและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอ็ม-เอ็ดดูเคชั่น.
- มลิวรรณ โนติศิริ. (2551). **การสร้างชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะนาฏศิลป์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เรณู โกศินานนท์. (2545). **นาฏศิลป์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร). (2560). **เอกสารรายงานผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2561**. (อัดสำเนา)
- _____. (2560). **เอกสารรายงานผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560**. (อัดสำเนา)
- สกวเดือน เอี่ยมสร้อย. (2550). **การพัฒนาชุดการสอนนาฏศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาง**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมบุญรณ์ สุริยวงศ์, สมจิตรา เรืองศรี และเพ็ญศรี เศรษฐวงศ์. (2553). **ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สมาพร มีเนตรทิพย์. (2547). **การพัฒนาชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทยสำหรับ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุนันท์ สินธพานนท์. (2552). **นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิควรรณตั้ง.
- หยาดพิรุณ พวงสุวรรณ. (2550). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะ พื้นฐานและการฝึกหัดการแสดงนาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- อภินิหาร แม่นวิเศษพงศ์. (2549). การพัฒนาชุดการสอนเรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อารีย์ วชิรวรการ. (2542). การวัดและประเมินผลการเรียน. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี.

การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The Development of Learning Material on Dancing Terminology and Thai Dancing Art Language for Mattayom 1 Students

ศิริเสนห์ หอมนาน
Sirisaney Homnan

ครูโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร กองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ)
Teacher at Ban Cha-am Municipal School 1 (Cha-am Wittayakarn, Education Division, Cha-am
Municipality)

*Corresponding author Email: Sirisaney222@live.com

(Received: March 9, 2021; Revised: September 21, 2021 ; Accepted : October 12, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) จำนวน 33 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยผู้วิจัยได้ออกแบบชุดการเรียนรู้จากการศึกษาข้อมูลมาตรฐานและตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 นอกจากนี้ยังได้ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเพื่อนำมาออกแบบชุดการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ครอบคลุมตามมาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดให้ ซึ่งการออกแบบชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย ประกอบไปด้วยเนื้อหาการเรียนรู้ทั้งหมด 3 เล่ม คือ 1) เรื่องนาฏยศัพท์ 2) เรื่องภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย 3) เรื่องร่างมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวัดประสิทธิภาพ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการวัดความพึงพอใจของนักเรียน จากการใช้ชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย ผู้วิจัยใช้การหาค่าทางสถิติ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยสถิติทดสอบ t-test จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย เมื่อนำไปใช้กับผู้เรียนแล้วมีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.79/86.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ที่มีต่อชุดการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย มีผลคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ที่ 94.60 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ชุดการเรียนรู้ นาฏยศัพท์ ภาษาทำนนาฏศิลป์ไทย

Abstract

The purposes of the study on the development of the learning package on Thai Classical Dance vocabulary and non-verbal posture of Thai Dramatic Arts for Mattayom 1 students were: 1) to study the effectiveness of the learning package; 2) to compare students' achievement before and after using the learning package; and 3) to study the satisfaction from the students towards the learning package on Thai Classical Dance vocabulary and non-verbal of Thai Dramatic Arts for Mattayom 1 students. The sample group was 33 students from Mattayom 1, class 1/2, who enrolled in the second semester of the academic year 2019 at Baan Cha-am Municipality School, Phetchaburi. The learning package was designed based on the study of standards and indicators for the Basic Education Core Curriculum of 2008. In addition, the learning standard and indicator of dramatic arts subject were studied in order to design the learning package to provide comprehensive learning outcomes. The research tools of the learning package consisted of 3 learning components: 1) Thai Classical dance vocabulary, 2) non-verbal posture of Thai Dramatic Arts, and 3) Standard Thai Traditional dance. The data was analyzed by using percentage, mean, standard deviation, t-test (dependent samples), and the data was also presented in a table with descriptions. The results of the research were as follows: 1) The efficiency of students' performance on the learning package on Thai Classical Dance vocabulary and non-verbal posture of Thai Dramatic Arts for Mattayom 1, class 1/2, was 86.79 / 86.87, which was higher than the established 80/80 criterion; 2) students' achievement after using the learning package for Mattayom 1, class 1/2, was significantly higher than before at .05; and 3) Students were satisfied with the learning package on Thai Classical Dance vocabulary and non-verbal posture of Thai Dramatic Arts for Mattayom 1, class 1/2, with overall average score of 94.60 percent.

Keywords: learning package, Thai Classical Dance vocabulary, non-verbal posture of Thai Dramatic Arts

บทนำ

วัฒนธรรมของชาติไทย คือ ผลสร้างสรรค์ของบรรพบุรุษที่สั่งสมมาแต่โบราณและช่วงรอยต่อของประวัติศาสตร์แต่ละช่วงทำให้เราได้มีการปฏิสัมพันธ์ วัฒนธรรมของชาติที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยที่เด่นชัด คือ 1) มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ 2) มีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ และมีอักษรไทย 3) มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย 4) วิธีการดำเนินชีวิตแบบไทยที่มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน 5) มีประเพณีไทย 6) มีศิลปะแบบไทย ทั้งงานศิลปกรรม นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ฯลฯ และ 7) ความเป็นไทยโดยกิจกรรมายาท และอุปนิสัย ซึ่งศิลปะการแสดงถือเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจด้านสุนทรียะ เป็นงานสร้างสรรค์สุนทรียภาพที่แสดงออกหรือบรรเลงที่ประกอบด้วย นาฏศิลป์ การละคร การดนตรี การแสดงพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน และการแสดงอื่น ๆ (ภาธิดา เปี่ยมมงคล, 2546) โดยนาฏศิลป์นั้นเป็นสัญชาตญาณชนิดหนึ่งของมนุษย์ที่แสดงออกมาเมื่อเกิดอารมณ์ เป็นเครื่องผลักดันให้จิตกระตุ้นร่างกายให้แสดงการเคลื่อนไหว มีจังหวะ มีแบบแผน

เพื่อให้เกิดความสุข ความเข้าใจและความงดงามแก่ตนเองและผู้อื่น และเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของมนุษย์ในชุมชนและสังคม (เรณู โกศินานนท์, 2545) ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาในมาตรา 23(4) ไว้ว่า การจัดการศึกษาในระบบต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 สาระ โดยในสาระที่ 3 นาฏศิลป์นั้น มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ องค์ประกอบนาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่มีลักษณะท่ารำไทยอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวทำให้ต้องมีศัพท์เฉพาะเพื่อสื่อความหมายของท่ารำนั้น ๆ หรือการแสดงท่าทางการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายที่ใช้ในการฝึกหัดท่ารำนั้นไปในแนวทางเดียวกัน ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในวงการนาฏศิลป์ไทย เรียกว่า นาฏยศัพท์ เป็นศัพท์เฉพาะในการปฏิบัติท่าตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า และภาษาท่า ที่เป็นท่าธรรมชาติของมนุษย์ที่นำมาใช้ประกอบการแสดงละครหรือการแสดงนาฏศิลป์ต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องศึกษาเรื่อง นาฏยศัพท์ และภาษาท่า โดยทำความเข้าใจและฝึกปฏิบัติตามคำศัพท์นั้น ๆ ยึดถือนาฏยศัพท์และภาษาท่านั้น เป็นแบบแผนจะได้ไม่เกิดความคลาดเคลื่อนและยังจะเพิ่มความแม่นยำจากการจดท่ารำเพิ่มขึ้นอีกด้วย (พิชัย ปรัชญานุสรณ์ และคณะ, 2547; ฐิติรัตน์ เกิดหาญ, 2555)

จากเอกสารรายงานผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 และ 2561 ของโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) พบว่า ปีการศึกษา 2560 คะแนนเฉลี่ยรวมรายชั้น ในมาตรฐาน ศ 3.1 ตัวชี้วัด ม.1/2 ใช้นาฏยศัพท์หรือศัพท์ทางการละครในการแสดง มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำสุด มีค่าเท่ากับ 10.74 คิดเป็นร้อยละ 71.60 รองลงมาคือ ตัวชี้วัด ม.1/3 แสดงนาฏศิลป์และละครในรูปแบบง่าย ๆ มีค่าเท่ากับ 10.92 คิดเป็นร้อยละ 72.80 และในปีการศึกษา 2561 คะแนนเฉลี่ยรวมรายชั้น มาตรฐาน ศ 3.1 ตัวชี้วัด ม.1/2 ใช้นาฏยศัพท์หรือศัพท์ทางการละครในการแสดง มีค่าเท่ากับ 10.70 คิดเป็นร้อยละ 71.33 ตัวชี้วัด ม.1/3 แสดงนาฏศิลป์และละครในรูปแบบง่าย ๆ มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำสุด มีค่าเท่ากับ 10.61 คิดเป็นร้อยละ 70.73 (โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร), 2560; โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร), 2561)

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนรายวิชานาฏศิลป์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า สาเหตุที่ผลการเรียนของตัวชี้วัด ม.1/2, ม.1/3 ไม่เป็นไปตามเกณฑ์อาจเนื่องมาจากนักเรียนยังมีความเข้าใจในเรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่าที่ยังไม่เพียงพอ เพราะนักเรียนศึกษาเนื้อหาเพียงในหนังสือเรียนไม่ได้มีสื่อการเรียนรู้เสริมเพิ่มเติม รวมถึงรูปแบบการจัดการ

เรียนรู้ที่เป็นรูปแบบเดิม ๆ คือ การสอนโดยครูผู้สอนอธิบายและสาธิตท่าทางประกอบเป็นตัวอย่างบางหัวข้อหรือบางเนื้อหา ไม่ได้เน้นให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหรือฝึกปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์ด้วยตนเองจากการเรียนรู้และทำความเข้าใจเพิ่มเติมจากเอกสารประกอบการเรียนรู้หรือสื่อการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน การจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องใช้ชุดการเรียนรู้ที่ครูสร้างขึ้นประกอบการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น และได้ฝึกปฏิบัติทักษะทางด้านนาฏศิลป์ตามคำอธิบายที่ละขั้นตอนได้ด้วยตนเอง เนื่องจากชุดการเรียนรู้นั้นจะมีคำอธิบายและรูปภาพประกอบที่ครอบคลุมตรงตามเนื้อหาที่ครูออกแบบการเรียนรู้ไว้ ซึ่งสอดคล้องกับมลิวรรณ โนนศิริ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ชุดการเรียนรู้เป็นชุดที่สร้างขึ้นสำหรับนักเรียนโดยเฉพาะหรือเป็นรายบุคคล โดยให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถ ความพร้อม และความสนใจของตนเอง และสอดคล้องกับจิตราวดี จิราวัฒน์พร (2555) ได้กล่าวไว้ว่า ชุดการเรียนรู้ เป็นสื่อผสมที่ครูสร้างขึ้นเป็นชุด ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับชุดการเรียนรู้ พบว่า ชุดการเรียนรู้เป็นชุดการสอนที่ให้นักเรียนเรียนด้วยตนเอง ในชุดการสอนประกอบด้วย บัตรคำสั่ง บัตรกิจกรรมและบัตรเฉลย บัตรเนื้อหา บัตรแบบฝึกหัด หรือบัตรงานพร้อมเฉลย และบัตรทดสอบพร้อมเฉลย ในชุดการสอนนั้นจะมีสื่อการเรียนรู้ไว้พร้อมเพื่อให้นักเรียนใช้ประกอบการเรียนเรื่องนั้น ๆ (ยุพิน พิพิธกุล และอรพรรณ ต้นบรรจง อ้างถึงใน สมบูรณ์ ทายพัชร, 2545) สามารถช่วยให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถและความสนใจของตนเอง ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ในแนวเดียวกัน ช่วยให้ครูวัดผลได้ตรงตามความมุ่งหมาย ช่วยให้ครูสามารถถ่ายทอดเนื้อหาวิชาที่มีความสลับซับซ้อนได้ดี (นวลละออง ห่วงรัก, 2548) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายบุคคล สร้างความพร้อมและความมั่นใจให้แก่ครู เพราะชุดการเรียนรู้ผลิตไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถนำไปใช้ได้ทันที (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2545) สอดคล้องกับงานวิจัยของสกาเตือน เอี่ยมสร้อย (2550) ศึกษาการพัฒนาชุดสอนนาฏศิลป์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาง พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตราภรณ์ แก้วดี (2549) ศึกษาการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทักษะทางด้านนาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้อยู่ในระดับดี

จากแนวคิดและผลงานวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ ได้ฝึกทักษะ มีกระบวนการคิด จากประสบการณ์จริง และฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียนรวมทั้งหมดจำนวน 68 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 33 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่มด้วยการจับฉลาก

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอตามลำดับดังนี้

1. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ต่อไปนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้

1.3 ออกแบบและสร้างชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 นาฏยศัพท์

เล่มที่ 2 ภาษาท่านาฏศิลป์

เล่มที่ 3 รวบรวมมาตรฐาน

แต่ละเล่มชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ ใบความรู้พร้อมภาพตัวอย่าง ใบกิจกรรม ใบเฉลยกิจกรรมหรือใบคำอธิบายกิจกรรมที่เป็นทักษะการปฏิบัติ แบบประเมินใบกิจกรรม แบบทดสอบหลังเรียน ใบเฉลยแบบทดสอบหลังเรียน และแบบบันทึกคะแนนกิจกรรมชุดการเรียนรู้

1.4 นำชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา โดยใช้วิธีการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence หรือ IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนความคิดเห็นในการพิจารณา เกณฑ์ค่า IOC มากกว่า 0.5 หมายความว่า ผ่านเกณฑ์ชุดการเรียนรู้ที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60–1.00 ถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

1.5 ปรับปรุง แก้ไขชุดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปใช้ทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน

1.6 ปรับปรุง แก้ไขชุดการเรียนรู้จากการนำไปทดลองใช้แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน – หลังเรียน เป็นแบบปรนัยให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รวมจำนวน 30 ข้อ ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อ คือตอบถูกให้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดให้ 0 คะแนน

2.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้อง IOC ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะการใช้คำถาม ตัวเลือก ตัวลวง พฤติกรรมที่ต้องการวัด และความถูกต้องทางด้านภาษา พร้อมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.99 ถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมยอมรับได้

2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและความเข้าใจที่มีต่อข้อคำถาม พร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบโดยตรวจสอบความเที่ยงของแบบทดสอบ ใช้กระบวนการวิธีตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha)

นอกจากนี้วิเคราะห์ความยากง่ายของข้อสอบ และค่าอำนาจการจำแนกของข้อสอบ เนื่องจากการทดสอบครั้งนี้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน – หลังเรียนไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน ซึ่งเป็นจำนวนกลุ่มขนาดเล็ก จึงเลือกใช้เกณฑ์ 50% ในการแบ่งผู้เข้าสอบออกเป็นกลุ่มสูงกับกลุ่มต่ำ โดยมีนักเรียนในกลุ่มสูง 18 คน และกลุ่มต่ำ 17 คน และวิเคราะห์ข้อสอบตามดัชนีบ่งชี้คุณภาพของข้อสอบดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552)

2.5 คัดเลือกข้อสอบที่เข้าเกณฑ์ จำนวน 30 ข้อ โดยมีค่าระดับความยากง่ายของข้อสอบ (p) ระหว่าง 0.34 – 0.89 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.22 – 0.66 ไว้ใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คนต่อไป

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 ข้อ มุ่งวัดความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ

3.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อตามภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้อง IOC ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะการใช้คำถาม ตัวเลือก ตัวलग พหุติกรรมที่ต้องการวัดและความถูกต้องทางด้านภาษา พร้อมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้น โดยแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.98 ถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมยอมรับได้

3.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 33 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการทดสอบนักเรียนก่อนเรียนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ
2. ดำเนินการวิจัยโดยใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 เล่ม
3. ดำเนินการทดสอบนักเรียนหลังเรียนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ
4. วัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังจากเสร็จการดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.79 / 86.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ประสิทธิภาพ
กระบวนการ (E_1)	310	269.06	10.16	86.79
ผลลัพธ์ (E_2)	30	26.06	1.06	86.87
ชุดการเรียนรู้ (E_1 / E_2)	86.79 / 86.87			

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้สถิติ Dependent Samples t-test

การทดสอบ	N	$\bar{x}$	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนเรียน	33	17.27	1.35	290	2576	54.44*
หลังเรียน	33	26.06	1.06			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.43) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. เนื้อหาในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.73	0.45	มากที่สุด
2. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความยากง่ายเหมาะสม	4.55	0.51	มากที่สุด
3. ภาษาที่ใช้ในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.52	0.51	มากที่สุด
4. ภาพตัวอย่างประกอบในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.79	0.42	มากที่สุด
5. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีกิจกรรมในการฝึกทักษะที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ	4.85	0.36	มากที่สุด
6. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้ฝึกทักษะเพิ่มเติมมากขึ้น	4.88	0.33	มากที่สุด
7. นักเรียนมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมจากชุดการเรียนรู้	4.79	0.42	มากที่สุด
8. การเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหา และสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้อง	4.85	0.36	มากที่สุด
9. นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาและฝึกทบทวนทักษะภาคปฏิบัติได้ด้วยตนเองจากชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย	4.76	0.44	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
10. นักเรียนมีเจตคติที่ดีและชอบในการเรียนวิชานาฏศิลป์มากขึ้น	4.64	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม	4.73	0.43	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.79 / 86.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านกระบวนการอย่างเป็นระบบ และวิธีการที่เหมาะสม โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุดการเรียนรู้ อีกทั้งได้ผ่านการตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่องจากผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการทดลองใช้เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องเป็นชุดการเรียนรู้ที่มีความสมบูรณ์ มีองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย ชื่อชุดการเรียนรู้ คำชี้แจง สาระสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ใบความรู้พร้อมภาพตัวอย่าง ใบกิจกรรมพร้อมใบเฉลยกิจกรรมหรือใบคำอธิบายกิจกรรมที่เป็นทักษะการปฏิบัติ แบบประเมินใบกิจกรรม แบบทดสอบหลังเรียนพร้อมใบเฉลยแบบทดสอบหลังเรียน และแบบบันทึกคะแนนกิจกรรมชุดการเรียนรู้ ที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุนทร สีนพพานนท์ (2552) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของชุดการเรียนรู้ มีดังนี้ 1) คำชี้แจงในการใช้ชุดกิจกรรม 2) บัตรคำสั่ง 3) บัตรกิจกรรมหรือบัตรปฏิบัติการ 4) บัตรเนื้อหา โดยสิ่งที่ควรมีในบัตรเนื้อหา คือ หัวเรื่อง และคำอธิบาย 5) บัตรแบบฝึกหัดหรือบัตรงาน 6) บัตรเฉลยบัตรแบบฝึกหัด 7) บัตรทดสอบ และ 8) บัตรเฉลยบัตรทดสอบ และสอดคล้องกับแนวคิดของจิตราวดี จิราวัฒน์พร (2555) ได้กล่าวถึงการสร้างชุดการเรียนรู้ ไว้ว่า เป็นการจัดระบบในการสร้างชุดการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์หลักสูตร การกำหนดเนื้อหา กำหนดหัวเรื่อง โดยแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ๆ เพื่อความชัดเจนในการจัดกิจกรรม การกำหนดจุดประสงค์ การเลือกและการผลิตสื่อการสอน สร้างข้อทดสอบก่อนและหลังเรียนพร้อมทั้งเฉลย เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ และทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อความครอบคลุมและความเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้วจึงนำไปใช้จริง โดยชุดการเรียนรู้เป็นสื่อผสมที่ครูสร้างขึ้นเป็นชุด ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรามรณ์ แก้วดี (2549) ได้ศึกษา ผลการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.37/81.60 และสอดคล้องกับงานวิจัยของหยาดพิรุณ พวงสุวรรณ (2558) ได้ศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะพื้นฐานและการฝึกหัดการแสดงนาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เท่ากับ 86.16/81.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เพราะชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นเป็นชุดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการปฏิบัติ ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนปฏิบัติจนเกิดทักษะเกิดความชำนาญ เป็นการเรียนรู้โดยใช้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวหรือการทำงาน โดยให้นักเรียนได้เห็นภาพตัวอย่างและคำอธิบายที่ถูกต้องจนเกิดความเข้าใจครบทุกขั้นตอนพร้อมฝึกปฏิบัติซ้ำหลาย ๆ ครั้งในรูปแบบรายบุคคลและแบบกิจกรรมกลุ่ม อีกทั้งมีการวัดผลประเมินที่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระที่สอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอารีย์ วชิรวรการ (2542) ได้กล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน การฝึกฝน หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียน ที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ และในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้สื่อประเภทชุดการเรียนรู้แบบผสม ที่ประกอบด้วยชุดการเรียนรู้ประกอบการบรรยายสำหรับครู ชุดการเรียนรู้แบบรายบุคคล และชุดการเรียนรู้แบบกลุ่มผสมกันในชุดเดียว เพื่อนำมาใช้ทำกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหา จากแนวคิดและผลงานวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนา ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดบรรยายภาค สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ ได้ฝึกทักษะ มีกระบวนการคิด จากประสบการณ์จริง และฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร มีเนตรทิพย์ (2547) เรื่องการพัฒนาชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทยสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย ก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยความรู้ความเข้าใจหลังเรียนด้วยชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนสามารถปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ได้ถูกต้องและสวยงาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรารณณ์ แก้วดี (2549) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และทักษะทางด้านนาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้อยู่ในระดับดี คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.65

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลประเมินแต่ละข้อสรุปได้ดังนี้ 1) เนื้อหาในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย อยู่ในระดับมากที่สุด (92.45 คะแนน) 2) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความยากง่ายเหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (91.51 คะแนน) 3) ภาษาที่ใช้ในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย อยู่ในระดับมากที่สุด (90.51 คะแนน) 4) ภาพตัวอย่างประกอบในชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย อยู่ในระดับมากที่สุด (97.42 คะแนน) 5) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย มีกิจกรรมในการฝึกทักษะที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ อยู่ในระดับมากที่สุด (97.36 คะแนน) 6) นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้ฝึกทักษะเพิ่มเติมมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด (98.33 คะแนน) 7) นักเรียนมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมจากชุดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (96.42

คะแนน) 8) การเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหา และสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด (95.36 คะแนน) 9) นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาและฝึกทบทวนทักษะภาคปฏิบัติได้ด้วยตนเองจากชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย อยู่ในระดับมากที่สุด (93.44 คะแนน) 10) นักเรียนมีเจตคติที่ดีและชอบในการเรียนวิชานาฏศิลป์มากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด (92.20 คะแนน) ระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (94.60 คะแนน) ทั้งนี้เนื่องจาก ชุดการเรียนรู้เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นชุดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมทั้งภาคความรู้และภาคทักษะปฏิบัติที่ให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือศึกษาและปฏิบัติด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการทำกิจกรรมและพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ ยกตัวอย่างกิจกรรมร่วมนำมาตรฐานเพลงงามแสงเดือนสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์พร แม้นวิเศษพงศ์ (2549) เรื่องการพัฒนาชุดการสอนเรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ การสาธิต และการทำงานกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อนาฏศิลป์อยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมภาพ มีเนตรทิพย์ (2547) ได้ศึกษา การพัฒนาชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทยสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่าชุดการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าชุดการสอนมีสีสันสวยงาม มีรูปภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา ให้นักเรียนแสวงหาความรู้และทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสกาเตือน เอี่ยมสร้อย (2550) ได้ศึกษา การพัฒนาชุดการสอน นาฏศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาง ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบชุดการเรียนรู้อย่างละเอียด มีการเตรียมความพร้อมด้านสื่อ อุปกรณ์ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน

1.2 ในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนควรให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือนักเรียนที่พบปัญหาขณะศึกษาหรือฝึกภาคปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียน หลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เพราะขณะที่กำลังวิจัยอาจมีผลตามมา เช่น ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ความรู้ก่อนต่อการจำของนักเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาถึงความต้องการของนักเรียนที่ต้องการเรียนรู้ในตัวชี้วัดและเนื้อหาอื่น ๆ ในสาระที่ 3 นาฏศิลป์ เพื่อนำมาศึกษาและพัฒนาชุดการเรียนรู้ในเรื่องอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิตรารณณ์ แก้วดี. (2549). **การใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มการเรียนรู้ศิลปะ สารนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- จิตราวดี จิราวัฒน์พร. (2555). **การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง พื้นฐานนาฏศิลป์ไทยสารนาฏศิลป์โดยใช้วิธีการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- รุติรัตน์ เกิดหาญ. (2555). **นาฏศิลป์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.
- นวลละออง ห่วงรัก. (2548). **การสร้างชุดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง อาหารและสารอาหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การประถมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2545). **นวัตกรรมการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 6)**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทยการพิมพ์.
- พิชัย ปรัชญานุสรณ์ และคณะ. (2547). **ดนตรีและนาฏศิลป์ ม.4**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ภาธิดา เปี่ยมมงคล. (2546). **ชีวิตและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอ็ม-เอ็ดดูเคชั่น.
- มลิวรรณ โนติศิริ. (2551). **การสร้างชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะนาฏศิลป์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เรณู โกศินานนท์. (2545). **นาฏศิลป์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านชะอำ (ชะอำวิทยาคาร). (2560). **เอกสารรายงานผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2561**. (อัดสำเนา)
- _____. (2560). **เอกสารรายงานผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560**. (อัดสำเนา)
- สกวเดือน เอี่ยมสร้อย. (2550). **การพัฒนาชุดการสอนนาฏศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาง**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมบุญรณ์ สุริยวงศ์, สมจิตรา เรืองศรี และเพ็ญศรี เศรษฐวงศ์. (2553). **ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สมาพร มีเนตรทิพย์. (2547). **การพัฒนาชุดการสอน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไทยสำหรับ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุนันท์ สินธพานนท์. (2552). **นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- หยาดพิรุณ พวงสุวรรณ. (2550). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ทักษะ พื้นฐานและการฝึกหัดการแสดงนาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- อภินิหาร แม่นวิเศษพงศ์. (2549). การพัฒนาชุดการสอนเรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อารีย์ วชิรวรการ. (2542). การวัดและประเมินผลการเรียน. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี.

**สันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม : ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม
สู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน**
**The Peacefulness of the Multicultural Trajectory : the Different
Opinions in the Multicultural Society Brings about the Integration
of Arts and Community Environment**

สุธิดา บุตรแขก¹/ สุชาติ เกาทอง²
Suthida Butkheak¹ / Suchat Thaothong²

¹ นักศึกษาปริญญาโทศิลปบัณฑิต หลักสูตรทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹Doctoral Student in Visual Arts and Design, Faculty of Fine and Applied Art, Burapha University

²ศาสตราจารย์เกียรติคุณ หลักสูตรทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²Professor, Advisor, Visual Arts and Design, Faculty of Fine and Applied Art, Burapha University

*Corresponding author Email: suthida_b@hotmail.com

(Received: June 22, 2021; Revised: September 15, 2021 ; Accepted : October 18, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดจากการศึกษาและวิเคราะห์ความเห็นต่างทางทัศนคติในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อการสร้างความเข้าใจระหว่างกันและกันและสร้างสัญลักษณ์ทางสุนทรียภาพในรูปแบบผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน นำเสนอความสันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรมเพื่อสร้างพื้นที่แห่งความสันติสุข โดยการศึกษาพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ ซึ่งการวิจัยนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสอบถาม และแบบประเมินผลงาน จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเห็นต่างจากประชากรกลุ่มตัวอย่างในสังคมพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความรู้และความเข้าใจในวิถีการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของผู้ที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเห็นต่างทางทัศนคติที่มีต่อวิถีการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของบุคคลต่างศาสนา พบว่า ความเห็นต่างเกิดจากต่างคนต่างอยู่ของคนในชุมชน ขาดการทำกิจกรรมร่วมกันทำให้มีความคิดเห็นต่างกันจนเกิดความไม่เข้าใจกัน แต่ในความเห็นต่างกันนี้ยังมีกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและอยู่ร่วมกันด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแรงบันดาลใจและกำหนดแนวความคิดในการจัดกิจกรรม ศิลปะ: พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ชุมชน เพื่อการสร้างความเข้าใจร่วมกันและการประสานสัมพันธ์กันของคนในชุมชนด้วยการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ซึ่งเป็นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทัศนคติ การยอมรับความเห็นต่าง การร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง ทำให้ได้มาซึ่งผลงานจิตรกรรมที่เกิดจากการหลอมรวมความคิดและการประกอบภาพความคิดที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน นำไปสู่การสร้างสรรคผลงานประติมากรรมที่เกิดจากการประกอบสร้างจากความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนสู่ความมีเอกภาพในความหลากหลาย จนเกิดสัญลักษณ์ของความสันติสุขของพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่

นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาแนวทางการใช้ศิลปะเพื่อพัฒนาชุมชนโดยการสร้างเอกภาพในความหลากหลายของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมและผู้ที่สนใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างเป็นระบบที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีการวิจัยได้

คำสำคัญ: สันติสุข วิถีพหุวัฒนธรรม ความเห็นต่าง ศิลปะกับสิ่งแวดล้อม

Abstract

This research is a constructive research that results from the study and analysis of views of differences in multicultural society in order to create mutual understanding in multicultural society and create aesthetics symbol in the form of artwork and environment in the community. Presenting peace in a multicultural way to create a peaceful space by studying the community area of Krabi Municipality in which this research has research tools including In-depth interviews, observations, questionnaires, and performance appraisals. From the study and collecting data on the opinions of the sample population in a multicultural society consisting of Thai Muslims, Thai Buddhists, Thai Christians, Thai Chinese descent In the community area of Krabi Municipality causing the researcher to gain knowledge and understanding of various lifestyles and behaviors Opinions about the views on the opinions of different people in the way of life and the conduct of the religious people found that the differences arose from the differences of people in the community. Lack of activities together, resulting in different opinions and misunderstandings. But in these differing opinions, there are still groups of people who are well connected to each other and live together in unity. Therefore, the researcher used the information to inspire and formulate the concept of art activities: multicultural relations, community. To create mutual understanding and coordination among people in the community by creating works of art. Which is an attitude exchange activity Accepting opinions Working together to create ideas, it is possible to get a painting that is created by a fusion of ideas and a combination of ideas that are united by Thai Muslims, Thai Buddhists, Thai Christians, Thai Chinese. And led to the creation of sculptures created by the unity of the people in the community to the unity in diversity Until the promise of the peace of the community in Krabi In addition, this research will be of benefit to those who wish to study ways to use art for community development by fostering unity in diversity of multicultural society and those interested in creating artistic works that are in line with the research methodology.

Keywords: Peacefulness, Multicultural way, Different opinions, Art and environment

บทนำ

ในปัจจุบันมีปัญหาดังต่าง ๆ เกิดขึ้นในสังคมไทย เช่น การเปลี่ยนสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง การเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม การเปลี่ยนค่านิยมใหม่ ๆ ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้น แม้กระทั่ง

ปัญหาอันเกิดจากสมาชิกในสังคมบางกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้ จนเกิดความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์กับความมุ่งหมาย เกิดความล้มเหลวของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมหรือสมาชิกบางกลุ่มที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม ทำให้เกิดการขาดระเบียบและเป็นปัญหาทางสังคมที่สร้างความขัดแย้งทางด้านความเชื่อและการปฏิบัติจนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย รวมทั้งปัญหาความขัดแย้งทางด้านศาสนา เป็นต้น

ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้กำหนดให้เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาบทบาทของสถาบันหลักทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน สร้างค่านิยมให้คนไทยภูมิใจในวัฒนธรรมไทยและยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก ให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งต้องการให้มีการอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนาในด้านศิลปวัฒนธรรมของทุกเชื้อชาติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่ต้องการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2555-2559) ยุทธศาสตร์การวิจัยข้อที่ 1 เรื่องการสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางสังคม ในตัวชี้วัดที่ 1 ซึ่งควรเป็นผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ มีกระบวนการวิจัยที่สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีการถ่ายทอดผลงานวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย เสริมสร้างองค์ความรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เพื่อให้เกิดคุณค่าทางสังคม และก่อให้เกิดผลกระทบทางการสร้างสรรค์ในการพัฒนาประเทศ และในกลยุทธ์การวิจัยที่ 2 แผนงานวิจัยที่ 2.2 ซึ่งเป็นการวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และสร้างสรรค์งานศิลป์ ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ โดยนโยบายการวิจัยนี้ต้องการให้นักวิจัยทำวิจัยในการส่งเสริมสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมของไทยให้ดำรงอยู่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2560-2564) ยุทธศาสตร์การวิจัยข้อที่ 2 เรื่องการส่งเสริมการนำกระบวนการวิจัย ผลงานวิจัยองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีจากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในกลยุทธ์การวิจัยข้อที่ 1 ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการถ่ายทอดกระบวนการวิจัย องค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีจากผลงานวิจัยอย่างทั่วถึงสู่ภาคอุตสาหกรรมหรือพาณิชย์ สังคมหรือชุมชน วิชาการและนโยบาย และกลยุทธ์ข้อที่ 2 เรื่องการสนับสนุนการวิจัยต่อยอด เพื่อพัฒนาผลงานวิจัยที่มีศักยภาพไปสู่การใช้ประโยชน์หรือสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรมในยุทธศาสตร์ข้อที่ 2 เกี่ยวกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เพื่อสืบสานเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งรัฐบาลต้องการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยไว้ให้ลูกหลานได้เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ให้รักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีและความหลากหลายของเชื้อชาติในสังคมไทยที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย

ปัจจุบันการสร้างภาพลักษณ์ให้กับความแตกต่างทางด้านศาสนา ส่งผลให้เกิดมุมมองด้านลบต่อกันอยู่เสมอ แต่ในสภาวะความเป็นจริงของสังคมจะเห็นได้ว่า เหตุการณ์เป็นเรื่องของคนบางคน บางกลุ่ม ไม่ใช่เรื่องของศาสนาใดเป็นสำคัญ ปัญหาเหล่านี้อาจทำให้สังคมเกิดการมองข้ามความสงบสุข ความเรียบง่าย และสังคมแห่งความเมตตาและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อันเป็นความงามที่เกิดขึ้นและยังคงมีอยู่ในวิถีพุทธวัฒนธรรมที่แท้จริง แต่ได้ถูกมองข้ามอย่างสิ้นเชิง นำไปสู่ความเห็นต่างในสังคม ความเห็นต่างทางการดำเนินชีวิตที่ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน ในสังคม ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา อาทิ การขาดความสามัคคี การร่วมมือร่วมใจกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดช่องว่างของความความสัมพันธ์ของคนในชุมชน นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้ระดับ

คุณภาพของการดำรงชีวิตของชุมชนลดต่ำลง เกิดผลกระทบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม การพัฒนาและการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีความแตกต่างทางศาสนา เป็นต้น

ด้วยปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการนำเสนอความงามในวิถีพหุวัฒนธรรมที่ยังคงคุณค่านำไปสู่การสร้างพื้นที่แห่งสันติสุข โดยการใช้ศิลปะกับสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อแทนความหมาย จนเกิดการตีความหมายสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อสารความเข้าใจระหว่างกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงวิถีคิดของคนในสังคม โดยการศึกษาความงามในวิถีพหุวัฒนธรรมและทัศนคติของในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีต่อความแตกต่างทางศาสนามาถ่ายทอดให้เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างสัมพันธภาพอันนำไปสู่การพัฒนาสุนทรียภาพของพื้นที่ชุมชน เปิดมุมมองและโลกทัศน์ให้แก่สังคม สร้างความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความหมายของความสันติสุขของวิถีชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมที่แท้จริง เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้และยอมรับในความแตกต่างกันทางความคิดที่จะไม่นำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมในที่สุด นอกจากนี้ยังช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมสู่การสร้างพื้นที่แห่งสันติสุขโดยการใช้สื่อจากรูปแบบของศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความเห็นต่างทางทัศนคติในสังคมพหุวัฒนธรรม
2. เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน
3. เพื่อสร้างสัญลักษณ์ทางสุนทรียภาพในรูปแบบผลงานศิลปะ ที่นำเสนอความสันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

สันติสุข หมายถึง ความสุขที่เกิดจากความสงบในสังคมพหุวัฒนธรรม

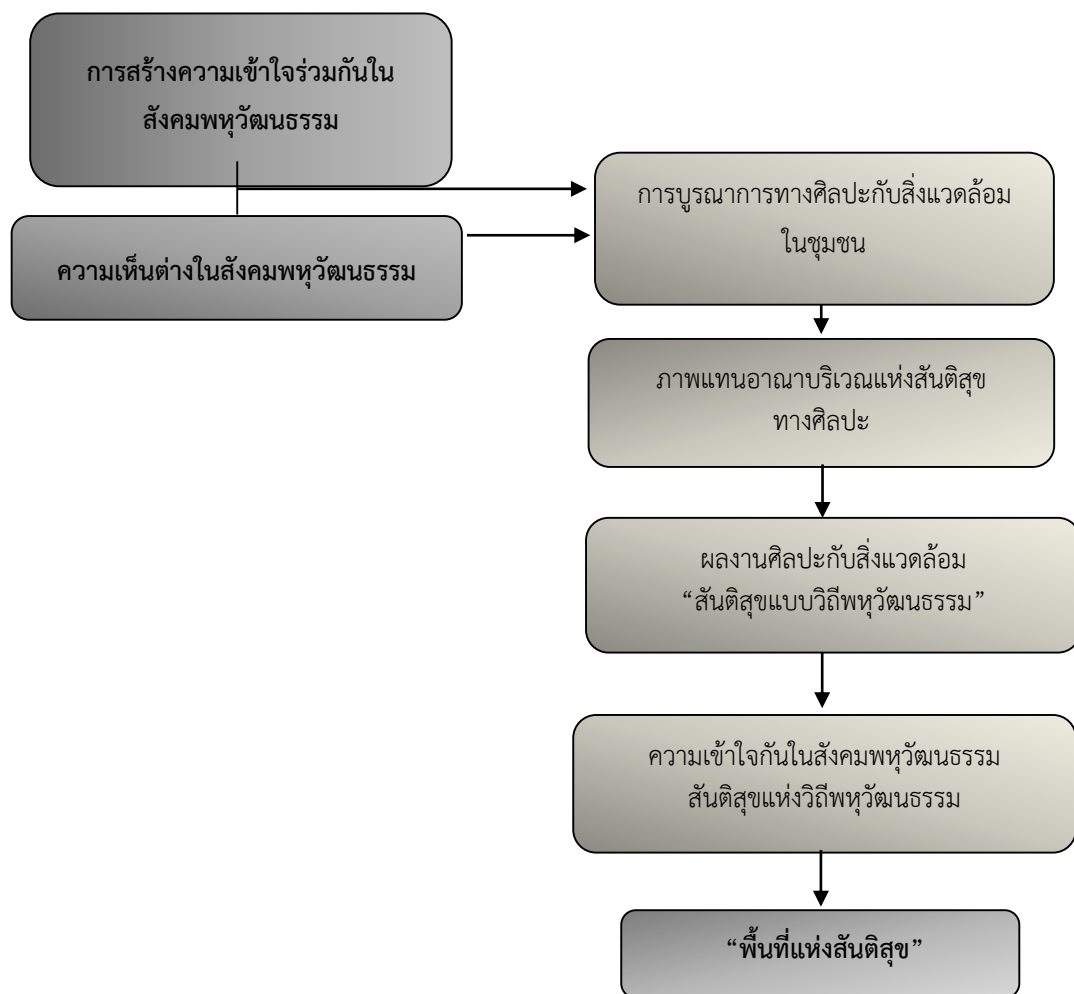
วิถีพหุวัฒนธรรม หมายถึง ความงดงามของแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน และความหลากหลายของศาสนาที่อยู่ในชุมชนพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ โดยการสะท้อนถึงทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลธรรมและ คุณธรรม จนกลายเป็นแบบแผน กฎเกณฑ์ที่สามารถร่วมกันปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ความเห็นต่าง หมายถึง ความแตกต่างทางด้านทัศนคติทางด้าน ศาสนา ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่

สังคมพหุวัฒนธรรม หมายถึง สังคมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ประกอบด้วย ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน ฯลฯ ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่

ศิลปะกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่และสามารถสร้างประโยชน์กับพื้นที่ในด้านการเสริมสร้างสุนทรียภาพและการสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกันของคนในชุมชนพหุวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม: ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม สู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่มีการศึกษาและการค้นคว้าอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้ศึกษาความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม รวมทั้งศึกษาพื้นที่เพื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยนทัศนคติในสังคมพหุวัฒนธรรมสู่ความสันติสุข ที่นำไปสู่การบูรณาการทางศิลปะในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรม และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังหัวข้อต่อไปนี้

1. การเลือกพื้นที่วิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วิถีวัฒนธรรมการดำรงชีวิต ประกอบด้วย ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ เกี่ยวกับ วิธีการดำรงชีวิต การปฏิบัติตน ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาต่างๆในสังคมพหุวัฒนธรรม ทศนคติที่มีต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลต่างศาสนา รวมไปถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน การที่ผู้วิจัยเลือกพื้นที่แห่งนี้ในการศึกษาด้วยเหตุผลคือ กระบี่เป็นเมืองแห่งสังคมพหุวัฒนธรรม มีผู้คนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชาชนที่เข้ามาในพื้นที่จังหวัดกระบี่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีความเหมาะสมต่อการเป็นชุมชนสำหรับกรณีศึกษาความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม และการเผยแพร่ศิลปะที่เป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ เนื่องจากการเป็นถิ่นนิยมของนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวคือ ช่องทางหนึ่งที่สามารถสร้างทัศนคติและความเข้าใจ เผยแพร่ไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ได้ในที่สุด นอกจากนี้จังหวัดกระบี่ยังเป็นเมืองอันมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ก่อเกิดภาพลักษณ์และสร้างชื่อเสียงทำให้กระบี่เป็นเมืองที่มีคุณค่าทางอดีต ปัจจุบันและมีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาสู่อนาคต ด้วยการใช้ศิลปะเป็นสื่อแทนความหมาย จนเกิดการตีความหมายสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อสารความเข้าใจระหว่างกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงวิถีคิดของคนในสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสุนทรียภาพ สร้างความเข้าใจ เปิดโลกทัศน์ให้แก่สังคม และสร้างพื้นที่แห่งความสันติสุข โดยการใช้ศิลปะกับสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจตรงกัน นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังนี้

2.1 ประชากร 4 เชื้อสาย ประกอบด้วย 1) ชาวไทยมุสลิม 2) ชาวไทยพุทธ 3) ชาวไทยคริสต์ 4) ชาวไทยเชื้อสายจีน รวมทั้งหมด 5 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ทั้งหญิงและชาย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากตัวแทนจากศาสนา ประกอบด้วย ศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ (จีน) ที่สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิต การปฏิบัติตน ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนานั้น ๆ และต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ ไม่น่ากว่า 10 ปี จำนวน 20 คน

2.2 ประชากรนักท่องเที่ยวหรือบุคคลทั่วไป จำนวน 50 คน ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างของประชากร 4 เชื้อสาย ประกอบด้วย 1) ชาวไทยมุสลิม 2) ชาวไทยพุทธ 3) ชาวไทยคริสต์ 4) ชาวไทยเชื้อสายจีน โดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ด้วยวิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Haphazard or accidental sampling) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างโดยผู้วิจัยพยายามเก็บตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 50 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้คือผู้วิจัย ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคการศึกษาและการรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบที่ชัดเจนซึ่งประกอบด้วย

3.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1) ชาวไทยมุสลิม 2) ชาวไทยพุทธ 3) ชาวไทยคริสต์ 4) ชาวไทยเชื้อสายจีน รวมทั้งหมด 5 กลุ่ม

กลุ่มละ 4 คน ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ทั้งหญิงและชายที่มีความรู้เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิต การปฏิบัติตน ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนานั้น ๆ โดยต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดกระบี่ไม่ต่ำกว่า 10 ปี ประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในวิถีการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของศาสนิกชนต่าง ๆ ในสังคมพหุวัฒนธรรม และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3.2 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวหรือบุคคลทั่วไปในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ จำนวน 50 คน ประกอบด้วย 1) ชาวไทยมุสลิม 2) ชาวไทยพุทธ 3) ชาวไทยคริสต์ 4) ชาวไทยเชื้อสายจีน เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาปัญหาและแนวทางในการส่งเสริมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในวิถีการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคม พหุวัฒนธรรม และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3.3 แบบประเมินกิจกรรม เป็นแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นการประเมินผลเพื่อให้ทราบผลของคุณค่า การรับรู้และความเข้าใจที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ นำไปสู่การใช้ภาพแทนความหมายเพื่อการสร้างสรรคผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อม “สันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม”

3.4 แบบประเมินผลงาน เป็นการประเมินผลงานศิลปะโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะ เพื่อให้ผลงานมีความสมบูรณ์และมีความสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะได้รับแบบประเมินผลงานหลังจากภาพร่างผลงานสร้างสรรค์แล้วเสร็จ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยสร้างสรรค์ การเก็บข้อมูลดังกล่าว ประกอบด้วย หลักการแห่งสันติสุขในวิถีพหุวัฒนธรรม สัมผัสศาสตร์กับการแทนความหมายในทัศนศิลป์ และสภาพพื้นที่ที่ศึกษาเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่การวิจัย ประวัติความเป็นมา ศาสนาและความเชื่อ บริบททางสังคมและวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ศิลปะและภูมิสัญลักษณ์ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากต่อการกำหนดทิศทางและแนวทางในการวิจัย โดยเฉพาะประเด็นความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรมสู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยกระบวนการใช้เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินกิจกรรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง สันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม: ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม สู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีความเกี่ยวข้องกับข้อความ คำพูด บทสนทนา บทสัมภาษณ์ ผลงานศิลปะต่าง ๆ รวมไปถึงผลการปฏิบัติจากข้อมูลโดยตรง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ความคิดเห็น ค่านิยม ความรู้สึก และข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สนทนา และลงมือกระทำ โดยมีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณลักษณะและคุณค่าไปพร้อมกัน ทั้งนี้การวิจัยปฏิบัติสร้างสรรค์ทางศิลปะควรใช้ประโยชน์จากข้อมูลทุกประเภทในการวิเคราะห์หาความรู้และความหมาย ไม่ว่าจะเป็นตัวเลขเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพหรือเชิงคุณค่าเองก็ตาม เพื่อให้การวิจัยบรรลุถึงความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษาวิเคราะห์อย่างรอบด้าน และเป็นองค์รวม (สุชาติ เถาทอง, 2559: 229)

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง สันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม: ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม สู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม

การศึกษาความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นการศึกษาทัศนคติของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมต่อคนต่างศาสนา ประกอบด้วย ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์และชาวไทยเชื้อสายจีน โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการทำแบบสอบถาม ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการทำแบบสอบถาม พบว่า ในสังคมพหุวัฒนธรรม มีความเห็นต่างทางทัศนคติต่อวิถีการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของบุคคลต่างศาสนิก ความเข้าใจที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลในสังคมพหุวัฒนธรรม นำพาไปสู่ปัญหาความขัดแย้งในปัจจุบัน รวมทั้งเหตุการณ์ความรุนแรงในสังคมปัจจุบันทำให้คนในสังคมพหุวัฒนธรรมมีความเข้าใจต่อกันน้อยลง อันเกิดจากความไม่เข้าใจและการไม่ยอมรับความแตกต่างวิถีการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของบุคคลต่างศาสนิก ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจวิถีการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของบุคคลต่างศาสนิกอย่างแท้จริง เนื่องจากทุกศาสนาสอนให้คนทำความดี ละทิ้งความชั่ว การยอมรับความแตกต่างทางการดำรงชีวิตทำให้คนในสังคมพหุวัฒนธรรมหรือสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข นำมาซึ่งสังคมที่มีความสันติสุขได้

5.2 บทบาทของศิลปะกับการสร้างทัศนคติของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมสู่ความสันติสุข (การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน)

การสร้างทัศนคติร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมีหลายแนวทาง เช่น การแลกเปลี่ยนทัศนคติ โดยการพูดคุย การจัดการสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงทางด้านศิลปกรรม เป็นต้น การแสดงด้านศิลปกรรม เป็นแนวทางการใช้ศิลปะเพื่อสร้างทัศนคติร่วมกันหรือการสร้าง ความเข้าใจที่ตรงกันในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ ให้มีความเข้าใจตรงกันและปรับทัศนคติให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนเกี่ยวกับการนำศิลปะเข้าไปบูรณาการในพื้นที่ชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อลดความเห็นต่างและสร้างความเข้าใจกันในสังคม โดยการร่วมคิด ร่วมสร้าง หรือการฝึกกำลัง เป็นแนวทางสำคัญในการยอมรับความแตกต่าง การสร้างความเข้าใจ และการสร้างความเสมอภาคในสังคมพหุวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้างพื้นที่แห่งสันติสุข พบว่า การบูรณาการศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นแนวทางในการลดความเห็นต่างและสร้างความเข้าใจต่อกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ ซึ่งการทำกิจกรรมทางศิลปะในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง หรือการฝึกกำลังกัน สามารถช่วยให้เกิดความไว้วางใจกัน นำไปสู่การปรองดองและสร้างความเข้าใจกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ นอกจากนี้การบูรณาการศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมไปสู่พื้นที่แห่งสันติสุข รวมทั้งผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อม สามารถช่วยลดความเห็นต่างและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสื่อที่สามารถสร้างความเข้าใจ และหลอมรวมความแตกต่างกันในสังคมพหุวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้างพื้นที่แห่งสันติสุขได้

6. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ของการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การเขียน

รายงานการวิจัย และการบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันของคนในชุมชน โดยการกิจกรรมการประสานสัมพันธ์

กิจกรรมการประสานสัมพันธ์ดังกล่าวคือ กิจกรรมการร่วมคิด ร่วมสร้าง หรือการสร้างเอกภาพในความหลากหลาย ซึ่งการประสานสัมพันธ์นี้ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด การสร้างความเข้าใจกัน นำไปสู่การลดความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

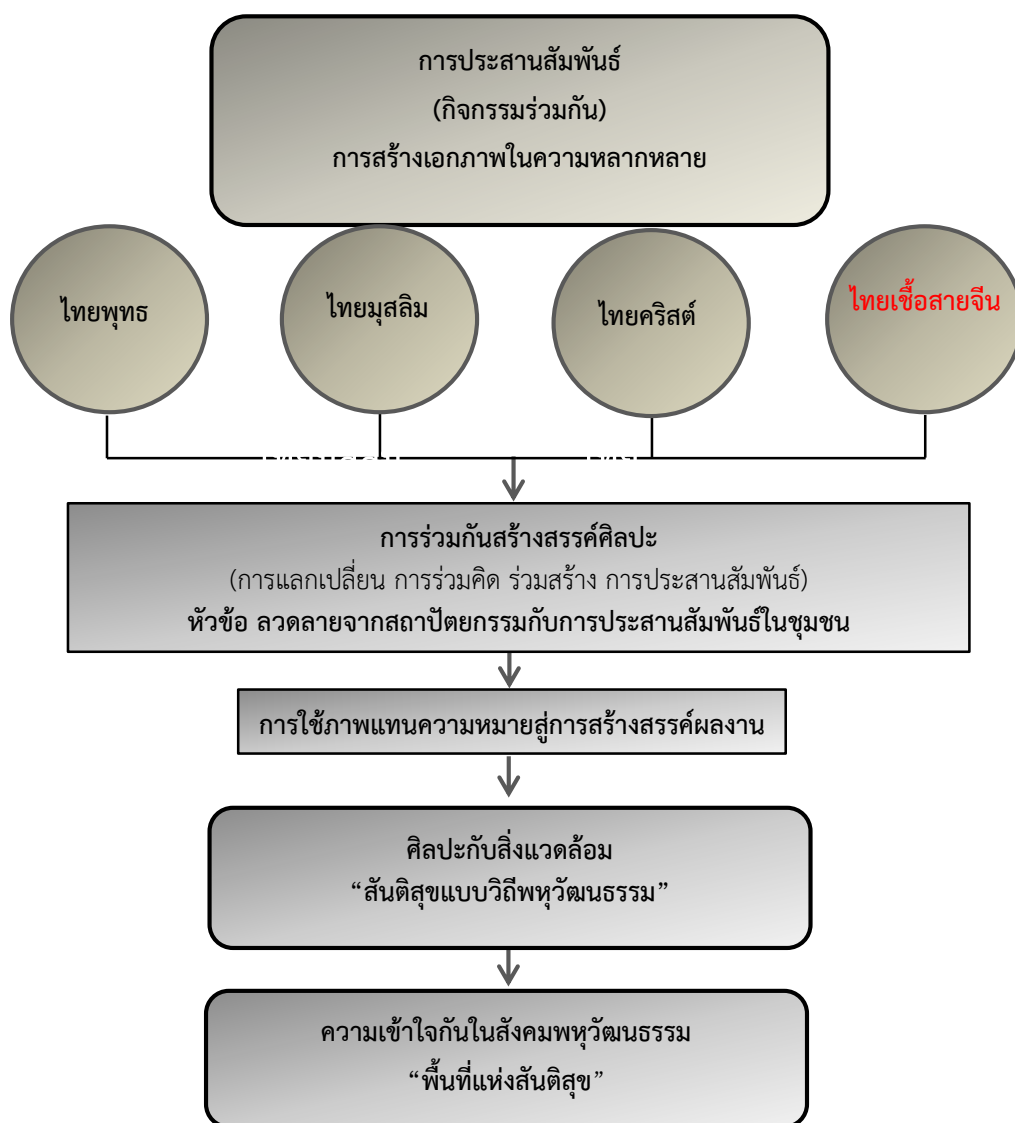
1) การร่วมกันสร้างสรรค์ศิลปะ เป็นการแลกเปลี่ยน การร่วมคิด ร่วมสร้าง หรือการประสานสัมพันธ์กันของคนในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ในรูปแบบกิจกรรมทางด้านศิลปะ ให้มีการร่วมกันสร้างร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิด แลกเปลี่ยนมุมมอง และแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจกันของผู้ที่มีความแตกต่างทางด้าน เชื้อชาติ ศาสนา และความเชื่อ ซึ่งประกอบด้วย ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยคริสต์และชาวไทยเชื้อสายจีน โดยการกำหนดหัวข้อ “ลดทลายจากสถาปัตยกรรมกับการประสานสัมพันธ์ในชุมชน”

2) การใช้ภาพแทนความหมายสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อม ภาพแทนความหมายนี้เกิดจากการวิเคราะห์ผลของการจัดกิจกรรมและผลของงานศิลปะ “ลดทลายจากสถาปัตยกรรมกับการประสานสัมพันธ์ในชุมชน” ที่ได้จากการร่วมคิด ร่วมสร้าง หรือการประสานสัมพันธ์กันของคนในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ โดยผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ผลงาน นำไปสู่การสร้างภาพร่างผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งมีมวลธาตุหลักการสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะร่วมทางภาษาศิลปะและลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมแบบสากล (สมัยใหม่นิยมหลังสมัยใหม่นิยม) เป็นองค์ประกอบแสดงให้เห็นถึงปรัชญาและหลักการร่วมกันอันเป็นที่เข้าใจระหว่างกันได้ยึดถือปฏิบัติสร้างสรรค์ไปในแนวทางวิธีการเดียวกันและเป็นสื่อความหมายเชิงวัฒนธรรมทางการเห็นผ่านภาษาศิลปะต่างกันไป ได้แก่ ภาษาสุนทรียะ รูปทรงการแสดงออก และรูปอักษรและความหมาย (สุชาติ เถาทอง, 2559)

3) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ เกิดจากการวิเคราะห์ผลงานศิลปะ “ลดทลายจากสถาปัตยกรรมกับการประสานสัมพันธ์ในชุมชน” มาสังเคราะห์เป็นภาพร่างที่ผู้วิจัยเป็นผู้ออกแบบ โดยการศึกษาบริบทของพื้นที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อม “สันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม” โดยผู้วิจัยเป็นผู้ออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานและมีการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน

7. การสร้างเอกภาพในความหลากหลาย

การวิจัยเรื่อง สันติสุขแบบ วิถีพหุวัฒนธรรม: ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม สู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างความเข้าใจร่วมกัน นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โดยการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยนทัศนคติในสังคมพหุวัฒนธรรมสู่ความสันติสุข ซึ่งสามารถแสดงกรอบแนวคิดกิจกรรมดังปรากฏในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดกิจกรรม

7.1 กิจกรรมศิลปะ: พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ชุมชน

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัญหาความเห็นต่างในสังคมที่มีต่อการดำเนินชีวิต กระทั่งการปฏิบัติตนที่แตกต่างกันในสังคมพหุวัฒนธรรม จนทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน และทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา แม้กระทั่งปัญหาอันเกิดจากสมาชิกในสังคมบางกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้ จนเกิดความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์กับความมุ่งหมาย เกิดความล้มเหลวของกระบวนการขัดเกลาทักษะสังคมหรือสมาชิกบางกลุ่มที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม ทำให้เกิดการขาดระเบียบและเป็นปัญหาทางสังคมที่สร้างความขัดแย้งทางด้าน

ความเชื่อและการปฏิบัติจนทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากมาย รวมทั้งปัญหาความขัดแย้งทางด้านศาสนา เป็นต้น การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วิถีวัฒนธรรมการดำรงชีวิต ประกอบด้วย ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิต การปฏิบัติตน ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาต่างๆในสังคมพหุวัฒนธรรม ทศนคติที่มีต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลต่างศาสนิก รวมไปถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการสร้างพื้นที่แห่งความสันติสุข

7.1.1 การกำหนดการจัดกิจกรรม

การสร้างพื้นที่แห่งความสันติสุข เกิดจากการร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง การประสานสัมพันธ์กัน การแลกเปลี่ยนและปรับทัศนคติที่มีต่อกันในชุมชน ให้เกิดการยอมรับ ความเข้าใจซึ่งกันและกันและดำเนินชีวิตอยู่ บนพื้นฐานของความแตกต่างกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การวิจัยนี้จึงได้กำหนดการจัดกิจกรรม ศิลปะ: พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งเป็นการร่วมกันทำกิจกรรมทางด้านศิลปะเพื่อเป็นแนวทางในการประสานสัมพันธ์กันของคนในชุมชน โดยการนำประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยตัวแทนจากทั้ง 4 กลุ่มใหญ่ คือ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน จำนวนกลุ่มละ 4 คน แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม รวมผู้เข้าร่วมทั้งหมดจำนวน 20 คน แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยตัวแทนจาก 4 กลุ่มใหญ่ มาร่วมกันคิด และร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จำนวนกลุ่มละ 1 ผลงาน ซึ่งจะได้ผลงานศิลปะทั้งหมดจำนวน 5 ผลงาน

7.2.2 การกำหนดหัวข้อการสร้างสรรค์ผลงาน

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในกิจกรรมเป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมภายใต้หัวข้อ “ลวดลายจากสถาปัตยกรรมกับการประสานสัมพันธ์ในชุมชน” สถาปัตยกรรมเป็นศิลปกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถแทนความหมายด้านศาสนาและการดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่มชนได้ เช่น มัสยิด วัด โบสถ์ และศาลเจ้า เนื่องจากสถาปัตยกรรมทางด้านศาสนาหรือศาสนสถานมักมีรูปแบบและรายละเอียดต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นจากความเชื่อ ศาสนสถานของแต่ละศาสนาจึงมีความแตกต่างกัน เช่น ลวดลายต่าง ๆ ทั้งโครงสร้าง การตกแต่งภายนอกและภายในอาคารที่เกิดจากการจัดวางองค์ประกอบให้มีความเหมาะสม สวยงาม ดังนั้นเมื่อนำมาเป็นหัวข้อหลักในการทำกิจกรรม จึงทำให้เกิดความสนใจเฉพาะในความหมายของแต่ละศาสนา ซึ่งผู้ที่นับถือศาสนานั้น ๆ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือปรับปรุงจากของเดิมที่มีอยู่ให้เกิดความแปลกใหม่เพิ่มขึ้น มีความคิดที่เป็นอิสระไม่แน่นอนตายตัว นอกจากจะมีความคิดที่เป็นอิสระแล้ว ลักษณะของงานก็จะมีแปลกใหม่ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถออกแบบได้อิสระตามรูปแบบและแนวคิด ที่เกิดจากการร่วมกันคิดของสมาชิกในกลุ่ม จนนำไปสู่การเกิดความผสมผสานของแต่ละศาสนาได้อย่างดี ดังปรากฏในภาพที่ 3-8

ภาพที่ 3 ภาพระหว่างการทำกิจกรรม กลุ่มที่ 1

ภาพที่ 4 ภาพระหว่างการทำกิจกรรม กลุ่มที่ 2

ภาพที่ 5 ภาพระหว่างการทำกิจกรรม กลุ่มที่ 3

ภาพที่ 6 ภาพระหว่างการทำกิจกรรม กลุ่มที่ 4

ภาพที่ 7 ภาพระหว่างการทำกิจกรรม กลุ่มที่ 5

ภาพที่ 8 ภาพรวมผลงานและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

กิจกรรม ศิลปะ: พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ชุมชน เป็นกิจกรรมในโครงการวิจัยเรื่องสันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม: ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม สู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นกระบวนการหนึ่งในการวิจัย มีวัตถุประสงค์หลักในการทำกิจกรรม คือ การประสานสัมพันธ์ความแตกต่างให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อการสร้างพื้นที่แห่งความสันติสุข ดังนั้นในการดำเนินกิจกรรมจะเป็นการมุ่งเน้นการแลกเปลี่ยน การพูดคุย การร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยการผสมผสานความคิดเห็นการตกลงกันของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ในวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2563 เวลา 08.30 น. ถึง เวลา 16.30 น. ณ ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดามัน จังหวัดกระบี่

จากการร่วมกันทำกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสนใจและให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมร่วมกัน ในระหว่างการทำกิจกรรมมีการแลกเปลี่ยน การแสดงความคิดเห็น ร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลงานที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และมีการผสมผสานกันของทัศนธาตุทางด้านศิลปะ ที่มุ่งเน้นเรื่องลวดลายของสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นหัวข้อหลักในการสร้างสรรค์ผลงาน การใช้ศิลปะเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน สามารถเกิดการตีความหมายสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อสารความเข้าใจระหว่างกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสุนทรียภาพ สร้างความเข้าใจ เปิดโลกทัศน์ให้แก่สังคม และสร้างพื้นที่แห่งความสันติสุข นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่

7.2 ผลงานสร้างสรรค์ชุด “ลวดลายจากสถาปัตยกรรมกับการประสานสัมพันธ์ในชุมชน”

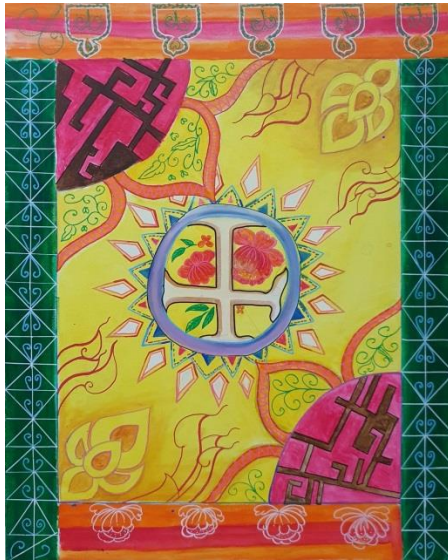
การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการจัดกิจกรรม ศิลปะ: พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ชุมชน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยอมรับความแตกต่างและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จากประชากรกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งทำให้ได้ผลงานศิลปะในหัวข้อ “ลวดลายจากสถาปัตยกรรมกับการประสานสัมพันธ์ในชุมชน” จำนวน 5 ผลงาน ดังปรากฏในภาพที่ 9-13

ภาพที่ 9 ภาพผลงานจิตรกรรม กลุ่มที่ 1

ภาพที่ 10 ภาพผลงานจิตรกรรม กลุ่มที่ 2

ภาพที่ 11 ภาพผลงานจิตรกรรม กลุ่มที่ 3

ภาพที่ 12 ภาพผลงานจิตรกรรม กลุ่มที่ 4

ภาพที่ 13 ภาพผลงานจิตรกรรม กลุ่มที่ 5

7.3 การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างของผลงานหรือส่วนประกอบของผลงานที่ประกอบกันเป็นผลงานที่มีความสมบูรณ์อย่างมีเอกภาพ ได้แก่ เนื้อหา แนวคิด รูปแบบและการจัดส่วนประกอบของผลงานที่ประกอบด้วย ความสมดุล ความกลมกลืน ความแตกต่าง และจุดสนใจ ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมจำนวน 5 ผลงาน เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ: พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ชุมชน ภายใต้หัวข้อ “ลวดลายจากสถาปัตยกรรมกับการประสานสัมพันธ์ในชุมชน” จากการแลกเปลี่ยน การแสดงความคิดเห็น ร่วมกันคิด การพูดคุย และการร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยการผสมผสานความคิดเห็นและการตกลงกันของสมาชิกทุกคนในกลุ่มเพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ในการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ได้ใช้หลักการในการสร้างสรรค์ 2 ประเด็น ได้แก่ สาระของผลงานและรูปแบบของผลงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) สาระของผลงาน

พื้นที่พหุวัฒนธรรมคือพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา อันส่งผลให้เกิดความแตกต่างและความหลากหลายทางการดำเนินชีวิต ความหลากหลายของการดำเนินชีวิตนี้ ก่อเกิดความงามของความแตกต่างและแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี นำไปสู่สังคมแห่งความสันติสุข เป็นสังคมแห่งการแบ่งปันความรู้ในความแตกต่างและหลักการอยู่ร่วมกัน ซึ่งปัจจุบันมีชุมชนพหุวัฒนธรรมหลายชุมชน ที่เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันและสามารถดำรงไว้ซึ่งความแตกต่างทำให้เกิดพื้นที่แห่งความสันติสุขตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ความแตกต่างของการดำเนินชีวิตภายใต้สังคมเดียวกัน เป็นความแตกต่างอันหลากหลายที่มีความเข้าใจเป็นพื้นฐานหลัก เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติสุข เกิดจากการร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง การประสานสัมพันธ์กัน การแลกเปลี่ยนและปรับทัศนคติที่มีต่อกันในชุมชน ให้เกิดการยอมรับ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนำไปสู่การสร้างพื้นที่แห่งความสันติสุข

2) รูปแบบของผลงาน

รูปแบบของผลงานจิตรกรรมชุด “ลวดลายจากสถาปัตยกรรมกับการประสานสัมพันธ์ในชุมชน” จำนวน 5 ผลงาน เป็นการนำเสนอผลงานศิลปะในรูปแบบจิตรกรรมที่มีการกำหนดหัวข้อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปร่วมกันสร้างสรรค์ผลงาน มีการจัดวางองค์ประกอบของภาพที่ไม่คำนึงถึงขนาดที่สมจริงและถูกต้องตามธรรมชาติหรือเหมือนจริง แต่จะใช้การจัดวางทัศนธาตุในการสร้างสรรค์ผลงาน และให้ความสำคัญกับอารมณ์ความรู้สึกของเส้นและสี โดยการใช้สัญลักษณ์ต่างๆประกอบกันโดยคำนึงถึงลักษณะของรูปทรงต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย รูปร่างและรูปทรงเรขาคณิต รูปร่างและรูปทรงธรรมชาติ รูปร่างและรูปทรงอิสระ นอกจากนี้มีการกำหนดขนาดของจุดเด่นและการจัดวางองค์ประกอบของภาพให้มีความสมดุล ซึ่งผลงานแต่ละชิ้นจะมีความแตกต่างกันภายใต้แนวความคิดเดียวกัน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ พบว่าความเห็นต่างเกิดจากการต่างคนต่างอยู่ของคนในชุมชน ขาดการทำกิจกรรมร่วมกันทำให้มีความคิดเห็นต่างกัน และการไม่ยอมรับความคิดที่แตกต่างกัน จนเกิดความไม่เข้าใจกัน แต่ในความเห็นต่างกันนี้ยังมีประชากรที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและอยู่ร่วมกันด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากข้อสรุปดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมการประสานสัมพันธ์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ลดความห่างสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และยอมรับความแตกต่าง เพื่อให้เกิดเอกภาพในความหลากหลาย

2. ผลการจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะ กิจกรรม ศิลปะ: พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ชุมชน เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยอมรับความแตกต่างกันของคนในชุมชน โดยการร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน นำไปสู่ความเข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งจากการจัดกิจกรรม เกิดผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม 2 ส่วน คือ 1) ความเข้าใจร่วมกัน นำไปสู่ความสันติสุข ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสนใจและให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมร่วมกัน ในระหว่างการทำกิจกรรมมีการแลกเปลี่ยน การแสดงความคิดเห็น ร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลงานที่มีสัญลักษณ์ต่างๆที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติศาสนาและมีความสมบูรณ์ที่สุด ด้วยการยอมรับผลที่ทำร่วมกันจากสมาชิกในกลุ่ม เกิดการยอมรับความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ และสร้างความเข้าใจต่อกัน นำไปสู่การเปิดโลกทัศน์และการปรับทัศนคติที่เกิดจากความไม่เข้าใจกัน ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีสู่การเกิดพื้นที่แห่งความสันติสุข 2) ผลงานจิตรกรรม จำนวน 5 ผลงาน ผลงานจิตรกรรมมีการผสมผสานกันของทัศนธาตุทางด้านศิลปะ ที่มุ่งเน้นเรื่องลวดลายของสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นหัวข้อหลักในการสร้างสรรค์ผลงาน การใช้ศิลปะเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน สามารถเกิดการตีความหมายสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อสารความเข้าใจระหว่างกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสุนทรียภาพ สร้างความเข้าใจ เปิดโลกทัศน์ให้แก่สังคม และสร้างพื้นที่แห่งความสันติสุข นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่

ปัญหาและอุปสรรค

การศึกษาข้อมูลในพื้นที่จริงและการจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะในชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ มีปัจจัยต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมในช่วงการระบาดของโรคที่ต้องควบคุมและระวัง สภาพภูมิอากาศที่อาจมีการเปลี่ยนแปลง ระยะทาง การเดินทาง การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่อาจมีความคลาดเคลื่อนด้านเวลา ดังนั้น

การเตรียมความพร้อมและความสามารถในการแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างคาดเดาไม่ได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มากที่สุดและถูกต้องมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม: ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม สู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน และมีกระบวนการขั้นตอนการวิจัยโดยมีประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วม อีกทั้งเป็นวิจัยที่อาจมีวิธีคิดและวิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีความเหมาะสมกับประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ร่วมกิจกรรม และเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยมีความถนัดและมีความรู้ความเข้าใจ ซึ่งการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้ จะนำไปสู่กระบวนการวิจัยที่สามารถสร้างประโยชน์ได้จริงในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นคุณค่าสำคัญที่ได้จากผลของการวิจัยอันนำไปสู่การพัฒนาทางด้านวิจัยเชิงสร้างสรรค์ในอนาคตและต่อยอดการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์มากที่สุด

1. นำรูปแบบของกระบวนการวิจัยไปใช้ในการสร้างความเข้าใจร่วมกันในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมอื่น ๆ ให้มีเอกภาพในความหลากหลาย เพื่อนำไปสู่พื้นที่แห่งสันติสุข
2. นำผลการวิจัยไปใช้ในแนวทางการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
3. นำการวิจัยไปต่อยอดการส่งเสริมการพัฒนาสุนทรียภาพและเศรษฐกิจของชุมชน
4. นำผลงานวิจัยไปเป็นพื้นฐานในการทำวิจัย และเป็นแบบอย่างของการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ให้กับนักศึกษาและนักวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- สุชาติ เถาทอง. (2559). ศิลปะวิจัย สร้างวิชาการแบบการปฏิบัติสร้างสรรค์ศิลปะ. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- _____. (2560). แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2555). นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

รูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

The Competency Special Model for Personnel of the Local Government Organization in Tak Special Economic Development Zones

ช่อพฤกษ์ ผิวกู้¹ / ไชยา ยิ้มวิไล²

Chorpruek Phioku¹ / Chaiya Yimwilai²

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹Doctoral Student in Public Administration, Graduate College Of Management, Sripatum University

²ศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²Professor Dr.,Advisor, Graduate College of Management, Sripatum University

Corresponding author E-mail : chorpruek_jan@hotmail.com

(Received: April 14, 2021.; Revised : September 27, 2021; Accepted : October 20, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก 2) ประเมินรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก 3) เสนอรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีวิธีดำเนินการวิจัยเชิงผสม มาใช้ในกระบวนการวิจัย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 333 คน ผู้บริหาร/ผู้แทนของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 19 คน และผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน 11 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความหมายของข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1. สมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา จำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มประชาชน พบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีสมรรถนะพิเศษแบ่งออกเป็น 8 ด้าน คือ 1) ด้านภาษา 2) ด้านความรู้ 3) ด้านเทคโนโลยี 4) ด้านการปรับตัว 5) ด้านความรับผิดชอบ 6) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 7) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 8) ด้านการมีส่วนร่วม กลุ่มที่ 2 กลุ่มบุคลากร พบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีสมรรถนะพิเศษแบ่งออกเป็น 10 ด้าน คือ 1) ด้านภาษาและการสื่อสาร 2) ด้านวัฒนธรรมและการปรับตัว 3) ด้านความรู้ 4) การพัฒนาตนเอง 5) ด้านการทำงานเป็นทีม 6) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 7) ด้านการให้บริการ 8) ด้านความรับผิดชอบต่อ 9) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 10) ด้านการบูรณาการ กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้บริหาร พบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีสมรรถนะพิเศษแบ่งออกเป็น 11 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ความสามารถ 2) ด้านภาษาและการสื่อสาร 3) ด้านเทคโนโลยี 4) ด้านการบริการ 5) ด้านการสร้าง

ความร่วมมือและเครือข่าย 6) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 7) ด้านความรับผิดชอบ 8) ด้านการบริหาร 9) ด้านการพัฒนาตนเอง 10) ด้านการบูรณาการและการประยุกต์ใช้ 11) ด้านความฉลาดทางอารมณ์ 2. ผลการประเมินรูปแบบ SPECIAL MODEL สมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ($\bar{X}$ = 4.55, S.D.= 0.12) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน 4 ด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D.= 0.16) รองลงมาด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D.= 0.12) ด้านความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D.=0.11) และด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.48, S.D.= 0.13) ตามลำดับ 3. รูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก คือ SPECIAL MODEL แบ่งออกได้เป็น 12 ด้าน ดังต่อไปนี้ ด้านที่ 1 บริการด้วยใจและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ด้านที่ 3 จริยธรรมและคุณธรรม ด้านที่ 4 วัฒนธรรมและประเพณี ด้านที่ 5 เทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่าย ด้านที่ 6 การปรับตัวและการประยุกต์ใช้ ด้านที่ 7 ภาษาและความรู้ ด้านที่ 8 การจัดการและการบูรณาการ ด้านที่ 9 หน้าที่และความรับผิดชอบ ด้านที่ 10 การพัฒนาและความเชี่ยวชาญ ด้านที่ 11 ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางปัญญาและด้านที่ 12 ความเป็นผู้นำและกล้าแสดงออก

คำสำคัญ: รูปแบบสมรรถนะพิเศษ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

Abstract

The purposes of this research were to study special competencies of local government organization personnel in the Tak special economic development zone area, to study the feasibility of a special competency model of local government organization personnel in the Tak special economic development zone area. and propose a special competency model for local government personnel corresponding to the Tak Special Economic Development Zone area, In this research, the researcher has studied concepts, theories, principles and related research results. were included in the research. This is mixed methods research which quantitative research and qualitative research. The population and samples are, the population in the Tak special economic zone was a sample size of 399 people, Personnel of local government organization in the Tak Special Economic Development Zone received the sample size of 333 people. Executives/representatives of local government personnel, totaling 19 people and 11 qualified experts in the Local government Organization in the Tak Special Economic Development Zone. Data collection instruments were questionnaires, structured interviews and Individual interview and evaluation. Interpretation analysis was used to analyze the data, Content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation. The results found that; 1. Special competences of personnel of local government organizations using 3 groups of content analysis methods: The first group of people found that Local government personnel should have special competencies, divided into 8 areas: Language, knowledge, technology, adjustment, responsibility, morality ethics, human relations, participation. The second group is personnel It was found that local Local government organization personnel should have special competencies, divided into 10 areas. Language and Communication, culture and adaptation,

knowledge, self-development, Teamwork, Morality and Ethics, Service, Responsibility, information technology, Integration. The third group the management group, found that local government organization personnel should have special competencies divided into 11 areas as follows: Knowledge and competence, Language and communication, Technology, Service, Cooperation and network, Moral and Ethics, Responsibility, Management, Self-development, Integration and application, Emotional intelligence. 2. The evaluation of The special competency model of local government organization personnel corresponding to the Tak Special Economic Development Zone is SPECIAL MODEL. Overall, it is at the highest level mean 4.55 ($\bar{x} = 4.55$, S.D.= 0.12) When classified by 4 aspects, it was found that The usefulness aspect was at the highest level. have the highest mean was ($\bar{x} = 4.63$, S.D.= 0.16), followed by suitability at the highest level. It has the mean ($\bar{x} = 4.57$, S.D.= 0.12) In the part of consistency, at the highest-level mean which is ($\bar{x} = 4.52$, S.D.=0.11) The possibilities are at a high-level mean ($\bar{x} = 4.48$, S.D.= 0.13) 3. The special competency model of local government organization personnel corresponding to the Tak Special Economic Development Zone is SPECIAL MODEL, which can be divided into twelve aspects There are 1) Service Mind and human relations 2) Participation and Team Work 3) Ethics and Morality 4) Culture and Tradition 5) Information Technology and Network 6) Adaptation and Apply 7) Language and Knowledge 8) Management and Integration 9) Obligatory and Responsibility 10) Development and Expertise 11) Emotional Quotient and Intelligence Quotient and 12) Leadership and Assertive.

Keywords: Special performance model, Local government organization personnel, Tak special economic development zone

บทนำ

สถานการณ์โลกในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองโลก มีผลทำให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกจำเป็นต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีความเชื่อมโยงสร้างเครือข่ายระหว่างกันและกัน อีกทั้งยังต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาประเทศของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ต่าง ๆ ของโลก สำหรับประเทศไทยก็เช่นเดียวกันที่ได้มีการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economic Community (AEC) อย่างสมบูรณ์แบบ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้ภูมิภาคอาเซียนกลายเป็นกลุ่มเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่มีฐานการผลิตรวมกัน มีการเคลื่อนย้ายปัจจัยทางการผลิตอย่างเสรี เกิดความเป็นปึกแผ่น และสร้างอำนาจต่อรองทางการค้า/เศรษฐกิจ ในเวทีการค้าโลกได้อย่างเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น รวมทั้งประเทศไทยก็ได้มีการประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษ ระยะแรก และระยะที่สอง รวม 10 จังหวัด โดยระยะแรก มี 5 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดตาก 2) จังหวัดมุกดาหาร 3) จังหวัดสระแก้ว 4) จังหวัดตราด 5) จังหวัดสงขลา ระยะสอง มี 5 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดหนองคาย 2) จังหวัดนราธิวาส 3) จังหวัดเชียงราย 4) จังหวัดนครพนม 5) จังหวัดกาญจนบุรี รวม 10 พื้นที่ มีขนาดรวมทั้งสิ้น 2,932

ตร.กม. หรือ 1,832,480 ไร่ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานการผลิตเพื่อเชื่อมโยงกับอาเซียนและพัฒนาเมืองชายแดนโดยมีการกำหนดกลยุทธ์ในการสร้างพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ สนับสนุนในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุน SMEs และการลงทุนต่อเนื่องของไทย การจัดระเบียบพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จังหวัดตาก เป็นพื้นที่ที่ได้มีการประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นแห่งแรกของประเทศไทย และได้มีมติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ครั้งที่ 2/2557 เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2557 เห็นชอบพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษใน 5 พื้นที่ชายแดนเป้าหมาย รวม 36 ตำบล ใน 10 อำเภอ สำหรับในจังหวัดตากนั้น มีพื้นที่จำนวน 14 ตำบล 886,875 ไร่ (1,419 ตร.กม.) ที่ติดชายแดนใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด (สำนักงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก, 2560) จะเห็นได้ว่าประเทศไทยพยายามที่จะผลักดันในเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศองค์การต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กรของตนเอง เนื่องจากหากบุคลากรมีความรู้ความสามารถหรือทักษะที่เพิ่มขึ้นแล้ว ก็จะสามารถพัฒนาองค์กรอีกต่อหนึ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากรขององค์กรเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของภาครัฐและตอบสนองความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ ให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แผนยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ บุคลากรของท้องถิ่นต้องมีการรับรู้ ศึกษา ทำความเข้าใจ มีการพัฒนา พร้อมนำความรู้ เทคนิคและเครื่องมือใหม่ ๆ มาใช้ปรับปรุงท้องถิ่น เพื่อสร้างความสมดุลกับสภาพแวดล้อมภายนอกโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะส่งผลให้ท้องถิ่นมีความเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ตั้งแต่แนวคิดไปจนถึงการปฏิบัติ บุคลากรและผู้นำท้องถิ่นจึงต้องมีการปรับตัวและพัฒนาสมรรถนะของตนเองในหลายด้าน ๆ ทั้งทางด้านการพัฒนาตนเอง การพัฒนาองค์กรและการจัดการตลอดจนระบบย่อยต่าง ๆ ขององค์กรอีกด้วย (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2555: 187) อย่างไรก็ตามถึงแม้ประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแต่ก็ยังคงมีปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการแก้ไข และหาแนวทางป้องกันการเกิดปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเศรษฐกิจพิเศษก็เช่นเดียวกัน

จากการศึกษาสภาพปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ยังไม่สามารถใช้งบประมาณเพื่อขับเคลื่อนวิสัยทัศน์และแผนงานให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน มีแนวคิดในลักษณะตามสั่ง ตามนโยบายที่ยังไม่มีความพร้อมในการรองรับบริบทที่เปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ทัน ปัญหาด้านความคุ้มค่าในการใช้เทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและยังไม่สามารถพัฒนาให้ทันต่อการใช้เทคโนโลยี ข้อมูลต่าง ๆ ยังไม่เป็นปัจจุบัน และยังไม่มีการเชื่อมโยงระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะกับหน่วยงานอื่นที่ควรทำงานแบบร่วมกัน เป็นผลให้เกิดความซ้ำซ้อนของงานไม่เกิดความประหยัด ไม่มีการพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่ของบุคลากรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์และกลยุทธ์ ทำให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อาจไม่บรรลุตามคาดหวังทั้งหมด (กองวิชาการและแผนงานเทศบาลนครแม่สอด, 2558: 51) ขาดเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยงานตรวจสอบภายในเพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบการปฏิบัติงานบัญชี งานเบิกจ่าย ภาษี ทรัพย์สิน การเก็บรักษา การเก็บหลักฐานการเงิน การบัญชี การจัดเก็บรายได้ ฯลฯ (เทศบาลนครแม่สอด, 2563: 5) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้ทำงานแบบมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมและการบูรณาการร่วมกันพบว่ามีอุปสรรคในเรื่องของค่านิยมในการทำงานของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ระเบียบปฏิบัติในบางเรื่องไม่ชัดเจน ขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร มีข้อจำกัดงบประมาณด้านการบริหารงานบุคคล อัตรากำลังไม่สอดคล้องกับภารกิจ บุคลากรไม่เข้าใจการบริหารงานบุคคลภาครัฐแนวใหม่ เช่น การประเมินผลการปฏิบัติงาน ไม่มีการติดตามและ

ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม (เทศบาลตำบลแม่กุ, 2563: 9-11) พนักงานเทศบาล ขาดการประสานงานที่ดีในการทำงานระหว่างกันสำหรับงบประมาณในด้านการบริหารจัดการบางหมวดตั้ง งบประมาณไว้จำกัด ทำให้ไม่สามารถพัฒนาปรับปรุงในส่วนงานที่เพิ่มเติมได้ (เทศบาลตำบลท่าสายลวด, 2562: 49) เจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของระเบียบ กฎหมาย อีกทั้งเครื่องมือ เครื่องใช้ เทคโนโลยีใน การทำงานมีไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเป็นอย่างยิ่ง (เทศบาล ตำบลแม่ตาว, 2561: 35) ขาดบุคลากรที่มีทักษะความเชี่ยวชาญทางวิชาการในการจัดการด้านสาธารณสุขและ สิ่งแวดล้อม (เทศบาลตำบลแม่ตาว, 2561: 85) เจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของระเบียบ กฎหมาย เท่าที่ควร เครื่องมือเครื่องใช้ เทคโนโลยีในการทำงานมีไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ, 2562) ขาดบุคลากรตามสายงาน ไม่เพียงพอในการรองรับภารกิจ มีประชากรแฝงจำนวนมากทำให้การพัฒนา เป็นไปค่อนข้างช้า (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กุ, 2561: 33) บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบ กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และระเบียบ/กฎหมายใหม่ ๆ มีจำนวนมากทำให้การปฏิบัติของบุคลากรไม่ทัน ต่อเหตุการณ์ บุคลากรมีน้อยทำให้ต้องรับผิดชอบงานหลายอย่างขาดความต่อเนื่องและประสิทธิภาพใน การทำงานมีน้อย (องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุผาแดง, 2562: 35) การประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชน มีปัญหาเรื่องการสื่อสารบางอย่างไม่เข้าใจตรงกันหรือเกิดความคลาดเคลื่อน ขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา (องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน, 2562: 30) ขอกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ทั้งงานในอำนาจหน้าที่ขององค์กร และภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอน มีจำนวนภารกิจหลากหลายรวมทั้งระเบียบข้อกฎหมายต่าง ๆ พนักงานปฏิบัติ ไม่มีความชำนาญอาจส่งผลให้เกิดความล่าช้า ขาดการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เช่น การประชาสัมพันธ์ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและละการมีส่วนร่วมของประชาชน (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กาษา, 2562: 63-64) เจ้าหน้าที่ใน อบต. ทำงานไม่ตรงกับตำแหน่งระบบข้อมูลไม่เป็นปัจจุบันหรือไม่ครอบคลุม ครบถ้วนทุกด้านบพัฒนาอย่างจำกัดและจุดอ่อนในด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างประเทศ (องค์การ บริหารส่วนตำบลท่าสายลวด, 2563: 39) งบประมาณในด้านการบริหารงานบุคคลมีจำกัด อัตราค่าจ้างยังไม่ เพียงพอและไม่เหมาะสมกับปริมาณงาน ขาดทักษะด้านการสื่อสารที่จำเป็นในการทำงานเชิงรุก ขาดการสรุป บทเรียน องค์ความรู้และติดตามประเมินผลเพื่อการแก้ไขปัญหาย่างจริงจังและต่อเนื่อง ขาดการมองเชิงระบบ ความเข้าใจและทักษะการทำงานแบบบูรณาการ บุคลากรขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองและ การเพิ่มความรับผิดชอบหน้าที่ (เทศบาลตำบลพบพระ, 2563: 3) ด้านการบริหารมีการสั่งงานซ้ำซ้อนไม่ตรงกับ ตำแหน่งของบุคลากร ด้านระเบียบกฎหมาย นโยบายบางอย่างของผู้บริหารไม่สามารถดำเนินการได้ตาม ระเบียบกฎหมายบุคลากรไม่เพียงพอต่อภารกิจอำนาจหน้าที่ของ อบต. มีการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์อย่างฟุ่มเฟือย ไม่มีการบำรุงรักษาทำให้เสียงบประมาณในการจัดซื้อในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก (องค์การบริหารส่วนตำบลพบพระ, 2560: 65) เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง ระบบบริหารจัดการยังมีกฎระเบียบ ที่มากทำให้การบริการประชาชนยังขาดความคล่องตัวและมีขั้นตอนมาก (องค์การบริหารส่วนตำบลช่องแคบ, 2564: 18-19) บุคลากรไม่เพียงพอต่อภารกิจอำนาจหน้าที่ มีการสั่งงานซ้ำซ้อน ไม่ตรงกับตำแหน่งของบุคลากร สัญญาณการใช้อินเตอร์เน็ตช้าและขัดข้องบ่อย (องค์การบริหารส่วนตำบลวาลีย์อำเภอพบพระ, 2561: 78) พนักงาน ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้างยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีแผนอัตราค่าจ้าง 3 ปี แต่ขาดบุคลากรมาบรรจุ งบประมาณในการพัฒนามีจำนวนจำกัด ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศของ เทศบาลยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ (เทศบาลตำบลแม่ระมาด, 2564: 5) ปัญหาการให้บริการประชาชนเช่น ขั้นตอนการให้บริการล่าช้า สิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน การขาดแคลนบุคลากร ปัญหาการมีส่วนร่วม ของประชาชน ครุภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติราชการ (เทศบาลตำบลแม่จะเรฯ, 2564: 36) บุคลากรบางส่วน

มีความรู้ไม่สอดคล้องกับภารกิจของ อบต. ทำงานในลักษณะเชื่อความคิดส่วนตัวมากกว่าหลักการและเหตุผลที่ถูกต้องของทางราชการ ระดับความรู้ไม่เหมาะสมสอดคล้องกับความยากของงานขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านทางวิชาชีพ พื้นที่เขต อบต. กว้างทำให้บางสายงานมีบุคลากรที่ให้บริการไม่เพียงพอ (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ระมาด, 2563: 18) อบต. ชะเนจื้อ มีพื้นที่กว้างขวางมาก การบริการประชาชนไม่ทั่วถึง อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอ สำนักงานคับแคบทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของพนักงาน บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบกฎหมายในการปฏิบัติ ระบบฐานข้อมูลยังไม่เป็นปัจจุบันทำให้เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการ พนักงานยึดติดกับระบบการทำงานแบบเดิม กลัวและไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ช่องว่างระหว่างการติดต่อและการบริการประชาชน มีระเบียบกฎหมายในการปฏิบัติมากเกินไปทำให้การดำเนินงานล่าช้าและขาดความคล่องตัว บุคลากรขาดความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีไม่สามารถใช้เทคโนโลยีที่มีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (องค์การบริหารส่วนตำบลชะเนจื้อ, 2563: 26) เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าว พบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ยังต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะบุคลากรขององค์กรถือได้ว่า เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติได้ เนื่องจากบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เป็นอย่างดี และเพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรมีสมรรถนะที่พร้อมสำหรับการดำเนินการดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาเรื่องรูปแบบสมรรถนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกันในการปรับตัวและพัฒนาสมรรถนะของตนเองให้มีความสอดคล้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากและพัฒนาสมรรถนะให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของประเทศไทยอันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อประชาชน ต่อองค์กรและต่อประเทศชาติต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก
2. เพื่อประเมินรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก
3. เพื่อเสนอรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร
 - 1.1 ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน 278,540 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน
 - 1.2 บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน 1,996 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 333 คน
 - 1.3 ผู้บริหารหรือผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน 19 คน

- 1.4 ผู้ทรงคุณวุฒิในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน 11 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย
 - 2.1 รูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก
 - 2.2 ประเมินรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก
3. ขอบเขตด้านระยะเวลาการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดระยะเวลาตั้งแต่พฤศจิกายน 2561 ถึงเดือนเมษายน 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีวิธีดำเนินการวิจัยเชิงผสม (Mixed methods research) มาใช้ในกระบวนการวิจัย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ลักษณะของการวิจัยเชิงปริมาณได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ หาค่าความถี่ และร้อยละ การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างการสัมภาษณ์เดี่ยว (In-Depth interview) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความหมายของข้อมูล (Interpretation analysis) โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความสอดคล้องและด้านความเป็นประโยชน์

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากโดยมีรายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในขั้นตอนที่ 1 ได้ทำการศึกษาสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการใช้การสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง การสัมภาษณ์เดี่ยว (In-Depth interview) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ 1) กลุ่มประชาชน 2) กลุ่มบุคลากร 3) กลุ่มผู้บริหารหรือผู้แทนองค์กร

กลุ่มที่ 1 กลุ่มประชาชน ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน 208,522 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดจากการคำนวณโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563: 45) การสุ่มจากกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอัตราส่วน โดยแบ่งตามจำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้าน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มบุคลากร ได้แก่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน 1,996 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดจากการคำนวณโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Taro

Yamane) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 333 คน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563: 45) การสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) และใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) เพื่อสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มตามขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563: 59)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้บริหารหรือผู้แทนองค์กรของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร สภา หรือหัวหน้างานที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้แทน จำนวน 19 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ในขั้นตอนที่ 1 ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล จำนวน 3 แบบ คือ 1) แบบสอบถามประชาชนเกี่ยวกับสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก 2) แบบสอบถามบุคลากรเกี่ยวกับสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก 3) แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างเกี่ยวกับสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ดังนี้

แบบสอบถาม แบบที่ 1 แบบสอบถามประชาชนเกี่ยวกับสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Closed- Ended) และแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบคำถามปลายปิดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ เป็นลักษณะแบบบันทึกรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษและสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก (Open - Ended)

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก (Open - Ended)

แบบสอบถามแบบที่ 2 แบบสอบถามบุคลากรเกี่ยวกับสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Closed - Ended) และแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open - Ended) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบคำถามปลายปิดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง ระยะเวลาที่ทำงานในหน่วยงาน เป็นลักษณะแบบบันทึกรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษและสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก (Open - Ended)

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก (Open - Ended)

แบบสอบถามแบบที่ 3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์ผู้บริหาร/ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 19 คน เป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างเกี่ยวกับสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open - Ended) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง หน่วยงาน วันที่สัมภาษณ์ และสถานที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษและสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก (Open – Ended)

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก (Open – Ended)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 จัดทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม เพื่อขอความร่วมมือจากประชาชน บุคลากรและผู้บริหารในการทำแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ สมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

3.2 จัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังประชาชน บุคลากรและผู้บริหารเพื่อนัดหมายตารางเวลาเข้าพบ

3.3 ผู้วิจัยลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลจากประชาชน จำนวน 399 คน และบุคลากร จำนวน 333 คน ร่วมถึงการเข้าพบผู้บริหารหรือผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสัมภาษณ์ จำนวน 19 คน

3.4 รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

3.5 จัดพิมพ์สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้สถิติดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์สมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ด้วยการตีความหมายข้อมูล ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการค้นหาแนวคิด (Constructs) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และวิเคราะห์สถิติ หาค่าความถี่และค่าร้อยละ จากนั้นนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 11 ท่าน ในการประเมินรูปแบบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ของการนำไปสู่การปฏิบัติของรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ของการนำไปสู่การปฏิบัติของรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากโดยใช้เกณฑ์การประเมิน (Guskey, 2000) ได้เสนอเกณฑ์การประเมินอย่างมีอาชีวะใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านความเหมาะสม (Propriety) พิจารณาจากกระบวนการได้มา มีความครอบคลุม

กับพันธกิจ การใช้ถ้อยคำ สำนวน การจัดกลุ่มหรือลำดับและการมีจุดเด่น 2) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) พิจารณาจากความสามารถนำไปปฏิบัติ การมีทรัพยากรที่เพียงพอที่จะปฏิบัติได้ ภาวะความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น การมีระเบียบข้อบังคับ กฎหมายที่เอื้อให้ปฏิบัติได้ 3) ด้านความสอดคล้อง (Congruity) พิจารณาจากความสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ บริบทสังคมและความสอดคล้องกับองค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ ตัวชี้วัด การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์และความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) พิจารณาจากผลดีที่จะเกิดขึ้นต่อองค์กร หน่วยงาน ผู้รับบริการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสังคมเก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมินรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก 4 ด้าน คือ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความสอดคล้อง และด้านความเป็นประโยชน์ เป็นแบบประเมินแบบใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 จัดทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม เพื่อขอความร่วมมือผู้ทรงคุณวุฒิในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน 11 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญในด้านการบริหารองค์กร การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการวิจัยและด้านยุทธศาสตร์และการวางแผน ในการทำแบบประเมินรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

3.2 จัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนัดหมาย

3.3 ผู้วิจัยลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.4 ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

3.5 รวบรวมแบบประเมินที่ได้รับตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ผู้วิจัยได้ศึกษาสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากเพื่อเสนอรูปแบบสมรรถนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์สมรรถนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก โดยได้นำประเด็นที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในเขตพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและข้อมูลจากบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

3. จัดทำร่างรูปแบบสมรรถนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

4. ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบสมรรถนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและการใช้ภาษา

5. ผู้วิจัยได้ทำการ Face Validity โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านระเบียบวิธีการวิจัย ผู้มีความรู้ในด้านสมรรถนะ และผู้ที่มีประสบการณ์ด้านงานวิจัยในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ จำนวน 3 ท่าน

6. ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการปรับปรุงแก้ไข จัดทำรูปแบบสมรรถนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สมรรถนะพิเศษของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก สมรรถนะพิเศษที่เสนอโดยกลุ่มประชาชน พบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีสมรรถนะพิเศษใน 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านภาษา 2) ด้านความรู้ 3) ด้านเทคโนโลยี 4) ด้านการปรับตัว 5) ด้านความรับผิดชอบ 6) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 7) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 8) ด้านการมีส่วนร่วม สมรรถนะพิเศษที่เสนอโดยกลุ่มบุคลากร พบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีสมรรถนะพิเศษใน 10 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านภาษาและการสื่อสาร 2) ด้านวัฒนธรรมและการปรับตัว 3) ด้านความรู้ 4) ด้านการพัฒนาตนเอง 5) ด้านการทำงานเป็นทีม 6) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 7) การให้บริการ 8) ด้านความรับผิดชอบ 9) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 10) ด้านการบูรณาการ สมรรถนะพิเศษที่เสนอโดยกลุ่มผู้บริหาร พบว่า บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีสมรรถนะพิเศษใน 11 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ความสามารถ 2) ด้านภาษาและการสื่อสาร 3) ด้านเทคโนโลยี 4) ด้านการบริการและ Service Mind 5) ด้านการสร้างความร่วมมือและเครือข่าย 6) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 7) ด้านความรับผิดชอบ 8) ด้านการบริหาร 9) ด้านการพัฒนาตนเอง 10) ด้านการบูรณาการ และการประยุกต์ใช้ 11) ด้านความฉลาดทางอารมณ์

2. ผลการประเมินรูปแบบ SPECIAL MODEL สมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน จากแบบประเมินรูปแบบสมรรถนะพิเศษ SPECIAL MODEL ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.55, S.D.= 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความสอดคล้อง และด้านความเป็นประโยชน์ แบบประเมินแบบใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D.= 0.16) รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D.= 0.12) ด้านความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D.=0.11) และด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48 , S.D.= 0.13) ตามลำดับ

3. รูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จากภาคประชาชน บุคลากร และผู้บริหาร ได้รูปแบบสมรรถนะพิเศษ ดังนี้ SPECIAL MODEL แบ่งออกเป็น 12 ด้าน ดังนี้ 1) บริการด้วยใจและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Service mind and human relations) 2) การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม (Participation and team work) 3) จริยธรรมและคุณธรรม (Ethics and morality) 4) วัฒนธรรมและประเพณี (Culture and tradition) 5) เทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่าย (Information technology and network) 6) การปรับตัวและการประยุกต์ใช้ (Adaptation and apply) 7) ภาษาและความรู้ (Language and knowledge) 8) การจัดการและการบูรณาการ (Management and integration) 9) หน้าที่และความรับผิดชอบ (Obligatory and responsibility) 10) การพัฒนาและความเชี่ยวชาญ (Development

and expertise) 11) ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางปัญญา (Emotional quotient and intelligence quotient) 12) ความเป็นผู้นำและกล้าแสดงออก (Leadership and assertive)

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบสมรรถนะพิเศษ SPECIAL MODEL

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1.1 สมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม สมรรถนะพิเศษที่เสนอโดยกลุ่มประชาชน พบว่า ด้านภาษาค่าความถี่มากที่สุด คือ มีความสามารถในการพูดได้หลายภาษา มีจำนวน 322 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 19.21 รองลงมา คือ มีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ จำนวน 310 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 18.50 มีความสามารถด้านการพูดภาษาเมียนมาร์ จำนวน 278 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 16.59 ตามลำดับ ด้านความรู้ ค่าความถี่มากที่สุด คือ มีความรู้เกี่ยวกับนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน 237 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 17.35 รองลงมา คือ มีความรู้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการค้าขายระหว่างประเทศในพื้นที่จำนวน 212 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 15.52 มีความรู้เรื่องระเบียบและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 199 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 14.57 ตามลำดับ ด้านเทคโนโลยีค่าความถี่มากที่สุด คือ มีความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีในการทำงานจำนวน 226 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 42.88 รองลงมา คือ มีความสามารถในการใช้ช่องทางทางารแจ้งข่าวสารที่รวดเร็ว จำนวน 123 ความถี่

1.2 สมรรถนะพิเศษที่เสนอโดยกลุ่มบุคลากร พบว่า ด้านภาษาและการสื่อสาร ค่าความถี่มากที่สุด คือ มีความสามารถในการสื่อสารได้หลายภาษา จำนวน 295 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 15.13 รองลงมา คือ มีความสามารถในการสื่อสารภาษาเมียนมาร์ จำนวน 283 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 14.51 มีความสามารถในการพูดด้านภาษาอังกฤษ จำนวน 267 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 13.69 ตามลำดับ ด้านวัฒนธรรมและการปรับตัว ค่าความถี่มากที่สุด คือ มีความเข้าใจถึงวัฒนธรรมของชุมชน จำนวน 156 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 12.19 รองลงมา คือ มีความสามารถในการปรับตัวด้านต่าง ๆ จำนวน 142 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 11.09 มีความเข้าใจลักษณะของประชาชนในพื้นที่ จำนวน 133 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 10.39 ตามลำดับ ด้านความรู้ ค่าความถี่มากที่สุด มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน 258 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 17.07 รองลงมา คือ มีความรู้ด้านกฎหมาย พรบ.ต่าง ๆ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 239 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 15.82 มีความรู้ความเข้าใจในระบบงานขององค์การ จำนวน 162 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 10.72 ตามลำดับ ด้านการพัฒนาตนเอง ค่าความถี่มากที่สุด มีการเรียนรู้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการค้า การลงทุนชายแดนจำนวน 218 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 18.06 รองลงมา คือ มีทักษะด้านการถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลอื่น ๆ ได้มีจำนวน 165 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 13.67 มีความสามารถในการให้ความรู้ด้านเขตเศรษฐกิจพิเศษกับบุคคลในพื้นที่ได้ จำนวน 155 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 12.84 ตามลำดับ ด้านการทำงานเป็นทีมค่าความถี่มากที่สุด คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ จำนวน 256 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 19.62 รองลงมา มีการทำงานเป็นทีม จำนวน 244 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 18.70 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจำนวน 221 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 16.93 ตามลำดับ ด้านคุณธรรมจริยธรรมค่าความถี่มากที่สุด คือ มีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน จำนวน 278 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 20.61 รองลงมา คือ มีความซื่อตรงจำนวน 255 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 18.90 มีความซื่อสัตย์ สุจริต จำนวน 242 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 17.94 ตามลำดับ ด้านการบริการ ค่าความถี่มากที่สุด คือ มีทักษะการสื่อสารที่ดี จำนวน 264 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 14.12 รองลงมา คือ มีเทคนิคในด้านการติดต่อสื่อสารจำนวน 253 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 13.53 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จำนวน 234 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 12.51 ตามลำดับ ด้านความรับผิดชอบ ค่าความถี่มากที่สุด คือ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จำนวน 246 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 26.20 รองลงมา คือ ปฏิบัติตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 209 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 22.26 มีความสามารถที่

เหมาะสมกับตำแหน่งที่รับผิดชอบ จำนวน 198 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 21.09 ตามลำดับ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ค่าความถี่มากที่สุด คือ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีจำนวน 265 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 17.60 รองลงมา คือ มีความสามารถในการด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจำนวน 244 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 16.20 มีความสามารถในการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกจำนวน 201 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 13.35 ตามลำดับ ด้านการบูรณาการค่าความถี่มากที่สุด คือ มีการทำงานแบบบูรณาการ จำนวน 201 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 21.82 รองลงมา คือ มีความสามารถในการบริหารจัดการที่ดีสอดคล้องกับพื้นที่ จำนวน 178 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 19.33 มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างคล่องแคล่ว จำนวน 155 ความถี่ คิดเป็นร้อยละ 16.83 ตามลำดับ

1.3 สมรรถนะพิเศษที่เสนอโดยกลุ่มผู้บริหาร พบว่า บุคลากรควรมีทักษะด้านการสื่อสารได้หลายภาษา เช่น ภาษาท้องถิ่น ภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษากระเหรี่ยง ภาษาปกาญญอ ภาษาชนเผ่า เป็นต้น ควรมีการสื่อสารร่วมกันทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีทักษะทางการสื่อสารที่ดี สามารถนำเสนอผลงานได้ มีความสามารถด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่การสร้าง ความเข้าใจและการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนได้มีความเต็มใจในการช่วยเหลือประชาชน มีความเป็น Service Mind มีความเป็นจิตบริการ ยิ้มแย้ม แจ่มใส อธิบายดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีมารยาท เป็นคนดี ขยัน เก่ง มีความตรงต่อเวลา ชอบช่วยเหลือสังคม มีความพร้อมในการให้บริการประชาชน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีความจิตสำนึก มีจริยธรรม คุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต มีการทำงานอย่างโปร่งใสไม่ทุจริตคอร์รัปชัน มีส่วนร่วม มีความคิดสร้างสรรค์ ทันสมัย มีการคิดนอกกรอบ ควรมีความรู้ในการสร้างนวัตกรรม มีความรู้ด้านการเงิน การค้าขาย การพาณิชย์ ด้านเศรษฐกิจ การค้าขายการลงทุนในท้องถิ่น บริบทการค้าขายแดน มีความรู้ด้านกฎหมายกฎระเบียบ ต่าง ๆ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางน้ำ ลำน้ำ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มีความรู้ในด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านคอมพิวเตอร์ รู้อำนาจหน้าที่ ขอบเขตอำนาจของตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ มีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมของพื้นที่ มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจและผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีความรู้เรื่องผังเมือง มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านโดยเฉพาะในตำแหน่งที่ทำงานอยู่งานที่รับผิดชอบ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาด้านการปรับตัว มีทักษะที่มากขึ้น มีทักษะในการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น มีความรู้ความเข้าใจหน้าที่ขององค์กร ความรู้ความสามารถ รอบรู้ ในหลาย ๆ ด้าน ทักษะการสืบค้นข้อมูลและความรู้ในเชิงรุก มีความกระตือรือร้น มีการทำงานเป็นทีม มีความจริงใจต่องานที่ได้รับมอบหมาย ควรมีทักษะการสร้างเครือข่าย การทำงาน เชิงบูรณาการ มีการสร้างความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันการปฏิสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ การสร้างความเข้าใจและการถ่ายทอดกับชาวบ้านได้มีความเต็มใจในการช่วยเหลือประชาชนควรมีเจ้าหน้าที่ผู้ประสานให้คำปรึกษาและดำเนินการต่างๆ แก่กลุ่มทุนในจุดเดียว One Stop Service ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของเฮิร์น โคลส์ สมิธ และเซาธี (Hearn, Close, Smith, & Southey, 1996: 102) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดสมรรถนะเฉพาะของวิชาชีพในประเทศออสเตรเลียที่มีกรอบงานเพื่อพัฒนาวิชาชีพ โดยศึกษาว่า สมรรถนะของวิชาชีพได้มาจากการเป็นเจ้าของกลุ่มคุณลักษณะที่เหมาะสม เช่น ความสามารถ (Ability) ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) โดยทั้งหมดนี้จะเป็นปัจจัยพื้นฐานร่วมกันของสมรรถนะ (Competency) ซึ่งผลวิจัย พบว่า ในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 วิชาชีพ ได้แก่ วิศวกร สถาปนิก นักบัญชี นักทรัพยากรมนุษย์ นักการตลาด นักสังคมสงเคราะห์และครูนั้น มีปัจจัยด้านความสามารถร่วมกัน คือ การแก้ปัญหา การเข้าไปมีส่วนร่วมในวิชาชีพ กรอบแนวคิดของการอ้างอิงความสามารถทางอารมณ์ การมีอิทธิพล ความรู้เกี่ยวกับองค์กร การทำงานเชิงรุกและการมุ่งการค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของพอลสัน เลอร์การ์ด และฮันท์ (Paulson, Lvergard, & Hunt, 1995: 66) ทำการวิจัย

เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะและการเรียนรู้ในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า วิธีการเรียนรู้นั้นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถนะ โดยมีปัจจัยในการประกอบการตัดสินใจ คือ การควบคุมกระบวนการเรียนรู้ความต้องการในเรื่องของความรู้และงานตลอดจนคุณภาพของงาน

2. ผลวิเคราะห์การประเมินรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก SPECIAL MODEL โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.55, S.D.= 0.12) ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D.= 0.16) รองลงมาคือ ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D.= 0.12) ด้านความสอดคล้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D.= 0.11) และด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.48, S.D.= 0.13) ตามลำดับ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน 4 ด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ด้านความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D.= 0.12) เมื่อจำแนกตามสมรรถนะ พบว่า สมรรถนะด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72, S.D.= 0.18) รองลงมา คือ ด้านบริการด้วยใจและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีอยู่ในมากที่สุดค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.72, S.D.= 0.28) และสมรรถนะด้านการปรับตัวและการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D.= 0.14) ตามลำดับ ด้านที่ 2 ด้านความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.48, S.D.= 0.18) เมื่อจำแนกตามสมรรถนะ พบว่า สมรรถนะด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D.= 0.21) รองลงมาคือ สมรรถนะด้านการพัฒนาและความเชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D.= 0.27) และสมรรถนะด้านความเป็นผู้นำและกล้าแสดงออกอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D.= 0.21) ตามลำดับ ด้านที่ 3 ด้านความสอดคล้องโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D.= 0.11) เมื่อจำแนกสมรรถนะพบว่า สมรรถนะด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D.= 0.27) รองลงมา สมรรถนะด้านการพัฒนาและความเชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุดค่า ($\bar{X}$ = 4.65, S.D.= 0.20) และสมรรถนะด้านบริการด้วยใจและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D.= 0.26) ตามลำดับ ด้านที่ 4 ด้านความเป็นประโยชน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D.= 0.16) เมื่อจำแนกสมรรถนะพบว่า สมรรถนะด้านบริการด้วยใจและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.80, S.D.= 0.29) รองลงมาคือ สมรรถนะด้านการปรับตัวและการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72, S.D.= 0.31) และสมรรถนะด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D.= 0.26) ตามลำดับ

3. รูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จากภาคประชาชนบุคลากรและผู้บริหารได้รูปแบบสมรรถนะพิเศษ คือ SPECIAL MODEL แบ่งออกเป็น 12 ด้าน

3.1 บริการด้วยใจและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Service mind and human relations) ได้แก่ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้บริการที่ดีมีความเต็มใจในการปฏิบัติโดยไม่หวังผลตอบแทนมีความกระตือรือร้นและมีความคล่องแคล่วในการให้บริการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีทักษะการสื่อสารด้วยรอยยิ้มและพูดจาสุภาพมีกิจกรรมารายาที่ตี มีความอ่อนน้อมและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมมีเทคนิคด้านการติดต่อสื่อสารภาษาราชการเป็นภาษาที่สามารถทำให้ประชาชนเข้าใจได้ง่ายมีทักษะในการตอบคำถามแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี มีความสามารถด้านการเจรจาต่อรองและการบริหารความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชต คงคาหลวง (2561) ศึกษาเรื่องรูปแบบการประเมินสมรรถนะในการปฏิบัติงานของปลัดเทศบาลตำบลในเขตภาคกลาง ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบสมรรถนะของปลัดเทศบาลตำบลในเขตภาคกลางมี 4 องค์ประกอบคือ 1) ด้านบุคลิกภาพ (P) 2) ด้านความรู้ (K) 3) ด้านทักษะ (S) 4) ด้านทัศนคติ (A)

3.2 การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม (Participation and team work) ได้แก่ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กรรวมถึงประชาชนในชุมชนได้ มีส่วนร่วมและช่วยเหลือมีทักษะในการทำงานเป็นทีม มีความรักและความสามัคคีในการทำงาน มีความเข้าใจและเคารพในการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่นและทีมงาน มีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เป็นต้นดังนั้นบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเทิดศักดิ์ บัวสอน (2561) ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานเทศบาลในจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม 2) รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 2.1) การส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร 2.2) การสร้างกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานตามแผนงานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร 2.3) การร่วมวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร 2.4) การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และ 2.5) การได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยการเลื่อนตำแหน่งหรือเงินเดือน

3.3 จริยธรรมและคุณธรรม (Ethics and morality) มีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารตน บริหารงาน และบริหารคน มีความซื่อตรง ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่ทุจริตคอร์รัปชันการยึดมั่นในความถูกต้อง ตั้งใจเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีเป็นคนดีของสังคม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงาน มีความยุติธรรม วางตัวเป็นกลาง ไม่ลำเอียงคำนึงถึงความเท่าเทียมและความเสมอภาค มีความซื่อสัตย์และอดทนในการปฏิบัติงาน มีการทำงานที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีระเบียบวินัย ยึดหลักกฎหมายในการปฏิบัติ ซึ่งได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวิทย์ ทองนอก (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่าเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี มีการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเข้ากับการบริหารจัดการเทศบาลทำให้สามารถปฏิบัติราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ คือ 1) การบริหารจัดการองค์การองค์การด้วยการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของเทศบาลและประพฤติดำรงตนอยู่ในหลักพุทธธรรม คุณธรรม และจริยธรรมอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับหลักสังคัตถุ 4 หลักอิทธิบาท 4 และหลักโลกบาลธรรม 2) การบริหารจัดการองค์การแบบมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมโดยพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการสอดคล้องกับหลักอุปทานิยธรรม 7 หลักสัปปุริสธรรม 7 และหลักอริยสัจ 4

3.4 วัฒนธรรมและประเพณี (Culture and tradition) ได้แก่ มีความเข้าใจถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีความเข้าใจลักษณะของประชาชนในพื้นที่ในความหลากหลายของชาติพันธุ์ มีความสามารถในการส่งเสริมและรักษามรดกวัฒนธรรมประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามในท้องถิ่น มีความเข้าใจปัญหาของประชาชนและร่วมปฏิบัติจริงในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ มีความเข้าใจถึงวัฒนธรรมและประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านสอดคล้องกับงานวิจัยของธัช จันทธัมมัทต (2562) ได้ศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเชิงพุทธบูรณาการ ผลการศึกษาพบว่า เพื่อความสงบสุข สันติของมวลมนุษยชาติ แนวคิดและกิจกรรมของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางกายภาพ ยุกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมโดยผ่านการบริหารจัดการภาครัฐเป็นสำคัญ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ประการคือ 1) รับผิดชอบตนเองใส่ใจสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์ แข็งแรง ประกอบสัมมาชีพและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม 2) พร้อมเอื้อเพื่อเกื้อกูลสังคมรอบข้าง มีความเคารพ มีระเบียบวินัย เปี่ยมด้วยน้ำใจให้เกียรติเพื่อนมนุษย์ ดุจญาติมิตร

3) เสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้วยสติ มองโลกในแง่บวกสร้างความฉลาดทางอารมณ์ มีสติกำกับความคิด มีเหตุผล กำกับอารมณ์ 4) ศึกษาวิเคราะห์ด้วยปัญญา เพียรศึกษาพิจารณาให้รู้จริง มองทะลุทั้งระบบ ครอบคลุมครบทั้งวงจร

3.5 เทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่าย (Information technology and network) ได้แก่ มีความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน มีทักษะในการใช้ข้อมูลจากระบบสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อการพัฒนางานได้ มีความสามารถในการใช้ช่องทางการแจ้งข่าวสารที่มีความรวดเร็ว เช่น Website, facebook, E-mail, Line มีความสามารถด้านการสื่อสารและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน มีทักษะความสามารถในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานกับประชาชนได้ มีทักษะในการจัดทำเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์อันดีและสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศเพื่อนบ้านได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของมานพ พาชโย (2560) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต พบว่า ในมิติด้านความรู้ผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับน้อยโดยเฉพาะความรู้ในเรื่องฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และระบบฐานข้อมูล อีกทั้งยังไม่มีกลไกในการจัดการความรู้ การสร้างเครือข่าย และการจัดทำแผนพัฒนาความรู้ ส่วนผู้บริหารระดับนโยบายไปปฏิบัติจะมีความรู้ในระดับปานกลางในเรื่องดังกล่าว มิติด้านทักษะ พบว่า ผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางส่วนใหญ่มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการใช้ ICT เพื่อการติดต่อสื่อสาร การรู้สารสนเทศ การจัดการเอกสาร การนำเสนอ การจัดการข้อมูลและสารสนเทศในระดับน้อยถึงปานกลาง ส่วนผู้บริหารระดับนโยบายไปปฏิบัติจะมีทักษะในระดับปานกลางถึงระดับมากในเรื่องดังกล่าวและด้านทัศนคติพบว่า ผู้บริหารทุกระดับ มีทัศนคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและมองว่าการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญในปัจจุบัน

3.6 การปรับตัวและการประยุกต์ใช้ (Adaptation and apply) ได้แก่ มีความเข้าใจ รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ มีความพร้อมในการเรียนรู้และพร้อมรับกับสถานการณ์ มีความสามารถในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีความทันสมัยในการทำงานตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการประยุกต์องค์ความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญชนก รมยมนนท์ (2561) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ผลการวิจัย พบว่า ผลจากการทบทวนวรรณกรรมสมรรถนะที่เหมาะสมในการทำงานจำนวน 79 สมรรถนะนำมาพิจารณาได้สมรรถนะที่น่าสนใจจำนวน 12 สมรรถนะ ดังนี้ 1) ความรู้ 2) ทักษะ 3) การรับรู้ตนเอง 4) คุณลักษณะนิสัย 5) แรงจูงใจ 6) การติดต่อสื่อสาร 7) ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง 8) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 9) การบริการที่ดี 10) การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ 11) การยึดมั่นความถูกต้องคุณธรรมจริยธรรม 12) การทำงานเป็นทีม

3.7 ภาษาและความรู้ (Language and Knowledge) ได้แก่ มีความสามารถด้านการสื่อสารได้หลายภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาเมียนมาร์ ภาษาจีน ภาษาท้องถิ่น ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ (กระเหรี่ยง ม้ง ปะกาญอ) เป็นต้น มีความรู้ความเข้าใจด้านนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมีความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมาย พรบ.ต่าง ๆ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องมีความรู้และความสามารถในการใช้ระเบียบกฎหมายและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานมีความรู้ข้อมูลทั่วไปด้านการท่องเที่ยว การค้าขาย การลงทุน ด้านการคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดาวัลย์ คงทอง (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว ได้ดำเนินการ

ในกิจกรรมสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาปัจเจกบุคคลโดยเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการสื่อสารในภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษากัมพูชา (2) การพัฒนาองค์กร โดยการจัดการความรู้ การเรียนรู้ต่อการ การเป็นองค์กรเรียนรู้และนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ และ (3) การพัฒนาวัฒนธรรมทางสังคม โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ ประเพณีและวัฒนธรรมของประเทศกัมพูชา

3.8 การจัดการและการบูรณาการ (Management and integration) ได้แก่ ทักษะความสามารถ ในการบริหารจัดการที่ดีมีความสอดคล้องกับพื้นที่การทำงานแบบบูรณาการทำงานร่วมกันการทำงานอย่างมีระบบมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนมีการวางแผนและมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญช่วย ภูทองเงิน (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร มี 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ 1.1) ด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง 1.2) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง 1.3) ด้านผู้นำทางวิชาการ) 1.4) ด้านวิสัยทัศน์ 1.5) ด้านความรับผิดชอบ 1.6) ด้านครองตน ครองคน ครองงาน ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยขับเคลื่อน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาตนเอง 2. ด้านแรงจูงใจสู่ความสำเร็จ 3. ด้านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยการทำงาน ได้แก่ 1.ด้านไหวพริบเชิงกลยุทธ์ 2. ด้านเครือข่ายการทำงาน 3. ด้านบริการดี 4. ด้านการทำงานเป็นทีม ผลการวิจัย 2) สมรรถนะของผู้นำท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร มี 4 สมรรถนะ คือ สมรรถนะหลักประกอบด้วยตัวบ่งชี้ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 2.1) ด้านยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม 2.2) ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ 2.3) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2.4) ด้านการวัดทางความคิด

3.9 หน้าที่และความรับผิดชอบ (Obligatory and responsibility) มีความสามารถที่เหมาะสมกับ ตำแหน่งที่รับผิดชอบ มีการทำงานที่รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมีความตั้งใจในการทำงานไม่ละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีการปฏิบัติหน้าที่อย่างรอบคอบ ตรวจสอบความถูกต้องของการทำงาน มีการทำงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริเทพ วีระภัทรกุล (2558) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะที่มีผลต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยสมรรถนะที่มีผลต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบล ได้แก่ สมรรถนะด้านการบริหาร บ้านเมืองที่ดี สมรรถนะด้านการสื่อสารสาธารณะ สมรรถนะด้านการจัดบริการสาธารณะ สมรรถนะด้าน พฤติกรรมการทำงานของบุคลากร และสมรรถนะด้านคุณลักษณะของบุคลากร

3.10 การพัฒนาและความเชี่ยวชาญ (Development and expertise) ได้แก่ การพัฒนาความรู้ และพัฒนาทักษะเพื่อความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง การสร้างความชำนาญ เชี่ยวชาญในงานตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย มีความรู้ความสามารถในการพัฒนางาน มีทักษะการทำงานเชิงพื้นที่ ลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริงมี การทำงานแบบมีอาชีพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนิต เจริญสมบัติ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานเทศบาลตำบลในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานเทศบาลตำบลในจังหวัดมหาสารคาม คือ 1) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม องค์กรมี 2 ตัวแปร คือ (1) องค์กรส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร (2) การส่งเสริมให้เกิด บรรยากาศการทำงานแบบเปิดเผย โปร่งใส สุจริต ไว้วางใจกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน 2) ปัจจัยด้านความผูกพัน ในงาน มี 1 ตัวแปร คือ ความภูมิใจในหน้าที่ของตนเอง 3) ปัจจัยด้านการจูงใจมี 1 ตัวแปร คือ คนในองค์กร ได้รับการสนับสนุนให้ได้พัฒนาตนเอง 4) ปัจจัย ด้านการบริหารจัดการมี 1 ตัวแปร คือ มีการประเมินผล สำเร็จของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3.11 ความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางปัญญา (Emotional quotient and intelligence quotient) มีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ มีความฉลาดในการควบคุมอารมณ์ตนเองการจัดการด้านความคิด รู้จักการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีปฏิภาณ ไหวพริบ ฉลาด ในการแก้ไขปัญหาองค์การมีวิสัยทัศน์ และมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพรรณ รุ่งจำรัส (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ต้องคัดกรองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ สังกัดต้องคัดกรองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย 1) สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันอยู่ในระดับมากซึ่งจะต้องหาทางปรับปรุงให้ดีขึ้นตามลำดับสมรรถนะ ดังนี้ ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านภาวะผู้นำ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านความมีวิสัยทัศน์ ด้านการสอนงานและการมอบหมายงาน และด้านการควบคุมตนเอง 2) สภาพที่ควรจะเป็นในความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจะต้องหาทางพัฒนาต่อไปตามระดับสมรรถนะดังนี้ ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการสอนงาน และการมอบหมายงานด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านความมีวิสัยทัศน์ ด้านภาวะผู้นำ และด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารตามลำดับสมรรถนะดังนี้ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านภาวะผู้นำ ด้านความมีวิสัยทัศน์ ด้านการสอนงานและการมอบหมายงาน และด้านการควบคุมตนเอง

3.12 ความเป็นผู้นำและกล้าแสดงออก (Leadership and assertive) ได้แก่ มีความมั่นใจในตนเอง มีความเข้มแข็งและกล้าหาญกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีภาวะความเป็นผู้นำ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การตัดสินใจที่ดี มีความเด็ดขาดและชอบด้วยกฎหมาย มีความสามารถในการผลักดันนโยบายไปสู่การพัฒนาได้ มีภาพลักษณ์และบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภวัต นิตยโศติ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะตามหลักผล 4 ของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัย การประยุกต์ใช้หลักผล 4 ในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา พบว่า การนำหลักผล 4 มาพัฒนาสมรรถนะบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแต่ละผลจะมีหลักการเป็นหลักการปฏิบัติเพื่อสร้างหรือพัฒนาตัวตนและจิตใจของความเป็นมนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดเรียนรู้ที่ดี มีพลังในการทำงาน ตั้งอยู่ในความดีงาม มีจิตสาธารณะ ส่งผลให้ตนเองมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน หลักผล 4 จึงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ผลของการศึกษารูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก สามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาและวางแผนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตากสามารถนำรูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น SPECIAL MODEL ไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานได้
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามารถนำรูปแบบไปใช้ในการประเมินสมรรถนะของบุคลากรในหน่วยงานได้

3. หน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดทำข้อเสนอโครงการและกิจกรรมเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาต่อยอดในการประเมินสมรรถนะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้ SPECIAL MODEL

2. ควรศึกษาวิจัยโดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ทั้ง 12 ด้าน

3. ควรมีการศึกษารูปแบบสมรรถนะพิเศษของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อเปรียบเทียบและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กองวิชาการและแผนงานเทศบาลนครแม่สอด. (2558). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ. 2558 – 2562).

ตาก: เทศบาลนครแม่สอด.

เทศบาลตำบลท่าสายลวด. (2562) แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565). ตาก: ผู้แต่ง.

เทศบาลตำบลพบพระ. (2563). แผนพัฒนาบุคลากรประจำปีงบประมาณ 2561- 2563. ตาก: ผู้แต่ง.

เทศบาลตำบลแม่กุ. (2563). แผนพัฒนาบุคลากร (ประจำปี 2561 – 2563). ตาก: ผู้แต่ง.

เทศบาลตำบลแม่จะรา. (2564). แผนอัตรากำลัง 3 ปี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2464- 2566. ตาก: ผู้แต่ง.

เทศบาลตำบลแม่ตาว. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ. 2561 – 2564). ตาก: ผู้แต่ง.

เทศบาลตำบลแม่ระมาด. (2564). แผนอัตรากำลัง 3 ปี ของสำนักงานเทศบาลตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด

จังหวัดตาก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 – 2563. ตาก: ผู้แต่ง.

เทศบาลนครแม่สอด. (2563). รายงานการประเมินความเสี่ยงการทุจริตการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต

หรือก่อให้เกิดการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมของเทศบาลนคร

แม่สอดประจำปี พ.ศ.2563. ตาก: ผู้แต่ง.

เทิดศักดิ์ บัวสอน. (2561). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด.

ดุชนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ธนิต เจริญสมบัติ. (2559). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานเทศบาลตำบลในจังหวัด

มหาสารคาม. ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์พัฒนาภูมิภาค มหาวิทยาลัย

ราชภัฏมหาสารคาม.

อิช จันทระจันทิตต์. (2562). การศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

เชิงพุทธบูรณาการ. ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชนก รมยานนท์. (2561). รูปแบบสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง. ดุชนิพนธ์

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 18).

กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

- ธีรวิทย์ ทองนอก. (2561). การบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นภาพร รุ่งจำรัส. (2562). สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญช่วย ภูทองเงิน. (2560). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พิเชต คงคาหลวง. (2561). รูปแบบการประเมินสมรรถนะการปฏิบัติงานของปลัดเทศบาลตำบลในเขตภาคกลาง. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภวัต นิตยโชติ. (2560). การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพละ 4 ของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานพ ชาศิโย. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2555). แนวคิดและทฤษฎีการปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ลัดดาวัลย์ คงทอง. (2561). รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ศิริเทพ วีระภัทรกุล. (2558). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะที่มีผลต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก. (2560). แผนงานโครงการเพื่อเตรียมความพร้อมการเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2560, จาก <http://www.taksez.Com/th/page/planning.html>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2560, จาก <http://www.nesdb.go.th>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลชะโนด. (2563). แผนอัตรากำลัง 3 ปี ประจำปีงบประมาณ 2564-2566. ตาก: ผู้แต่ง.
- องค์การบริหารส่วนตำบลช่องแคบ. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570. ตาก: ผู้แต่ง.
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสายลวด. (2563). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565. ตาก: ผู้แต่ง.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหมากแข้ง. (2562). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561- 2565). ตาก: ผู้แต่ง.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กาษา. (2562). แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี (พ.ศ.2561-2565). ตาก: ผู้แต่ง.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กุ. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564). ตาก: ผู้แต่ง.

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ. (2562). แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564). ตาก: ผู้แต่ง.

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ระมาด. (2563). แผนอัตรากำลัง 3 ปี ประจำปีงบประมาณ 2564-2566. ตาก: ผู้แต่ง.

องค์การบริหารส่วนตำบลพบพระ. (2560). แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี พ.ศ. 2561-2565. ตาก: ผู้แต่ง.

องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุผาแดง. (2562). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565). ตาก: ผู้แต่ง.

องค์การบริหารส่วนตำบลวาลย์ อำเภอบรรพ. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี 2561-2564. ตาก: ผู้แต่ง.

Gusky, T.R. (2000). **Evaluating professional development**. California: Sage.

Hearn, G., Close.A., Smith, B., and Southey, G. (1996). Defining generic competencies in Australia:

Towards a framework for professional development. **Asia Pacific Journal of Human Resources**, 34(3): 44 – 62.

Paulson, M., Lvergard, T., and Hunt, B. (1995). Learning at work: Competence development or Competence-stress. **Applied Ergonomics**, 36(2): 135-144.

ชนิดของคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทยจากเว็บไซต์สยามกีฬา

Classification of Verbs in Thai Boxing News Headlines on SiamSport Website

อีฉี หลิน¹/ซัลมาน ดาราฉาย²
YiQi Lin¹/Salman Darachai²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสมัยใหม่ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

¹Master Student in Thai Language to Modern Communication Program, Faculty of Liberal Arts,
Kasem Bundit University

²อาจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Dr., Advisor, Faculty of Liberal Arts, Kasem Bundit University

Corresponding author Email: salman.dar@kbu.ac.th

(Received: August 14, 2021.; Revised : September 27, 2021; Accepted : October 27, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ชนิดของคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทยจากเว็บไซต์สยามกีฬา ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลพาดหัวข่าวมวยไทยที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์ดังกล่าวตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ได้พาดหัวข่าวมวยไทยจำนวนทั้งสิ้น 386 พาดหัวข่าว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคืออัตราส่วนร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า คำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทยสามารถจำแนกตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำนามและคำกริยาอื่น ๆ ได้ 3 ชนิด เรียงลำดับตามจำนวนรูปคำจากมากไปน้อย ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา (ร้อยละ 64.49) คำกริยากรรม (ร้อยละ 18.30) และคำกริยากรรม (ร้อยละ 17.21) ซึ่งสอดคล้องกับความถี่ในการปรากฏที่พบว่า คำกริยาที่มีความถี่มากที่สุด ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา (ร้อยละ 59.65) รองลงมาเป็นคำกริยากรรม (ร้อยละ 20.88) และคำกริยากรรม (ร้อยละ 19.47) ตามลำดับ กล่าวโดยสรุป พาดหัวข่าวมวยไทยของเว็บไซต์สยามกีฬามักใช้คำกริยาตามด้วยคำกริยาในพาดหัวข่าว ซึ่งน่าจะเป็นชนิดของคำกริยาที่ใช้สื่อความหมายเกี่ยวกับกิริยาท่าทางได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมที่สุดในพาดหัวข่าวมวยไทย

คำสำคัญ: คำกริยา พาดหัวข่าว มวยไทย

Abstract

This research aims to analyze verb classification used in Thai boxing news headlines on SiamSport website. The researcher collected 386 headlines from the mentioned website during the period from August 1, 2019 to July 31, 2020. The percentage was applied as a statistical analysis in this study. The study showed that headline verbs could be divided into three categories and the sequence of the verb appearance from high to low namely verb followed by verb (64.49%), intransitive verb (18.30%) and transitive verb (17.21%) which was in line with

the verb frequently appeared in the context that showed the most frequency of verb patterns namely verb followed by verb (59.65%), intransitive verb (20.88%) and then transitive verb (19.47%) respectively. In conclusion, news headlines writer of SiamSport website tended to use verb followed by verb which was likely to be the verb pattern that could be precise and appropriate in Thai boxing news headlines.

Keywords: Verb, News Headline, Thai Boxing

บทนำ

ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชนชาติไทยที่เรียกว่า “มวยไทย” หมายถึง “กีฬาชกมวยบนเวทีที่มีกติกา ยอมให้คู่ชกใช้เท้า ศอก และเข่าได้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 883) เอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้มวยไทย มีลักษณะโดดเด่นต่างจากมวยประเภทอื่นคือการใช้อวัยวะ 9 ส่วน ของตนเองเป็นอาวุธ ซึ่งเรียกว่า “นวอาวุธ” อันประกอบด้วย มือ 2, เท้า 2, เข่า 2, ศอก 2, และศีรษะ 1 โดยคิดค้นกลยุทธ์ในการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นอย่างผสมผสานและกลมกลืนกันจนมีประสิทธิภาพสูงสุดในการต่อสู้ป้องกันตัว (สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540: 1) มวยไทยมีความสำคัญในฐานะที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ของไทยตามที่ นายนิพนธ์ อินทรสมบัติ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม กล่าวไว้ดังนี้

“มวยไทย ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2553 ด้วยตระหนักว่าเป็นศิลปะการต่อสู้ที่เก่าแก่และมีอานุภาพมากที่สุด ประเภทหนึ่งของโลก การคิดค้น สร้างสรรค์ ปรับปรุงและพัฒนา เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ตลอดระยะเวลาแห่งพัฒนาการของมวยไทย มีการแยกย่อยออกเป็นสายต่าง ๆ ตามความ ชำนาญและความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน จนมีคำเปรียบเทียบกับว่า “มวยหมัดหนักโคราช มวยฉลาดลพบุรี มวยท่าดีไชยา มวยไวกว่าท่าเสา” ” (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ, 2553: ก)

ในสมัยโบราณ มวยไทยมีความสำคัญอย่างมากต่อความมั่นคงของชาติและราชบัลลังก์ พระมหากษัตริย์ไทย เกือบทุกพระองค์ รวมทั้งนักรบทุกคนต้องฝึกหัดการใช้อาวุธและการต่อสู้ระยะประชิดเพื่อต่อสู้กับข้าศึกศัตรู โดย มวยไทยถือเป็นศิลปะการต่อสู้ระยะประชิดที่จะต้องฝึกควบคู่กับการใช้อาวุธชนิดต่าง ๆ ด้วย (สมบุญ ตะปินา, 2553: 11) แม้ว่าความเป็นมาของมวยไทยจะมีลักษณะที่เป็นเรื่องเล่าหรือตำนาน ซึ่งเป็นเหตุให้การอธิบาย แหล่งที่มาของมวยไทยค่อนข้างคลุมเครือ กระนั้นก็ตาม มวยไทยก็อาจจำแนกตามแหล่งที่มาได้เป็นสายต่าง ๆ เช่น มวยไชยา มวยโคราช มวยลพบุรี และมวยท่าเสา มวยไทยแต่ละสายมีแม่ไม้ (ท่าทางการต่อสู้) ที่เป็นแบบฉบับ ของตน เช่น มวยไชยามีแม่ไม้ ได้แก่ พันหมัดพลิกเหลี่ยม กระโดดตบศอก อย่างสามชুম ฯลฯ มวยโคราชมีแม่ไม้ ได้แก่ หัตถมาลา กาลอดบ่วง กุมภภัณฑ์หักหอก ฯลฯ และมวยลพบุรีมีแม่ไม้ ได้แก่ พระรามน้าวศร หิริณม้วน แผ่นดิน หนุมานถวายแหวน ฯลฯ (กัมปนาท เอกฉาย, 2562: 180-181) กล่าวได้ว่า แหล่งที่มาของมวยไทย กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย

ในปัจจุบัน มวยไทยมีความสำคัญทั้งในเชิงกีฬาและศิลปะการป้องกันตัว รวมทั้งมีความสำคัญในด้าน อื่น ๆ ด้วย ดังที่มีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมวยไทยในแง่มุมต่าง ๆ เช่น การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการ ธุรกิจมวยไทยอาชีพในประเทศไทย” (พัชรมน รักษาพลเดช และอนุพงษ์ แต่ศิลปสาธิต, 2560: 1255-1269) การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยเชิงสาเหตุการจัดการธุรกิจของศิลปะมวยไทยสู่สากล โดยสหพันธ์มวยไทยอาชีพโลก”

(วีรสิทธิ์ ชินวัตร, 2561: 246-262) การศึกษาเรื่อง “การเตรียมความพร้อมกีฬามวยไทยสู่โอลิมปิก” (ณัฐนิชา ณ นคร, 2561: 350-369) และการศึกษาเรื่อง “นาฏมวยไทย” (ตรีวัฒน์ มีสมศักดิ์, 2562: 106-121) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมวยไทยดังกล่าวข้างต้นสนับสนุนแนวคิดที่ว่า มวยไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ รวมทั้งเป็นเครื่องมือพิเศษอย่างหนึ่งที่ใช้ในการฝึกฝนบุคคล เพราะมวยไทยช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา ให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ มวยไทยยังเป็นสื่อที่ทำให้ชาวต่างประเทศเข้าใจและชื่นชมวัฒนธรรมไทยมากขึ้น (อำนาจ พุกศรีสุข, 2559: 96)

ความเป็นมาและความสำคัญของกีฬามวยไทยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชาวไทยนิยมและชื่นชอบกีฬานี้อย่างมาก ดังที่ปรากฏว่ามวยไทยเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2560 (ทีนิวส์ ออนไลน์, 2560) โดยช่องทางการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมวยไทยในปัจจุบันมีหลากหลายช่องทาง เช่น สื่อวิทยุและโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ทั้งนี้ การติดตามข้อมูลข่าวสารทางสื่อออนไลน์มีแนวโน้มที่กำลังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในยุคประเทศไทย 4.0

จากการสังเกตรายงานข่าวมวยไทยทางสื่อออนไลน์ ผู้ศึกษาพบว่าพาดหัวข่าวมวยไทย ประกอบด้วยคำชนิดหนึ่งที่มีชื่อเรียกทางไวยากรณ์ว่า “คำกริยา” ซึ่งหมายถึง คำที่ใช้แสดงอาการ เหตุการณ์ สภาพ หรือความรู้สึกต่าง ๆ (นวรรธน์ พันธุเมธา, 2558: 8) คำกริยาเป็นคำที่สำคัญที่สุดในภาษาเพราะเป็นหัวใจของประโยค กล่าวคือ ทุกประโยคต้องประกอบด้วยคำกริยาอย่างน้อย 1 คำ โดยอาจมีคำชนิดอื่น ๆ ด้วยหรือไม่ก็ได้ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2553: 91) นักภาษาศาสตร์จำแนกคำกริยาในภาษาไทยออกเป็นชนิดต่าง ๆ อาทิ วิจินต์ ภาณุพงศ์ และอนันต์ เหล่าเลิศวรกุล (2552: 16-39) จำแนกคำกริยาไว้ 2 ประเภท ได้แก่ คำกริยาที่มีหน่วยกรรมและคำกริยาที่ไม่มีหน่วยกรรม ส่วนอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2553: 91-116) แบ่งคำกริยาออกเป็น 10 รูปแบบ เช่น กริยาลำพัง กริยากรรม และกริยาเติมเต็ม และนวรรธน์ พันธุเมธา (2558: 8-19) แบ่งคำกริยาได้ 3 ประเภท คือ คำกริยาแสดงอาการ คำกริยาแสดงสภาพ และคำกริยาแสดงการประสบ

คำกริยาที่ปรากฏใช้ในพาดหัวข่าวมวยไทยจากเว็บไซต์สยามกีฬา (www.siamsport.co.th) ซึ่งเป็นเว็บไซต์กีฬายอดนิยมอันดับหนึ่งของไทย (ศูนย์วิจัยนวัตกรรมอินเทอร์เน็ตไทย, 2562) มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

- (ก) ““วรุณ” พัดเข้าชนะเดือดคู่ออกศึกมวยไทย 7 สี” (3/11/2562, 18:42 น.)
- (ข) “มรดกเพชรเจ้าเดือดธีระเดชคู่ออกศึกวันชัยชนะ” (17/9/2562, 22:33 น.)
- (ค) “เพชรภาณุเนียนแต้มเฮหวีคู่ออกศึกมวยไทย 7 สี” (22/9/2562, 17:44 น.)
- (ง) “ฝีมือแจ๋ว “หรั่งขาว” ต้อนสวยงามศึกบางระจัน” (22/1/2563, 22:22 น.)
- (จ) “กุมารตอยเก๋าว่าชนะแต้มดีเซลเล็กศึกวันมิตรชัย” (12/3/2563, 22:13 น.)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทย ได้แก่ ตัวอย่าง (ก) มีคำกริยา คำว่า “พัดเข้า” “ชนะ” “เดือด” ตัวอย่าง (ข) มีคำว่า “เจ้า” “เดือด” ส่วนตัวอย่าง (ค) มีคำว่า “เนียนแต้ม” “เฮ” “หวี” สำหรับตัวอย่าง (ง) มีคำว่า “แจ๋ว” “ต้อน” “สวยงาม” และตัวอย่าง (จ) มีคำว่า “เก๋า” “ชนะแต้ม” คำกริยาในตัวอย่างข้างต้นอาจจำแนกได้เป็นชนิดต่าง ๆ คือ 1) คำกริยาที่อยู่ลำพังได้โดยไม่มีคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง ได้แก่ คำว่า “แจ๋ว” “เก๋า” 2) คำกริยาที่มีคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง ได้แก่ คำว่า “ชนะแต้ม” (คำนามที่ตามหลังคือคำว่า “ดีเซลเล็ก”) และ 3) คำกริยาที่มีคำกริยาอื่นตามหลัง ได้แก่ คำว่า “พัดเข้าชนะเดือด” (พัดเข้า+ชนะ+เดือด) “เจ้าเดือด” (เจ้า+เดือด) “เนียนแต้มเฮหวี” (เนียนแต้ม+เฮ+หวี) “ต้อนสวยงาม” (ต้อน+สวยงาม)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทยจากเว็บไซต์ปรากฏว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจำนวนไม่มากนัก อาทิ การศึกษาเรื่อง “กริยากลิ่นความ

ในบทบรรยายการชกมวยไทย” (อิสรางค์ สว่างดี, 2557: 165-180) การศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในพาดหัวข่าวเพื่อชวนให้อ่านของข่าวออนไลน์” (นันทวัฒน์ เนตรเจริญ, 2560: 237-263) การศึกษาเรื่อง “การเปรียบเทียบพาดหัวข่าวอาชญากรรมหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและภาพสะท้อนทางสังคมในปัตตานีและขอนแก่น: การศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคม” (อนงค์นาฏ นุศาสตร์เลิศ และสุริยงค์ ลิมสังกาต, 2560: 200-221) การศึกษาเรื่อง “ภาษาและเนื้อหาพาดหัวข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในเว็บไซต์ข่าวของ Deutsche Welle” (บุญมา พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2561: 111-133) และการศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ: กรณีเด็กติดถ้ำ” (พิจิตรา เอี่ยมสมัย, 2562: 81-92)

จากรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทยที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์ดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น ผู้วิจัยมีคำถามในการวิจัยว่า คำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทยสามารถจำแนกได้กี่ชนิด และคำกริยาแต่ละชนิดมีความถี่ต่างกันหรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อตอบคำถามดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ชนิดของคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทยที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์สยามกีฬา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การคัดเลือกแหล่งข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การคัดเลือกแหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยคัดเลือกแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive random sampling) (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2557: 156) โดยคัดเลือกแหล่งข้อมูล ได้แก่ เว็บไซต์สยามกีฬา (www.siamsport.co.th) เนื่องจากเป็นเว็บไซต์ที่มีคุณสมบัติโดดเด่น 3 ประการ คือ 1) เป็นเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลข่าวสาร กำหนดการแข่งขัน และการรายงานผลการแข่งขันกีฬาโดยเฉพาะ 2) เป็นเว็บไซต์กีฬายอดนิยมอันดับหนึ่งของไทยจากการสำรวจของทรูฮิตซึ่งเป็นระบบให้บริการตรวจสอบสถิติการเยี่ยมชมเว็บไซต์ภายในประเทศไทย (ศูนย์วิจัยนวัตกรรมอินเทอร์เน็ตไทย, 2562) และ 3) เป็นเว็บไซต์ที่มีพัฒนาการต่อยอดทางธุรกิจมาจาก “หนังสือพิมพ์สยามกีฬา” ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์กีฬารายวันฉบับแรกของไทย (สยามสปอร์ต, 2562)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมพาดหัวข่าวมวยไทยจากเว็บไซต์ที่คัดเลือกไว้ในข้อ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 รวมระยะเวลา 1 ปี ได้พาดหัวข่าวมวยไทยจำนวนทั้งสิ้น 386 พาดหัวข่าว จากนั้นผู้วิจัยเก็บรวบรวมคำกริยาที่ปรากฏใช้ในพาดหัวข่าวมวยไทยเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ในการตรวจสอบว่าคำใดเป็นคำกริยาหรือไม่ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2553: 46) ได้แก่ “คำกริยา คือ คำที่ปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ได้”

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์คำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทย ผู้วิจัยมีแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานของการวิเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดเรื่อง “ชนิดของคำกริยาในบรรทัดฐานภาษาไทย” ของวิจิตรน ภาณุพงศ์ และอนันต์ เหล่าเลิศวรกุล (2552: 16-39) แนวคิดเรื่อง “ชนิดของคำกริยาในภาษาไทยตามการวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์” ของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2553: 46-47, 91-116) และแนวคิดเรื่อง “หมวดคำกริยาในไวยากรณ์ไทย” ของนวรรณ พันธุ

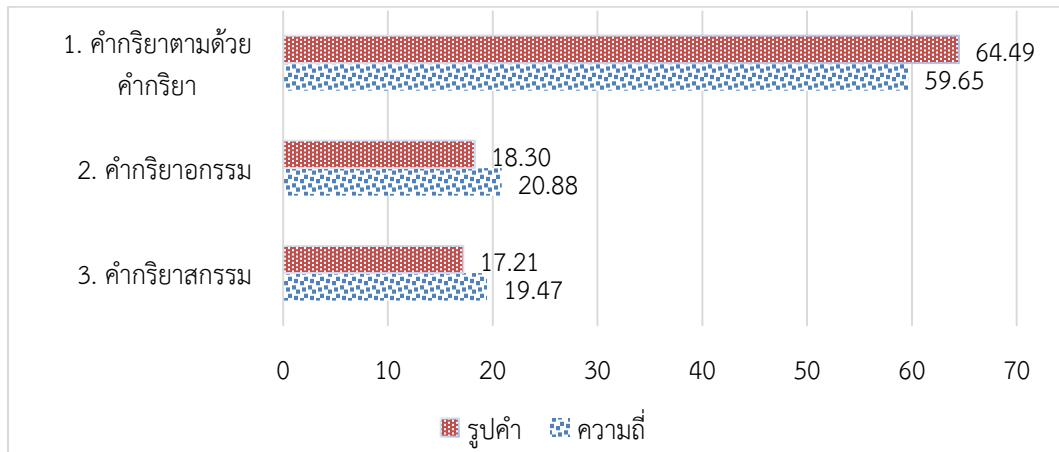
เมธา (2554: 8-19) ซึ่งสามารถประมวลได้ว่า คำกริยาใดที่มีคำกริยาอื่นตามหลังอย่างน้อย 1 คำ คำกริยานั้นเป็น “คำกริยาตามด้วยคำกริยา” ส่วนคำกริยาใดที่ไม่มีคำนามซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง คำกริยานั้นเป็น “คำกริยากรรม” และคำกริยาใดที่ไม่มีคำนามซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง คำกริยานั้นเป็น “คำกริยากรรม” นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกคำกริยาทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา คำกริยากรรม และคำกริยากรรม ออกเป็นชนิดย่อยโดยใช้เกณฑ์ความหมาย กล่าวคือ คำกริยาใดที่มีความหมายเกี่ยวกับกิจิรยาทำทางทั้งที่เคลื่อนที่และไม่เคลื่อนที่ คำกริยานั้นเป็น “คำกริยาแสดงอาการ” สำหรับคำกริยาใดที่มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะในตัวเองตามธรรมดาหรือตามธรรมชาติ คำกริยานั้นเป็น “คำกริยาแสดงสภาพ” ส่วนคำกริยาใดที่มีความหมายเกี่ยวกับการรับรู้ ความรู้สึก หรือประสาทสัมผัส คำกริยานั้นเป็น “คำกริยาแสดงการประสบ” ทั้งนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบและอ้างอิงความหมายของคำกริยาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ประกอบด้วย พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) พจนานุกรมคำใหม่ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1-2 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2557) พจนานุกรมคำใหม่ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 3 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) พจนานุกรม “มวยไทย” ที่คุณควรรู้ (อลงกต เตือนคล้าย, 2563) และคำศัพท์มวยไทยในการออกอาวุธ (เจริญทอง มวยไทยรัชดา, 2563)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์คำกริยาที่ปรากฏใช้ในพาดหัวข่าวมวยไทยจากเว็บไซต์สยามกีฬาพบว่า คำกริยาสามารถจำแนกออกเป็น 3 ชนิด เรียงลำดับตามรูปคำและความถี่ในการปรากฏจากมากไปน้อย ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา คำกริยากรรม และคำกริยากรรม ดังข้อมูลในตารางและภาพต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ชนิดของคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทย

ชนิดของคำกริยา	รูปคำ		ความถี่	
	จำนวน (คำ)	ร้อยละ	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ
1. คำกริยาตามด้วยคำกริยา	296	64.49	340	59.65
2. คำกริยากรรม	84	18.30	119	20.88
3. คำกริยากรรม	79	17.21	111	19.47
รวม	459	100.00	570	100.00

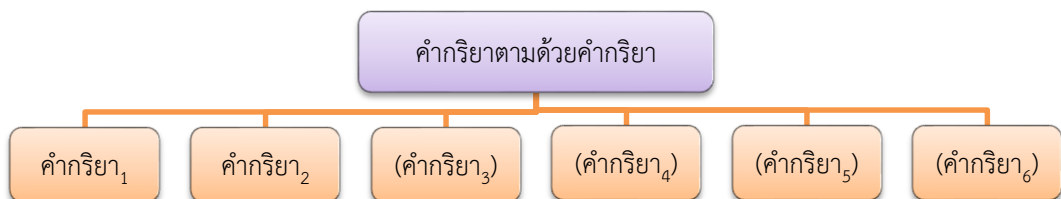

ภาพที่ 1 ร้อยละของรูปคำและความถี่ของคำกริยาในพาดหัวชาวมวยไทย

ตารางที่ 1 และภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ชนิดของคำกริยาที่มีรูปคำจำนวนมากที่สุด ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา (ร้อยละ 64.49) รองลงมาคือ คำกริยาอาการ (ร้อยละ 18.30) และคำกริยาสกรรม (ร้อยละ 17.21) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับความถี่ในการปรากฏ กล่าวคือ ชนิดของคำกริยาที่ปรากฏใช้มากที่สุด ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา (ร้อยละ 59.65) รองลงมาคือคำกริยาอาการ (ร้อยละ 20.88) และคำกริยาสกรรม (ร้อยละ 19.47) ตามลำดับ ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนพาดหัวชาวมวยไทยนิยมใช้คำกริยาตามด้วยคำกริยาในพาดหัวข่าว ดังข้อค้นพบที่ปรากฏว่า คำกริยาตามด้วยคำกริยามีจำนวนรูปคำและความถี่ในการปรากฏมากที่สุด ส่วนคำกริยาอีก 2 ชนิด ได้แก่ คำกริยาอาการ และคำกริยาสกรรม ปรากฏเพียงส่วนน้อย โดยคำกริยาทั้ง 2 ชนิดนี้รวมกันแล้วมีจำนวนรูปคำเพียงร้อยละ 35.51 และมีความถี่ในการปรากฏร้อยละ 40.35 คำกริยาชนิดต่าง ๆ ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา คำกริยาอาการ และคำกริยาสกรรม มีรายละเอียดดังนี้

1. คำกริยาตามด้วยคำกริยา

คำกริยาตามด้วยคำกริยา หมายถึง คำกริยาที่ตามด้วยคำกริยาอื่นอย่างน้อย 1 คำ จากการวิเคราะห์ข้อมูลในพาดหัวชาวมวยไทยปรากฏว่า โครงสร้างของคำกริยาชนิดนี้ประกอบด้วยคำกริยาตั้งแต่ 2-6 คำ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 โครงสร้างของคำกริยาตามด้วยคำกริยาในพาดหัวชาวมวยไทย

ภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คำกริยาตามด้วยคำกริยามีโครงสร้างที่ประกอบด้วยคำกริยาอย่างน้อย 2 ส่วน ได้แก่ คำกริยา₁ และคำกริยา₂ ซึ่งเรียกได้ว่า คำกริยาตามด้วยคำกริยา 2 ส่วน ในกรณีที่มีคำกริยาส่วนอื่น ๆ ตามมาจะเรียกได้ว่า คำกริยาตามด้วยคำกริยา 3 ส่วน คำกริยาตามด้วยคำกริยา 4 ส่วน คำกริยาตามด้วยคำกริยา 5 ส่วน และคำกริยาตามด้วยคำกริยา 6 ส่วน ตามลำดับ ดังนั้น คำกริยา₁ และคำกริยา₂ จึงเป็นส่วนที่

ปรากฏเสมอในโครงสร้างคำกริยาตามด้วยคำกริยา ในขณะที่คำกริยาส่วนอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในเครื่องหมายวงเล็บอาจปรากฏหรือไม่ก็ได้ คำกริยาตามด้วยคำกริยาชนิดต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมีจำนวนรูปคำและความถี่ในการปรากฏดังข้อมูลในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ชนิดของคำกริยาตามด้วยคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทย

ชนิดของคำกริยาตามด้วยคำกริยา	รูปคำ		ความถี่	
	จำนวน (คำ)	ร้อยละ	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ
1. คำกริยาตามด้วยคำกริยา 2 ส่วน	101	34.12	131	38.53
2. คำกริยาตามด้วยคำกริยา 3 ส่วน	96	32.43	109	32.06
3. คำกริยาตามด้วยคำกริยา 4 ส่วน	76	25.68	77	22.65
4. คำกริยาตามด้วยคำกริยา 5 ส่วน	19	6.42	19	5.59
5. คำกริยาตามด้วยคำกริยา 6 ส่วน	4	1.35	4	1.18
รวม	296	100.00	340	100.00

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ชนิดของคำกริยาตามด้วยคำกริยาที่มีรูปคำจำนวนมากที่สุด ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา 2 ส่วน (ร้อยละ 34.12) รองลงมาคือ คำกริยาตามด้วยคำกริยา 3 ส่วน (ร้อยละ 32.43) และคำกริยาตามด้วยคำกริยา 4 ส่วน (ร้อยละ 25.68) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับความถี่ในการปรากฏ กล่าวคือ ชนิดของคำกริยาตามด้วยคำกริยาที่ปรากฏใช้มากที่สุด ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา 2 ส่วน (ร้อยละ 38.53) รองลงมาคือ คำกริยาตามด้วยคำกริยา 3 ส่วน (ร้อยละ 32.06) และคำกริยาตามด้วยคำกริยา 4 ส่วน (ร้อยละ 22.65) ตามลำดับ กล่าวได้ว่า คำกริยาตามด้วยคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทย มักเป็นคำกริยาที่มีโครงสร้าง 2-3 ส่วน โดยมีจำนวนรูปคำทั้งสิ้นร้อยละ 66.55 และมีความถี่รวมร้อยละ 70.59 ซึ่งเป็นจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของรูปคำและความถี่ทั้งหมด ทั้งนี้ คำกริยาแต่ละส่วนจำแนกตามความหมายได้ 3 ชนิด ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ คำกริยาแสดงสภาพ และคำกริยาแสดงการประสบ ดังตัวอย่างในพาดหัวข่าวมวยไทยต่อไปนี้

- (1) “เอกธนรินทร์คว้าชัยชนะใจแพนคู่เอกศึกจำมวยไทย” (10/8/2562, 16:27 น.)
- (2) “เพชรอำนาจพลิกเหลี่ยมต้อนคว้าชัยศึกเพชรหนุ่มน้อย” (15/11/2562, 22:11 น.)
- (3) “สุรชัยหวดแข้งกะชวกเข้าเนียนแต้มสนุกศึกซูเจริญ” (31/10/2562, 22:10 น.)
- (4) “ลูกนิมิตเกาเกมกระตุกแข้งต้อนคว้าชัยสะใจแพนมวยคู่เอกศึกเพชรวิทยา” (13/1/2563, 22:29 น.)
- (5) “ก๊ิงซางเล็กเตะต้อยล็อกแทงพลิกเข้าวินศึกวันทรงชัย” (24/2/2563, 22:34 น.)

ตัวอย่างที่ (1) มีคำกริยาตามด้วยคำกริยา 2 ส่วน คือ “คว้าชัย+สะใจ” ที่อยู่ในโครงสร้าง “คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงการประสบ” ในที่นี้ คำว่า “คว้าชัย” หมายถึง ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้ ส่วนคำว่า “สะใจ” หมายถึง หนำใจ สาแก่ใจ หรือสมใจอยาก

ตัวอย่างที่ (2) แสดงให้เห็นคำกริยาตามด้วยคำกริยา 3 ส่วน ในโครงสร้าง “คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ” ได้แก่ “พลิกเหลี่ยม+ต้อน+คว้าชัย” ความหมายของคำว่า “พลิกเหลี่ยม” คือ เปลี่ยนจังหวะการโจมตี หรือการป้องกันตัวแล้วได้กลับคู่ชกอย่างรวดเร็ว โดยที่ยังสามารถรักษาสมดุลร่างกายของตนไว้ได้ ส่วนคำว่า “ต้อน” หมายถึง สกัดกันคู่ชกให้เคลื่อนที่ไปตามทิศทางที่ต้องการ

และคำว่า “คว่ำซัย” หมายถึง ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้

ตัวอย่างที่ (3) แสดงให้เห็นว่า คำกริยาตามด้วยคำกริยา 4 ส่วน ที่อยู่ในโครงสร้าง “คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงสภาพ” ประกอบด้วยคำกริยาต่าง ๆ คือ “หุดแข้ง+กะชวกเข้า+เฉือนแถม+สนุก” โดยคำว่า “หุดแข้ง” หมายถึง ฟาดด้วยส่วนหน้าของขาที่อยู่ได้ เข้าลงไปถึงข้อเท้า คำว่า “กะชวกเข้า” หมายถึง แทะด้วยส่วนที่ต่อระหว่างขาส่วนบนกับขาส่วนล่าง คำว่า “เฉือนแถม” หมายถึง ชนคะแนนอย่างหุดหิด และคำว่า “สนุก” หมายถึง นำเพลิดเพลินหรือเบิกบาน

ตัวอย่างที่ (4) แสดงให้เห็นว่า คำกริยาตามด้วยคำกริยา 5 ส่วน ที่อยู่ในโครงสร้าง “คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงการประสบ” ได้แก่ “เก้เกม+กระดุกแข็ง+ต้อน+คว่ำซัย+สะใจ” โดยความหมายของคำว่า “เก้เกม” คือ อยู่ในวงการมานาน จึงมีประสบการณ์มาก รู้ทางหนีทีไล่และช่องทางต่อสู้ คำว่า “กระดุกแข็ง” หมายถึง ไม่ตายง่าย ๆ คำว่า “ต้อน” หมายถึง สกัดกันคู่ต่อสู้ให้เคลื่อนที่ไปตามทิศทางที่ต้องการ คำว่า “คว่ำซัย” หมายถึง ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้ และคำว่า “สะใจ” หมายถึง หนาใจ สาแถใจ หรือสมใจอยาก

ตัวอย่างที่ (5) แสดงให้เห็นว่า คำกริยาตามด้วยคำกริยา 6 ส่วน ในโครงสร้าง “คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ+คำกริยาแสดงอาการ” ได้แก่ “เตะ+ต้อย+ลือก+แทง+พลิก+เข้าวิน” โดยความหมายของคำว่า “เตะ” คือ ใช้เท้าวัด เหวี่ยง หรือตีได้อย่างแรง ส่วนคำว่า “ต้อย” หมายถึง ชก คำว่า “ลือก” หมายถึง ตวัดรัดให้แน่น คำว่า “แทง” หมายถึง เอาของแหลมทิ่มหรือปักเข้าไป โดยปริยายหมายถึงกริยาอาการที่คล้ายคลึงเช่นนั้น คำว่า “พลิก” หมายถึง ไม่เป็นไปตามคาด และคำว่า “เข้าวิน” หมายถึง เข้าเส้นชัย โดยปริยายหมายถึงชนะ

2. คำกริยากรรม

คำกริยากรรม หมายถึง คำกริยาที่ไม่มีคำนามซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คำกริยากรรมที่ปรากฏใช้ในพาดหัวข่าวมวยไทยสามารถจำแนกตามความหมายได้ 3 ชนิด เรียงลำดับตามจำนวนรูปคำและความถี่จากมากไปน้อย ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ คำกริยาแสดงสภาพ และ คำกริยาแสดงการประสบ ดังข้อมูลในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ชนิดของคำกริยากรรมในพาดหัวข่าวมวยไทย

ชนิดของคำกริยากรรม	รูปคำ		ความถี่	
	จำนวน (คำ)	ร้อยละ	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ
1. คำกริยาแสดงอาการ	54	64.29	83	69.75
2. คำกริยาแสดงสภาพ	26	30.95	31	26.05
3. คำกริยาแสดงการประสบ	4	4.76	5	4.20
รวม	84	100.00	119	100.00

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า คำกริยากรรมที่มีรูปคำจำนวนมากที่สุด ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ (ร้อยละ 64.29) รองลงมาคือ คำกริยาแสดงสภาพ (ร้อยละ 30.95) และคำกริยาแสดงการประสบ (ร้อยละ 4.76) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับความถี่ในการปรากฏที่พบว่า คำกริยากรรมที่ปรากฏใช้มากที่สุด ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ (ร้อยละ 69.75) รองลงมาคือ คำกริยาแสดงสภาพ (ร้อยละ 26.05) และคำกริยาแสดงการประสบ

(ร้อยละ 4.20) ตามลำดับ คำกริยากรรมชนิดต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมีตัวอย่างดังนี้

- (6) “กำปั้นหญิง**ทำบุญ**วันเข้าพรรษาที่วัดคันตะเคียน” (6/7/2563, 15:57 น.)
- (7) “**ไฟเขียว**แล้ว! 6 วิกดังเตรียมจัดกีฬามวยประเดิม 4 ก.ค. นี้” (2/7/2563, 19:38 น.)
- (8) “**ฝีมือแจ๋ว**” หญิงสาว “ตอนสอยงามศึกบางระจัน” (22/1/2563, 22:22 น.)
- (9) “**เมื่อยอดมวยดัง**” แสงมณี “ยึดอาชีพเสริมขับรถส่งอาหาร” (16/4/2563, 18:14 น.)
- (10) “**รัก**ครั้งใหม่ของ “สามารถ” กับ “น้องมอส” สาวรุ่นลูกอายุน้อยกว่า 32 ปี!” (14/6/2563, 19:47 น.)

ตัวอย่างที่ (6) แสดงให้เห็นคำกริยาแสดงอาการ คำว่า “ทำบุญ” ซึ่งหมายถึง ประกอบกรรมดี มีการเลี้ยงพระ ตักบาตร ถวายจตุปัจจัยแก่พระสงฆ์ คำว่า “ทำบุญ” ในตัวอย่างนี้ ไม่มีคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง

ตัวอย่างที่ (7) แสดงให้เห็นคำกริยาแสดงอาการ คำว่า “ไฟเขียว” ซึ่งมีความหมายว่า อนุญาต ให้ผ่าน อนุมัติ ในบริบทนี้หมายถึง อนุญาตให้จัดแข่งขันกีฬามวยไทยในวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ.2563 คำกริยา ดังกล่าวข้างต้นไม่ได้ต่อท้ายด้วยคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรม

ตัวอย่างที่ (8) มีคำกริยาแสดงสภาพ คำว่า “แจ๋ว” คือ ดีเยี่ยม แสดงความดีเยี่ยม กล่าวได้ว่า “หญิงสาว” เป็นนักมวยที่มีฝีมือดีเยี่ยมหรือแสดงความดีเยี่ยมในการแข่งขันชกมวย คำกริยาในตัวอย่างนี้ ไม่ปรากฏคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรม

ตัวอย่างที่ (9) มีคำกริยาแสดงสภาพ คำว่า “ดัง” หมายถึง มีชื่อเสียง ในบริบทนี้สื่อความหมาย ว่า “แสงมณี” เป็นนักมวยที่มีชื่อเสียง คำกริยาในตัวอย่างข้างต้นไม่ปรากฏคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรม

ตัวอย่างที่ (10) แสดงให้เห็นคำกริยาแสดงการประสบ คำว่า “รัก” ซึ่งหมายถึง มีใจผูกพันด้วยความห่วงใย ในบริบทนี้หมายถึง “สามารถ” และ “น้องมอส” มีใจผูกพันด้วยความห่วงใยซึ่งกันและกัน คำกริยาดังกล่าวข้างต้นไม่มีคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง

3. คำกริยากรรม

คำกริยากรรม หมายถึง คำกริยาที่มีคำนามซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คำกริยากรรมสามารถจำแนกตามความหมายได้ 2 ชนิด เรียงลำดับตามจำนวนรูปคำและความถี่จากมากไปน้อย ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ และคำกริยาแสดงการประสบ ดังข้อมูลในตารางและภาพต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ชนิดของคำกริยากรรมในพาดหัวข่าวมวยไทย

ชนิดของคำกริยากรรม	รูปคำ		ความถี่	
	จำนวน (คำ)	ร้อยละ	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ
1. คำกริยาแสดงอาการ	78	98.73	110	99.10
2. คำกริยาแสดงการประสบ	1	1.27	1	0.90
รวม	79	100.00	111	100.00

ตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า คำกริยากรรมที่มีรูปคำจำนวนมากที่สุด ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ (ร้อยละ 98.73) รองลงมาคือ คำกริยาแสดงการประสบ (ร้อยละ 1.27) ซึ่งสอดคล้องกับความถี่ในการปรากฏที่พบว่าคำกริยากรรมที่ปรากฏใช้มากที่สุด ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ (ร้อยละ 99.10) รองลงมาคือ คำกริยา

แสดงการประสม (ร้อยละ 0.90) โดยคำกริยาสรรพนามที่เป็นคำกริยาแสดงการประสมมีเพียงคำเดียวคือ คำว่า “เข้าใจ” และปรากฏเพียงครั้งเดียว คำกริยาสรรพนามมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

- (11) “อิที่เผลดัจศึกเพชรดำรงยก4ศึกมวยไทย7ลี” (6/10/2562, 18:10 น.)
- (12) “ชมรมกีฬามวยระนองช่วยเหลืออดีตนักมวยป่วย” (16/6/2563, 19:26 น.)
- (13) “บักซังเผยเหตุผลไม่ได้โค้วตาดำจัดมวยวิราชดำเนิน” (22/7/2563, 19:25 น.)
- (14) “วิวใช้หมัดเด็ดสยบคมปฏักมวยวิก7ลี” (26/7/2563, 17:52 น.)
- (15) “จดหมายเปิดผนึก”แชมป์-เม็ตพริก”วอนสังคมเข้าใจคนมวย” (29/3/2563, 18:15 น.)

ตัวอย่างที่ (11) แสดงให้เห็นคำกริยาแสดงอาการ คำว่า “เผลดัจศึก” ซึ่งหมายถึง ปราบคู่ต่อสู้ลงได้อย่างเด็ดขาด คำว่า “เผลดัจศึก” ในตัวอย่างนี้เป็นคำกริยาสรรพนามที่มีคำนาม คำว่า “เพชรดำ” ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง

ตัวอย่างที่ (12) แสดงให้เห็นคำกริยาแสดงอาการ คำว่า “ช่วยเหลือ” ซึ่งหมายถึง สงเคราะห์ให้สำเร็จดังประสงค์หรือให้พ้นความลำบาก คำกริยาดังกล่าวข้างต้นเป็นคำกริยาสรรพนามที่มีนามวลี “อดีตนักมวย” ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง

ตัวอย่างที่ (13) มีคำกริยาแสดงอาการ คำว่า “เผย” คำกริยานี้หมายถึง ระบุ, กล่าว ว่า คำว่า “เผย” เป็นคำกริยาสรรพนามที่มีกรรมต่อท้ายคือคำนาม คำว่า “เหตุผล”

ตัวอย่างที่ (14) แสดงให้เห็นคำว่า “ใช้” ที่เป็นคำกริยาแสดงอาการ ความหมายของคำนี้คือ เอาจามาทำให้เกิดผลหรือประโยชน์ ในตัวอย่างนี้ คำว่า “ใช้” ทำหน้าที่เป็นคำกริยาสรรพนาม โดยมีกรรมที่ตามมาคือ คำนาม คำว่า หมัดเด็ด

ตัวอย่างที่ (15) แสดงให้เห็นคำกริยาแสดงการประสม คำว่า “เข้าใจ” ซึ่งหมายความว่า รู้เรื่อง หมายความว่า คำกริยาข้างต้นเป็นคำกริยาสรรพนามที่ตามด้วยกรรมคือ คำนามคำว่า “คนมวย”

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “ชนิดของคำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทยจากเว็บไซต์สยามกีฬา” พบว่า คำกริยาสามารถจำแนกตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำนามหรือคำกริยาอื่น ๆ ได้ 3 ชนิด เรียงตามลำดับจำนวนรูปคำจากมากไปน้อย ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา (ร้อยละ 64.49) คำกริยากรรม (ร้อยละ 18.30) และคำกริยากรรม (ร้อยละ 17.21) ซึ่งสอดคล้องกับความถี่ในการปรากฏที่พบว่า คำกริยาที่มีความถี่มากที่สุดคือ คำกริยาตามด้วยคำกริยา (ร้อยละ 59.65) รองลงมาเป็นคำกริยากรรม (ร้อยละ 20.88) และคำกริยากรรม (ร้อยละ 19.47) ตามลำดับ ผลการวิจัยเกี่ยวกับคำกริยาชนิดต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้

1. คำกริยาตามด้วยคำกริยา

คำกริยาตามด้วยคำกริยา หมายถึง คำกริยาที่ตามด้วยคำกริยาอย่างน้อย 1 คำ เช่น “คว่ำซัย+สะใจ” “พลิกเหลี่ยม+ต้อน+คว่ำซัย” “หวดแข้ง+กะชวกเข้า+เฉือนแต้ม+สนุก” “เก๋เกม+กระดุกแข่ง+ต้อน+คว่ำซัย+สะใจ” “เตะ+ต่อย+ล็อก+แทง+พลิก+เข้าวิน” คำกริยาชนิดนี้แบ่งเป็น 6 ประเภท เรียงตามลำดับจำนวนรูปคำจากมากไปน้อย ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา 2 ส่วน (ร้อยละ 34.12) คำกริยาตามด้วยคำกริยา 3 ส่วน (ร้อยละ 32.43) คำกริยาตามด้วยคำกริยา 4 ส่วน (ร้อยละ 25.68) คำกริยาตามด้วยคำกริยา 5 ส่วน (ร้อยละ 6.42) และคำกริยาตามด้วยคำกริยา 6 ส่วน (ร้อยละ 1.35) ข้อค้นพบข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษเกี่ยวกับความถี่ในการปรากฏ ซึ่งพบว่า คำกริยาชนิดนี้ที่มีความถี่มากที่สุด ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยา 2 ส่วน (ร้อยละ 38.53) รองลงมาเป็น คำกริยาตามด้วยคำกริยา 3 ส่วน (ร้อยละ 32.06) คำกริยาตามด้วยคำกริยา 4 ส่วน

(ร้อยละ 22.65) คำกริยาตามด้วยคำกริยา 5 ส่วน (ร้อยละ 5.59) และคำกริยาตามด้วยคำกริยา 6 ส่วน (ร้อยละ 1.18) ตามลำดับ

2. คำกริยาอาการ

คำกริยาอาการ หมายถึง คำกริยาที่ไม่มีคำนามซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า “ทำบุญ” “ไฟเขียว” “แจ่ว” “ตั้ง” “รัก” เป็นต้น คำกริยาชนิดนี้สามารถจำแนกตามความหมายได้ 3 ชนิด คือ คำกริยาแสดงอาการ คำกริยาแสดงสภาพ และ คำกริยาแสดงการประสบ โดยคำกริยาที่มีรูปคำจำนวนมากที่สุด ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ (ร้อยละ 64.29) รองลงมาคือ คำกริยาแสดงสภาพ (ร้อยละ 30.95) และคำกริยาแสดงการประสบ (ร้อยละ 4.76) ตามลำดับ ผลการศึกษาข้างต้นตรงกับความรู้ในการปรากฏที่พบว่า คำกริยาอาการที่มีความถี่มากที่สุด ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ (ร้อยละ 69.75) รองลงมาคือ คำกริยาแสดงสภาพ (ร้อยละ 26.05) และคำกริยาแสดงการประสบ (ร้อยละ 4.20) ตามลำดับ

3. คำกริยากรรม

คำกริยากรรม หมายถึง คำกริยาที่มีคำนามซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำว่า “เผด็จศึก” “ช่วยเหลือ” “เผยแพร่” “ใช้” “เข้าใจ” เป็นต้น คำกริยากรรมแบ่งตามความหมายได้ 2 ชนิด คือ คำกริยาแสดงอาการและคำกริยาแสดงการประสบ ทั้งนี้ คำกริยากรรมที่มีรูปคำจำนวนมากที่สุด ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ (ร้อยละ 98.73) รองลงมาคือ คำกริยาแสดงการประสบ (ร้อยละ 1.27) ซึ่งสอดคล้องกับความรู้ในการปรากฏที่พบว่า คำกริยาที่ปรากฏใช้มากที่สุด ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ (ร้อยละ 99.10) รองลงมาคือ คำกริยาแสดงการประสบ (ร้อยละ 0.90)

อภิปรายผลการวิจัย

คำกริยาในพาดหัวข่าวมวยไทยจำแนกตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำนามหรือคำกริยาอื่นได้ 3 ชนิด คือ 1) คำกริยาตามด้วยคำกริยา 2) คำกริยาอาการ และ 3) คำกริยากรรม คำกริยาชนิดแรกเป็นคำกริยาที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่น ส่วนคำกริยาชนิดที่สองเป็นคำกริยาที่ไม่ปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่นและคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรม สำหรับคำกริยาชนิดสุดท้ายเป็นคำกริยาที่ปรากฏร่วมกับคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรม ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นสนับสนุนแนวคิดเรื่องชนิดของคำกริยาในบรรทัดฐานภาษาไทย (วิจิตร ณ ภาณุพงศ์ และอนันต์ เหล่าเลิศวรกุล, 2552: 32-39) และแนวคิดเรื่องชนิดของคำกริยาในภาษาไทยตามการวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2553: 91-116) นอกจากนี้ ผลการศึกษาเกี่ยวกับการจำแนกชนิดของคำกริยาตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำนามหรือคำกริยาดังกล่าวข้างต้นก็สอดคล้องกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การศึกษาของชวนพิศ เทียมทัน (2557) ที่พบว่า ประโยคพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ที่นิยมอ่านกันมากในประเทศไทยประกอบไปด้วยคำนามและคำกริยาที่ปรากฏร่วมกันมากกว่าคำชนิดอื่นอย่างโดดเด่น การศึกษาของพระมหาประทีป เกษรอินทร์ และโสภี อุณหะยา (2563) ที่พบว่า การใช้คำกริยาเป็นกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏใช้มากเป็นอันดับที่สองในการพาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์ภาษาไทยออนไลน์ และการศึกษาของพิจิตรา เอี่ยมสมัย (2562) ที่พบว่า การใช้คำกริยาเป็นกลวิธีหนึ่งในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษในการนำเสนอข่าวภัยพิบัติการติดถ้ำของนักฟุตบอลและโค้ชที่ถ้ำหลวง จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับคำกริยาตามด้วยคำกริยา คำกริยาอาการ และคำกริยากรรม ซึ่งสามารถจำแนกเป็นชนิดย่อย ๆ โดยใช้เกณฑ์ความหมาย ได้แก่ คำกริยาตามด้วยคำกริยาสามารถแบ่งได้ 3 ชนิด คือ คำกริยาแสดงอาการ คำกริยาแสดงสภาพ และคำกริยาแสดงการประสบ ส่วนคำกริยาอาการก็จำแนกได้ 3 ชนิด เช่นเดียวกัน ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ คำกริยาแสดงสภาพ และคำกริยาแสดงการประสบ ในขณะที่คำกริยา

กรรมแบ่งได้เพียง 2 ชนิด คือ คำกริยาแสดงอาการและคำกริยาแสดงการประสบ ข้อค้นพบเกี่ยวกับการจำแนกคำกริยาโดยใช้เกณฑ์ความหมายที่กล่าวมาแล้วเป็นไปตามแนวคิดเรื่องหมวดคำกริยาในไวยากรณ์ไทย (นววรรณ พันธุมธา, 2558: 8-19) ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า คำกริยาตามด้วยคำกริยาที่มีความถี่ในการปรากฏมากที่สุดคือ คำกริยาที่อยู่ในโครงสร้างซึ่งประกอบด้วยคำกริยาแสดงอาการทั้งหมด ในทำนองเดียวกัน คำกริยากรรมและคำกริยากรรมที่มีความถี่มากที่สุดก็จัดอยู่ในประเภทคำกริยาแสดงอาการด้วยเช่นกัน กล่าวได้ว่า คำกริยาแสดงอาการในพาดหัวข่าวมวยไทยมักเป็นคำที่ยึดโยงกับเอกลักษณ์สำคัญของมวยไทย ได้แก่ การใช้มวย 9 ส่วน ของตนเองเป็นอาวุธ (นวอาวุธ) อันประกอบด้วย มือ 2, เท้า 2, เข่า 2, ศอก 2, และศีรษะ 1 ดังที่มีการใช้คำกริยาแสดงอาการ คำว่า “เตะ” “ต่อย” “หวดแข้ง” “กะชกเข่า” “ฟัดเข่า” เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้ยังไม่สอดคล้องกับการศึกษาของณัฐริรา ทับทิม พัทธา บุญยะรัตน์ และวิสิฐา แรงเชตรการ (2561) ที่พบว่า พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ออนไลน์ภาษาญี่ปุ่นสามารถละคำกริยาในภาคแสดงได้เนื่องจากผู้อ่านสามารถคาดเดาความหมายของคำกริยาที่ถูกละจากส่วนประกอบอื่นที่คงไว้ในประโยค ในขณะที่พาดหัวข่าวมวยไทยจากเว็บไซต์สยามกีฬามีการใช้คำกริยาเสมอในทุกพาดหัวข่าวและมีความหลากหลายในการใช้คำกริยา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำกริยาตามด้วยคำกริยาซึ่งจำแนกเป็นคำกริยาตามด้วยคำกริยาตั้งแต่ 2-6 ส่วน นอกจากนี้ การใช้คำกริยาตามด้วยคำกริยา ซึ่งมีทั้งรูปคำ (ร้อยละ 64.49) และความถี่ในการปรากฏ (ร้อยละ 59.65) มากที่สุด แสดงให้เห็นอีกด้วยว่า การใช้คำกริยาเพียงคำเดียวอาจไม่เพียงพอสำหรับการถ่ายทอดสาระสำคัญในพาดหัวข่าวมวยไทย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การใช้คำกริยาตามด้วยคำกริยาน่าจะใช้สื่อความหมายได้อย่างสมบูรณ์ ชัดเจน และเหมาะสมที่สุดในพาดหัวข่าวมวยไทย

เอกสารอ้างอิง

- กัมปนาท เอกฉาย. (2562). “มวย” ก่อนรัฐชาติไทยสมัยใหม่. *อินทนิลทักษิณสาร*, 14(1): 167-192.
- เจริญทองมวยไทยรัชดา. (2564). *คำศัพท์มวยไทยในการออกอาวุธ*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน, 2564, จาก <https://www.jaroenthongmuaythairatchada.cpm>
- ชวนพิศ เทียมทัน. (2557). การวิเคราะห์พาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์हरिनหมिनรือเป้าและชินหวารือเป้าในแง่ความหมายของคำศัพท์ โครงสร้างวลี และประโยค. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 7(2): 1-32.
- ณัฐริรา ทับทิม พัทธา บุญยะรัตน์ และวิสิฐา แรงเชตรการ. (2561). การละคำ ในข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์ออนไลน์ภาษาญี่ปุ่นกับภาษาอังกฤษ. *วารสารครุพิบูล*, 5(2): 287-301.
- ณัฐนิชา ณ นคร. (2561). การเตรียมความพร้อมกีฬามวยไทยสู่โอลิมปิก. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 15(2): 350-369.
- ตรีธวัฒน์ มีสมศักดิ์. (2562). นาฏมวยไทย. *สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์*, 19(1): 106-121.
- ทีนิวส์ ออนไลน์. (2560). 5 อันดับ กีฬาที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม, 2563, จาก <https://www.tnews.co.th/sport/>
- นววรรณ พันธุมธา. (2558). *ไวยากรณ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันท์วัฒน์ เนตรเจริญ. (2560). กลวิธีทางภาษาในพาดหัวข่าวเพื่อชวนให้อ่านของข่าวออนไลน์. *วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(2): 237-263.

- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2557). **ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาประทีป เกษรอินทร์ และโสภี อุณหะยา. (2563). แนวทางการอนุรักษ์ป่า ในหนังสือพิมพ์ภาษาไทยออนไลน์. **วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์**, 5(1): 177-190.
- พัชรมน รักชลเดช และอนุพงษ์ แต้ศิลปสาธิต. (2560). รูปแบบการจัดการธุรกิจมวยไทยอาชีพในประเทศไทย. **Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทยมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ**, 10(1): 1255-1269.
- พจิตร เอี่ยมสมัย. (2562). กลวิธีทางภาษาในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ: กรณีเด็กติดถ้ำ. **วารสารศิลปวิทยาการ**. 5(1): 81-92.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). **พจนานุกรมคำใหม่ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1-2**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิจิตร ภาณุพงศ์ และอนันต์ เหล่าเลิศวรกุล. (2552). ชนิดของคำ. ใน วิจิตร ภาณุพงศ์ และคณะ, **บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3: ชนิดของคำ วลี ประโยค และสัมพันธ์สาร**. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิรัช ชินวัตร. (2561). ปัจจัยเชิงสาเหตุการจัดการธุรกิจของศิลปะมวยไทยสู่สากลโดยสหพันธ์มวยไทยอาชีพโลก. **วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์**, 8(3): 246-262.
- ศูนย์วิจัยนวัตกรรมอินเทอร์เน็ตไทย. (2562). **อันดับเว็บไซต์กีฬา**. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน, 2562, จาก <https://truehits.net/2019/index.php?cateid=15>
- สมบูรณ์ ตะปนา. (2553). **กีฬามวยไทย: ขั้นตอนและเทคนิคการฝึก**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สยามสปอร์ต. (2562). **ประวัติความเป็นมาบริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด มหาชน**. สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม, 2562, จาก <https://www.siamsport.co.th>
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). **ศิลปะมวยไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2553). **มวยไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- อนงค์นาฏ นุศาสตร์เลิศ และสุริยงค์ ลิ้มสังกาศ. (2560). การเปรียบเทียบพาดหัวข่าวอาชญากรรมหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและภาพสะท้อนทางสังคมในปาดานีและขอนแก่น: การศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคม. **วารสารมนุษยศาสตร์**, 24(1): 200-221.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2553). **ชนิดของคำในภาษาไทย: การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอเอสพี.
- อลงกต เตือนคล้าย. (2563). **พจนานุกรม “มวยไทย” ที่คุณควรรู้**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน, 2563, จาก <https://www.mainstand.co.th>
- อำนาจ พุกศรีสุข. (2559). มวยไทย. ใน กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, **กีฬาภูมิปัญญาไทย: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ**. หน้า 96. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อิสราจ สว่างดี. (2557). กริยาถ้อยความในบทบรรยายการชกมวยไทย. **วารสารมนุษยศาสตร์**, 21(1): 165-180.

การจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี Tourism Risk Management in Bangsaen Beach of Chonburi Province

คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา
Komsit Kieanwatana

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Assistant Professor Dr., Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University

*Corresponding author E-Mail: Komsit@g.swu.ac.th

(Received: August 14, 2021.; Revised : September 27, 2021; Accepted : October 27, 2021)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวและเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสำรวจพื้นที่ ประชุมกลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี จำนวนรวม 65 คน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ชายหาดบางแสนมีความเสี่ยงด้านการลงทุนอยู่ในระดับที่สูงมาก ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและความเสี่ยงด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับสูง ความเสี่ยงด้านภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและด้านสาธารณูปโภคและความเสี่ยงด้านภัยธรรมชาติอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้วิธีการตอบสนองต่อความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 3 วิธี ได้แก่ การลดความเสี่ยง (Reduction) การหาผู้ร่วมรับความเสี่ยง/การร่วมจัดการ (Sharing) และการยอมรับความเสี่ยง (Acceptance) โดยผลการวิจัยสามารถนำไปปรับเป็นแนวทางการจัดการความเสี่ยงและป้องกันความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวที่ไม่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: ความเสี่ยง การท่องเที่ยว บางแสน

Abstract

The purposes of this research aimed to 1) analyze and assess tourism risk and 2) suggest guidelines to manage on tourism risks of Bangsaen beach, Chonburi Province. The qualitative data collections were used by using document studying, field work surveying, focus group discussion, and semi-structured interviewing. The 65 samples were academics, experts, specialists, tourism business entrepreneurs and tourists who traveling to Bangsaen beach in Chonburi province. The research results revealed that Bangsaen Beach carries a very high level of investment risk. The safety risk and public health risk

were ranked at a high level. The tourism Image, utilities, and natural disaster risks were ranked at moderate level. Additionally, the guidelines to respond to the tourism risks of Bangsaen beach in Chonburi province were divided into 3 methods which are reduction, sharing, and acceptance. The results of this study can be adapted to be the risk management guidelines and prevent unwanted tourism risks from occurring in the future.

Keywords: Risk, Tourism, Bangsaen

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยถือเป็นรายได้หลักที่เข้ามาสู่ประเทศ ช่วยทำให้ประเทศเกิดการพัฒนาในหลายด้านและยังเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากต่อประเทศไทย ทั้งนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2562) ได้วางเป้าหมายทางการตลาดในการรักษาตำแหน่งของประเทศที่สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวสูงสุด ติดอันดับ 1 ใน 6 ของโลก และเพิ่มเป้าหมายด้านการสร้างความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว โดยคาดว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นส่วนสนับสนุนในการกระจายรายได้ และสร้างอาชีพให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในทุกภูมิภาคของประเทศไทย อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้การท่องเที่ยวของไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558) อีกทั้งภาครัฐเล็งเห็นความสำคัญของภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการโดยมุ่งเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการที่มีศักยภาพทั้งฐานบริการเดิมและฐานบริการใหม่ เพื่อส่งเสริมให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตอย่างเข้มแข็งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ประเทศไทยอุดมทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายส่งผลให้มีความโดดเด่นทางด้านแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวชายหาดที่มีชื่อเสียงระดับโลก กรมการท่องเที่ยว (2557) ได้ระบุว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทหนึ่งโดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน นักท่องเที่ยวที่มาแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดย่อมมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบริเวณชายหาด ได้แก่ การเล่นน้ำ การอาบแดด กีฬาทางน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร เป็นต้น

ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ถือได้ว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมา จากสถิติการท่องเที่ยวของชายหาดบางแสน พบว่า ในปี 2562 มีจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวน 1,232,880 คน นอกจากนี้รายได้จากการท่องเที่ยวบางแสนในปี 2562 มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 10,428.45 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ทั้งนี้เทศบาลเมืองแสนสุข ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวและบริการในประเด็นแนวทางการพัฒนา 4 ประการ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพและบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม และ

เสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน พัฒนาทักษะและความรู้ในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน (เทศบาลเมืองแสนสุข, 2562)

เมื่อเทศบาลเมืองแสนสุขเปิดรับการท่องเที่ยวและเร่งพัฒนาการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน ย่อมเกิดความเสี่ยงและปัญหาทางการท่องเที่ยวขึ้น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ปัญหาที่เป็นผลกระทบจากประชากรแฝง ทั้งชาวไทย และต่างด้าว รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจำนวนขึ้น เช่น ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย คนต่างถิ่นมาอาศัยบนพื้นที่ว่างเปล่าของเอกชนในลักษณะชุมชนแออัด ในขณะที่ปัญหาสังคมและคุณภาพชีวิต เช่น จัดการด้านสาธารณสุขยังไม่ครอบคลุม และเพียงพอ ยาเสพติด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาเด็กและเยาวชน ผลกระทบจากการเสียดินในวัดถุญนิม (เทศบาลเมืองแสนสุข, 2557) รวมทั้งปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการประมงชายฝั่ง เช่น การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะในพื้นที่ การขาดจิตสำนึกในการร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การลักลอบทิ้งขยะอันตรายในพื้นที่ว่างเปล่าของเอกชน เป็นต้น (เทศบาลเมืองแสนสุข, 2557)

จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยพบว่า การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวชายหาดบางแสนมีจำนวนไม่มากนัก โดยส่วนมากมุ่งเน้นในพื้นที่ชายหาดพัทยา นับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีผู้สนใจศึกษา ทั้งนี้การศึกษาเรื่องการจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน มีความจำเป็นอย่างมากเนื่องจากการจัดการความเสี่ยงการท่องเที่ยวยกถือเป็นการดำเนินการเพื่อป้องกันและลดผลกระทบของภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว รวมถึงการเติบโตอย่างต่อเนื่องของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (จุฑาทิพย์ เจริญลาภ, 2559) จากความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ด้วยกระบวนการกระบวนการบริหารความเสี่ยงที่ใช้ในการระบุ วิเคราะห์ ประเมิน และจัดระดับความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อการบริหารลู่ยุทธศาสตร์ของกระบวนการทำงานขององค์กรธุรกิจท่องเที่ยวรวมทั้งการบริหารจัดการความเสี่ยงโดยกำหนดแนวทางการควบคุมเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน), 2562) เพื่อหาแนวทางการจัดการความเสี่ยงและป้องกันความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวที่ไม่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะพื้นที่ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทย ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวหรือที่เกี่ยวข้องของชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวตั้งแต่วันที่ 26 กันยายน ถึง 27 พฤศจิกายน 2563 ทั้งนี้การวิจัยครั้งนี้เน้นทำการศึกษากระบวนการบริหารความเสี่ยงตามหลักแนวคิดของ COSO Enterprise Risk Management (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน), 2562)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีการสำรวจพื้นที่และกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1: การศึกษาข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ในที่นี้ประกอบไปด้วย เอกสารขั้นต้น (Primary source) ได้แก่ เอกสารท้องถิ่น หนังสือทางราชการ และเอกสารชั้นรอง (Secondary source) ได้แก่ ประวัติจังหวัด หนังสือวิชาการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ และตั้งเป็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัยในการวิจัยระยะที่ 2

วิธีการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2: การประเมินความเสี่ยงและความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยในระยะนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยยินยอมเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเจาะจง จำนวน 15 คน ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา (ประไพพิมพ์ สุธีสินนันทน์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ซึ่งมีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 เพื่อนำข้อมูลมากำหนดขอบเขต เนื้อหา และคำถามของแบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มย่อย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพากลุ่มตัวอย่างเดินทางสำรวจบริเวณพื้นที่ท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ในวันที่ 26-27 พฤศจิกายน 2563 หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยการประชุมกลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้จัดบันทึกตามประเด็นหลักในการประชุมกลุ่มย่อยทั้งนี้ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจะทวนผลประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างได้ตรวจสอบคำตอบอีกครั้งก่อนจบการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยได้ใช้การถอดความและวิเคราะห์ความคิดเห็นในประเด็นที่มีความสอดคล้องและใกล้เคียงกัน เพื่อจัดลำดับความสำคัญตามข้อคิดเห็น นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าคะแนนระดับความเสี่ยงแนวคิดของ COSO Enterprise Risk Management (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน), 2562) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแปลความหมายของระดับของความเสี่ยง (Degree of risk)

ระดับความเสี่ยง	ระดับคะแนน	ความหมาย
ต่ำ (Low)	1-3	ระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ โดยไม่ต้องมีการควบคุมความเสี่ยง ไม่ต้องการจัดการเพิ่มเติม
ปานกลาง (Medium)	4-8	ระดับความเสี่ยงที่พอจะยอมรับได้ แต่ต้องมีการควบคุมเพื่อไม่ให้ความเสี่ยงเคลื่อนย้ายไปยังระดับที่ยอมรับไม่ได้
สูง (High)	9-16	ระดับความเสี่ยงที่ไม่สามารถยอมรับได้ โดยต้องมีการจัดการความเสี่ยงเพื่อให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ต่อไป
สูงมาก (Extreme)	20-25	ระดับความเสี่ยงที่ไม่สามารถยอมรับได้ จำเป็นต้องเร่งจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ทันที

หลังจากนั้นนำข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการประชุมกลุ่มย่อยไปวิเคราะห์ ประเมิน และร่างแนวทางการตอบสนองความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวของเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรีต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัยระยะที่ 3: การประเมินและปรับปรุงร่างแนวทางการจัดการความเสี่ยง และความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี

1. ประชากร ได้แก่ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี จังหวัดชลบุรี

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 50 คน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ผู้รู้ (Key informants) ได้แก่ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 คน

2.2 ปฏิบัติ (Casual informants) ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ เอกชน และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวพื้นที่ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี จำนวน 15 คน

2.3 ผู้ใช้ข้อมูลทั่วไป (Generals) ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับร่างแนวทางการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ระหว่างวันที่ 3 – 29 ตุลาคม 2563 ในขั้นตอนแรกผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดงานวิจัยและขออนุญาตกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 50 คน โดยทำการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ก่อนการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้จัดบันทึกตามประเด็นหลักในแบบสัมภาษณ์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลที่ไดมาสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 และ 2

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างมีลักษณะเป็นความคิดเห็น ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปจากการถอดความ การวิเคราะห์ความคิดเห็นในประเด็นที่เหมือนกันหรือสอดคล้องกัน และจัดลำดับความสำคัญตามข้อคิดเห็น แล้วนำเสนอในลักษณะความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี

1. ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังตารางที่ 2 โดยมีรายละเอียดตามลำดับคะแนน ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางประเมินความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี

โอกาสที่จะเกิด ความเสี่ยง	ความรุนแรงของผลกระทบจากความเสี่ยง				
	1 น้อยมาก	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด
5 มากที่สุด	5	10	15	20 (ประเด็นที่ 1)	25
4 มาก	4	8	12 (ประเด็นที่ 2,3)	16	20
3 ปานกลาง	3	6 (ประเด็นที่ 4)	9	12	15
2 น้อย	2	4	6	8	10
1 น้อยมาก	1	2	3	4 (ประเด็นที่ 5)	5

ประเด็นความเสี่ยงที่ 1 ความเสี่ยงด้านการลงทุน การจัดระดับความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับที่สูงมาก จำเป็นต้องเร่งจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ทันที

ด้วยวิกฤตโรคระบาด COVID-19 ในช่วงที่ผ่านมาและวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นปัญหาเรื้อรังในประเทศมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้การลงทุนในพื้นที่บริเวณหาดบางแสนมีการชะลอตัวลงอย่างมาก ธุรกิจหลายประเภทปิดกิจการไปเพราะไม่สามารถสู้กับพิษเศรษฐกิจได้ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เคยได้รับรายได้จากภาคการท่องเที่ยวลดน้อยลงอย่างมีนัยยะสำคัญ ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศน้อยลงเนื่องจากกฎหมายควบคุมโรคระบาด แต่ทางกลับกันบางธุรกิจมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงนี้เป็นผลมาจากการปรับตัวให้ผู้บริโภคเข้าถึงง่ายขึ้นรวมถึงมองการตลาดไปยังตลาดออนไลน์และการทำธุรกิจแบบ Delivery ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการลงทุนในช่วงนี้มีผลทั้งทางบวกและทางลบ แต่นักลงทุนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าลงทุนในช่วงนี้เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ยังแน่นอนและกฎหมายควบคุมโรคระบาดยังมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงด้านการลงทุน มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ปัจจัยเสี่ยงภายนอก สามารถแบ่งตามรายความเสี่ยง ดังต่อไปนี้

1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic risk) สภาพเศรษฐกิจภายในประเทศมีการผันผวนระดับสูง ทำให้การกำหนดกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจขณะนั้นเป็นไปได้ยาก

2) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation risk) การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทำให้นักลงทุนต่างประเทศที่จะเข้ามาลงทุนหยุดชะงัก ภาวะเศรษฐกิจซบเซา ส่งผลให้กิจการด้านการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบตามมาด้วย การลงทุนในภาวะเศรษฐกิจขณะนี้จึงเป็นไปได้ยาก เกิดการลงทุน

น้อยลง การลงทุนกินการใหม่ ๆ ชะลอตัวลง เนื่องจากเศรษฐกิจภายในประเทศมีการผันผวน ทำให้นักลงทุนไม่สามารถคาดเดาได้ นอกจากนี้จังหวัดชลบุรีมีนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวไทยผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวระยะสั้นภายในประเทศ เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง สามารถพนักท่องเที่ยวยที่ฝ่าฝืนกฎทำผิดกฎระเบียบของสถานที่ท่องเที่ยว

3) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial risk) เงินลงทุนหมุนเวียนภายในพื้นที่ค่อนข้างน้อย เนื่องจากนักลงทุนส่วนใหญ่ในจังหวัดชลบุรี เป็นนักลงทุนชาวไทย ไม่มีการลงทุนจากนักลงทุนต่างประเทศมากนัก ประกอบกับสถานการณ์โรคระบาด ส่งผลให้การลงทุนชะลอตัว

4) ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ (Compliance risk) พื้นที่ชายหาดบางแสนประสบปัญหานักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวลดลง เนื่องจากมาตรการการปิดเมืองเพื่อการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลให้การลงทุนกิจการใหม่ ๆ ชะลอตัวลง และนักลงทุนชาวต่างชาติใช้กลวิธีให้คนไทยถือหุ้นแทน เนื่องจากกรณีที่นิติบุคคลต่างประเทศที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทย โดยต้องการจะให้เป็นนิติบุคคลไทยเพื่อมีสิทธิ์ในการประกอบธุรกิจทุกประเภททุกสาขา โดยไม่มีข้อจำกัด กล่าวคือต้องการหลีกเลี่ยงกฎหมายในการประกอบธุรกิจต้องห้ามตามบัญชีต่าง ๆ ซึ่งรัฐไม่มีนโยบายจริงจังในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมกรณีดังกล่าว

1.2 ปัจจัยเสี่ยงภายใน สามารถแบ่งตามรายความเสี่ยง ดังต่อไปนี้

1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic risk) นโยบายที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคเป็นไปได้ยาก เนื่องจากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในตัวเมือง และชุมชนบางพื้นที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐมากพอ นอกจากนั้นกลยุทธ์การพัฒนาปัจจัยหรือโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานระดับชาติยังทำได้ไม่ดีมากนัก

2) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation risk) เจ้าหน้าที่ละเลยการตรวจสอบทำให้เกิดช่องโหว่ของกฎหมายเกี่ยวกับการลงทุน เจ้าหน้าที่ในองค์กรรัฐไม่สามารถประสานงานได้อย่างเต็มที่กับประชาชนในพื้นที่

3) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial risk) การที่จะเสริมสร้างความแข็งแกร่งของระบบคุ้มครองผู้บริโภคจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดูแลค่อนข้างสูง ทำให้อาจเกิดความไม่เพียงพอของงบประมาณ และไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างครอบคลุม

4) ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ (Compliance risk) ช่องโหว่ทางกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของคนต่างชาติ ทำให้เกิดช่องทางหลบเลี่ยงเข้ามาประกอบธุรกิจในไทย

ประเด็นความเสี่ยงที่ 2 ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย การจัดระดับความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับสูง ต้องมีการจัดการความเสี่ยงเพื่อให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ต่อไป

ความไม่ปลอดภัยพื้นที่ชายหาดบางแสนบางแสนเกิดจากเหตุการณ์ที่ถือว่าเป็นปัจจัยภายในซึ่งเกิดจากการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถดำเนินงานและปฏิบัติงานได้เต็มที่ และกลยุทธ์นโยบายที่ดำเนินตามแผนงานอยู่เป็นแผนงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมอย่างไม่ทั่วถึง อีกทั้งการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานแต่ละพื้นที่ที่ไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทำให้แหล่งพื้นที่ที่ควรได้รับการดูแลถูกเพิกเฉยและไม่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาจนอาจเกิดความเสี่ยงต่อนักท่องเที่ยวตามมาได้ รวมถึงปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นสิ่งที่ควบคุมได้ยาก ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งยากในการดำเนินการจัดการให้ไม่เกิดความเสี่ยงขึ้นได้ และการจัดการของหน่วยงานเอกชนภายนอก

ที่ไม่มีนโยบายการจัดการในเรื่องความปลอดภัยที่ตึงเครียด เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงด้านความปลอดภัย มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ปัจจัยเสี่ยงภายนอก สามารถแบ่งตามความเสี่ยง ดังต่อไปนี้

1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic risk) การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในปัจจุบันที่ไม่สอดคล้องกับแผน นโยบายหรือกลยุทธ์ที่องค์กรกำหนดไว้

2) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation risk) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ ไม่สามารถดำเนินการตามแผนความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุหรือส่งผลต่อด้านความปลอดภัย เช่น พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ นำไปสู่การทะเลาะวิวาท เมาแล้วขับ ตกน้ำ ถูกโจรกรรม พฤติกรรมการขับซิ่งรถของนักท่องเที่ยว

2.2 ปัจจัยเสี่ยงภายใน สามารถแบ่งตามความเสี่ยง ดังต่อไปนี้

1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic risk) แผนพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยของผู้ขับขี่ยานพาหนะทางน้ำให้บริการนักท่องเที่ยวไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่นการติดตั้งกล้องวงจรปิดในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่เพียงพอ หากเกิดอุบัติเหตุหรือสถานการณ์ต่างจะทำให้ทำการติดตามได้ยาก อีกทั้งแผนการดำเนินการของหน่วยงานไม่ครอบคลุมหน้าที่งาน

2) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation risk) การนำแผนการดำเนินการไปปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสม การเกิดอุบัติเหตุทางน้ำ เกิดจากการปฏิบัติงานของบุคลากรของธุรกิจการท่องเที่ยวที่ประมาทเลินเล่อรอบคอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ โดยใช้เวลานาน และไม่ซ่อมแซมให้ทันเวลาที่ อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ ขั้นตอนการแจ้งเตือนเหตุการณ์ฉุกเฉินไม่มีประสิทธิภาพ เอกชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการแจ้งเตือนและให้การช่วยเหลือ เช่น กรณีอุทกภัย รถของมูลนิธิป่อเต็ก มูลนิธิธรรมรักษ์มีณรัตน์ ต้องช่วยประกาศเตือนและเข้าให้ความช่วยเหลือชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว

3) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial risk) งบประมาณการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวถูกลดลงไปส่วนอื่นของพื้นที่ท่องเที่ยว

4) ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ (Compliance risk) เจ้าหน้าที่ตามสถานที่ท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด

ประเด็นความเสี่ยงที่ 3 ความเสี่ยงด้านสาธารณสุข การจัดระดับความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับสูง ต้องมีการจัดการความเสี่ยงเพื่อให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ต่อไป

ขยายขอบข่ายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมสำหรับคนไทย ด้วยพฤติกรรมของคนไทยที่ไม่ได้มีทัศนคติต่อจากจัดการขยะที่ตึงเครียดส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาในเรื่องขยะและเกิดมลพิษที่ส่งผลเสียต่อนักท่องเที่ยวและประชากรในแหล่งท่องเที่ยวนั้นเอง รวมถึงปัญหาอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเล การจำหน่ายอาหารโดยไม่มีใบอนุญาตประกอบการ การฝ่าฝืนกฎต้องห้าม ปัญหาเหล่านี้เกิดจากทั้งผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ไม่มีการจัดการที่ดี ไม่จะเป็นการจัดการตัวเองหรือการจัดการที่เป็นไปตามนโยบายก็ตาม ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาจากปัจจัยภายในและภายนอกที่ควรมีการแก้ไขร่วมกันโดยทุกหน่วยงานในองค์กรที่เกี่ยวข้อง เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงด้านความปลอดภัย มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ปัจจัยเสี่ยงภายนอก สามารถแบ่งตามความเสี่ยง ดังต่อไปนี้

- 1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic risk) การดำเนินการกักตุนน้ำเสียเป็นไปไม่ตรงตามแผนงาน เนื่องจากมีร้านขายของ ร้านอาหารที่ปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเลมากกว่าที่คาดการณ์ไว้
- 2) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation risk) การจัดการระบัติน้ำเสียของร้านอาหารริมทะเลมีการปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเลทำให้เกิดความสกปรก ก่อให้เกิดมลพิษทางทะเล และส่งผลให้คุณภาพของน้ำทะเลลดลง นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวและประชาชนไม่มีวินัยในการทิ้งขยะตามจุดที่กำหนดไว้ทำให้มีขยะเกลื่อนและเกิดมลพิษ
- 3) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial risk) ประชาชนขาดความตระหนักถึงสาธารณสุขสมบัติ ทำให้สมบัติของสาธารณะชำรุดและต้องมีการจ่ายค่าทำนุบำรุงอยู่เสมอ
- 4) ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ (Compliance risk) นักท่องเที่ยวฝ่าฝืนข้อห้ามของสถานที่ท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวซื้ออาหารจากพ่อค้าหาบเร่ขายอาหารที่ไม่มีใบอนุญาตประกอบการค้าขาย เมื่อรับประทานเข้าไปอาจเกิดอันตรายต่อร่างกายได้

3.2 ปัจจัยเสี่ยงภายใน สามารถแบ่งตามความเสี่ยง ดังต่อไปนี้

- 1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic risk) แผนยุทธศาสตร์ด้านบริหารจัดการและทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปไม่ได้เชิงปฏิบัติ
- 2) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation risk) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีไม่เพียงพอต่อการสอดส่องดูแลและให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวได้ไม่เพียงพอ เนื่องจากมีการประจำการเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์เท่านั้น และมีผู้สมัครหน้าที้น้อย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไลฟ์การ์ดจะต้องมีความเชี่ยวชาญสูงนอกจากนี้ของไลฟ์การ์ดยังเป็นงานที่ต้องทำหน้าที่อย่างหนักทำให้ไม่สมเหตุสมผลกับรายได้ที่ได้รับ

3) ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ (Compliance risk) การออกกฎระเบียบที่ไม่เคร่งครัดและการลงโทษผู้กระทำผิดที่หละหลวมมากเกินไป เนื่องจากเจ้าหน้าที่เทศกิจที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของพื้นที่ไม่มีอำนาจในการจับผู้กระทำผิด จึงทำได้เพียงแค่ตักเตือนเท่านั้น

ประเด็นความเสี่ยงที่ 4 ความเสี่ยงด้านภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและด้านสาธารณสุข
การจัดระดับความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นความเสี่ยงในระดับที่พอจะยอมรับได้ แต่ต้องการควบคุมเพื่อไม่ให้ความเสี่ยงเคลื่อนย้ายไปยังระดับที่ยอมรับไม่ได้

ชายหาดบางแสนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้กรุงเทพฯ เดินทางสะดวกและใช้เวลาไม่นานจึงทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ต้องการใช้วันหยุดพักผ่อน ทำให้มีนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เป็นปัจจัยภายนอก ควบคุมยาก โดยเกิดจากการดำเนินงานของผู้ประกอบการที่เน้นเพียงการได้รายได้จากนักท่องเที่ยว โดยไม่ได้ใส่ใจในรายละเอียดการบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกได้รับการบริการที่ดีที่สุด ทำให้คุณภาพการบริการในบางแสนค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นที่ใกล้เคียงกัน อีกทั้งปัจจัยภายในซึ่งเป็นการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ไม่ดูแลและให้ความสำคัญกับสิ่งสาธารณสุข จึงส่งผลกระทบต่อภาพที่นักท่องเที่ยวมองเห็นซึ่งอาจทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกไม่ดี เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงด้านความปลอดภัย มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ปัจจัยเสี่ยงภายนอกสามารถแบ่งตามความเสี่ยง ดังต่อไปนี้

- 1) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation risk) ปัญหาขยะจากพื้นที่อันเกยหาดบางแสน ทำให้ดำเนินการทำความสะอาดตามชายหาดเป็นไปอย่างลำบากและต้องทำซ้ำอย่างต่อเนื่อง
- 2) ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ (Compliance risk) พฤติกรรมการขับซี้และการจอดรถของนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้การจราจรติดขัดและเกิดเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดี

4.2 ปัจจัยเสี่ยงภายใน สามารถแบ่งตามความเสี่ยง ดังต่อไปนี้

- 1) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation risk) คุณภาพการให้บริการของธุรกิจบางแห่งและผู้ค้าขายบางรายไม่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจให้บริการห้องอาบน้ำ-สุขา ร้านอาหารตามสั่ง มีส่วนทำให้เสียภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว นอกจากนี้การตรวจสอบและซ่อมแซมสิ่งสาธารณูปโภคในพื้นที่ท่องเที่ยวที่ชำรุด ดำเนินการอย่างล่าช้า เช่น ถนน ท่อระบายน้ำ ทางเท้า สายไฟ ทำให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดี
- 2) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial risk) งบประมาณรายจ่ายประจำปี หมดค่าสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ

ประเด็นความเสี่ยงที่ 5 ความเสี่ยงด้านภัยธรรมชาติ การจัดระดับความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นความเสี่ยงในระดับที่พอจะยอมรับได้ แต่ต้องการควบคุมเพื่อไม่ให้ความเสี่ยงเคลื่อนย้ายไปยังระดับที่ยอมรับไม่ได้

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับเนินเขาและที่ราบชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นพื้นที่ธรรมชาติอยู่มากดังนั้น ความเสี่ยงด้านภัยธรรมชาติจึงเป็นสิ่งที่มาควบคู่กัน คนในพื้นที่ส่วนมากมักมองข้ามและไม่ให้ความสำคัญกับการเตรียมตัวรับมือภัยธรรมชาติเนื่องจากเห็นว่าไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ในส่วนของภาครัฐไม่มีการเตรียมตัวรับมือภัยธรรมชาติอย่างจริงจังและไม่มีความตระหนักถึงเรื่องนี้มากนักจึงไม่มีการบอกแผนการป้องกันและการฝึกซ้อมอพยพให้กับประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้ถ้าหากมีภัยธรรมชาติเกิดขึ้นคนในพื้นที่จะไม่สามารถรับมือได้และเกิดความเสียหายจำนวนมาก เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงด้านความปลอดภัย มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ปัจจัยเสี่ยงภายในสามารถแบ่งตามความเสี่ยง ดังต่อไปนี้

- 1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic risk) แผนการจัดการภัยธรรมชาติขาดความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถานการณ์ ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสียหายได้
- 2) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation risk) เทศบาลแสนสุขความพร้อมในการฝึกซ้อมอพยพผู้ประสบภัยและรับมือเมื่อเกิดภัยพิบัติ เจ้าหน้าที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถดูแลประชาชนที่มีจำนวนมากได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ที่มีความตระหนักถึงสาธารณภัยน้อย
- 3) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial risk) งบประมาณการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยในแต่ละครัวเรือนไม่เพียงพอต่อการซ่อมบำรุงความเสียหาย
- 4) ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ (Compliance risk) ขาดกฎหมายจัดการภัยพิบัติในแต่ละประเภทเป็นการเฉพาะ จึงทำให้การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในการจัดการภัยพิบัติไว้ในกฎหมายไม่มีความชัดเจน

5.2 ปัจจัยเสี่ยงภายใน สามารถแบ่งตามความเสี่ยง ดังต่อไปนี้

- 1) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation risk) ประชาชนเพิกเฉยและไม่ให้ความร่วมมือในการซักซ้อมแผนปฏิบัติการเมื่อมีภัยพิบัติ จึงส่งผลให้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง การลดความเสียหายไม่สำเร็จ
- 2) ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial risk) รายได้ของประชาชนในพื้นที่ไม่สูงมากนัก เมื่อภัยพิบัติที่ไม่ได้คาดการณ์เอาไว้ล่วงหน้าเกิดขึ้น จึงทำให้ความสามารถในการรับภัยพิบัติต่ำ
- 3) ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับ (Compliance risk) ประชาชนมีความตระหนักต่อภัยพิบัติน้อย จึงเพิกเฉยต่อกฎระเบียบข้อบังคับ

ตอนที่ 2 การแนวทางการจัดการความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ประเด็นที่ 1 การจัดการความเสี่ยงด้านการลงทุน มีรายละเอียด ดังนี้

การยอมรับความเสี่ยง: จากสถานการณ์ COVID-19 ทั้งในประเทศไทยและทั่วโลกทำให้เศรษฐกิจในประเทศไทยและทั่วโลกหยุดชะงัก ซึ่งทำให้มีความเสี่ยงในการลงทุนของนักลงทุน ดังนั้น นักลงทุนผู้ประกอบการต่าง ๆ จึงต้องยอมรับความเสี่ยงนั้นและดำเนินแผนการต่อไปหรือมีการปรับเปลี่ยนเพื่อที่จะได้บรรลุวัตถุประสงค์ในเป้าหมายเดิม

การร่วมจัดการ: นักลงทุนอาจมีการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญในพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยว จังหวัดชลบุรีเพื่อให้คำแนะนำแก่ผู้ลงทุน ทางเทศบาลเมืองชลบุรี ควรมีการประสานงานจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมาช่วยสร้างภาพลักษณ์และสนับสนุนการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีให้ดียิ่งขึ้น มีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการตรวจคนเข้าเมืองให้มีความเข้มงวดมากขึ้น

การลดความเสี่ยง: เนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายต่อทุกภาคส่วนซึ่งเกิดขึ้นอย่างกะทันหันและไม่สามารถป้องกันได้ทันจึงต้องมีการรวบรวมข้อมูลถึงปัญหา ในภาคธุรกิจและตรวจสอบวิเคราะห์แก้ไขปัญหาล่วงหน้าให้ธุรกิจผ่านช่วงวิกฤตไปได้และสร้างแนวทางการป้องกันเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

ประเด็นที่ 2 การจัดการความเสี่ยงด้านความปลอดภัย มีรายละเอียด ดังนี้

การยอมรับความเสี่ยง: ภาครัฐควรยอมรับว่ามีปัญหาทางการท่องเที่ยวด้านความปลอดภัยเกิดขึ้นในพื้นที่จริง ควรขอความร่วมมือกับชาวบ้านช่วยกันเป็นหูเป็นตา ดูแล คอยระวังไม่ให้เกิดอันตราย และสามารถแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจบริเวณนั้นได้ทันทีหากเห็นพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมและอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้

การร่วมจัดการ: จากการสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวมาจากการที่หน่วยงานภาครัฐและองค์กรไม่ได้เข้ามามีการจัดการอย่างทั่วถึง รวมถึงการจัดสรรงบประมาณที่ไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ ดังนั้นทางเทศบาลเมืองชลบุรีจะต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดชลบุรี ชมรมแหล่งท่องเที่ยวชลบุรี และมูลนิธิต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัยมากขึ้นและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงการขอความร่วมมือจากชาวบ้าน แม่ค้าพ่อค้า หรือพนักงานที่คอยให้บริการกับนักท่องเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดูแลหรือให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดอันตราย หากมีปัญหาก็คงสามารถแจ้งเหตุกับเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้อย่างทันท่วงที

การลดความเสี่ยง: จากที่กล่าวไปในข้อของการร่วมจัดการ โดยการที่ให้หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เข้าไปจัดการกับแหล่งท่องเที่ยว จะต้องมีการวางแผนวางระบบการรักษาความปลอดภัยให้มีความมั่นคงมากขึ้น มีการสร้างกฎระเบียบเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเอง เช่น เพิ่มเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลในสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้น มีการปรับปรุงสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยให้มีความมั่นคงมากขึ้น มีการทำป้ายแจ้งเตือนใหม่และบอกข้อความชัดเจนให้กับนักท่องเที่ยว มีการจัดระบบตรวจสอบงบประมาณพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุกเดือนและตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวว่ามีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหรือไม่ หากเป็นสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยว ควรมีการซื้อประกันภัยให้กับนักท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 3 การจัดการความเสี่ยงด้านสาธารณสุข มีรายละเอียด ดังนี้

การยอมรับความเสี่ยง: ทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์ความเสี่ยงด้านสาธารณสุขที่ยอมรับได้ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อภาพรวมทางด้านการท่องเที่ยวชายหาดบางแสนให้สอดคล้องกับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมธุรกิจท่องเที่ยวและสถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวให้ทันสมัย

ร่วมจัดการ: ทางเทศบาลเมืองชลบุรีควรมีการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาตรวจสอบและควบคุมอย่างเข้มงวดกับร้านค้า/ร้านอาหารที่มีการปล่อยน้ำเสียลงทะเล มีการขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เข้ามาตรวจสอบใบอนุญาตประกอบการค้าขายของร้านหาบเร่ต่าง ๆ มีการขอความร่วมมือกับคนในพื้นที่ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมและคอยสอดส่องดูแลทรัพยากรธรรมชาติและขออาสาสมัครจากคนในพื้นที่เข้ามาช่วยเจ้าหน้าที่ในการดูแลนักท่องเที่ยว

การลดความเสี่ยง: ควรมีการออกกฎระเบียบที่มีความเคร่งครัดมากขึ้น เช่น หากทำผิดหรือฝ่าฝืนไม่ได้มีเพียงแค่กล่าวตักเตือนอีกแล้วจะต้องมีการจ่ายค่าปรับเพิ่ม มีการจัดทำโซนสำหรับผู้ที่ต้องการสูบบุหรี่โดยเฉพาะ มีการทำป้ายข้อมูลการปฐมพยาบาลเบื้องต้นหากโดนพิษแมงกะพรุนติดบริเวณชายหาด

ประเด็นที่ 4 การจัดการความเสี่ยงด้านภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและสาธารณสุข มีรายละเอียด ดังนี้

การยอมรับความเสี่ยง: เนื่องจากขยะส่วนมากไหลลงมาจากแม่น้ำบางปะกงออกสู่ทะเล ซึ่งลักษณะทางภูมิศาสตร์ของหาดบางแสนมีลักษณะเป็นรูปตัว U เมื่อคลื่นซัดหรือพายุเข้าทำให้ขยะที่ไหลจากแม่น้ำบางปะกงพัดเกยเข้าฝั่งชายหาดบางแสน ซึ่งไม่สามารถแก้ปัญหาที่ต้นเหตุได้จึงแก้ปัญหาโดยทางเทศบาลมาเก็บขยะทุกวัน

การร่วมจัดการ: ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มีการจัดสรรพื้นที่ในการจอดรถ มีการประสานงานอย่างเร่งด่วนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการซ่อมแซมสาธารณสุขโรคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อแก้ไขภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงลบและกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวซ้ำ

การลดความเสี่ยง: หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องมีการตรวจสอบคุณภาพ บริการของธุรกิจการท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นประจำทุกเดือน ควรมีการเปิดช่องทางให้นักท่องเที่ยวแสดงความคิดเห็นได้เพื่อที่ทางหน่วยงานจะได้เข้าไปจัดการเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาแบบเดิมซ้ำอีก

ประเด็นที่ 5 การจัดการความเสี่ยงด้านภัยธรรมชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

การยอมรับความเสี่ยง: เมื่อเกิดภัยธรรมชาติสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กับบริเวณพื้นที่ที่ได้รับความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ควรมีการปิดทำการชั่วคราว รวมถึงทางเจ้าหน้าที่หรือสถานประกอบการการท่องเที่ยวต้องมีการแจ้งนักท่องเที่ยวให้ทราบถึงภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นเพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้หลีกเลี่ยงการเข้ากับพื้นที่เสี่ยง

การร่วมจัดการ: ทางเทศบาลเมืองชลบุรีควรมีการประสานงานกับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดชลบุรี ในการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มากขึ้นเพื่อที่เจ้าหน้าที่จะได้ดูแลนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

การลดความเสี่ยง: ในหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลประชาชนจากสาธารณภัย จะต้องมีการสร้างความตระหนักในเรื่องของสาธารณภัยให้กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานรวมถึงมีการฝึกซ้อม ทบทวนเกี่ยวกับสาธารณภัยของเจ้าหน้าที่เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้มีความพร้อมในการรับมือกับสาธารณภัย มีการทำป้ายรณรงค์ให้ตระหนักถึงสาธารณภัยให้กับประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ที่มีการเข้าไปพูดคุยให้ความรู้ กับประชาชนในบริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยงเพื่อที่ประชาชนจะได้ตระหนักถึงความอันตรายจากสาธารณภัย อีกทั้งทางเทศบาลเมืองชลบุรีควรมีการปรึกษารวบรวมข้อมูลการจังหวัดชลบุรีในเรื่องของการจัดการ วางระบบในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ให้มีความชัดเจน

สรุปได้ว่า ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี สามารถแบ่ง ออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการลงทุน ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ความเสี่ยงด้าน สาธารณสุข ความเสี่ยงด้านภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและด้านสาธารณูปโภค ความเสี่ยงด้านภัยธรรมชาติ สอดคล้องกับแผนงานเทศบาลเมืองแสนสุข (2557) ที่ได้รับถึงจุดอ่อนของท้องถิ่น 7 ประการ ดังนี้ 1) รายได้ ที่จัดเก็บเองไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ 2) บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน ไม่เพียงพอ 3) ปัญหาที่เป็นผลกระทบจากประชากรแฝง 4) ปัญหาสังคมและคุณภาพชีวิต 5) ปัญหา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการประมงชายฝั่ง 6) การขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ท้องถิ่นของประชาชน และ 7) คุณภาพระบบการศึกษาและปัญหาครอบครัว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณา อภิปรายผลรายประเด็นความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดในการอภิปรายผลต่อไปนี้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยว ณ ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัย อภิปรายผลความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวชายหาดบางแสนทั้ง 5 ประเด็น ดังนี้

ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวชายหาดบางแสนด้านการลงทุนควรควบคุมความเสี่ยง ทางการท่องเที่ยวแบบแก้ไข เจ้าหน้าที่และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญวิธีในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ ส่งผลกระทบน้อยที่สุด มีการแก้ไขกฎหรือนโยบายเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ในเวลานั้นได้อย่างเหมาะสม รวมถึงเตรียมวางแผนการป้องกันเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต สอดคล้องกับพิงพิศ ลักษณะลิขิตกุล (2554) ที่ได้ระบุว่า สถานการณ์โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ยังผลให้ ประชาชนและท้องถิ่นได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ มากมาย ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เทศบาลแสนสุขจึงต้องปรับตัวให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและ สร้างความสมดุลในการพัฒนาแต่ละด้าน โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนา ท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวชายหาดบางแสนด้านความปลอดภัยควรถูกควบคุมแบบป้องกัน โดยขอความร่วมมือกับชาวบ้านช่วยกันดูแล คอยระวังไม่ให้เกิดอันตรายและสามารถแจ้งเจ้าหน้าที่ บริเวณนั้นได้ทันทีหากเห็นพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมและอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ และ ควบคุมแบบค้นพบ มีการลงสำรวจพื้นที่แล้วค้นพบความเสี่ยงที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย ดังนั้นจึงให้

ทางเทศบาลเมืองชลบุรีเข้ามาประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และองค์กรต่าง ๆ ให้เข้ามาค้นพบข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ พานิชพัฒนกุล และรัตพงษ์ สอนสุภาพ (2562) ที่พบว่า ผู้นำเทศบาลแสนสุขควรให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณทางด้านความปลอดภัยเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งภาครัฐควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวชายหาดบางแสนด้านสาธารณสุขควรควบคุมแบบป้องกัน กล่าวคือ มีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้ามาตรวจสอบร้านค้าอย่างเข้มงวด ทั้งด้านการควบคุมดูแลเรื่องสภาพแวดล้อมและกฎหมายต่าง ๆ และมีการออกบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดที่ข้อมูลการปฐมพยาบาลเบื้องต้น รณรงค์เรื่องการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี สอดคล้องกับผลการศึกษาของวรวิญชลี สุมิตไพบูลย์ และนงลักษณ์ มโนวัลย์เลา (2557) ที่ระบุว่า จุดอ่อนการท่องเที่ยวของชายหาดบางแสน มีปัญหาโดยรวมในระดับมาก โดยมีจุดอ่อนต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาเรื่องมาตรการป้องกันภัยต่างๆ และปัญหาความสะอาดของสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อกิจกรรมนันทนาการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยภายหลังวิกฤตโควิด-19” (Kieanwatana, 2021) ที่ระบุว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีถูกสุขอนามัยส่งผลเชิงบวกต่อการเลือกซื้อกิจกรรมนันทนาการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยภายหลังวิกฤตโควิด-19 อย่างมีนัยสำคัญ

ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวชายหาดบางแสนด้านภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและสาธารณูปโภคควรมีการควบคุมแบบป้องกัน โดยการเร่งหน่วยงานที่เข้ามาดูแลซ่อมแซมสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรมีการปรึกษาหารือกันระหว่างชุมชนและเทศบาลเมืองชลบุรี อีกทั้งต้องมีการควบคุมแบบแก้ไข ได้แก่ มีการเพิ่มกฎในพื้นที่ เพื่อควบคุมการประพฤติของนักท่องเที่ยว มีบทลงโทษสำหรับนักท่องเที่ยวที่กระทำความผิดกฏ มีการเรียกเก็บค่าบริการเพิ่มเติมของนักท่องเที่ยว และนำเงินในส่วนนั้นมาเป็นเงินในการบำรุงดูแลสถานที่ สอดคล้องกับคมสิทธิ์ เกียนวัฒนา และกฤติกา สายณะรัตน์ชัย (2561) ที่กล่าวว่า ภาคการท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน อีกทั้งความเจริญเติบโตของเมืองที่มีการท่องเที่ยวกระตุ้นการสร้างระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน การมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน และการเจริญเติบโตของภาคธุรกิจนันทนาการท่องเที่ยว รวมไปถึงการคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัฐฉวี เจริญศรีพงษ์ (2542) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดสภาพแวดล้อม หาดบางแสน ในระดับปานกลาง ควรรักษาความเป็นธรรมชาติของหาดบางแสนไว้ให้มากที่สุด ตลอดจนควรดูแลรักษาสภาพแวดล้อมหาดบางแสน โดยเฉพาะในด้านการรักษาความสะอาดของชายหาดและน้ำทะเล และควรรักษาภาพพจน์และความเป็นเอกลักษณ์ของหาดบางแสนให้คงอยู่ นอกจากนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของวรวิญชลี สุมิตไพบูลย์ และนงลักษณ์ มโนวัลย์เลา (2557) ที่ระบุว่า จุดอ่อนการท่องเที่ยวของชายหาดบางแสน มีปัญหาโดยรวมในระดับมาก โดยมีจุดอ่อนต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะความชำนาญด้านภาษา ปัญหาคุณภาพการบริการของร้านค้าและการบริการในแหล่งท่องเที่ยว ขาดแคลนเจ้าหน้าที่รัฐในการให้บริการนักท่องเที่ยว มาตรการป้องกันภัยต่างๆ และปัญหาความสะอาดของสภาพแวดล้อม

ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวชายหาดบางแสนด้านภัยธรรมชาติควรมีการควบคุมแบบป้องกัน คือ มีการเตรียมแผนการป้องกันหากเกิดภัยธรรมชาติขึ้นและหลังเกิดภัยธรรมชาติขึ้นต้องมีการปิดกั้นทำการชั่วคราว มีการแจ้งเตือนนักท่องเที่ยวถึงภัยอันตรายที่เกิดขึ้นให้นักท่องเที่ยวหลีกเลี่ยงบริเวณนั้นเพื่อป้องกันตัวเองจากภัยอันตราย รวมถึงการควบคุมแบบส่งเสริม ได้แก่ เปิดรับสมัครเจ้าหน้าที่

อาสาสมัครเข้ามาช่วยเจ้าหน้าที่ในการดูแลนักท่องเที่ยว ถ้ามีจำนวนมากขึ้นจะทำให้การดูแลทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ต้องมีการฝึกการปฏิบัติงานอยู่เสมอเพื่อพร้อมรับมือกับภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ เจ้าหน้าที่คอยให้ความรู้กับชาวบ้านถึงวิธีการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องหากเกิดภัยขึ้น ในบริเวณชายหาดมีการติดป้ายแนะนำความรู้ให้นักท่องเที่ยวทั้งในเรื่องการป้องกันตัวและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น สอดคล้องกับแนวคิดของทวิตา กมลเวช (2554) ที่กล่าวว่า ความสามารถของชุมชนในการตอบสนองต่อภัยพิบัตินั้นถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการต่อการเตรียมพร้อมรับมือและฟื้นฟู เพราะแท้ที่จริงแล้วบุคคลกลุ่มแรกที่จะต้องรับมือกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นนั้นคือ ประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ที่เกิดภัยพิบัตินั้นเอง ซึ่งเป็นผู้ที่รู้จักพื้นที่และสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจที่ดีสุดอันเป็นส่วนสำคัญในการจัดการภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรตรวจสอบนโยบายการท่องเที่ยวให้ทั่วถึงในทุกระดับ โดยจัดทำแผนบูรณาการข้อมูลและแก้ไขปัญหาาร่วมกันระหว่างองค์กร ผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชนควรมีการประชุม กำกับติดตาม ประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะและร่วมแก้ไขปัญหาด้านการบริหารที่มีปัจจัยความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง
2. ภาครัฐและภาคเอกชนควรส่งเสริมพัฒนาและแลกเปลี่ยนความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ให้มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญงาน เข้าใจกระบวนการทางด้านการท่องเที่ยวได้ดี
3. ภาครัฐตรวจสอบมาตรฐานการรักษาความปลอดภัย ส่งเสริมและจัดอบรมเรื่องความปลอดภัย และแผนรับมือแก่ผู้ปฏิบัติงานและให้ให้บริการตามพื้นที่ท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี เพื่อที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
4. ภาครัฐและภาคเอกชนควรส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว
5. เทศบาลแสนสุขควรประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนให้ร่วมมือกัน ตระหนักถึงการรับมือกับภัยพิบัติ รวมทั้งยกระดับและปรับปรุงมาตรการการป้องกันและลดผลกระทบให้เหมาะสมตามสถานการณ์ เพื่อให้เกิดการรับมือกับภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ
6. ผู้บริหารองค์กร ผู้นำชุมชนกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด จัดทำแผนและคู่มือการปฏิบัติงาน กำหนดตัวชี้วัด สร้างเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงาน พัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงาน ลดความผิดพลาดที่ส่งผลถึงประโยชน์จากงบประมาณ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผู้บริหารองค์กรท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชนควรมีการประชุม กำกับติดตาม ประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะและร่วมแก้ไขปัญหาด้านการบริหารที่มีปัจจัยความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
2. หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำแผนปฏิบัติ และปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจัง รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาและแลกเปลี่ยนความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ให้มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญงาน เข้าใจกระบวนการเป็นอย่างดี
3. หน่วยงานภาครัฐควรกระตุ้นนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจ และประชาชนให้รักษามาตรการป้องกันการแพร่ระบาด Covid-19 อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจต่างๆในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวพื้นที่ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี
2. ควรศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในพื้นที่ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี
3. ควรศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงทางการท่องเที่ยวของภาคธุรกิจ ประชาชน และนักท่องเที่ยวชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). **คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). **สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวโลกในปีที่ผ่านมา พ.ศ.2561**. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2564, จาก https://www.mots.go.th/downloadarticle/article_20191025094442.pdf.
- _____. (2563). **สถิตินักท่องเที่ยวบางแสน**. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2563, จาก <http://www.saensukcity.go.th/images/doc/stat-tourism-2562.pdf>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). **แผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2563-2564 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2563-2564)**. สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.shorturl.at/shortener.php>.
- เกียรติศักดิ์ พานิชพัฒนกุล และรัตพงษ์ สอนสุภาพ. (2562). ผู้นำกับทุนทางสังคมในการพัฒนาชายหาดบางแสน. **วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์**, 5(2): 13-23.
- คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา และกฤติกา สายณะรัตน์ชัย. (2561). การศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวทางสังคมและวัฒนธรรมในอำเภอแม่สอด. **วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี**, 15(1): 32-42.
- จุฑาทิพย์ เจริญลาภ. (2559). **การบริหารจัดการในภาวะวิกฤตของ ททท.** สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2564, จาก https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/tourist/download/article/article_20170505153221.pdf.
- ทวิดา กมลเวชช. (2554). **คู่มือจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- เทศบาลเมืองแสนสุข. (2557). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองแสนสุข (พ.ศ.2558 - 2562)**. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.saensukcity.go.th/images/doc/Strategic-Plan-2558-2562.pdf>.
- _____. (2562). **แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565**. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.saensukcity.go.th/images/doc/Plan-2561-2565.pdf>.
- ประไพพิมพ์ สุธีวินนันทน์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. **วารสารปาริชาติ**, 29(2): 31-48.

- พิงพิศ ลักษณะลิขิตกุล. (2554). **ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว.** ปัญหาพิเศษ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัฐวุฒิ เจริญศรีพงษ์. (2542). **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดสภาพแวดล้อม บริเวณหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรัญชลี สุมิตไพบูลย์ และนางลักษณ์ มโนวัลย์เลา. (2557). การรับรู้และศักยภาพความพร้อมต่อการเปิดเสรีบริการด้านการท่องเที่ยวตามกรอบ ASEAN Economic Community (AEC) ชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี. **วารสารสุทธิปริทัศน์**, 28(88): 196-213.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564).** กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). (2562). **คู่มือการบริหารความเสี่ยง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน).
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). **รายงานการประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ 1 พ.ศ.2558.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Kieanwatana, K. (2021). Factors influencing consumer choice of recreational tourism activities after the Covid-19 crisis. **Academy of Strategic Management Journal**, 20 (Special Issue 3): 1-9.

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ

Participation of Local People in the Management of Cultural Tourism Activities: Community of Ban Khun Samut Chin, Samut Prakan

จิตตานันท์ มีทิศ¹/พัทธธีรา ผุดวงศ์²

Jitthanant Metis¹ / Phatthira Pudwong²

^{1,2}วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

^{1,2}College of Tourism and Hospitality, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

Email: Jitthanant.m@rsu.ac.th¹, Email: Phatthira.pud@gmail.com²

(Received: March 18, 2021.; Revised: September 27, 2021; Accepted : October 29, 2021)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน และ 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเลือกการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นระเบียบวิธีวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนท้องถิ่น จำนวน 17 คน หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 คน และนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 15 คน รวมทั้งหมด 38 คน ผลการศึกษพบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนประกอบไปด้วยวัฒนธรรม 3 กลุ่มหลัก คือ 1) ทรัพยากรทางโบราณคดี ได้แก่ วัดขุนสมุทรราช ศาลเจ้าพ่อหนุม่น้อยลอยชาย พิพิธภัณฑ์บ้านขุนสมุทรจีน 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การทำกะปิและกุ้งแห้ง และ 3) ศิลปวัฒนธรรมหรือทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดงออก ได้แก่ ศาสนา ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน คือ “กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์” เป็นการท่องเที่ยวโดยรวมเอาวัฒนธรรมทุกอย่างของชุมชนผนวกเข้ากับการจัดการแบบโฮมสเตย์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามและประเมินผลงาน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน

Abstract

The objectives of the study were 1) to explore cultural resources for tourism at the community of Ban Khun Samut Chin and 2) to study the participation of local people in the management of cultural tourism activities at the community of Ban Khun Samut Chin. The data

was collected by qualitative research methodology. The semi- structured interview and participant observation are selected as tools. Moreover, the data is analyzed through content analysis. There are 38 informants including 17 local persons, 6 government officers, and 15 tourists. The results of the study reveal that cultural resources for tourism in the community of Ban Khun Samut Chin consist of 3 main cultures. First, archaeological resources include Wat Khun Samut Thawas, Shrine of Chao Pho Nook Noy Loy Chai, and Ban Khun Samut Chin Museum. Second, local which wisdom is to make shrimp paste and fried shrimp. Third, art and culture or expressed cultural resources are religion, beliefs, tradition, and culture, including the way of life. The participation of local people in the management of cultural tourism activities at the community of Ban Khun Samut Chin is “the activity of homestay tourism”. It is tourism that combines all cultures from the community blended with homestay management through a participatory process of participation in decision-making, operations, benefits, and monitoring and evaluation.

Keywords: Local people participation, Tourism activities management, Cultural tourism
Ban khun samut chin community

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและเติบโตอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสการท่องเที่ยวส่งผลให้นักท่องเที่ยวนานาชาติมีค่านิยม และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป คือ นักท่องเที่ยวต้องการเรียนรู้ความเป็นดั้งเดิม (Indigenouseess) หรือความเป็น ของแท้ (Authenticity) ของชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น ดังนั้นประเทศที่พัฒนาและกำลังพัฒนาจึงใช้การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ยกตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยวของประเทศออสเตรเลียที่ได้รับประโยชน์อย่างมากจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมี นักท่องเที่ยวทั้งชาวออสเตรเลียและชาวต่างชาติจำนวนมากที่เข้ามาท่องเที่ยว เรียนรู้วัฒนธรรม และร่วม กิจกรรมการท่องเที่ยวอันก่อให้เกิดประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุดังกล่าวสถาบันวิจัยการท่องเที่ยวแห่ง ออสเตรเลีย (Tourism Research Australia; TRA) จึงได้กำหนดให้สมบัติทางวัฒนธรรมของประเทศเป็น ทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักสำหรับการท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศ (Domestic tourism) และระหว่างประเทศ (International Tourism) และยังกำหนดให้การพัฒนาการตลาดทางวัฒนธรรมเป็นเป้าประสงค์ของแผนแม่บท การท่องเที่ยว 2020 (Cooperative Research Centre, 2008: 6-8; นุชนารถ รัตนสูงค์ชัย, 2554: 33) ส่วน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยนั้น ได้เริ่มมีการพัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 โดยมรดกทางวัฒนธรรม ได้ถูกนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์และจุดขายทางการท่องเที่ยวของประเทศ อาทิ พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี (พ.ศ.2525) พระราชพิธีเฉลิมพระชนมายุครบ 60 พรรษา (พ.ศ.2530) และปีแห่งศิลปะและหัตถกรรมไทย (พ.ศ.2539) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยและดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (Peleggi, 1996: 435)

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นผลิตภัณฑ์ในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย และยังมี บทบาทในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมของประเทศให้เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวอีกด้วย นอกจากนี้ยังเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดกระแสการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นภายในประเทศเช่นเดียวกับชุมชน

หมู่บ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ความเชื่อ และมีความโดดเด่นในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิม ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนมีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 300 ปี และเชื่อกันว่าเป็นชุมชนของชาวจีนเมื่อครั้งมีการอพยพเข้ามาทำการค้าขายกับอาณาจักรสยามประเทศโดยการเดินทางมากับเรือสำเภา เมื่อสืบค้นตามต้นตระกูลจีนของประชาชนในท้องถิ่น ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนจะเห็นได้ว่าภาษาพูดมีสำเนียงของภาษาจีนปะปนอยู่ด้วยประกอบกับขนบธรรมเนียมประเพณีจีนที่ยังคงอยู่ และในปัจจุบันชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้ความสนใจและเข้ามาท่องเที่ยวกันเป็นจำนวนมาก ตลอดจนยังมีสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่หลากหลาย (นุชนารถ รัตนสุวงศ์ชัย, 2554: 34; William, 2005: 52-67)

อย่างไรก็ตามเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา ประชาชนในท้องถิ่นชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนต้องมีการตื่นตัวและรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจากภายนอกที่เข้ามามากให้ความสำคัญแต่ปัจจัยที่เป็นตัวเงินมากกว่าการอนุรักษ์ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่คู่ควรกับชุมชนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาจถูกลดทอนคุณค่าลงจากการส่งเสริมอุตสาหกรรมธุรกิจท่องเที่ยวที่ขาดความตระหนักถึงผลกระทบเชิงลบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้คุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวสูญหาย ชุมชนซึ่งมีวิถีชีวิตในการดำรงอยู่ได้รับผลกระทบ และสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง (Arcranon, et.al., 2000; วิภาดา มุกดา, 2556) ฉะนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในชุมชน ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญและสามารถป้องกันการเกิดผลกระทบเชิงลบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างมาก เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่นและมีศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา และความเชื่อของตนเอง อันก่อให้เกิดเกิดความตระหนักและหวงแหนวัฒนธรรมของตนมากกว่าผู้อื่น รวมทั้งยังใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวอยู่แล้ว จึงสามารถนำเอาสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่มาพัฒนาและประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวและเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

ฉะนั้นจากเหตุผลในข้างต้นทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน เป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ทางด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรม อันประกอบไปด้วยสถานที่ทางศาสนา ความเชื่อ วัตถุโบราณ พิพิธภัณฑสถาน ภาษา ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพยากรที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวภายในชุมชนในเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และส่งผลต่อชุมชน คือ ประชาชนในท้องถิ่นเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น และการฟื้นฟูสิ่งก่อสร้างทางโบราณคดีและวัฒนธรรมภายในชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเนื้อหาเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ทำให้สามารถวิเคราะห์และจำแนกประเด็นของขอบเขตเนื้อหาออกเป็น 2 กลุ่มเนื้อหาหลักได้ดังนี้

- 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน
- 2) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน

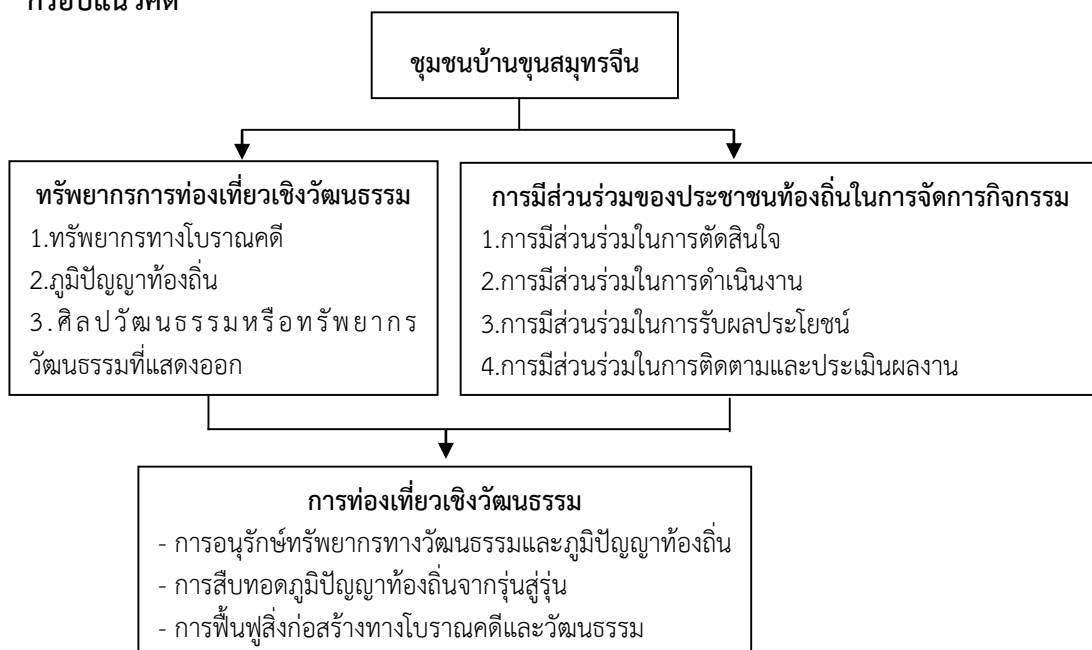
2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้ศึกษามุ่งเฉพาะกลุ่มพื้นที่ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและมีความโดดเด่นในวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความเชื่อ ตลอดจนยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชน

3. ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มประชากรที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และนักท่องเที่ยวชาวไทย

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประเด็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า งานวิจัยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่จำนวน 20-50 คน หรือทำการสัมภาษณ์จนกว่าข้อมูลจะซ้ำ ดังนั้นจึงทำให้ผู้ศึกษาได้กำหนดประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรก ประชาชนท้องถิ่น ประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน 1 คน ปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน และชาวบ้านทั่วไป 15 คน รวมทั้งหมดจำนวน 17 คน

กลุ่มที่สอง หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมฟ้าผ่า 2 คน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดสมุทรปราการ 2 คน และเจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรปราการ 2 คน รวมทั้งหมดจำนวน 6 คน

กลุ่มสุดท้าย นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 15 คน

2. **เครื่องมือในการวิจัย** ผู้วิจัยได้เลือกการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) เป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ต้องมีความยืดหยุ่นของประเด็นและเวลา ดังนั้นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจึงเป็นการสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดโครงสร้างแนวคำถามของประเด็นการศึกษาหลักมาแล้วอย่างชัดเจน และใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นการเก็บข้อมูลซ้ำเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้ (สุภางค์ จันทวนิช, 2549: 45)

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นการศึกษา เช่น เอกสารวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่สอง การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการดำเนินการโดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในข้างต้น และทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วมร่วมด้วยขณะทำการสัมภาษณ์ในแหล่งพื้นที่ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการด้วยการตรวจเช็ครายการ (Checklist) การสังเกตทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้มากที่สุด (สมชาย วรภิเษมสกุล, 2553)

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ผู้ศึกษาได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด โดยแยกให้เห็นถึงส่วนประกอบและความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของข้อมูลการศึกษาอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ และเอกสาร แยกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามขอบเขตเนื้อหาที่ได้กำหนดเอาไว้ในข้างต้น (วัชรินทร์ อินทพรหม, 2562; โยธิน แสงวดี, 2558)

สรุปผลการวิจัย

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จากการสำรวจพบว่า ทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนนั้น มีความหลากหลายและสามารถจำแนกประเภทของทรัพยากรวัฒนธรรมได้ 3 กลุ่มหลัก

ได้แก่ ทรัพยากรทางโบราณคดี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมหรือทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดงออก
ดังผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนในตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน

ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	มี	ไม่มี	ไม่ทราบ
1. ทรัพยากรทางโบราณคดี (Archaeological Resources)			
วัด	✓		
ศาลเจ้า	✓		
วัตถุโบราณ	✓		
พิพิธภัณฑ์	✓		
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Homegrown/Indigenous Wisdom)			
การทำกะปิ	✓		
การทำกุ้งแห้ง	✓		
3. ศิลปวัฒนธรรมหรือทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดงออก (Expressive Culture)			
ศาสนา	✓		
ความเชื่อ	✓		
ประเพณี	✓		
วิถีชีวิต	✓		

ที่มา: (คณะผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิดของสายันต์ ไพเราะญัตร์, 2550)

1.1 ทรัพยากรทางโบราณคดี (Archaeological resources)

1.1.1 วัดขุนสมุทรราช ปัจจุบันวัดขุนสมุทรราชเป็นเกาะที่ตั้งอยู่ริมชายฝั่งทะเลโดยมีน้ำล้อมรอบ
เนื่องจากปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและน้ำทะเลหนุนสูงมีเพียงสะพานปูนที่ทอดยาวเป็นทางเดินเชื่อมต่อระหว่าง
ชุมชนกับวัด นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่นได้กล่าวเกี่ยวกับวัดขุนสมุทรราช ไว้ว่า “วิหาร
ของวัดสร้างโดยหมอภูมิปัญญาโบราณ ประตุน้ำต่างของโบสถ์เป็นไม้สักทุกบาน ส่วนบานประตูหลักกลดลาย
เรื่องราวของเจ้าชายสิทธัตถะพบเทวทูตทั้งสี่” ถือเป็นงานประติมากรรมที่ผู้เจ้าหลักชิ้นงานนั้นตั้งใจสร้างผลงาน
ด้วยศิลปะแบบชาวบ้านที่ประณีตสวยงาม และมีพระพุทธรูปประดิษฐานภายในวิหาร 1 องค์ ได้แก่ พระประธาน
และพระพุทธรูปทองเหลืองแบบชาวบ้านไม้แต่งผิวไม่มีการลงรักปิดทอง

1.1.2 ศาลเจ้าพ่อหนุมน้อยลอยชาย เป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและเคารพนับถือของคนใน
ชุมชน เดิมเป็นศาลเล็ก ๆ หลังจากจากตั้งอยู่ริมฝั่งทะเล ต่อมาได้ย้ายเข้ามาตั้งในหมู่บ้านในลักษณะรูปทรงแบบ
ศาลาจีนหรือเก๋งจีน ตามตำนานเล่าว่า “เจ้าพ่อหนุมน้อยลอยชาย” เป็นไม้แกะจำหลักรูปเด็กจีนไว้แกะ 2 ข้าง
เดิมชาวประมงได้ไปจับปลาในทะเลพบไม้แกะจำหลักรูปเด็กนี้ติดอวนทุกครั้ง สุดท้ายจึงได้นำไม้แกะจำหลักนั้น
ไปเก็บไว้ที่ศาลเจ้าริมฝั่งทะเลที่เรียกว่าศาลเจ้าพ่อหนุมน้อยลอยชายในปัจจุบัน

1.1.3 พิพิธภัณฑ์บ้านขุนสมุทรจีน จากการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่นกล่าวเล่า “วิกฤตน้ำกัดเซาะ
ชายฝั่งทำให้ชาวบ้านพบเศษซากวัตถุโบราณบริเวณป่าชายเลนเป็นจำนวนมาก อาทิ ถ้วย ขามกระเบื้อง ไห ซาก
เตาเผาโบราณ เครื่องใช้เครื่องประดับ และเงินตราสมัยโบราณ” รวมทั้งยังพบโครงกระดูกจากชุมชนเก่าแก่ใน

บริเวณใกล้เคียง ปัจจุบันวัตถุดังกล่าวได้เก็บรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลรักษา

1.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Homegrown/Indigenous Wisdom)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน คือ การทำกะปิ และกุ้งแห้ง เนื่องจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนมีความเกี่ยวเนื่องกับการทำประมง ดังนั้นวัตถุดิบหรือสิ่งที่หามาได้โดยส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์น้ำจากทะเล ซึ่งจากผลการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว พบว่า “บางครั้งครัวก็นำวัตถุดิบจากการทำอาหารที่มีอยู่มาแปรรูปทำเป็นภูมิปัญญาการถนอมอาหารเพื่อให้สามารถเก็บอาหารไว้กินได้นานมากยิ่งขึ้น” เช่น ทำกะปิ และกุ้งแห้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มกันของชาวประมงในพื้นที่ โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า “บ้านทำกะปิ”

1.3 ศิลปวัฒนธรรมหรือทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดงออก (Expressive Culture)

1.3.1 ศาสนา พบว่าโดยส่วนใหญ่ชาวบ้านในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนนับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากสมัยก่อนชุมชนบางส่วนปลูกบ้านเรือนอยู่ข้างวัดขุนสมุทรทราวาส วัดจึงเป็นศูนย์กลางและศูนย์รวมของคนในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรม การประชุม และการเล่นหมากฮองของคนในชุมชน เป็นต้น (วุฒิชัย ศรีประเสริฐกุล, 2553)

1.3.2 ความเชื่อ ประชาชนท้องถิ่นในชุมชนมีความเชื่อเกี่ยวกับการขอพรจากศาลเจ้าพ่อหนุ่ยน้อยลอยชาย เนื่องจากเป็นสถานที่ที่คนในชุมชนนับถือและเคารพมาก ส่วนใหญ่จะขอพรเกี่ยวกับการทำมาหากินโดยสุจริตไม่ใช่เรื่องของการพนัน หวย และสลากกินแบ่งหรือลาภ เพราะเชื่อว่าส่งผลทำให้ประสบความสำเร็จอย่างดีในอาชีพ สำหรับสิ่งของที่นิยมจัดมาถวายสักการหรือแก้บนจะเป็น ประทัด วัว ผลไม้ หรือของเล่นเด็ก เป็นต้น

1.3.3 ประเพณีและวัฒนธรรม

ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐและประชาชนในท้องถิ่น พบว่า “ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ประกอบไปด้วย 3 ประเพณีหลัก ได้แก่ งานประจำปี งานทอดกฐินสามัคคีของวัดขุนสมุทรทราวาส และงานทอดผ้าป่าสามัคคี” ดังนี้

1) งานประจำปี คือ งานศาลเจ้าพ่อหนุ่ยน้อยลอยชาย จัดในช่วงปลายเดือนธันวาคมหรือต้นเดือนมกราคม เป็นงานที่ทำให้คนที่เคยอยู่ในชุมชนกลับมาร่วมงานและคนหมู่บ้านใกล้เคียงมาร่วมงานด้วยความศรัทธา

2) งานทอดกฐินสามัคคีของวัดขุนสมุทรทราวาส จะจัดขึ้นทุกปีเพื่อนำปัจจัยส่วนหนึ่งมาบูรณะวัดและเสริมสร้างแนวกำแพงหินเพื่อป้องกันคลื่นและลดการกัดเซาะแนวชายฝั่งบริเวณรอบวัด

3) งานทอดผ้าป่าสามัคคีจะจัดในช่วงเดือนเดียวกันกับงานประจำปีของชุมชน เนื่องจากเป็นงานที่มีความสอดคล้องกัน

1.3.4 วิถีชีวิตของคนในชุมชนขุนสมุทรจีนจะมีความเกี่ยวเนื่องกับการทำประมง ในอดีตการออกหาปลาของคนในสมัยโบราณจะใช้เรือที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ เนื่องจากต้องออกทะเลไกลเพื่อไปหาปลา ในการออกทะเลจะต้องสังเกตลักษณะภูมิอากาศ คลื่นลม และช่วงเวลาที่เหมาะสมด้วย ซึ่งวิธีต่าง ๆ นั้นก็สืบทอดทอดมาจากบรรพบุรุษรุ่นต่อรุ่น เมื่อหามาได้ก็จะนำไปแปรรูปหรือขายทอดตลาดเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัว

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน คือ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่รวมเอาวัฒนธรรมทุกอย่างของชุมชนผนวกเข้ากับการจัดการแบบโฮมสเตย์ และประชาชนท้องถิ่นในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนนั้น

ต้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ และจะต้องประกอบไปด้วยหลักการ 4 ประการ ดังนี้ 1) การตัดสินใจ 2) การดำเนินงาน 3) การรับผลประโยชน์ และ 4) การประเมินผล ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการให้บริการนักท่องเที่ยว โดยการจัดตั้งชมรมโฮมสเตย์บ้านขุนสมุทรจีนขึ้นมา ซึ่งการจัดตั้งชมรมดังกล่าวเป็นการรวมตัวกันของชาวบ้านที่ให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว และมีการบริหารจัดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อการบริหารการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนในการบริการนักท่องเที่ยว นอกจากกลุ่มโฮมสเตย์แล้ว ภายในชุมชนยังมีกลุ่มเรือรับจ้าง กลุ่มทำกะปิ และกลุ่มชาวประมงที่ยินดีต้อนรับและให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ การถ่ายทอดเรื่องราว และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว และวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างประชาชนท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โฮมสเตย์เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว โดยตัวโฮมสเตย์นั้นสร้างมาจากวัสดุที่หาได้จากท้องถิ่นมีลักษณะเป็นกระท่อมไม้ไผ่ หลังคามุงจาก ซึ่งมีการออกแบบโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำให้ตัวบ้านมีความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังสามารถร่วมมือกับประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกันตามหลักแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม มีปฏิสัมพันธ์ให้เกิดการเชื่อมโยง และเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยการลงใช้ชีวิตแบบชาวบ้านขุนสมุทรจีนและการลงมือปฏิบัติจริง เช่น การทำกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในชุมชน การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตภายในชุมชน พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ไหว้พระขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการใช้ชีวิตร่วมกับประชาชนท้องถิ่น เป็นต้น

3) การรับผลประโยชน์ การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนจะประกอบไปด้วย 1 กิจกรรม โดยแยกเป็นโฮมสเตย์ของชุมชน 3 หลัง และโฮมสเตย์ของเอกชน 12 หลัง รวมทั้งสิ้นในชุมชนจะมีโฮมสเตย์ไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 15 หลัง ซึ่งรายได้จากโฮมสเตย์นั้นไม่เป็นที่แน่นอนเนื่องจากส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักเดินทางเข้าพักในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ ดังนั้นรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ส่วนใหญ่จะถูกนำไปเก็บออมเพื่อเป็นเงินทุนในการพัฒนาชุมชน และการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป อาทิ การทำเชือกกันชายฝั่ง เนื่องจากชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน แผ่นดินแนวชายฝั่งถูกน้ำกัดเซาะหายทุกปี ๆ ทำให้พื้นที่ภายในชุมชนหายไป ชาวบ้านจึงนำเงินทุนส่วนนี้มาบำรุงดูแลเพื่อรักษาแผ่นดินที่เหลือเอาไว้ นอกจากนี้ยังนำเงินบางส่วนไปบำรุงฟื้นฟูศาลเจ้าพ่อลอยชาย และพิพิธภัณฑสถานของชุมชน เป็นต้น

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนต้องสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเองก่อนเพื่อประเมินศักยภาพความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในการจัดการดังนี้ 1) ความพร้อมด้านกายภาพ 2) ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ 3) ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรม และ 4) การตลาดการท่องเที่ยว เพื่อป้องกันการเกิดผลกระทบเชิงลบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนสามารถจำแนกประเภทของทรัพยากรได้ 3 กลุ่มหลักตามนิยามของสายันต์ ไพเราะจูจิตร (2550: 13-14) ได้แก่ ทรัพยากรทางโบราณคดี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมหรือทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดงออก เนื่องจากชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนมีทรัพยากรที่เป็นมรดกและทรัพยากรวัฒนธรรมที่สามารถพัฒนาเพื่อต่อยอดทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสามารถพบเห็น หรือ

ศึกษาได้ ซึ่งในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นจะมีความแตกต่างกันออกไปตามประเภทและปัญหาที่พบเจอ ดังนี้

1. **ทรัพยากรทางโบราณคดี (Archaeological resources)** เมื่อในอดีตวัดขุนสมุทรจีนมีเนื้อที่กว่า 100 ไร่ แต่ด้วยปัญหาน้ำกัดเซาะชายฝั่งทำให้พื้นที่ของวัดในปัจจุบันเหลือเพียง 5-6 ไร่เท่านั้น ปัญหานี้ทำให้ชาวบ้านต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันบำรุงรักษาและแก้ไขปัญหานี้เพื่ออนุรักษ์วัดเอาไว้ เนื่องจากเป็นทรัพยากรทางโบราณคดีของชุมชน ดังนั้นชาวบ้านจึงหาวิธีแก้ไขปัญหาน้ำกัดเซาะชายฝั่งด้วยการสร้างเขื่อนดินเขื่อนจากหิน และแนวเขื่อนไม้ไผ่ เป็นต้น แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหานี้ได้จากการเรียนรู้และทดลองปฏิบัติจริงโดยการนำวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่ไม่สามารถที่เกิดจากการลองผิดลองถูกจนทำให้รู้ว่าต้องจัดการแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร ส่วนศาลเจ้าพ่อหนุม่น้อยลอยชาย และพิพิธภัณฑสถานชุมชนสมุทรจีน ก็ยังมีการฟื้นฟูและบูรณะอย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมและเป็นการอนุรักษ์เอาไว้ให้กับชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวและการศึกษาเชิงวัฒนธรรมสืบต่อไป

2. **ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Homegrown/Indigenous wisdom)** ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่พบเจอปัญหาในเรื่องของน้ำกัดเซาะชายฝั่งเช่นเดียวกับทรัพยากรทางโบราณคดี เนื่องจากสาเหตุหลักได้รับผลมาจากธรรมชาติและภูมิศาสตร์ของชายฝั่งเป็นปัญหาที่ยากต่อการควบคุมของคนในชุมชน ส่วนปัญหาลong long mami ผู้คนในชุมชนเคยกล่าวไว้ว่าเกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าและทำบ่อเลี้ยงกุ้ง ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีมูลความจริงเพียงบางส่วนเท่านั้น การตัดไม้ในพื้นที่นั้นเป็นการใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านซึ่งตกทอดมาจากบรรพบุรุษที่ได้สอนต่อกันมา คือ การทำไร่หมุนเวียน แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านก็ได้มีการแก้ไขด้วยการปลูกต้นไม้เหล่านั้นขึ้นมาใหม่เพื่อเป็นการทดแทนต้นไม้ที่ถูกตัดไป ส่วนการทำนาเกลือส่วนใหญ่จะเป็นของนายทุน เนื่องจากชาวบ้านไม่มีพื้นที่ทำกิน ซึ่งชาวบ้านไม่สามารถเข้าไปจัดการหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการได้ ปัจจุบันนี้ในเขตพื้นที่ของชุมชนขุนสมุทรจีนไม่มีแล้วเนื่องจากพื้นที่ถูกกัดเซาะไปจนหมด แต่อย่างไรก็ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารของชุมชน ได้แก่ การทำกะปิ และกุ้งแห้ง ยังมีชาวบ้านสืบทอดและทำกันอยู่เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่ยังคงขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนอย่างต่อเนื่อง

3. **ศิลปวัฒนธรรมหรือทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดงออก (Expressive culture)** ปัญหาน้ำกัดเซาะชายฝั่ง ส่งผลทำให้ชาวบ้านชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนได้มีการอพยพออกนอกพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ภายในชุมชนสูญหายและคลื่นลมทำลายทรัพย์สินบางส่วน ซึ่งการควบคุมดูแลยังมีความลำบาก จึงทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสภาพและยุคสมัย แต่ยังคงมีความเชื่อและนับถือศาสนาพุทธดั้งเดิมอยู่ตามประเพณีหลักของชุมชนที่มีความเกี่ยวเนื่องกับวัด ส่วนภาษาที่ใช้กันก็คือภาษาไทยยังคงมีถิ่นอายุของสำเนียงจีนปะปนอยู่

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวของชุมชนถึงแม้จะมีการจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปตามหลักการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกรมการท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2560) และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ปัจจุบันนี้ชุมชนยังไม่มีกำหนดรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์หรือชัดเจน และผลิตภัณฑ์ชุมชนยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชน เนื่องจากชาวบ้านเน้นผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นผลลัพธ์คือ ชุมชนฐานยังไม่เกิดแข็งแกร่งเท่าที่ควร และในขณะเดียวกันการสร้างเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนา ฉะนั้นจึงมีความต้องการให้คนในชุมชนร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้านในเรื่องพัฒนาชุมชนในทุกด้านและอาจต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นจากการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนทั้ง 3 ประเภทในข้างต้น การผนวกทรัพยากรทางวัฒนธรรมเข้ากับการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่จึงจำเป็นต้องมีการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนขึ้นมาในรูปแบบของโฮมสเตย์ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในชุมชนเข้าด้วยกัน รวมทั้งยังเป็นช่องทางในการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นภายในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเต็มที่ตามหลักแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นของ อีระพงษ์ แก้วหาญ (2543: 149-163) ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ดังแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต่อไปนี้

1. ควรมีการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการรวมกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานด้วยกัน เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มทำกะปิ และกลุ่ม ชาวประมง โดยการบริหารจัดการด้วยชุมชนเป็นฐานหลักในการพัฒนา เพื่อเป็นการสร้างรากฐานให้ชุมชนเกิด ความเข้มแข็งและสามารถจัดการตนเองได้
2. ชมรมต้องมีส่วนร่วมในวางแผนโครงสร้างและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็น รูปธรรมชัดเจน เช่น การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นต้น เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน
3. มีการกำหนดหน้าที่และการรับผิดชอบในแต่ละฝ่ายที่ชัดเจน
4. มีการจัดการประชุมปรับโครงสร้างและหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ มาช่วยพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมของชุมชน
5. ต้องให้สมาชิกในชมรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมและมีส่วนร่วมในการประเมินผลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นต้องได้รับการแบ่งผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม
6. ชมรมต้องมีรายชื่อและหลักฐานการลงทะเบียนเป็นสมาชิกที่ชัดเจนและมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่ ตลอดเวลา

การจัดตั้งชมรมนั้นก็เพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมภายในชุมชน คือ เกิด การสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองเพื่อแลกกับผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวมากกว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมหรือ วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมเอาไว้ ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอาจสูญหายไปได้ เนื่องจากการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยวและนำไปสู่ความขัดแย้งด้านความคิดภายในชุมชนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1.1 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาให้มีความหลากหลายมากขึ้น เนื่องจากกิจกรรมที่มี อยู่ยังขาดความแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์ ควรเสริมสร้างกิจกรรมที่สอดแทรกวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันเข้า ไปด้วย เช่น การให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมประกอบอาหารจากวัตถุดิบที่หามาได้ เป็นต้น

1.2 หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชนผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน เนื่องจากผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญที่ต้องมีการพัฒนาควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวภายในพื้นที่

1.3 ชุมชนควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้แก่คนในชุมชน เพื่อเน้นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและป้องกันการเกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาในประเด็นการกำหนดแนวทางหรือนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการนำเอานวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนในกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ หรือชุมชน

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความพร้อมของคนในพื้นที่ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ และการพัฒนาบุคลากรภายในชุมชนต่อการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภูมิทัศน์วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการต่อยอดและพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2560). คู่มือการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม. ขอนแก่น:

โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุขภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

นุชนารถ รัตนสูงค์ชัย. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วารสารมนุษยศาสตร์, 18(1): 31-50.

โยธิน แสงดี. (2558). Content Analysis. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2558, จาก <https://www.spu.ac.th/research/files/>.

วัชรินทร์ อินทรพรหม. (2562). การวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 10(2): 314-333.

วิภาดา มุกดา. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

วุฒิชัย ศรีประเสริฐกุล. (2553). ผลกระทบของการกีดขวางชายฝั่งทะเลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุดรธานี: อักษรศิลป์การพิมพ์.

สายันต์ ไพเราะญติตร. (2544). รายงานการศึกษาวิจัย โครงการวิจัยและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาตลอดชีวิต: กรณีศึกษานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและพื้นที่ใกล้เคียง. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สุภางค์ จันทวานิช. (2549). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Arcanon, P., et al. (2000). Trekking tours: Impact on the environment and local people. Bangkok: Thailand Research Fund.

-
- Cooperative Research Center for Sustainable Tourism. (2008). **Culture and heritage tourism: A growing and evolving industry in Australia**. Retrieved March 5, 2015, from http://www.sustainabletourisonline.com/awms/Upload/Resource/CRC%208012%20Culture%20and%20Heritage%20bk_LoRes.pdf.
- Peleggi, M. (1996). National heritage and global tourism in Thailand. **Annals of Tourism Research**, 23(2): 432–448.
- William. G. (2005). **สังคมจีนในไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุใน จังหวัดเพชรบุรี

The Factors affecting the participation of the elderly in the operation of an elderly school in Phetchaburi Province

เสาวลักษณ์ วิบุรณกาล¹ / ปิยากร หวังมหาพรต²

Saowalak Wiboonkarn¹ / Piyakorn Whangmahaporn²

¹นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹Doctoral Student, Public Administration Program, Sripatum University

²รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²Assoc. Prof.Dr., Public Administration Program, Sripatum University

*Corresponding author E-Mail: s.wiboonkarn@hotmail.com

(Received: August 14, 2021.; Revised : September 27, 2021; Accepted : October 27, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี 3) ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี และ 4) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยนำการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ มาผสมกันเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ในเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีการจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความหมายของข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมากข้อที่มีระดับมากที่สุดเป็น ได้แก่ ระดับการควบคุม ระดับรองลงมา ระดับการบำบัดรักษา และระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี ด้านปัจจัยเชิงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นรางวัล/ผลประโยชน์ตอบแทน และปัจจัยภายในตัวบุคคล ตามลำดับ ด้านปัจจัยสนับสนุน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบ ปัจจัยที่มาจากทางราชการ และปัจจัยที่เป็นลักษณะของโครงการ ตามลำดับ 3) ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุขาดองค์ความรู้และความเข้าใจในกระบวนการทำงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ และด้านการติดต่อสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร 4) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรีแบ่งเป็นแต่ละด้าน ดังนี้ การได้รับรางวัล/ผลประโยชน์ตอบแทน การสร้างปัจจัยให้

เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมกัน การสร้างปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น การส่งเสริมจากทางราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและดูแลรับผิดชอบโรงเรียนผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมปัจจัยส่วนประกอบต่างๆ มีการอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุในการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนผู้สูงอายุ รูปแบบกิจกรรมและลักษณะโครงการ รูปแบบกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุมาจากความต้องการ และความสนใจของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม โรงเรียนผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of the research on 1) levels of the elderly's participation in the operation of an elderly school in Phetchaburi, 2) factors on the elderly's participation in the operation of an elderly school in Phetchaburi, 3) obstacles on the elderly's participation in the operation of an elderly school in Phetchaburi, and 4) ways to improve the elderly's participation in the operation of an elderly school in Phetchaburi. The research used the mix method approach, including quantitative approach which the population of this study was 106 elderly students from 3 elderly schools. The qualitative approach consisted of 3 senior school directors, 3 elderly students, 3 community developers, 3 senior school advisors, 3 committees and heads of the program, and 3 volunteers. The results of the research found that 1) the levels of the elderly's participation in the operation of an elderly school in Phetchaburi was at a high level average, the most highest level was the control level followed by therapist level was the second and information provision level respectively. 2) the factors on the elderly's participation in the operation of an elderly school in Phetchaburi were persuasion factor which was included in the high level and it was found that the factors affecting to the elderly's participation were factor of motivation driven by other people followed by benefit/ reward factor and personal's factor respectively. Supporting factor was at the high level in overall which was found that the factors most influencing the involvement of the elderly were the constituent factors, government factor, and the factors that are the characteristics of the project, respectively. 3) the obstacles on the elderly's participation in the operation of an elderly school in Phetchaburi were health problems for the elderly the elderly lacked knowledge and understanding of the work process of the elderly school, and in terms of communication and information public relations. 4) the ways to improve the elderly's participation in the operation of an elderly school in Phetchaburi were divided into points such as receiving awards / benefits factor, creating the personal's self-esteem, promoting shared participation and ownership, creating a motivation factor driven by other people, supports from the local government organization with strength and well-care for the elderly school efficiently, promoting various constituents where the facilitation is for the elderly to come and join activities in the school, creating activity patterns and projects as the activity models of the senior school that come from demand and attention of the elderly.

Keywords: Factors Impact on participants, Elderly school

บทนำ

ประเทศไทยได้กลายเป็นสังคมสูงอายุมาตั้งแต่ พ.ศ.2548 แล้ว อันเป็นผลจากการที่อัตราเกิดของคนไทยลดลงอย่างมากและชีวิตของคนไทยที่ยืนยาวขึ้น ในระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2503-2553) ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) เพิ่มจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 13 (จาก 1.2 ล้านคน เป็น 8.4 ล้านคน) และคาดว่าจะอีก 30 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2583) จะเพิ่มเป็น 31% (20.5 ล้านคน) ซึ่งสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพิงทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ทั้งนี้ ในอาเซียนจะมีเพียงไทยและสิงคโปร์เท่านั้น ที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเกินร้อยละ 30 ในอีก 30 ปี ข้างหน้า (ศิริวรรณ อรุณทิพย์, 2557) อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังไม่ตระหนักชัดและยังได้รับข้อมูลไม่มากนักคือ ภาพสังคมสูงวัยไทยในอนาคตนับจากนี้เป็นต้นไป โครงสร้างอายุของประชากรไทยจะสูงวัยขึ้นอย่างรวดเร็วมาก คลื่นประชากรรุ่นที่เกิดในช่วงพ.ศ. 2506-2526 ซึ่งมีอายุ 30-50 ปี ใน พ.ศ. 2556 กำลังเคลื่อนตัวกลายเป็นประชากรสูงอายุกลุ่มใหญ่ในอีก 10-20 ปีข้างหน้า ทำให้ประเทศไทยกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2556) ดังที่องค์การสหประชาชาติ (UN) นิยามว่า ประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นสัดส่วนเกิน 10% หรืออายุ 65 ปีขึ้นไป เกิน 7% ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) เมื่อสัดส่วนประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 20% และอายุ 65 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 14%

สำหรับประเทศไทย ได้นิยามคำว่า “ผู้สูงอายุ” ไว้ใน พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ว่าหมายถึง “ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป” (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556) บุคคลเมื่อก้าวสู่วัยสูงอายุ ซึ่งเป็นช่วงวัยสุดท้ายของชีวิต เป็นช่วงที่ควรได้รับการช่วยเหลือประคับประคองจากสังคม ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมในการดูแลพ่อ-แม่ ญาติผู้สูงอายุ แต่ปัจจุบันต้องยอมรับว่าสภาพเศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนไป ย่อมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม สังคมควรตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบ ต่อกลุ่มผู้สูงอายุเพราะเป็นวัยที่สภาพร่างกาย จิตใจ และสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงเสื่อมถอยลงตามธรรมชาติ ดังนั้น รัฐต้องสนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ ต้องจัดสวัสดิการเพื่อให้ลูกหลานได้ดูแลพ่อแม่ได้ ขณะเดียวกันโรงเรียนต้องส่งเสริมหลักสูตรให้เด็กเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอยู่กับคนแก่ เพื่อก่อให้เกิดความเกื้อหนุนระหว่างวัย เพราะเด็กในยุคปัจจุบันเพราะบาง อย่างน้อยต้องสร้างสังคมให้ดูแลผู้สูงอายุด้วยจิตอาสา เช่นเดียวกับการพัฒนาเมืองในอนาคต ต้องสร้างสิ่งสาธารณูปโภคให้ผู้สูงอายุเดินทางได้สะดวก (สุทธิชัย จิตพันธ์, 2558) อ้างถึงใน arphawan sopontammarak, 2558) ดังนั้นหลายหน่วยงานต่างเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในอนาคต และหนึ่งในทางแก้ปัญหาคือการจัดตั้ง “โรงเรียนผู้สูงอายุ”

โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และพลังของผู้สูงอายุ โดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย การเกิดขึ้นของโรงเรียนผู้สูงอายุยังสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 (พ.ศ.2552) และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุจะเป็นเรื่องสำหรับผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ประสบการณ์ ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน โรงเรียนผู้สูงอายุหลาย

แห่งตั้งขึ้นโดยใช้อาคารเรียนเก่าของโรงเรียนที่เลิกกิจการหรือตั้งอยู่ในชมรมผู้สูงอายุ ภายในวัด บางแห่งใช้บ้านของผู้ริเริ่มก่อตั้งเป็นสถานที่ดำเนินการการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในระยะแรก อาจเป็นเพียงการ รวมกลุ่มพบปะพูดคุยกัน แล้วจึงค่อยๆ มีรูปแบบชัดเจนขึ้น มีกิจกรรมที่หลากหลายตามความต้องการของผู้สูงอายุ หรืออาจเป็นการขยายกิจกรรมจากที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว เช่น ศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม (ศาลาสว่างสุข) ศูนย์สามวัย ธนาคารความดี เป็นต้น โรงเรียนผู้สูงอายุสามารถมีรูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ ความต้องการของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ จะกำหนดตารางกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ไว้ชัดเจน ระยะเวลาเปิดเรียนอาจเป็นตลอดปีหรือเปิดเป็นช่วงเวลาตามหลักสูตรที่จัดอบรม ส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุพัฒนาตนเอง เสริมสร้างสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจและเป็นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม สร้างศักยภาพ คุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุให้เป็นที่ยอมรับและยอมรับเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบต่อไป (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2559)

ปัจจุบันโรงเรียนผู้สูงอายุได้ดำเนินการในพื้นที่มากกว่า 1,100 แห่งทั่วประเทศ จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่ทำกิจกรรม เกิดการพึ่งพาตนเอง สามารถพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพได้ ทั้งนี้รัฐบาลพร้อมให้การสนับสนุน โดยตั้งเป้าว่าจะต้องมีโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั่วประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 2,600 แห่งให้ได้ภายในอีก 3 ปีข้างหน้า (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) โดยการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยทุกภาคส่วน “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง” และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุ มีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งนี้ นอกจากการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยทุกภาคส่วนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้สูงอายุซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนผู้สูงอายุ จึงควรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยเพื่อทำให้เกิดความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน กลไกที่ทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การประชุม การสร้างเวทีในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมกันดำเนินงาน เป็นต้น เพื่อทำให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2559)

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่ไม่ควรมีเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือภาคีเครือข่ายต่างๆ เท่านั้น ผู้สูงอายุซึ่งเป็นหัวใจหลักของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยเช่นกัน จึงทำการวิจัยถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีได้มีการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยเช่นเดียวกัน และยังเป็นแหล่งศึกษาดูงานของโรงเรียนผู้สูงอายุให้กับจังหวัดอื่นๆ ด้วย โดยมีคำถามการวิจัยว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับใด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี มีปัจจัยใดบ้าง ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี มีหรือไม่ อย่างไร และมีแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร

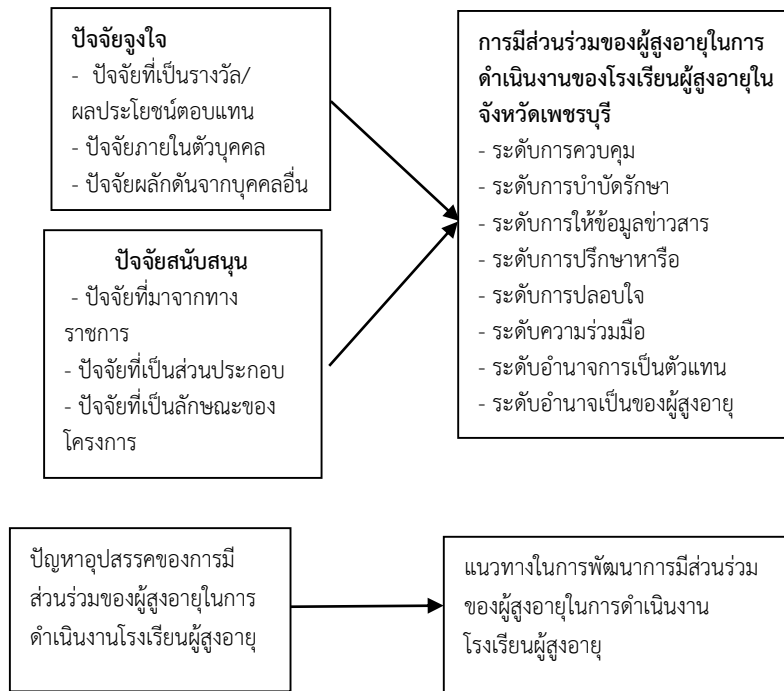
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. เนื้อหาการวิจัย
ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุปัจจัยที่ส่งต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ และแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ
2. ด้านพื้นที่
ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลสมอพล อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองชุมพล อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านในดง อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
3. ระยะเวลาการวิจัย
การวิจัยครั้งนี้กำหนดระยะเวลาตั้งแต่การศึกษาตั้งแต่ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563–เมษายน พ.ศ. 2564
4. ด้านประชากร
 - 4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ
ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 106 คน จาก 3 โรงเรียน
 - 4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน ได้แก่
 - 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน
 - 2) ผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนจำนวน 3 คน
 - 3) นักพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน
 - 4) ที่ปรึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน
 - 5) คณะกรรมการและแกนนำร่วมขับเคลื่อน จำนวน 3 คน
 - 6) วิทยากรจิตอาสา จำนวน 3 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่ผสมระหว่างเชิงปริมาณ และงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 โรงเรียน จำนวน 106 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาและทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ทำหนังสือขอความร่วมมือจากโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรีในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งในงานวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำไปวิเคราะห์ผลต่อไป

4. ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาทั้งหมดมาจัดระเบียบและลงรหัสเพื่อใช้ในการประมวลผลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) ผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) สถิติพื้นฐาน (Basic statistic) เพื่ออธิบายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง โดยหาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีรายละเอียดของการศึกษา ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth interview) ตามช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยกำหนดไว้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ และหัวข้อการทำวิจัยโดยย่อ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจได้ตรงประเด็น

2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจัดเตรียมประเด็นคำถามต่างๆ แบบมีโครงสร้างไว้เพื่อเป็นแนวทางการวิเคราะห์ปัญหาให้แก่ผู้สัมภาษณ์ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) ต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยมีการจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview form) โดยการตั้งคำถามแบบปลายเปิด ใช้คำถามที่มาตรฐานเหมือนกัน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคำถามล่วงหน้าเพื่อที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่เจาะจงในประเด็นที่ต้องการ คือ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวทั่วไป และแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) เรียบเรียงข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียงและจากการจดบันทึกออกมาเป็นข้อความ แล้วจำแนกออกเป็นประเด็นต่างๆ

2) ตรวจสอบข้อมูล โดยใช้วิธีแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ข้อมูลวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสมบูรณ์เพียงพอ ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบด้านข้อมูล การตรวจสอบด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการทบทวนข้อมูล ดังนี้

2.1) การตรวจสอบด้านข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันโดยใช้คำถามชุดเดียวกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

2.2) การตรวจสอบด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

2.3) การทบทวนข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการการทบทวนข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี

1.1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล

ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 106 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.00 และเพศชาย ร้อยละ 34.00 มีอายุระหว่าง 70-79 ปี มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 72.64 มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 65.09 ระยะเวลาที่เป็นสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุ มีระยะเวลา 1-2 ปี ร้อยละ 50.94 ซึ่งเหตุผลในการเข้าเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ คือต้องการพบปะเพื่อน มีจำนวน 96 คน ร้อยละ 47.17

1.2 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี

ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับมากที่สุด ได้แก่ ระดับการควบคุม คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและกรรมการควรทำหน้าที่คิดวางแผน ตัดสินใจ ระดับการบำบัดรักษา คือ ผู้สูงอายุได้รับการติดต่อให้มาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนผู้สูงอายุ รองลงมาได้แก่ ระดับการบำบัดรักษา คือ ผู้สูงอายุรับทราบกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนผู้สูงอายุโดยกรรมการโรงเรียนทำหน้าที่แจ้งให้ทราบ และระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร คือ ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ

โดยมีรูปแบบการมีส่วนร่วมคือ การเข้ารับฟังการประชาสัมพันธ์ชี้แจงข้อมูลการดำเนินงานข่าวสารในด้านต่างๆ ของโรงเรียนผู้สูงอายุจากการเข้าร่วมประชุม และรับฟังข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น ใบบลิว แผ่นพับ เสียงตามสาย เป็นต้น ซึ่งผู้สูงอายุสามารถแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการเสนอรูปแบบกิจกรรมต่าง กับทางโรงเรียนผู้สูงอายุได้ เพื่อให้กิจกรรมหรือโครงการที่จัดทำขึ้นเกิดประโยชน์แก่ตัวผู้สูงอายุมากที่สุด เช่น ในด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านการดูแลตนเองเบื้องต้น ด้านนันทนาการ และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นต้น โดยจะมีตัวแทนผู้สูงอายุทำหน้าที่ในการประสานงานกับคณะกรรมการของโรงเรียนผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับและเสนอความต้องการของผู้สูงอายุในการเสนอรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับตัวผู้สูงอายุมากที่สุด

2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรีปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี

ด้านปัจจัยเชิงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากซึ่ง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น โดยผู้สูงอายุได้รับการชักชวนจากผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานท้องถิ่นให้มาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ และได้เห็นผู้สูงอายุในชุมชนได้มีส่วนร่วมในโรงเรียนผู้สูงอายุ จึงเกิดความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวด้วย รองลงมาได้แก่ ปัจจัยที่เป็นรางวัล/ผลประโยชน์ตอบแทน คือ ผู้สูงอายุรู้สึกภาคภูมิใจ มีความสุข ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านปัจจัยสนับสนุน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบ คือ ผู้สูงอายุมี

การเดินทางที่สะดวกในการมาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน รองลงมาได้แก่ ปัจจัยที่มาจากทางราชการ คือ ผู้สูงอายุคิดว่าโรงเรียนผู้สูงอายุมีเจ้าหน้าที่ดูแลและให้การสนับสนุนที่เพียงพอและมี และปัจจัยที่เป็นลักษณะของโครงการ คือ ผู้สูงอายุคิดว่าโรงเรียนผู้สูงอายุจัดกิจกรรมที่มาจากความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

3. ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค โดยพบว่า มี 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยมีข้อจำกัดทางด้านสภาพร่างกาย การเจ็บป่วยหรือมีโรคประจำตัวทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกาย หรือออกจากบ้านมาร่วมกิจกรรมได้ และความสามารถในการจดจำลดลง จึงทำให้ขาดความร่วมมือในบางกิจกรรม ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการคัดเลือกตัวแทนผู้สูงอายุที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและ มีความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นผู้ประสานงาน จัดบันทึกรายละเอียดกิจกรรมและแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ทราบได้อย่างทั่วถึงภายในกลุ่มของผู้สูงอายุ 2) ผู้สูงอายุขาดองค์ความรู้และความเข้าใจในกระบวนการทำงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ อีกทั้งข้อจำกัดในการเบิกจ่ายงบประมาณมีความล่าช้า และต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการเบิกจ่ายซึ่งใช้เวลานานทำให้การดำเนินงานและการจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุหยุดชะงักและไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด และขาดแคลนวิทยากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ที่จะมาถ่ายทอด อบรม ให้ความรู้กับผู้สูงอายุ ซึ่งวิทยากรที่มียังขาดความชำนาญที่ครอบคลุมทุกด้าน ข้อเสนอแนะ คือ บุคลากรของโรงเรียนผู้สูงอายุควรมีการชี้แจง และแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับระบบการทำงานที่เข้าใจได้ง่ายขึ้นแก่ผู้สูงอายุ โดยควรมีการคัดเลือกตัวแทนผู้สูงอายุที่มีความรู้ความเข้าใจ และสนใจที่จะเข้าร่วมในกระบวนการทำงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจในการทำงานมากขึ้น ดังนั้นการขับเคลื่อนการดำเนินงานและกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ ควรมีการสร้างเครือข่ายและบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ชมรม และกลุ่มต่าง ในชุมชน 3) ด้านการติดต่อสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารที่ยังขาดความชัดเจน เข้าใจไม่ตรงกัน ในระหว่างการทำกิจกรรม ข้อเสนอแนะ คือ โรงเรียนควรมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงและครบถ้วนให้กับผู้สูงอายุ โดยมีวิธีการสื่อสารที่จะทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจได้ง่าย และมีระบบการติดตามตรวจสอบว่าผู้สูงอายุได้รับการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการมาเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนผู้สูงอายุ

4. การศึกษาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี

4.1 การได้รับรางวัล/ผลประโยชน์ตอบแทน มีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีการมอบรางวัลตอบแทนให้กับผู้สูงอายุ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้สูงอายุในการมาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุมากขึ้น และเพื่อเป็นการสร้างคุณค่าและความภูมิใจให้กับผู้สูงอายุอีกด้วย

4.2 การสร้างปัจจัยให้เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยการจัดกิจกรรมบนพื้นฐานความต้องการ ความรู้และความสนใจของตัวผู้สูงอายุ เพื่อจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งผู้บริหาร คณะกรรมการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สูงอายุ จะต้องมีการประชุมเพื่อค้นหาความสนใจและความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาดำเนินการจัดกิจกรรมที่จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้น ๆ และพร้อมทำกิจกรรมด้วยความสามัคคีและความเต็มใจ

4.3 การสร้างปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น มีการบอกกล่าวหรือชักชวน จากผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น บอกกล่าวหรือชักชวนให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุในรูปแบบต่างๆ

4.4 การส่งเสริมจากทางราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและดูแลรับผิดชอบโรงเรียนผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ มีเจ้าหน้าที่ที่มีศักยภาพและมีความรู้ในการบริหารงาน มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและครอบคลุมในการนำมาดำเนินงานภายในโรงเรียนผู้สูงอายุ

4.5 ส่งเสริมปัจจัยส่วนประกอบต่างๆ มีการอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุในการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนผู้สูงอายุ เช่น จัดรถรับ-ส่งให้กับผู้สูงอายุที่บ้านไกลหรือเดินทางมาเองได้ไม่สะดวก พร้อมทั้งมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการทำกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ และมีให้อย่างเพียงพอเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรมที่จัดขึ้น รวมถึงมีการสร้างช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความเข้าใจ ทั้งการสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน แกนนำผู้สูงอายุ ตัวของผู้สูงอายุ โดยสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เสียงตามสาย หอกระจายข่าว ป้ายประกาศ การประชุม เป็นต้น

4.6 รูปแบบกิจกรรมและลักษณะโครงการ รูปแบบกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุมาจากความต้องการและความสนใจของผู้สูงอายุ เมื่อดำเนินกิจกรรมแล้วผู้สูงอายุให้ความร่วมมือและได้รับความสนใจเป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละกิจกรรมนำมาสู่การสร้างประโยชน์ให้กับตัวผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับมากที่สุด ได้แก่ ระดับการควบคุม คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและกรรมการควรทำหน้าที่คิดวางแผน ตัดสินใจ ระดับการบำบัดรักษา คือ ผู้สูงอายุได้รับการติดต่อให้มาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของณรงค์ ปัตแก้ว (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง มีขั้นตอนการวางแผนรายละเอียดกิจกรรม และจัดทำ โครงการพร้อมรายละเอียดต่างๆ ประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนในการดำเนินงาน มีการวางแผนจัดทำโครงการพร้อมรายละเอียดต่างๆ ประชาสัมพันธ์รับสมัครผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมและวางแผนรับสมัครผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม มีการประชุมวางแผนในการดำเนินงานกับผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี

2.1 ด้านปัจจัยจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากซึ่ง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น ปัจจัยที่เป็นรางวัล/ผลประโยชน์ตอบแทน และปัจจัยภายในตัวบุคคล ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของสิริวัลลี พุกชาอุดมชัย (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการเข้าร่วมชมรมฯ มาจากปัจจัยภายใน 4 ปัจจัย ได้แก่ ความสนใจ ความต้องการ ความชอบและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และแรงจูงใจจากปัจจัยภายนอก 4 ปัจจัย ได้แก่ การบริการตรวจสอบสุขภาพ กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการ สนับสนุนเครื่องอุปโภคบริโภค และการยอมรับทางสังคมด้วย

2.2 ด้านปัจจัยสนับสนุน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ มากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบ ปัจจัยที่มาจากทางราชการ และปัจจัยที่เป็นลักษณะของ

โครงการ ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุไทย ผลการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน ได้รับทราบถึงปัญหาและความต้องการด้านต่าง ๆ ของประชาชน มากที่สุด นโยบายของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการเตรียมความพร้อมรับมือสังคมผู้สูงอายุ ที่กำลังอยู่ในระยะเริ่มต้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการให้การสงเคราะห์และดูแลผู้สูงอายุ โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

3. ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค โดยพบว่า มี 3 ประเด็น ได้แก่

ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของฤทธิชัย แกมนาค และสุกัญชา พันเลิศพาณิชย์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียน ผู้สูงอายุวัดหัวฝาย ตำบลสนกลาง อำเภอบ้าน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัย สรุปผลดังนี้ คือ ในการค้นหาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุจัดลำดับความสำคัญของ สภาพปัญหาในลำดับแรกคือปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มีดังนี้ มีโรคประจำตัว สุขภาพ ไม่แข็งแรง

4. แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัด เพชรบุรี

4.1 การได้รับรางวัล/ผลประโยชน์ตอบแทน มีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีการมอบรางวัลตอบแทนให้กับผู้สูงอายุ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ให้กับผู้สูงอายุในการมาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุมากขึ้น และเพื่อเป็นการสร้างคุณค่าและ ความภูมิใจให้กับผู้สูงอายุอีกด้วย ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของพัชรภรณ์ พัฒนา (2560) ได้ทำการศึกษา วิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการเข้าร่วม กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุและการได้รับแรงสนับสนุนทาง สังคม ได้แก่ การช่วยเหลือด้านการเงินเมื่อเจ็บป่วย การได้รับการอำนวยความสะดวกในเดินทาง การได้รับรู้ ข่าวสาร และการได้รับการลอบโยนเมื่อรู้สึกไม่สบายใจ สูญเสีย หรือท้อแท้

4.2 การสร้างปัจจัยให้เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยการจัดกิจกรรมบนพื้นฐานความต้องการ ความรู้และความสนใจของตัวผู้สูงอายุ เพื่อจูงใจในการเข้าร่วม กิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งผู้บริหาร คณะกรรมการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สูงอายุ จะต้องมีการประชุม เพื่อค้นหาความสนใจและความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาดำเนินการจัดกิจกรรมที่จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้น ๆ และพร้อมทำกิจกรรมด้วยความสามัคคีและความเต็มใจ ซึ่งได้สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของชนานิ ไมเออร์ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ในจังหวัดปทุมธานี โดยผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะภายในส่วนบุคคล ปัจจัยด้านตนเองส่งผลต่อ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ เสนอว่าควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีทั้งร่างกาย และจิตใจทำให้รู้สึกว่าการตนเองมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของสังคมและส่งเสริมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของผู้สูงอายุ

4.3 การสร้างปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น มีการบอกกล่าวหรือชักชวน จากผู้นำชุมชน หน่วยงาน ท้องถิ่น บอกกล่าวหรือชักชวนให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระครูวิริทธิ์ตรมโหติ และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการระบบสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนเป็นโรงเรียน ผู้สูงอายุระดับตำบล เพราะสามารถพัฒนาผู้สูงอายุได้อย่างเป็นระบบ ส่วนการแสวงหาเครือข่ายร่วมดำเนินงานนั้น สามารถใช้องค์กรของรัฐและเอกชนในท้องถิ่นมาร่วมเป็นเครือข่ายดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรเหล่านั้น ทั้งนี้ในการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุและเครือข่ายต้องเป็นไปในลักษณะการบูรณาการให้สอดคล้องร่วมกัน

4.4 การส่งเสริมจากทางราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและดูแลรับผิดชอบโรงเรียนผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ มีเจ้าหน้าที่ที่มีศักยภาพและมีความรู้ในการบริหารงาน มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและครอบคลุมในการนำมาดำเนินงานภายในโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระมหาธนกร กิตติปัญญา และปัญญา กันภัย (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่องโรงเรียนผู้สูงอายุ: รูปแบบ และกระบวนการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดเนื้อหาการอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพเสริม และจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ทำอาชีพเสริมไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องสร้างงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ว่างรอรับการทำงานตามความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุ การติดตามให้มีการจ่ายเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือ การจัดการศพ หรือเงินอื่นๆ ที่ผู้สูงอายุจะได้รับตามสิทธิของผู้สูงอายุที่กำหนดไว้ในกฎหมายผู้สูงอายุ

4.5 ส่งเสริมปัจจัยส่วนประกอบต่างๆ มีการอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุในการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนผู้สูงอายุ เช่น จัดรถรับ-ส่งให้กับผู้สูงอายุที่บ้านไกลหรือเดินทางมาเองได้ไม่สะดวก พร้อมทั้งมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการทำกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ และมีให้อย่างเพียงพอเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรมที่จัดขึ้น รวมถึงมีการสร้างช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความเข้าใจ ทั้งการสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน แกนนำผู้สูงอายุ ตัวของผู้สูงอายุ โดยสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เสียงตามสาย หอกระจายข่าว ป้ายประกาศ การประชุม เป็นต้น ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของโกสินทร์ ชีทางติ (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ควรจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรม เช่น หาสถานที่จัดกิจกรรมที่เหมาะสมที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่าย ต้องเลือกเป้าหมายที่เป็นผู้สูงอายุที่สมควรได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาที่ชัดเจน มีการสื่อสารที่เหมาะสม มีการกำหนดระยะเวลา การสร้างแกนนำ และเนื้อหาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการ ควรมีการสร้าง ความมั่นใจด้วยการจัดหาที่อยู่อาศัย ที่ปลอดภัยให้กับกลุ่มด้อยโอกาส รวมทั้งเสริมเบียดเบียนชีพให้พอเพียงกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ

4.6 รูปแบบกิจกรรมและลักษณะโครงการ รูปแบบกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุมาจากการต้องการและความสนใจของผู้สูงอายุ เมื่อดำเนินกิจกรรมแล้วผู้สูงอายุให้ความร่วมมือและได้รับความสนใจเป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละกิจกรรมนำมาสู่การสร้างประโยชน์ให้กับตัวผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระครูวิริทธิ์ตรมโหติ และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการระบบสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน มีลักษณะการจัดหลักสูตรที่คล้ายกัน คือ ให้ความรู้ทั่วไปที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ และความรู้ด้านโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรู้เท่าทัน และ การทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ส่วนในด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม ให้ผู้สูงอายุได้ใช้ความรู้และประสบการณ์ชีวิตที่มี ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

5. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปัญหาอุปสรรค คือ ผู้สูงอายุบางส่วนไม่สามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบทุกคน เนื่องจากการเจ็บป่วยหรือมีโรคประจำตัวทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกาย หรือออกจากบ้านมาร่วมกิจกรรมได้ ซึ่งได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของฤทธิชัย แกมมณาค และสุภัสชา พันเลิศพาณิชย์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย ตำบลสันกลาง อำเภอบางเลน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัย สรุปผลดังนี้ คือ ในการค้นหาสภาพปัญหา ความต้องการ และการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุจัดลำดับความสำคัญของสภาพปัญหาในลำดับแรกคือปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มีดังนี้ มีโรคประจำตัว สุขภาพ ไม่แข็งแรง

อีกทั้งข้อจำกัดในการเบิกจ่ายงบประมาณมีความล่าช้า และต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการเบิกจ่ายซึ่งใช้ระยะเวลานานทำให้การดำเนินงานและการจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุหยุดชะงักและไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด และขาดแคลนวิทยากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ที่จะมาถ่ายทอด อบรม ให้ความรู้กับ ผู้สูงอายุ ซึ่งวิทยากรที่มียังขาดความชำนาญที่ครอบคลุมทุกด้าน และการสื่อสารที่ยังอาจความชัดเจน เข้าใจไม่ตรงกัน ในระหว่างการทำกิจกรรม ดังนั้นการขับเคลื่อนการดำเนินงานและกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ ควรมีการสร้างเครือข่ายและบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของรณน เหลืองสังวาล และสรวรรยา ธรรมอภิพล (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้สูงอายุตำบลบางระกำ คือ 1) งบประมาณไม่เพียงพอ จากการมีข้อจำกัดกีดในการขออนุมัติเงิน 2) จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในอนาคตที่ต้องดำเนินกิจกรรมเพิ่มเติม บุคลากรมีภาระงานที่มากเกินไปอาจทำให้บุคลากรไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ ตรงตามทักษะ และศักยภาพได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1. ผู้บริหารควรมีนโยบายด้านการประเมินระบบการบริหารงานของโรงเรียนผู้สูงอายุเกี่ยวกับความถูกต้องของระบบ ความเหมาะสมของระบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งผลของการประเมินจะนำไปสู่การพัฒนาการบริหารงานของโรงเรียนผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้กับผู้สูงอายุ มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่อง สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การมีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนุนเสริม เพื่อไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ
3. ปัจจัยที่เป็นรางวัล/ผลประโยชน์ตอบแทน จากการเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ดังนั้น ควรมีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีการมอบรางวัลตอบแทนให้กับผู้สูงอายุ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้สูงอายุในการมาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุมากขึ้น และเพื่อเป็นการสร้างคุณค่าและความภูมิใจให้กับผู้สูงอายุอีกด้วย
4. ปัจจัยที่มาจากทางราชการในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการทำกิจกรรม ควรมีขั้นตอนการดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณที่คล่องตัวเพื่อให้ทันต่อระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ
2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยนำผลที่ได้จากปัจจัยการมีส่วนร่วมมาบริหารจัดการให้นำไปสู่การดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมในลักษณะของการวิจัยเชิงพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2559). **คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ.
- โกสินทร์ ชัยทางดี. (2562). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี**, 11(2): 325-336.
- ชญานิ ไม้เออร์. (2552). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี**, 1(1): 92 – 109.
- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. **สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา**, 3(6). สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2557, จาก <https://www.facebook.com/laborphachern/posts/689924144471268/>.
- ณรงค์ ปัดแก้ว. (2563). รูปแบบและกระบวนการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง. **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง**, 9(1): 43-58.
- พระครูวิจิตรธรรมโชติ และคณะ. (2562). การจัดการระบบสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้. **วารสารมหาจุฬานาครธรรม์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, 6(3): 1339-1362.
- พระมหาธนกร กิตติปัญโญ และปัญญา กันภัย. (2561). **โรงเรียนผู้สูงอายุ: รูปแบบ และกระบวนการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์**. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชราภรณ์ พัฒนะ. (2560). **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดสระบุรี**. การค้นคว้าอิสระปริญญาสาขารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการส่งเสริมสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฤทธิชัย แกมมาก และสุภัทษา พันเลิศพาณิชย์. (2559). **รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย ตำบลสันกลาง อำเภอบางเลน จังหวัดเชียงราย**. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2556). **รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2556**. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์, 2557. จาก <https://thaitgri.org/?p=36172>.
- วรมน เหลืองสังวาล และ สวรรยา ธรรมอภิพล. (2562). **แนวทางการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ศิริวรรณ อรุณทิพย์. (2557). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2557, จาก http://www.dop.go.th/main/knowledge_detail.php?id=5e153a935276a6ef4f5265f1466233f3&type=20.
- สิริวัลลี พุกษาคูดมชัย. (2559). ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ ตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ และคณะ. (2559). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุไทย. JOURNAL OF SOUTHERN TECHNOLOGY, 9(1): 121-128.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). โรงเรียนผู้สูงอายุเสริมพลังวัยเกษียณพึ่งตนเอง. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2563, จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/40605.html>.
- arphawan sopontammarak. (2558). “โรงเรียนผู้สูงอายุ” เพื่อคนไทยชราอย่างสง่า. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2557, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/27998->.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิด วิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับ เทคนิคแผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Enhancing Phathomsuksa 5 Students' Science Learning Achievement and Analytical Thinking Skill Using Inquiry-based Learning Approach (5Es) and Concept Mapping Technique

วรรณภา บำรุงพันธุ์¹ / ยุพิน ยืนยง²

Wannapa Bumrungpun¹ / Yupin Yuenyong²

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

¹ Master student of Education in Curriculum and Instruction Phetchaburi Rajabhat University

²ดร.อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

²Dr., Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author E-mail: momay_m18@hotmail.com

(Received: April 10, 2021.; Revised : September 27, 2021; Accepted : November 18, 2021)

บทคัดย่อ

การคิดวิเคราะห์มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐานที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดด้านอื่น ๆ ที่สูงขึ้น สามารถตัดสินใจ แก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องผู้วิจัยจึงสนใจในการทำวิจัยเรื่องนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิชาวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 16 คน ที่ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบง่ายโดยการจับสลากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 ค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.28-0.78 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.22-0.67 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67-1.00 และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่ ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์สูงกว่า

ก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตทัศน์สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตทัศน์โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความเห็นด้วยมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่านักเรียนเห็นด้วยมากทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ และลำดับที่ 3 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ แผนผังโน้ตทัศน์

Abstract

Analytical thinking is essential and necessary in today's modern society with advanced science and technology. Analytical thinking is a fundamental skill encouraging the development of learners' other higher-order thinking skills and effective problem solving and decision making. This became the topic of the researcher's interest. The purposes of this research were 1) to compare students' science learning achievement obtained before and after learning the lessons employing inquiry-based learning approach and concept mapping technique, 2) to compare students' analytical thinking skill obtained before and after learning the lessons employing inquiry-based learning approach and concept mapping technique, and 3) to study students' opinions towards learning the lessons employing inquiry-based learning approach and concept mapping technique. The samples of this research were 16 Phathomsuksa 5 students of Watthaheo School in Phetchaburi selected by using simple random sampling technique. The research instruments consisted of 1) lesson plans employing inquiry-based learning approach and concept mapping technique, 2) science learning achievement test with reliability of 0.89, difficulty level between 0.28–0.78, and discrimination index between 0.22–0.67, 3) analytical thinking skill test with index of item objective congruence between 0.67–1.00, and 4) questionnaires measuring students' opinions towards learning the lessons employing inquiry-based learning approach and concept mapping technique. The statistical techniques employed were percentage, means, standard deviation, and dependent samples t-test. The research results were as follows: 1. Students' science learning achievement scores obtained after learning the lessons were higher than that of before with statistically significant difference at .05. 2. Students' analytical thinking skill scores obtained after learning the lessons were higher than that of before with statistically significant difference at .05. 3. Regarding students' opinions towards lessons, it was found that students displayed a high level of agreement on all areas listed in the questionnaires. There were top three areas yielding the mean scores which included learning management, learning environment, and learning benefit respectively.

Keywords: Analytical Thinking Skill, Inquiry-based Learning Approach, Concept Mapping Technique

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลก ปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ใช้อำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ ช่วยให้ผู้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสามารถค้นหาข้อมูลสารสนเทศ ประเมินสารสนเทศ ประยุกต์ใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณและความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงอย่างสร้างสรรค์ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพตรวจสอบได้ ช่วยพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้ เช่น ช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การสื่อสาร และที่สำคัญช่วยพัฒนาการคิดระดับสูง ช่วยให้บุคคลสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ได้ (UNESCO, 2010)

ดังนั้น การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพคนของชาติให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยนำข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 มาใช้เป็นกรอบเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเห็นควรให้ปรับปรุงหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยมีสาระสำคัญคือจัดกลุ่มความรู้ใหม่และนำทักษะกระบวนการบูรณาการกับตัวชีวิต เน้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดแก้ปัญหา มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และที่สำคัญเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

แต่ปัจจุบันสภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามสภาพการเรียนรู้ที่กล่าวมา การเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในห้องเรียนไม่สามารถพัฒนาระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้ เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนยังไม่ช่วยส่งเสริมการคิดขั้นสูงเท่าที่ควรและขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ซึ่งที่ผ่านมาการจัดการเรียนรู้มักดำเนินตามกระบวนการป้อนเนื้อหาให้นักเรียนทำความเข้าใจ จดจำ แล้วทำแบบฝึกหัด ยังอยู่ในขั้นความรู้ความจำ ไม่เกิดการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ ไม่เน้นทักษะกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกพัฒนาความสามารถด้านความคิดและการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองขาดการประเมินผลสัมฤทธิ์ในส่วนกระบวนการเรียนรู้ การจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังไม่มีการพัฒนาที่ดีขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีระดับผลการเรียนเฉลี่ยต่ำ อีกทั้งพบว่าความผิดพลาดของการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่ขาดความน่าสนใจ เน้นการท่องจำมากกว่าการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเรียนการสอนที่มีเนื้อหาหนัก นักเรียนขาดความกระตือรือร้นขณะเรียน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551: 2)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการคิดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในยุค

ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน เช่น แนวคิดของ บลูม (Bloom's Taxonomy) ต่อมามีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดประเภทต่าง ๆ เช่น วิธีการจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (Problem Solving Method) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry Based Learning) การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project Based Learning) การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (Constructivist Learning Theory) การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการแก้ปัญหาอนาคต (Future Problem Solving Technique) การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL, KWDL และ KWL-Plus เทคนิค 4 MAT การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบประสบการณ์ของคอลบ (Kolb's Experience Learning Model) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) รวมถึงการใช้คำถามในการสอนคิด (Question for Thinking Skills) เป็นต้น (วิชรา เล่าเรียนดี, 2549: 2-3) แต่พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ คือ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสืบเสาะหาความรู้ของนักวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ในห้องเรียนควรให้สอดคล้องกับ 5 ลักษณะสำคัญในการสืบเสาะหาความรู้ ได้แก่ 1) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตั้งประเด็นคำถาม 2) ผู้เรียนให้ความสำคัญกับข้อมูลหลักฐาน 3) ผู้เรียนสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ตามข้อมูล 4) ผู้เรียนเชื่อมโยงคำอธิบายของตนกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือคำอธิบายอื่น ๆ และ 5) ผู้เรียนสื่อสารและให้เหตุผล ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามลำดับความเหมาะสมกับศักยภาพ และพัฒนาการของผู้เรียน (Olson & Loucks-Horsley, 2000) การออกแบบการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในชั้นเรียนจำเป็นต้องสะท้อนลักษณะสำคัญนี้ของวิทยาศาสตร์ให้เด่นชัด การเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้มีประโยชน์ คือ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาและกระบวนการแสวงหาความรู้ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ได้รวดเร็วขึ้น เน้นการคิดอย่างมีเหตุผล ผู้เรียนจะเกิดแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้จากภายในมากกว่าจากภายนอก ซึ่งผู้เรียนจะเกิดความรู้ที่คงทนและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี นอกจากนี้ผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (สุพธิดา จำรัส และนฤมล ยุตาคม, 2551) นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นการดำเนินการเรียนการสอนโดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถามเกิดความคิดและลงมือแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปประมวลหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเองโดยที่ผู้สอนช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้านต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน เช่น ในด้านการสืบค้นหาแหล่งความรู้ การศึกษาข้อมูล การวิเคราะห์ การสรุปข้อมูล การอภิปรายโต้แย้งทางวิชาการ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ทศนา แหมมณี, 2556: 141) สอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (Construction Theory) ที่ว่าด้วยการสร้างความรู้มีการพัฒนาการมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริงได้สัมผัสกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของนักเรียนอันจะก่อให้เกิดความรู้ขึ้นในตัวนักเรียนได้ (อนงค์ แก่นอินทร์, 2555: 1)

การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ตาม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 32-35) มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 5 ขั้น ดังนี้ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนหรือเรื่องที่สนใจ ซึ่งมาจากเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในช่วงเวลานั้นหรือเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เพิ่งเรียนมาแล้ว เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนสร้างคำถามกำหนดประเด็นที่จะศึกษา 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) เป็นขั้นที่นักเรียนต้องมีการวางแผนกำหนดแนวทางในการรวบรวมข้อมูล เพื่อตั้งสมมติฐานโดยการจินตนาการวิธีแก้ปัญหา แล้วเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดเพื่อหาแนวทางแก้ไข 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) เป็นขั้นที่นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การวิเคราะห์ การแปลผล สรุปผล และนำเสนอผลที่ได้ โดยนักเรียนจะสร้างสรรค์ผลผลิตตามขั้นตอนที่วางแผนไว้ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล

ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน 4) ขยายความรู้ (Elaboration) เป็นขั้นที่นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม หรือนำแนวคิดที่ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมไปอธิบายเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความรู้ที่กว้างขวางมากขึ้น 5) ขั้นประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นสุดท้ายโดยนักเรียนจะประเมินการเรียนรู้ในด้านการปฏิบัติงานและผลงานซึ่งนักเรียนต้องปรับปรุงกระบวนการออกแบบขั้นตอนการปฏิบัติงานถึงผลงานของกลุ่มแล้วอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งอาจเกิดเป็นปัญหาใหม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พบว่า การเขียนแผนผังมโนทัศน์เป็นกิจกรรมที่ให้อิทธิพลให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด การสร้างความรู้ การสรุปและการนำเสนอแนวคิดหลักได้ด้วยตนเอง โครงสร้างผังมโนทัศน์ เป็นการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ มาจัดการอย่างเป็นระบบ โดยนำความรู้มากำหนดเป็นมโนทัศน์ย่อย ๆ และนามโนทัศน์เหล่านั้นมาเชื่อมโยงกัน อย่างมีความหมาย ซึ่งข้อดีของเทคนิคการจัดแผนผังมโนทัศน์ คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้สรุปเรื่องที่เรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และทำให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ในขั้นตอนการสรุปความรู้ที่ได้เป็นอย่างดี (Novak & Gowin, 1984)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นการคำนึงถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเกิดการเชื่อมโยงความรู้เดิม แสวงหาความรู้ใหม่และเสริมสร้างประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีการวัดและประเมินผลจากการทำกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้เรียนจะสามารถคิดและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อาชีววิทยาศาสตร์สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์หวิชาวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ศูนย์เครือข่ายวังไคร้ท่าแลง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 จำนวน 6 โรงเรียน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 62 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 16 คน ที่ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบง่ายโดยการจับสลาก

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น (Independent variable) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

2) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

3. ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ใช้เวลาจำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 16 ชั่วโมง

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในครั้งนี้ คือ สารการเรียนรู้ที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสสาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

มาตรฐาน ว 2.1 เข้าใจสมบัติของสสารและองค์ประกอบของสสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค หลักและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสสาร การเกิดสารละลาย และการเกิดปฏิกิริยาเคมี

ตัวชี้วัด

ว 2.1 ป.5/1 อธิบายการเปลี่ยนแปลงของสสารเมื่อทำให้สสารร้อนขึ้นหรือเย็นลง โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์

ว 2.1 ป.5/2 อธิบายการละลายของสารในน้ำโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์

ว 2.1 ป.5/3 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสสารเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมี โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์

ว 2.1 ป.5/4 วิเคราะห์และระบุการเปลี่ยนแปลงที่ผันกลับได้และการเปลี่ยนแปลงที่ผันกลับไม่ได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Pre-Experimental Designs แบบหนึ่งกลุ่มสอบก่อนสอบหลัง (The one group pretest-posttest design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2551 : 144) ดังนี้

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลอง

ทดสอบก่อนเรียน	ทดลอง	ทดสอบหลังการทดลอง
T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

T₁ แทน การทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

X แทน การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

T₂ แทน การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง คือ วิธีการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์จากเอกสารและตำราต่าง ๆ และแนวคิดทฤษฎีอันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

1.2 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนวัดท่าเหวที่อิงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

1.3 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด รายละเอียดของสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล และแบ่งเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาที่จะดำเนินการสอน

1.4 จัดทำโครงสร้างเวลาของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์สำหรับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 แผน ประกอบด้วย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 สถานะของสาร	จำนวน 2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของสารเมื่อมีการเพิ่มอุณหภูมิ	จำนวน 2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การระเหิด	จำนวน 2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 การเปลี่ยนแปลงของสารเมื่อมีการลดอุณหภูมิ	จำนวน 2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 การละลาย	จำนวน 2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 การเปลี่ยนแปลงทางเคมี	จำนวน 2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 การเปลี่ยนแปลงผันกลับได้และผันกลับไม่ได้	จำนวน 2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 การเปลี่ยนแปลงของสารในชีวิตประจำวัน	จำนวน 2 ชั่วโมง

1.5 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตทัศน์เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด 8 แผน จำนวน 16 ชั่วโมง

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สอดคล้องกับวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5E จากนั้นนำมาปรับแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน คือผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอน ด้านเนื้อหา และด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำผลจากการตรวจมาพิจารณาให้คะแนนความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้พบว่าคะแนนของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 8 แผน มีค่าตั้งแต่ 0.67 – 1.00 ซึ่งแสดงว่ามีความสอดคล้อง

1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และยังไม่เคยได้รับการจัดการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตทัศน์ จำนวน 16 คน

1.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้สอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

มีขั้นตอนในการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดท่าเหว กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เนื้อหาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสสาร

2.2 ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ มีลักษณะแบบปรนัย เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 1 ชุด จำนวนข้อสอบ 30 ข้อ ตามทฤษฎีของเบนจามิน บลูม แบ่งเป็น 6 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสสาร วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอน ด้านเนื้อหา และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้อง ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ มีค่าตั้งแต่ 0.67 - 1.00 แสดงว่ามีความสอดคล้อง

2.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสสาร ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

2.7 หาค่าความยากง่าย (Difficulty) (P) คือ สัดส่วนจำนวนผู้ตอบแบบทดสอบถูกในแต่ละข้อต่อจำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด โดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายระหว่าง 0.20–0.80 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 130)

เกณฑ์ความยากง่ายของข้อสอบ กำหนดอยู่ระหว่าง 0.20–0.80

ข้อสอบที่มีค่า P ต่ำกว่า .20 แสดงว่า ข้อสอบนั้นยากเกินไป

ข้อสอบที่มีค่า P เท่ากับ .50 แสดงว่า ข้อสอบนั้นมีความยากปานกลางพอดี

ข้อสอบที่มีค่า P ต่ำกว่า .50 แสดงว่า ข้อสอบนั้นค่อนข้างไปทางยาก

ข้อสอบที่มีค่า P สูงกว่า .50 แสดงว่า ข้อสอบนั้นค่อนข้างไปทางง่าย

ข้อสอบที่มีค่า P สูงกว่า .80 แสดงว่า ข้อสอบนั้นง่ายเกินไป

ซึ่งได้ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสสาร ระหว่าง 0.28 - 0.78

2.8 ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) (R) คือ การตรวจสอบว่าแบบทดสอบสามารถจำแนกนักเรียนเก่งและนักเรียนอ่อนได้ดีเพียงใดโดยใช้เกณฑ์ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 130) ข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกเป็นบวกและเข้าใกล้ 1 แสดงว่ามี ค่าอำนาจจำแนกสูง ซึ่งได้ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสสาร ระหว่าง 0.22 - 0.67

2.9 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) คือ การตรวจสอบวัดค่าความเชื่อมั่นที่สม่ำเสมอและคงที่ โดยผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha) (สมโภชน์ อเนกสุข, 2553) จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้เกณฑ์ความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสสารเท่ากับ 0.89

2.10 เลือกข้อสอบที่มีความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกที่ใกล้เคียงเกณฑ์ที่กำหนดมาสร้างเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 30 ข้อ ที่ครอบคลุมตามตัวชี้วัด

2.11 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไปใช้ในการวิจัย โดยทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สรุปรายตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสสาร จำนวน 1 ฉบับ เป็นการทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตามคำนิยามศัพท์ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดจำแนกเปรียบเทียบ (Matching) 2) ด้านการจัดหมวดหมู่ (Classification) 3) ด้านการวิเคราะห์ข้อผิดพลาด (Error analysis) 4) ด้านการสรุปหลักการ (Generalizing) 5) ด้านการนำไปใช้ (Specifying) เพื่อนำไปใช้ทดสอบก่อนและหลังเรียน มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

3.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระสำคัญ เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสสาร

3.2 ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และเกณฑ์ในการประเมินการคิดวิเคราะห์ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก

3.3 วิเคราะห์เนื้อหาตามตัวชี้วัดเพื่อนำมาสร้างแบบทดสอบแบบปรนัยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

3.4 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ เพื่อคัดเลือกมาเป็นเครื่องมือวิจัย 20 ข้อ ครอบคลุม ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดจำแนกเปรียบเทียบ (Matching) 2) ด้านการจัดหมวดหมู่ (Classification) 3) ด้านการวิเคราะห์ข้อผิดพลาด (Error analysis) 4) ด้านการสรุปหลักการ (Generalizing) และ 5) ด้านการนำไปใช้ (Specifying) ใช้สำหรับทดสอบก่อนเรียน (Pretest) หลังเรียน (Posttest)

3.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับตัวชี้วัด ความชัดเจนของภาษา และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบวัดความสามารถทางการคิดวิเคราะห์

3.6 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบ แล้วเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

3.7 นำแบบทดสอบวัดความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กลุ่มตัวอย่าง โดยทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ จำนวน 1 ฉบับ

4.1 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

ตอนที่ 1 เป็นแบบทดสอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ กำหนดค่าความคิดเห็น 5 ระดับ ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	5	คะแนน
เห็นด้วยมาก	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2	คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	คะแนน

โดยนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับความคิดเห็นของเบสท์ (Best, 1981: 182) โดยมีค่าเฉลี่ย (ความคิดเห็น) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง	4.50-5.00	เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง	3.50-4.49	เห็นด้วยในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง	2.50-3.49	เห็นด้วยในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง	1.50-2.49	เห็นด้วยในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง	1.00-1.49	เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

4.2 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

4.2.1 ศึกษาเอกสารและหลักการเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

4.2.2 กำหนดกรอบคำถามในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ด้านการจัดการเรียนรู้
- 2) ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้
- 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

4.3 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

4.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความ ถูกต้อง และปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4.5 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอน ด้านเนื้อหา และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้อง ซึ่งแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ มีค่าตั้งแต่ 0.67 แสดงว่ามีความสอดคล้อง

4.6 นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปใช้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองสอนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขั้นเตรียมการ และขั้นดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขั้นเตรียมการ และขั้นดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขั้นเตรียมการทดลอง

ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

1.1 ผู้วิจัยเตรียม อุปกรณ์ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้

1.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล จาก คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่าเหว อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2

1.3 ผู้วิจัยวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์หิชาวิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ขั้นตอนการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เตรียมไว้ โดยสอน 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ชั่วโมงละ 60 นาที ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โดยสอนตามชั่วโมงปกติที่ทางโรงเรียนวัดท่าเหวได้จัดไว้สำหรับการเรียนการสอนในเนื้อหาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสสาร

2.2 เมื่อดำเนินการทดลองสอนตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ครบ 16 ชั่วโมงแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการทดสอบหลังการทดลอง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

2.3 ผู้วิจัยนำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนน และทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

1.1 การตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2551 : 177)

1.2 ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

1.2.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบทดสอบโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

1.2.2 ตรวจสอบความยากง่าย (Difficulty (p)) ค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายระหว่าง 0.20 – 0.80 (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551)

1.2.3 ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha) (สมโภชน์ อเนกสุข, 2553)

1.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ

2. การหาค่าเฉลี่ย (Mean)

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยค่าสถิติทดสอบ (Dependent sample t-test) (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการทดสอบทางสถิติ Dependent sample t-test มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	16	30	9.75	3.53	11.437	.000**
หลังเรียน	16	30	19.00	3.96		

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิค แผนผังมโนทัศน์ ($\bar{X} = 19.00$, S.D. = 3.96) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 9.75$, S.D. = 3.53) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการทดสอบทางสถิติ Dependent sample t-test มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการจัดกิจกรรม	16	20	7.81	2.31	7.461	.000**
หลังการจัดกิจกรรม	16	20	13.94	3.10		

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิค แผนผังมโนทัศน์ ($\bar{X} = 13.94$, S.D. = 3.10) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 7.81$, S.D. = 2.31) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้ และ ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การจัดการ

เรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตทัศน์เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามแนวคิดของโรเบิร์ต มาร์ซาโน ประกอบด้วย 5 ทักษะ พบว่า

1. ด้านการจัดจำแนกเปรียบเทียบ (Matching) จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการระบุความเหมือนและความต่างของข้อมูล โดยสามารถอธิบายถึงคุณสมบัติของสสารแต่ละประเภทว่ามีความเหมือน ความต่างกันอย่างไรบ้าง เช่น นักเรียนสามารถระบุได้ว่า สมบัติของสสารที่มีสถานะเป็นของแข็ง ของเหลว แก๊ส สมบัติที่เหมือนกันคือ มีมวล สัมผัสได้ และต้องการที่อยู่ สิ่งที่แตกต่างกันคือสมบัติด้านรูปร่าง ปริมาตร และอนุภาคซึ่งนักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นเมื่อนำมาเขียนเป็นตารางแสดงการเปรียบเทียบสมบัติของสสาร

2. ด้านการจัดหมวดหมู่ (Classification) จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนเกิดความสามารถในการจัดกลุ่ม จัดลำดับ จัดประเภทสิ่งของ โดยใช้คุณสมบัติของสิ่งนั้น ๆ พฤติกรรมที่บ่งชี้และเห็นได้ชัดเจน จากกิจกรรมที่ 1 สถานะของสสาร โดยให้นักเรียนสำรวจสสารที่อยู่รอบโรงเรียน คนละ 10 ชนิด โดยจำแนกลงในตาราง พร้อมทั้งระบุชนิดของสถานะของสสาร นักเรียนสามารถระบุสถานะของสสารได้อย่างถูกต้อง และสามารถจำแนกชนิดของสสารที่สามารถเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและทางเคมีได้อย่างถูกต้อง โดยครูให้นักเรียนทำกิจกรรมระดมสมองเรื่องความต่างระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางเคมี ให้นักเรียนเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของสาร จัดทำเป็นแผนผังโน้ตทัศน์แบบตาราง มีขั้นตอนดังนี้ 1) ระบุนิพจน์ที่สำคัญ โดยนักเรียนจะหามโนทัศน์ที่สำคัญได้จากแหล่งสืบค้นออนไลน์หรือหนังสือโดยเขียนคำสำคัญไว้ 2) นามโนทัศน์ที่เน้นไว้ว่าเรียงลำดับความสำคัญ 3) จัดกลุ่มต้องเปรียบเทียบว่าข้อมูลมีความเหมือนหรือความต่างอย่างไรหาจุดต่างและจุดรวมของข้อมูล และ 4) เชื่อมโยงมโนทัศน์เข้าด้วยกัน นักเรียนสามารถจัดหมวดหมู่ได้อย่างถูกต้อง

3. ด้านการวิเคราะห์ข้อผิดพลาด (Error analysis) จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการระบุข้อผิดพลาดหรือความสัมพันธ์และไม่สัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ระบุสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมในสถานการณ์ โดยใช้ความรู้เดิมผสมผสานกับความรู้ใหม่ ไปสู่การสรุปและยกตัวอย่างประกอบได้อย่างมีเหตุผล โดยสังเกตจากการทำกิจกรรมที่ 2 เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสสารเมื่อเพิ่มอุณหภูมิ นักเรียนสามารถระบุข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรมการทดลองและยกตัวอย่างประกอบในเรื่องของการเปลี่ยนสถานะของสสารเมื่อมีการเพิ่มอุณหภูมิจากตัวอย่างที่พบเจอในชีวิตประจำวัน เช่น การละลายของไอศกรีมเมื่อมีการเพิ่มอุณหภูมิ นอกจากนี้ในกิจกรรมที่ 6 การทดลองเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของสสาร นักเรียนสามารถระบุข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการทดลองได้ เช่น เมื่อผสมผงฟูและน้ำส้มสายชูจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมี มีฟองแก๊ส ความร้อนเกิดขึ้น ซึ่งระหว่างการจัดกิจกรรมมีบางกลุ่ม ผลการทดลองไม่เป็นไปตามสมมติฐานการทดลอง ครูจึงให้ร่วมกันระบุข้อผิดพลาดการทดลองนักเรียนสามารถบอกได้ว่าสาเหตุที่ทำให้ไม่เกิดฟองแก๊สเพราะปริมาณของสสารและระยะเวลาในการทดลองที่ต่างกันจึงทำให้สสารไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมี นำไปสู่การสรุปผลการทดลองได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถยกตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางเคมีที่พบเจอในชีวิตประจำวัน เช่น การเผาไหม้ของถ่าน การสุกของผลไม้ เป็นต้น

4. ด้านการสรุปหลักการ (Generalizing) จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการนำความรู้เดิมเป็นข้อมูลเพื่อนำไปสู่ความรู้ใหม่ ได้โดยครูใช้คำถามเพื่อขยายความรู้ เช่นการละลายเป็นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของสสารหรือไม่ เพราะเหตุใด (นักเรียนสามารถตอบได้โดยเกิดจากการเชื่อมโยงความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและความรู้ใหม่เรื่องการละลาย ตอบได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เพราะสารละลายนั้นยังคงแสดงสมบัติเดิมของสารอยู่ ไม่ทำให้เกิดสารใหม่) นอกจากนี้ยังให้นักเรียน

ส่วนมากวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการละลาย โดยจัดกระทำเป็นแผนผังก้างปลา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการละลายของสสาร

5. ด้านการนำไปใช้ (Specifying) จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนความสามารถนำความรู้หรือหลักการไปใช้ทำนายสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ให้นักเรียนดูภาพเกลือ ครูใช้คำถามกระตุ้นความคิด ดังนี้ “การทำนาเกลือ เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบใด เพราะเหตุใด” (นักเรียนสามารถตอบได้ว่า: เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบผันกลับได้ เพราะเมื่อเกลือละลายในน้ำจะกลายเป็นสสารละลายแต่เมื่อให้ความร้อนในอุณหภูมิของสสารละลายสูงขึ้น น้ำจะระเหยออกไปจะเหลือที่อยูในสถานะของแข็งเช่นเดิม) และจากการปฏิบัติกิจกรรมที่ 3 การระเหิดของสสารครูตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนเกิดข้อสงสัยว่าเพราะเหตุใดเมื่ออุณหภูมิลดลงจึงพบเกล็ดสีขาวบริเวณปากแก้ว (เกล็ดสีขาวเล็ก ๆ เป็นคว้นของพิมเสนที่เย็นตัวลง กลับสู่สถานะของแข็งอีกครั้งเรียกว่ากระบวนการระเหิดกลับ ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่มีการผ่านสถานะของเหลว) การตอบคำถามจากการทำกิจกรรมจะสามารถตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนในเรื่องของความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทำนายผลของการทดลองในกิจกรรมได้จากความรู้หรือหลักการที่เรียนมาแล้ว

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตค้น มีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตค้นโดยภาพรวม

ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการจัดการเรียนรู้	4.16	0.62	มาก	1
2. ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.09	0.54	มาก	2
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	3.99	0.70	มาก	3
รวม	4.17	0.28	มาก	

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตค้นโดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนเห็นด้วยมากทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.62) ลำดับที่ 2 ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.54) และลำดับที่ 3 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตค้นสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมที่นักเรียนได้ค้นพบความรู้ความจริงด้วยการทบทวนประสบการณ์หรือความรู้เดิมการวางแผนสืบค้นข้อมูลการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ การวิเคราะห์ข้อมูล อธิบายและแปลผลข้อมูลด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จากการนำเสนอแนวคิดหลักได้ด้วยตนเองโดยใช้โครงสร้างผังมโนทัศน์เป็นการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ มาจัดการอย่างเป็นระบบโดยนำความรู้มากำหนดเป็นมโนทัศน์ย่อย ๆ และนำมโนทัศน์เหล่านั้นมาเชื่อมโยงกันอย่างมีความหมายนำประเด็นสำคัญที่สุดของเรื่องนั้นมาใช้เป็นมโนทัศน์หลักแล้วจึงขยายความที่เป็นรายละเอียดประกอบด้วยมโนทัศน์ย่อย ผู้เรียนที่สามารถจัดมโนทัศน์ต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความคิดระดับสูงด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์แก้ปัญหาและตัดสินใจ รวมทั้งต้องสามารถสืบค้นความรู้เพิ่มเติมและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2549) เกิดการคิดเป็นเหตุเป็นผล จะช่วยให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ สวัสดิ์รักษ์ (2556) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้แผนผังความคิด เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลกชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้แผนผังความคิด เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลกชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.75/80.00 ดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้แผนผังความคิดเท่ากับ 0.61 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้แผนผังความคิดอยู่ในระดับมาก และผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้แผนผังความคิด พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตื่นเต้นและสนุกกับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้แผนผังความคิดและสุริสา ไวแสน (2555) ได้ทำการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้คำถามและผังมโนทัศน์ ในเรื่องสารละลายกรด-เบส พบว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียน โดยหลังเรียนนักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี ร้อยละ 83.30 และระดับดีมากร้อยละ 16.67

2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เป็นอาจเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์มีกิจกรรมที่สร้างความสนใจให้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ทำให้นักเรียนอยากค้นคว้าหาคำตอบ เสาะหาความรู้และลงมือปฏิบัติเกิดเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีแผนผังมโนทัศน์เป็นสิ่งที่ช่วยในการเรียนรู้ทำให้เกิดความเข้าใจและสรุปข้อมูลอย่างเป็นระบบจนเกิดเป็นความรู้ที่คงทนสามารถนำความรู้มาใช้ในการคิดแก้ปัญหา ตัดสินใจ และสรุปข้อมูลต่างๆ อย่างสมเหตุสมผล โดยขั้นตอนในการจัดกิจกรรมมีดังนี้ คือ 1) ขั้นการสร้างความสนใจ (Engagement) เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการใช้แผนผังมโนทัศน์ร่วมกับการใช้คำถามเพื่อเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของนักเรียนกับเรื่องที่จะเริ่มเรียน ครูผู้สอนมีบทบาทคือ กำหนดประเด็นที่จะกระตุ้นโดยการสร้างประเด็นคำถามขึ้นมาก่อนร่วมกับการใช้ผังมโนทัศน์ให้นักเรียนร่วมคิด ร่วมอภิปราย บทบาทของนักเรียน คือ แสดงความคิดเห็น นำเสนอประเด็นที่จะอภิปราย 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) ขั้นตอนนี้จะต่อเนื่องกับขั้นการสร้างความสนใจซึ่งเมื่อนักเรียนเข้าใจประเด็นปัญหาหรือคำถามที่สนใจอย่างถ่องแท้แล้ว ต้องวางแผนกำหนดแนวทางการสำรวจและค้นหา ตั้งสมมติฐาน กำหนด

ทางเลือกที่เป็นไปได้ ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล การสำรวจและค้นหาอาจทำได้หลายวิธี เช่น การทดลอง ทำกิจกรรมภาคสนาม การศึกษาหาข้อมูลจากเอกสารอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในการทดลองครูอาจให้นักเรียนได้ใช้การเขียนแผนผังโน้ตส์เข้ามาช่วยในการวางแผนการทดลองหรือการเขียนขั้นตอนการทดลอง บทบาทของครู คือ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และให้คำแนะนำในการสำรวจและค้นหา บทบาทของนักเรียน คือ วางแผนการสำรวจค้นหา ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล 3) ขั้นการอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) เมื่อนักเรียนได้ข้อมูลมาอย่างเพียงพอจากการสำรวจและค้นหาแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แปรผล สรุปผล และนำเสนอผลที่ได้ในรูปแบบแผนผังโน้ตส์ โดยบทบาทครู คือ ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิด อธิบาย โดยแบ่งกลุ่มให้นักเรียนได้เสนอผลเป็นแผนผังโน้ตส์และบทบาทของนักเรียน คือ เขียนแผนผังโน้ตส์ อธิบาย นำเสนอแผนผังโน้ตส์ที่สร้างขึ้นหน้าชั้นเรียน 4) ขั้นการขยายความรู้ (Elaboration) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นเชื่อมโยงกับความรู้เดิมร่วมกันอภิปรายและเติมเต็มโน้ตส์ที่นักเรียนค้นคว้าและนำเสนอ โดยบทบาทครู คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้อธิบายความรู้ ความเข้าใจ และให้คำอธิบายเพิ่มเติมเพื่อเติมเต็มแผนผังโน้ตส์ให้สมบูรณ์ บทบาทของนักเรียน คือ เป็นผู้ตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจของตนเองด้วยการช่วยกันอภิปราย นำเสนอข้อมูลที่ตนเข้าใจ และ 5) ขั้นการประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อวัดความรู้นักเรียนจากเรื่องที่เรียนมา และเป็นขั้นที่นำไปสู่การนำความรู้ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้เกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ได้แสวงหาความรู้ และสามารถสรุปองค์ความรู้ได้อย่างสมเหตุสมผลโดยใช้แผนผังโน้ตส์ ตลอดจนแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม การนำเสนอหน้าชั้นเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความกล้าแสดงออก มีความสุขสนุกกับการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของละมัย วงศ์แก้ว (2554) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการทำโครงงานวิทยาศาสตร์โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับผังกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองกระทุ่มวิทยา จังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับผังกราฟิกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประณมพร โควตา (2554) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโรงเรียนพุทธโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น และการเขียนผังมโนติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นและการเขียนผังมโนติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนุชนาถ สิงหา (2554) ได้ทำการศึกษาผลการใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับเทคนิคการจัดแผนผังโน้ตส์ เรื่อง ไฟฟ้าเคมี ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองขลุงราษฎร์รังสรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5 ขั้นร่วมกับเทคนิคการจัดแผนผังโน้ตส์ เรื่อง ไฟฟ้าเคมีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามแนวคิดของโรเบิร์ต มาร์ซาโนพบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่ดีที่สุด คือ ด้านการจัดหมวดหมู่ (Classification) ทั้งนี้เป็นตามแนวคิด

ของมาร์ซาโน (Marzano, 2001: 38-45, 58) การคิดวิเคราะห์ซับซ้อนมากกว่าความเข้าใจ เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เหตุผล คิดอย่างลึกซึ้งและหลากหลาย มีการคิดโดยพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนและต้องมีเหตุผล สามารถระบุความเหมือนหรือความแตกต่างอย่างมีหลักการ สามารถจัดลำดับ จัดหมวดหมู่ หรือจัดประเภทความรู้ของสิ่งต่าง ๆ ระบุเหตุผลของการเกิดข้อผิดพลาดของข้อมูล สามารถตีความหรือบอกหลักเกณฑ์พื้นฐานของความรู้ ระบุ เจาะจง หรือสรุปอย่างมีเหตุผล จนสามารถเกิดเป็นความรู้ใหม่ได้ และนำหลักการเพื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่โดยใช้พื้นฐานของความรู้

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตชน้โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนเห็นด้วยมากทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ และลำดับที่ 3 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ประกอบกับเทคนิคการเขียนแผนผังโน้ตชน้เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ประกอบด้วย การสังเกต การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และลงข้อสรุปด้วยตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธารพิงค์ โนนศรีชัย (2550) ได้ทำการศึกษาการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) พบว่า ด้านการคิดวิเคราะห์มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือ ร้อยละ 75 คิดเป็นร้อยละ 76.19 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือ ร้อยละ 75 คิดเป็นร้อยละ 80.95 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) โดยภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เฉลี่ยร้อยละ 4.02

ด้านการจัดการเรียนรู้ ประเด็นที่นักเรียนเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่ 1 คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตชน้ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หาคำตอบได้มากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตชน้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการคิดที่หลากหลายเชื่อมโยงความคิดของผู้เรียนโดยการระดมสมองที่ไม่จำกัดอยู่ในบทเรียน แสดงถึงความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนอย่างถ่องแท้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Karakuyu (2010) ได้ทำการศึกษาผลของการเชื่อมโยงแผนผังโน้ตชน้ที่มีต่อเจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบการเชื่อมโยงแผนผังโน้ตชน้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมและสอดคล้องกับงานวิจัยของเอมอร์ มีสุนทร (2550) ได้ทำการศึกษาผลของการสอนโดยใช้แบบฝึกการเขียนสรุปความโดยใช้แผนผังโน้ตชน้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ผลของการสอนโดยใช้แบบฝึกการเขียนสรุปความโดยใช้แผนผังโน้ตชน้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 88.47/87.03 สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ และการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนสรุปความหลังการสอนโดยใช้แบบฝึกการเขียนสรุปความสูงกว่าก่อนการสอนโดยใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประเด็นที่นักเรียนเห็นด้วยมากเป็นลำดับสุดท้าย คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตชน้ทำให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้มากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคแผนผังโน้ตชน้มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของRosario (2009)

อ้างถึงใน(กุลธิดา ขนาภิมุข, 2561) ได้ทำการศึกษากระบวนการกลุ่มช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสอภิปรายและมีอิสระในการพิจารณาข้อมูลมากกว่าการเรียนรู้แบบปกติ

ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ ประเด็นที่นักเรียนเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่ 1 คือ บรรยากาศของการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีหรือการมีกลุ่มเพื่อนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะด้านการเรียนควรสร้างบรรยากาศหรือสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมมากที่สุด ส่วนประเด็นที่นักเรียนเห็นด้วยมากเป็นลำดับสุดท้ายมี 2 รายการ คือ บรรยากาศของการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ทำให้นักเรียนสามารถตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้มากขึ้น และบรรยากาศของการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์เปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์มีขั้นตอนในการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนทำให้ผู้เรียนรู้จักอภิปรายโต้แย้ง ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ จนได้ข้อสรุปร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของสุรพล พะยอมแย้ม (2551) กล่าวว่า มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระการจัดบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยครูเป็นผู้ชี้แนะและทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ประเด็นที่นักเรียนเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่ 1 มี 2 รายการ คือ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ทำให้จดจำเนื้อหาได้นาน และการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ช่วยให้นักเรียนตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับทฤษฎีของบรูเนอร์ (Brunner, 1963 : 1-54 อ้างถึงใน ทิศนา ขวมนณิ, 2556) โดยกล่าวว่า มนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเองจากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่าง ๆ การลงมือกระทำจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี นอกจากนั้นการเขียนแผนผังมโนทัศน์ยังทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเองอันเกิดจากการรวบรวมความรู้แล้วเปรียบเทียบแยกแยะองค์ประกอบของเนื้อหาจากการสร้างแผนผังมโนทัศน์นี้จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนได้มีการรวบรวมข้อมูลจากการอภิปรายภายในกลุ่ม ก่อนจะทำการแยกแยะข้อมูลออกเป็นส่วน ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้เข้าใจในบทเรียน สามารถนำกลับมาทบทวนได้ทุกครั้งที่ต้องการเหตุนี้จึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของอารีวรรณ ชัตติยะวงศ์ และคณะ (2556) ได้ทำการศึกษา ผลการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ เรื่อง พันธะเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประเด็นที่นักเรียนเห็นด้วยมากเป็นลำดับสุดท้ายกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์การสอนนี้ทำให้ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์นั้นจะจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยเปิดโอกาสให้ทุก ๆ คนในกลุ่มได้ร่วมมือในการทำกิจกรรมกันอย่างเท่าเทียมมีการฟังพาดูอาศัยกัน ช่วยเหลือกันรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิคแผนผังมโนทัศน์ ช่วยให้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสูงขึ้นได้นั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดที่ว่าความรู้วิทยาศาสตร์ได้มาจากการสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มีพื้นฐานมาจากการประสบการณ์ความรู้เดิมมาจากรากฐานทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึมที่เชื่อว่านักเรียนทุกคนมีองค์ความรู้เป็นของตนเอง ดังนั้นครูผู้สอน จะต้องให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงบทบาทของตนเอง เปิดใจกว้างที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล ครูควรส่งเสริมและพร้อมที่จะช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่นักเรียนตลอดเวลา มีการเตรียมความพร้อมของกิจกรรมในทุกขั้นตอน ยืดหยุ่นเวลาตามความเหมาะสม กระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงออก นำเสนอข้อมูลที่ค้นพบเพื่อที่จะบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2. การวางแผนการสอน ครูควรมีการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้ามอบหมายงานให้นักเรียนอย่างรอบคอบ เช่น การแจ้งให้ศึกษาข้อมูลและวัสดุอุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในการกิจกรรมครั้งต่อไปในแต่ละเรื่องเพราะเนื่องจากเวลาที่ใช้ในการสอนมีอย่างจำกัด

3. ขั้นตอนในการเขียนแผนผังมโนทัศน์ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะต้องใช้เวลามากในการทำครูผู้สอนควรกระตุ้นให้นักเรียนดำเนินการให้เสร็จทันเวลา และคอยให้คำแนะนำ สนับสนุน อำนวยความสะดวกแก่นักเรียน เพราะในการเขียนผังมโนทัศน์นักเรียนจะเกิดปัญหาในเรื่องของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ ในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสังเคราะห์ หรือการคิดสร้างสรรค์

2. ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบอื่น ๆ ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพื่อให้เกิดความหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติแต่ละวิชา

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา ขัมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นุชนาท สิงหา. (2554). ผลการใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการจัดแผนผังมโนทัศน์ เรื่อง ไฟฟ้าเคมี ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองขลุงราษฎร์รังสรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เบญจวรรณ สวัสดิ์รักษ์. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้แผนผังความคิด เรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลกชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประณพพร โควตา. (2554). ทำการศึกษามูลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโรงเรียนพุทธโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุด

- กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น และการเขียนผังมโนมิต. ปริญญาานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีการวิจัยทางพฤกษศาสตร์และสังคมศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2551). **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครปฐม: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ละมัย วงคำแก้ว. (2554). **การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์
และความสามารถในการทำโครงงานวิทยาศาสตร์โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้
(5E) ร่วมกับผังกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองกระทุ่มวิทยา จังหวัดบึง
กาฬ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.**
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2549). **เทคนิคและยุทธวิธีพัฒนาทักษะการจัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.**
กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). **วิธีวิทยาการวิจัย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุริยาสาส์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2549). **สมรรถนะการแก้ปัญหาสำหรับโลกวัน
พรุ่งนี้.** กรุงเทพฯ: เซเว่นพรินต์.
- _____. (2551). **หนังสือเรียนวิทยาศาสตร์.** กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2555). **ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์.** กรุงเทพฯ: คิว มีเดีย.
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2553). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 4). ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). **คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ
PLC (Professional Learning Community).** กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักส์ จำกัด.
- สุทธิดา จำรัส และ นฤมล ยุตาคม. (2551). ความเข้าใจและการสอนธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ในเรื่องโครงสร้าง
อะตอมของครูผู้สอนวิชาเคมี. **วารสารวิทยาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์**, 29(3): 228-239.
- สุธราพิงค์ โนนศรีชัย. (2550). **การคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es).** วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุรพล พยอมแย้ม. (2551). **จิตวิทยาอุตสาหกรรม : โครงสร้างส่งเสริมการผลิตตำราและเอกสารการสอน.**
กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อนงค์ แก่นอินทร์. (2555). **การพัฒนาชุดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้น
พื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.**
- อารีวรรณ ชิตติยะวงศ์ เนตรชนก จันทร์สว่าง และนิตยา แซ่ซิ้ม. (2556). **การศึกษาผลการเรียนรู้โดยใช้แผนผัง
มโนมิตเรื่องพันธะเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
(มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 7(2): 213 – 220.
- เอมอร มีสุนทร. (2550). **ผลของการสอนโดยใช้แบบฝึกการเขียนสรุปความโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ราชนครินทร์.**

- Best, J. W. (1981). **Research in education**. New jersey: Prentice-Hall.
- Marzano. (2001). **Designing A New Taxonomy of Education Objective**. California: Corwin Press.
- Novak and Gowin. (1984). **Learning how to learn**. New York: Cambridge University Press.
- Olson and Loucks-Horsley. (2000). **Inquiry and the Nationnal Science Education Standards. A Guide for teaching and learning**. Washington, DC: The National Academies.
- UNESCO. (2010). **Curren Challenge in Basic Science Education**. Paris: UNESCO.
- Y Karakuyu. (2010). The effect of concept mapping on attitude and achievement in a physici course. **Internationnal Journal of the Physical Science**, 5(6):724-737.

**การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยใน
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี**
**The Knowledge Management of the Local Wisdom on the Art of
Banana Trunk Carving in Schools under the Secondary Educational
Service of Area Office 10 Petchaburi Province**

วรรณิศา สีฟ้า¹ / ปิยากร หวังมหาพรต²
Wanneesa Seefa¹ / Piyakorn Whangmahaporn²

¹นักศึกษานิพนธ์เอก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹Doctoral Student, Public Administration Program, Sripatum University

²รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²Assoc. Prof.Dr., Public Administration Program, Sripatum University

Corresponding author Email: oui_seefa@hotmail.co.th

(Received: April 21, 2021.; Revised : December 27, 2021; Accepted : November 29, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 300 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ (1) ศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 1 คน (2) วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 1 คน (3) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน (4) ครูสอนวิชาการแทงหยวกและครูผู้สอนประจำกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 คน และ (5) คณะช่างแทงหยวกเมืองเพชร จำนวน 8 คน รวมเป็น 19 คน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บและการค้นคืน การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ การจัดการกระบวนการและการจัดการสื่อสาร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ให้คะแนนอยู่ในระดับมาก โดยให้คะแนนด้านการจัดกระบวนการ มากเป็นอันดับที่ 1 ด้านการจัดการสื่อสาร เป็นอันดับ 2 รองลงมาเป็นด้านการจัดเก็บและการค้นคืน และด้านการแสวงหาความรู้ เป็นลำดับสุดท้าย ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านวิสัยทัศน์ ด้านทักษะการเรียนรู้ ด้านการมี

ส่วนร่วมและด้านบรรยากาศการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ให้คะแนนอยู่ในระดับมาก โดยให้คะแนนด้านวัฒนธรรม มากเป็นอันดับที่ 1 ด้านทักษะการเรียนรู้ เป็นอันดับ 2 รองลงมาเป็นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นลำดับสุดท้าย แนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการแทงหยวกในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบูรณ์ ศึกษาธิการจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด สถานศึกษา จะมีการทำงานร่วมกัน ร่วมสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น แพร่ประสบการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ ในอดีตมาใช้สร้างความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้กับนักเรียนในสถานศึกษา และมีการเก็บเป็นฐานข้อมูลไว้ และทางศึกษาธิการจังหวัดก็ดำเนินการนำมาขึ้นทะเบียน แล้วเปรียบเทียบกับหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อนำมาใช้ในหน่วยการเรียนรู้สำหรับการทำแผนสอนนักเรียน เมื่อทางโรงเรียนหรือครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวมาสอนกับนักเรียนทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ช่วงเวลาดังกล่าวจะมีการเชิญคณะช่างแทงหยวกเมืองเพชรมาสาธิต พร้อมทั้งให้ความรู้เพิ่มเติมให้แก่แก่นักเรียน นอกจากนี้ยังได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ มีการสนับสนุนยกย่องให้รางวัลแก่นักเรียนที่ชนะการแข่งขัน สำหรับงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆ จะได้รับการสนับสนุนจาก จังหวัดเพชรบุรี วัฒนธรรมจังหวัด รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมจะมีการร่วมกันถอดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างเป็นระบบในแฟ้มพัฒนางาน ตำราเรียน เอกสารและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์ เว็บไซต์ ของโรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อใช้ค้นหาคำความรู้สำหรับการเรียนการสอนครั้งต่อไป เพื่อการพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแทงหยวกกล้วย สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The objectives of the knowledge management of the local wisdom on the art of banana trunk carving in schools under the Secondary Educational Service of Area Office 10 Petchaburi Province were to study 1) levels of the knowledge management of the local wisdom on the art of banana trunk carving in schools under the Secondary Educational Service of Area Office 10 Petchaburi Province, 2) factors that affected the knowledge management of the local wisdom on the art of banana trunk carving in schools under the Secondary Educational Service of Area Office 10 Petchaburi Province, 3) ways to manage the knowledge of the local wisdom on the art of banana trunk carving in schools under the Secondary Educational Service of Area Office 10 Petchaburi Province. The study used the mix method approach. For the quantitative method, the population were 300 teachers who were under the Secondary Educational Service of Area Office 10 Petchaburi Province. For the qualitative method, the samples were 19 people who were related to the study's topic such as (1) 1 officer of Provincial Educational Office, (2) 1 officer of Provincial Culture Office, (3) 1 management personnel of Educational Service, (4) 8 instructors of banana trunk carving and teachers who teach the related arts subject, (5) 8 banana trunk carving artisans. The results of the levels of the knowledge management of the local wisdom on the art of banana trunk carving in schools under the Secondary Educational Service of Area Office 10 Petchaburi Province, which consisted of seeking, building up, filing and retrieving, transferring

and utilizing, process management, and communication management, found that the score of the survey was at the highest level overall. The process management had the highest score level followed by filing and retrieving, and seeking respectively. For factors that affected the knowledge management of the local wisdom on the art of banana trunk carving in schools, which consisted of leadership, culture, information technology, measurement, infrastructure, vision, learning skills, participation, and work atmosphere, found that the score of the survey was at the high level overall. The first highest score was culture, second was information technology, and third was infrastructure. For the ways to manage the knowledge of the local wisdom on the art of banana trunk carving in schools under the Secondary Educational Service of Area Office 10 Petchaburi Province, Provincial Education Office, Provincial Culture Office, and Educational institutes are going to be working together, creating local wisdom network, sharing experiences of useful local wisdom from the past to create new knowledge to develop teaching and learning for students in educational institutions and keep it as a database. And the Education Ministry will carry out to register and compare it with the school curriculum to be added to the unit for making a student teaching plan. When the school or the teacher in the subject group brings such knowledge to teach students both in theory and practice, during this time, there will be an invitation of a group of technicians to demonstrate along with providing additional knowledge to students. Also, students who win the competition will be supported with reward and for budgeting activities will receive support from the provincial office of Petchaburi, provincial culture office, including local government organizations. After the completion of the activity, the knowledge of local wisdom will be shared systematically in development files, textbooks, documents and information technology systems such as computer or websites in schools of Petchaburi's areas in order to find knowledge for the next teaching and learning for sustainable development of knowledge management and local wisdom in educational institutions.

Keywords: The Knowledge Management, Local Wisdom, Banana Trunk Carving, the Secondary Educational

บทนำ

สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่ส่งผลกระทบต่อองค์การต่อวิถีคิด กระบวนการทำงานของคนในองค์การ ตลอดจนแรงขับเคลื่อนขององค์การที่มุ่งการแข่งขันและความเป็นเลิศโดยมีความรู้เป็นฐานได้ก่อให้เกิดแนวคิดของการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ขึ้น ซึ่งในปัจจุบันการจัดการความรู้ยังถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญของกลยุทธ์ด้านความรู้ โดยพบว่าหลายองค์การได้นำความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์และใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของบุคลากรให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์การ (ทัศนหาญพล, 2557: 23) อีกทั้ง Serenko (2013: 34) ยังกล่าวในทิศทางเดียวกันว่า การที่องค์การขยายขอบเขตความสามารถในการสร้าง

อนาคตอย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งมีการสร้างปัจจัยส่งเสริมเพื่อความอยู่รอดได้นั้น จำเป็นต้องมีการจัดการความรู้ในการปรับตัวเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับองค์กรของตน

นอกจากนี้ Rehab and Arisha (2010: 143) ได้กล่าวว่า “การนำการจัดการความรู้ในองค์กรมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาพื้นฐานในยุคปัจจุบัน ยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดความสูญเสีย และยังเป็นการใช้ทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องเวลาในการพัฒนางานได้อย่างคุ้มค่า แต่ทั้งนี้ทุกองค์กรจะต้องมีแนวคิดที่จะปรับเปลี่ยนการทำงานโดยไม่ยึดติดกับความสำเร็จเดิม ๆ ร่วมด้วย ดังนั้นนักบริหารจัดการจึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้มากยิ่งขึ้น โดยมีการบูรณาการความรู้ขององค์กรให้เกิดประโยชน์ สร้างคุณค่ารูปแบบผลผลิต นวัตกรรม การบริการหรือกระบวนการที่เกื้อหนุนให้องค์กร เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง” ซึ่ง วชิร ตระกูลงาม (2542: 33) ยังได้กล่าวไว้ด้วยว่า “การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้นั้นทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมและมีความตั้งใจจริง เพื่อเร่งสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาคนที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติได้ต่อไป ดังนั้นสถานศึกษาจึงถือเป็นหน่วยปฏิบัติการทางการศึกษาที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด มีหน้าที่ให้บริการทางการศึกษาที่ต้องจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนโดยตรงอีกทั้งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้”

ภาวะวิกฤติหลายด้าน โดยเฉพาะวิกฤติเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้สะท้อนให้เห็นถึงความถดถอยและความเสื่อมโทรมทางจิตใจ และสติปัญญาที่ขาดภูมิธรรม และภูมิปัญญาในการปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกที่มีผลทำให้คนไทยบางส่วนนิยมที่จะพัฒนาตนเองหรือองค์กรให้เป็นไปตามแนวคิดแบบตะวันตก แต่ในขณะเดียวกันยังมีชุมชนหลายแห่งที่ยังคงดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทยที่สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย จึงทำให้ชุมชนเหล่านั้นรอดพ้นจากวิกฤติต่าง ๆ มาได้จากความสำเร็จและความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของภูมิปัญญาไทยจึงทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรม และการจัดการศึกษาของประเทศหันมาให้ความสนใจ และได้กำหนดนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยการบริหารและการจัดการเพื่อฟื้นฟูศักยภาพของภูมิปัญญาไทยจนเป็นที่ยอมรับมากขึ้น หากแต่ยังพบว่า การดำเนินการจัดการศึกษาของหน่วยงานวัฒนธรรมท้องถิ่นยังมีอุปสรรคอีกหลายประการที่ยังไม่สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยมาปรับใช้ได้เหมาะสม เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่ยังคงมองว่าภูมิปัญญาไทยนั้นไม่มีความทันสมัยขาดความน่าสนใจ ทั้งยังไม่สามารถสร้างสรรค์องค์ความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังไม่มีระบบการเก็บบันทึกและรวบรวมข้อมูลการประมวลผลการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้ผู้คนละเลยภูมิปัญญาไทย ประกอบกับครูส่วนใหญ่ไม่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะบ่งบอกถึงวิถีชีวิตและความงดงามของท้องถิ่นนั้น (วชิร ตระกูลงาม, 2552: 338-339)

การแทงหยวกจัดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ เป็นศิลปะที่ต้องใช้ความประณีต ความอดทนในการประดิษฐ์ลวดลายต่าง ๆ ลงบนตัวหยวกกล้วย การเรียนรู้การแทงหยวกกล้วยจากผู้เชี่ยวชาญในระดับสูง รวมถึงขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแทงหยวกกล้วย ทั้งพิธีไหว้ครูแทงหยวก การเลือกชนิดของกล้วย ขนาดต้นกล้วย ขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้แบบรุ่นต่อรุ่น (วีระ ขำดวง, 2551: 44-51) เมื่อกล่าวถึงการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรีเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงเรื่องการแทงหยวกในระดับชาติ โดยผลงานต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับจากการได้ถวายงานพระราชพิธีสำคัญ ๆ ระดับประเทศหลายงานสิ่งเหล่านี้ ล้วนแสดงให้เห็นถึงความสามารถของช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรี เช่น

การแทงหยวกกล้วยเพื่อประกอบพระจิตกาธานในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ แต่เนื่องด้วยยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ปัจจุบันวัฒนธรรมการแทงหยวกค่อย ๆ เลือนหายไปตามกาลเวลา โดยมีสาเหตุจากหลายปัจจัย เช่น การหันไปใช้วัสดุอื่นแทนหยวกกล้วย การขาดผู้ที่มีความสนใจในการเรียนแทงหยวก เป็นต้น โดย ป. มหาจันทร์ (2540: 2) กล่าวว่า เหตุผลต่างๆที่ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการแทงหยวกเลือนหายไปล้วนมีผลต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา เรื่องการแทงหยวกกล้วยของจังหวัดเพชรบุรีด้วยเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้กลุ่มช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรี จึงได้ จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ศิลปะการแทงหยวกโดยมีการถ่ายทอดการจัดการความรู้ให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาต่างๆใน จังหวัดเพชรบุรี และมีเครือข่ายที่ร่วมมือกับหน่วยงานราชการในจังหวัดเพชรบุรี จัดการอบรมและถ่ายทอด ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ (วีระ ขำดวง, 2551: 44-51)

จากปัญหาการเลือนหายที่อาจนำไปสู่การสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วย ซึ่งนับเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่ายิ่งของคนไทย การนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้ในสถานศึกษาอันเป็น รากฐานสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม ย่อมมีส่วนที่จะทำให้เกิดแนวทางการอนุรักษ์การส่งเสริมภูมิปัญญา การสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติให้ดำรงอยู่พร้อมทั้งสามารถนำความรู้นั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า ฉะนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งให้ความสำคัญกับจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วย ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมในการเรียนการสอนเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วย และมีการถ่ายทอดการจัดการความรู้ให้แก่ เยาวชนในสถานศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยมาใช้ในการจัดการศึกษา อันเป็นรากฐานของการพัฒนาคน และสังคม เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาติ อันจะ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้น และนำพาความเจริญก้าวหน้า ให้แก่ชาติบ้านเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาระดับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี
3. ศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทง หยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ (1) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง การแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัด

เพชรบุรี ประกอบด้วย (1.1) ภาวะผู้นำ (1.2) วัฒนธรรม (1.3) เทคโนโลยี (1.4) การวัดผล (1.5) โครงสร้างพื้นฐาน (1.6) วิสัยทัศน์ (1.7) ทักษะการเรียนรู้ (1.8) การมีส่วนร่วม (1.9) บรรยากาศการทำงาน และ (2) การจัดการความรู้ ประกอบด้วย ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ (2.1) การแสวงหาความรู้ (2.2) การสร้างความรู้ (2.3) การจัดเก็บและค้นคืนความรู้ (2.4) การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ (2.5) การจัดการกระบวนการ (2.6) การจัดการการสื่อสาร และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะของการแห่หอยกกล้วยในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประชากร ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ทั้ง 22 โรงเรียน มีจำนวน 1,194 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างคือ 300 คน

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจงที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มี 5 กลุ่ม ประกอบด้วย ศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 1 คน วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูสอนวิชาการแห่หอยกกล้วยและครูสอนกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 คน และคณะช่างแห่หอยกเมืองเพชร จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 19 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ที่มีการจัดการศึกษาศิลปะของการแห่หอยกกล้วย คือ จำนวน 22 โรงเรียน ได้แก่ (1) โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี (2) โรงเรียนเบญจมเทพวิทยาสังเคราะห์จังหวัดเพชรบุรี (3) โรงเรียนบางจานวิทยา (4) โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) (5) โรงเรียนคงคาราม (6) โรงเรียนดอนยางวิทยา (7) โรงเรียนโยธินบูรณะ เพชรบุรี (8) โรงเรียนเขาย้อยวิทยา (9) โรงเรียนหนองหญ้าปล้องวิทยา (10) โรงเรียนวชิรธรรมโศภิต (11) โรงเรียนบางตะบูนวิทยา (12) โรงเรียนบ้านแหลมวิทยา (13) โรงเรียนโตนดหลวงวิทยา (14) โรงเรียนห้วยทรายประชารักษ์ (15) โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬารามราชวิทยาลัย เพชรบุรี (16) โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี (17) โรงเรียนหนองจอกวิทยา (18) โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา (19) โรงเรียนท่ายางวิทยา (20) โรงเรียนบ้านลาดวิทยา (21) โรงเรียนแก่งกระจานวิทยา (22) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา

4. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้กำหนดขอบเขตด้านเวลา คือ เดือนมกราคม พ.ศ.2563 – พฤษภาคม พ.ศ.2564 ซึ่งเป็นช่วงเปิดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแห่หอยกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ตัวแปรต้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแห่หอยกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยบูรณาการจากแนวคิดของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547), Burn (1978), Podsakoff

(1990), Edward (1881), Kroeber and Kluckhohn (1952), Dressel and Mayhew (1976), Marquardt (1994), Locke (1991), De Cecco (1968), Gibson (1991), Kelly (1980), พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547), บุญส่ง หาญพานิช (2546) ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการวัดผล ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ ปัจจัยด้านทักษะการเรียนรู้ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านบรรยากาศการทำงาน

สำหรับตัวแปรตาม ในด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยบูรณาการแนวคิดของ Marquardt (1996) และ Stephen (2005) ได้แก่ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บและค้นคืนความรู้ การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ การจัดการกระบวนการและการจัดการการสื่อสาร มาใช้เป็นตัวแปรตาม

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วย

- 1) ด้านภาวะผู้นำ
- 2) ด้านวัฒนธรรม
- 3) ด้านเทคโนโลยี
- 4) ด้านการวัดผล
- 5) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
- 6) ด้านวิสัยทัศน์
- 7) ด้านทักษะการเรียนรู้
- 8) ด้านการมีส่วนร่วม
- 9) ด้านบรรยากาศการทำงาน

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

- 1) การแสวงหาความรู้
- 2) การสร้างความรู้
- 3) การจัดเก็บและค้นคืนความรู้
- 4) การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์
- 5) การจัดการกระบวนการ
- 6) การจัดการการสื่อสาร

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้การวิจัยเชิงผสม (Mix Method Research) โดยนำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกันในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้มีการทำวิจัยเชิงปริมาณก่อน จากนั้นจึงทำวิจัยเชิงคุณภาพอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือและมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 1,194 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยอาศัย สัดส่วนและมีการคำนวณตามสูตรการกำหนดขนาดตัวอย่างของยามานะ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างคือ ครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 300 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1 ลักษณะเครื่องมือ

โดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือวิจัยจะประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสพการณ์การทำงาน ประสพการณ์อบรม

ตอนที่ 2 ระดับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยใน สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งลักษณะคำถามเป็น แบบเลือกตอบโดยใช้แบบเลือกตอบมาตราส่วนประมาณค่า (Linker Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ระดับสูงมาก = 5 ระดับสูง = 4 ระดับปานกลาง = 3 ระดับน้อย = 2 และระดับน้อยมาก = 1

ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ โดยใช้แบบเลือกตอบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับได้แก่ ระดับสูงมาก = 5 ระดับสูง = 4 ระดับปานกลาง = 3 ระดับน้อย = 2 และระดับน้อยมาก = 1

ตอนที่ 4 แนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งลักษณะคำถามปลายเปิด

2.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 ศึกษาระดับการจัดการความรู้ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ ความคิดเห็นการจัดการ ความรู้ และแนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษา

2.2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษาและกรอบแนวคิดการวิจัย

2.2.3 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย

2.2.4 นำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงจนกว่าจะอนุมัติผ่านร่างแบบสอบถาม

2.2.5 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.3 การหาคุณภาพเครื่องมือ

เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูล จึงทำให้ ต้องมีการหาคุณภาพเครื่องมือ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งที่ผู้วิจัยจะพัฒนาเครื่องมือดังกล่าวให้มีความเที่ยงตรง (Validity) และมีความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.3.1 นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3.3.2 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงก์กับข้อคำถาม (Item of Objective Congruence - IOC) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2559: 249)

เกณฑ์การให้คะแนนรายข้อมีดังนี้

คะแนนเท่ากับ +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

คะแนนเท่ากับ 0 เมื่อไม่แน่ใจหรือข้อคำถามมีลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจน

คะแนนเท่ากับ -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

เลือกข้อคำถามที่ค่า IOC อยู่ในเกณฑ์ 0.6 – 1.0 ใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถามกรณีข้อคำถามใดไม่ผ่านค่า IOC ผู้วิจัยจะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญหาค่า IOC ใหม่ หรือหากเป็นข้อคำถามที่ไม่กระทบต่อวัตถุประสงค์ผู้วิจัยจะดำเนินการตัดข้อนั้น

3.3.3 ทดลองใช้เครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 ชุด เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-Total Correlation) พบว่าคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทุกข้อ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาช (Cronbach) เป็นเกณฑ์การยอมรับไว้ว่าค่า α มากกว่า และเท่ากับ 0.8 ขึ้นไป จึงสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูง (Jump, 1978) เมื่อทดสอบค่าความตรงและค่าความน่าเชื่อถือผ่านตามเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อให้ได้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความถูกต้องสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง 22 โรงเรียน

3.2 ผู้วิจัยกำหนดให้ผู้ช่วยผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 3 คน เพื่อนำแบบสอบถามแจกให้กลุ่มตัวอย่าง 300 คน โดยจะดำเนินการอบรมและจัดประชุมเพื่อความเข้าใจในแบบสอบถามและรายละเอียดต่างๆ

3.3 ดำเนินการแจกแบบสอบถามทั้ง 22 โรงเรียน และเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามคืนจนครบตามจำนวนทั้ง 300 ชุด

4. ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับที่มีผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และลงรหัส

4.1.2 กำหนดเกณฑ์การวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

4.1.3 กำหนดเกณฑ์การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์

4.1.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้และการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา: กรณีศึกษาการแทงหยวกกล้วยจังหวัดเพชรบุรี ตามสถิติการหา

ความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) โดยวิธี Stepwise

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จะทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเครื่องคอมพิวเตอร์และมีสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ในการวัดระดับปัจจัยและการพัฒนาทุนมนุษย์ของกองบัญชาการในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้วิจัยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division) สถิติอนุมาน และข้อมูลเสนอแนะเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้วิธีจัดกลุ่มเนื้อหาที่มีลักษณะเดียวกันและแจกแจงความถี่แล้วการพรรณนาความ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก และการทำสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีรายละเอียดของการศึกษา ดังนี้

- (1) ศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 1 คน
- (2) วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 1 คน
- (3) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน
- (4) ครูสอนวิชาการแทงหยวกและครูผู้สอนประจำกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 คน
- (5) คณะช่างแทงหยวกเมืองเพชร จำนวน 8 คน

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภายหลังจากการวิจัยเชิงปริมาณเสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 1 คน วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูสอนวิชาการแทงหยวก และครูสอนกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 คน ก่อน และดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) คณะช่างแทงหยวกเมืองเพชร จำนวน 8 คน จำนวน 1 ครั้ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ขออนุญาตเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม เพื่อขอทำการสัมภาษณ์ประกอบการทำ

คุณวุฒิพนธ์

3.2 นัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอทำการสัมภาษณ์

3.3 ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวันและเวลาที่นัดหมาย โดยก่อนทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัย จะทำการชี้แจงขั้นตอนและรายละเอียดต่างๆ ในการสัมภาษณ์

3.4 หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้น ผู้วิจัยจะขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อเชิญเข้าร่วม การสนทนากลุ่ม ซึ่งจะมีการแจ้งรายละเอียดต่อไป

3.5 นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

3.6 ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม โดยดำเนินการสนทนากลุ่มตามประเด็นการสนทนากลุ่มที่ได้ กำหนดไว้ โดยใช้เวลาในการสนทนากลุ่ม ประมาณ 120-180 นาที

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 79.0 และเป็นเพศชาย จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 66.0 และเป็นปริญญาโท จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งครู จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 83.3 ตำแหน่งครูผู้ช่วย จำนวน 46 คิดเป็นร้อยละ 15.3 มีประสบการณ์ทำงาน 15 ปีขึ้นไป มีจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 ประสบการณ์อบรมต่ำกว่า 5 ปี มีจำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 55.0

1.2 ระดับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

การวิเคราะห์ระดับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บและการค้นคืน การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ การจัดการกระบวนการ และการจัดการสื่อสาร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษา ให้คะแนนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.64 โดยให้คะแนนด้านการจัดการกระบวนการมากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการจัดการตามด้านนั้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 ด้านการจัดการสื่อสาร เป็นอันดับ 2 มีการจัดการตามด้านนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.85 รองลงมาเป็นด้านการจัดเก็บและการค้นคืน มีการจัดการตามด้านนั้น ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.61 และด้านการแสวงหาความรู้ เป็นลำดับสุดท้าย มีการจัดการตามด้านนั้นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.34

1.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1

จากการทดสอบสมมติ พบว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.58 โดยมีเรื่องการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างบรรยากาศสถานการณ์ให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ในท้องถิ่น เพื่อดึงให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73 และเรื่องกำหนดงบประมาณ / สิ่งจำเป็นที่ต้องใช้ในการดำเนินการจัดการความรู้ในท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.47

สมมติฐานที่ 2

จากการทดสอบสมมติ พบว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ด้านวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.89 โดยมีเรื่องการแบ่งปันความรู้ร่วมกันโดยไม่คิดว่าทำให้ตนเองหมดความสำคัญ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.99 และเรื่องส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักเรียนในสถานศึกษาเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.77

สมมติฐานที่ 3

จากการทดสอบสมมติ พบว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ด้านเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.82 โดยมีเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.89 และเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาความรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องนักเรียนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่ายขึ้น รวดเร็วและสะดวกทุกเวลาและทุกสถานที่ เช่น มีคอมพิวเตอร์ไว้บริการสืบค้นหา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.77

สมมติฐานที่ 4

จากการทดสอบสมมติ พบว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ด้านการวัดผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.71 โดยมีเรื่องการเตรียมการและทำการตรวจประเมินการจัดการความรู้ทุกระดับในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.81 และเรื่องการรายงานผลการตรวจประเมินการจัดการความรู้ในท้องถิ่นให้ผู้เรียนทราบมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.67

สมมติฐานที่ 5

จากการทดสอบสมมติ พบว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ด้านโครงสร้างพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.50 โดยมีเรื่องสถานที่ให้นักเรียนได้พบปะเพื่อสนทนาจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ เช่น ห้องประชุมห้องกิจกรรม เป็นต้นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.62 และเรื่องบอร์ดสำหรับติดประกาศเกี่ยวกับงานบริการ จัดการความรู้ในท้องถิ่นโดยเฉพาะ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.37

สมมติฐานที่ 6

จากการทดสอบสมมติ พบว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ด้านวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.72 โดยมีเรื่องยุทธศาสตร์พัฒนาการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.76 และเรื่องวิสัยทัศน์เพื่อผลักดันให้การปฏิบัติงานมุ่งสู่การยอมรับในโรงเรียน ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.68

สมมติฐานที่ 7

จากการทดสอบสมมติ พบว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ด้านทักษะด้านการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.85 โดยมีเรื่องการใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อเพิ่มพูนพัฒนาการด้านทักษะต่าง ๆ โดยมุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.93 และเรื่องการจัดทำแผนการจัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์เนื้อหา สภาพแวดล้อมและความสามารถของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.78

สมมติฐานที่ 8

จากการทดสอบสมมติ พบว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.64 โดยมีเรื่องการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้คำแนะนำในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.70 และเรื่องการมีส่วนร่วม

ในการกำหนดนโยบายการวางแผน และการจัดทำโครงการด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของหน่วยงานอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.60

สมมติฐานที่ 9

จากการทดสอบสมมติ พบว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ด้านบรรยากาศการทำงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.79 โดยมีเรื่องการปฏิบัติงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมงานด้วยความสบายใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.87 และเรื่อง วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือในการปฏิบัติงานในหน่วยงานของท่านมีสภาพการใช้งานได้ดี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73

2. ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

2.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

การวิเคราะห์ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการวัดผล ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านวิสัยทัศน์ ด้านทักษะการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านบรรยากาศการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษา ให้คะแนนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.72 โดยให้คะแนนด้านวัฒนธรรม มากเป็นอันดับที่ 1 กล่าวคือ มีการจัดการตามด้านนั้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.89 ด้านทักษะการเรียนรู้ เป็นอันดับ 2 มีการจัดการตามด้านนั้นอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.85 รองลงมาเป็นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการจัดการตามด้านนั้น ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีระดับค่าเฉลี่ย 3.82 และด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นลำดับสุดท้าย มีการจัดการตามด้านนั้นอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.50

2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ เรื่อง ศิลปะของการแทงหยวกกล้วยกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพความเป็นจริงมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก อยู่ในระดับสูง (0.772) และเมื่อพิจารณาระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยทั้ง 9 ตัวแปร กับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะพบว่า ด้านการวัดผลมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยอยู่ในระดับสูง (0.896) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.3 ผลการวิเคราะห์สมการทำนายของปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี สรุปได้ว่ามีเพียง 5 ปัจจัย ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านภาวะ

ผู้นำ (2) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน (3) ปัจจัยด้านทักษะการเรียนรู้ (4) ปัจจัยด้านการวัดผล (5) ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ที่มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องศิลปะของการแห่หอยกกล้วยกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแห่หอยกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

3. แนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการแห่หอยกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

3.1 หน่วยงานของจังหวัดเพชรบุรี ศึกษาธิการจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด ผู้บริหารสถานศึกษา ครูสอนวิชาการแห่หอยกกล้วยและครูผู้สอนประจำกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้อง คณะช่างแห่หอยกเมืองเพชร จะมีการทำงานร่วมกัน ร่วมสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แพร่ประสพการณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ ในอดีตมาใช้สร้างความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้กับนักเรียนในสถานศึกษา และมีการเก็บเป็นฐานข้อมูลไว้ และทางศึกษาธิการก็ดำเนินการนำมาขึ้นทะเบียน แล้วเปรียบเทียบกับหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อนำมาใส่ในหน่วยการเรียนรู้สำหรับการทำแผนสอนนักเรียน เมื่อทางโรงเรียนหรือครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้นำองค์ความรู้ดังกล่าวมาสอนกับนักเรียนทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ช่วงเวลาดังกล่าวจะมีการเชิญคณะช่างแห่หอยกเมืองเพชรมาสาธิต พร้อมทั้งให้ความรู้เพิ่มเติมให้แก่นักเรียน นอกจากนั้นยังได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิ เช่นการจัดนิทรรศการเพื่อประกวดและโชว์ผลงานของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ มีการสนับสนุนยกย่อง ให้รางวัลแก่นักเรียนที่ชนะการแข่งขัน สำหรับงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆ จะได้รับการสนับสนุนจากจังหวัดเพชรบุรี วัฒนธรรมจังหวัด รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมจะมีการร่วมกันถอดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างเป็นระบบในแฟ้มพัฒนางาน ตำราเรียน เอกสารและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์ เว็บไซต์ ของโรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อใช้ค้นหาความรู้สำหรับการเรียนการสอนครั้งต่อไป

3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแห่หอยกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรีนั้นมีหลายด้าน โดยเริ่มจากศึกษาธิการจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด สถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ นโยบาย และกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความพร้อมของจังหวัดให้มีศักยภาพในการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงก้าวสู่สากลอีกทั้งทางศึกษาธิการจังหวัด ผู้บริหาร ครู นักเรียน ยังร่วมกันนำวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ในท้องถิ่นมากำหนดเป็นแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสาธิต ปฏิบัติจริง ฯลฯ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีคณะช่างแห่หอยกเมืองเพชรที่เต็มใจในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์โดยไม่ปิดบัง แบ่งปันความรู้ให้กับนักเรียนโดยไม่คิดว่าทำให้ตนเองหมดความสำคัญแต่อย่างไร แต่ยินดีที่จะแบ่งปันความรู้ดังกล่าวให้แพร่หลายสืบไป ทั้งในกลุ่มโรงเรียนต่างๆ มหาวิทยาลัย และประชาชนผู้ที่สนใจในจังหวัดเพชรบุรี

3.3 แนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการแห่หอยกในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรีนั้น ศึกษาธิการจังหวัดวัฒนธรรมจังหวัด สถานศึกษา ได้ร่วมมือกันทุกหน่วยงานเพื่อการพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน มีการกำหนดในหลักสูตรการเรียนการสอน รวมถึงมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูล โดยการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่อย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นที่ศึกษาดังนี้

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี มีการจัดกระบวนการจัดการความรู้ที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของพวงพรรณ แสงนาโก (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเขสมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยพบว่า กระบวนการจัดการความรู้ ได้แบ่งออกเป็น 7 กระบวนการ ได้แก่ การค้นคืนความรู้ การเสาะและแสวงหาความรู้ การจัดระบบความรู้ การประมวลผลและการกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันการแลกเปลี่ยนความรู้ และยังได้สรุปกระบวนการจัดการความรู้ได้ 7 ด้าน ดังนี้ 1) การค้นหาความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดระบบความรู้ 4) การประมวลผลและการกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7) การเรียนรู้

ปัจจัยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี มองว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้มากที่สุดนั้นเป็นปัจจัยด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะเรื่องการแบ่งปันความรู้ร่วมกันโดยไม่คิดว่าทำให้ตนเองหมดความสำคัญ ทำให้นักเรียนเข้าถึงองค์ความรู้ได้ง่าย เกิดความเป็นกันเองระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ถ้าที่จะถามในประเด็นที่สงสัย ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547), Burn (1978), Podsakoff (1990), Edward (1881), Kroeber and Kluckhohn (1952), Dressel and Mayhew (1976), Marquardt (1994), Locke (1991), De Cecco (1968), Gibson (1991), Kelly (1980), พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547) และบุญส่ง หาญพานิช (2546) ที่ผู้วิจัย นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาถึงการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกในสถานศึกษาพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี ซึ่งจะทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ 9 ปัจจัย ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม 3) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี 4) ปัจจัยด้านการวัดผล 5) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน 6) ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ 7) ปัจจัยด้านทักษะการเรียนรู้ 8) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และ 9) ปัจจัยด้านบรรยากาศการทำงาน

ผลการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพของงานวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดกระบวนการที่ดี ที่มีการระดมความคิดร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งวัฒนธรรมจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด สถานศึกษา และบุคคลที่มีความรู้เรื่องศิลปะการแทงหยวกกล้วย ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ นำไปสู่การจัดทำแผนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีการจัดเก็บข้อมูลที่ดีในฐานอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ผู้สอนเกิดความสะดวกในการหยิบหรือนำข้อมูลไปใช้ มีศูนย์วัฒนธรรมให้นักเรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา หากนักเรียนท่านใดสนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมเพื่อนำไปเป็นอาชีพ ก็จะมีครูเป็นผู้สอนเสริมให้ มีคณะช่างแทงหยวกเมืองที่มีศักยภาพและเต็มใจ มีความพร้อมมาทำกิจกรรมอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่กันเรียนและประชาชนที่สนใจ อีกทั้งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานราชการต่างๆ อีกด้วย ทำให้มั่นใจได้ว่าศิลปะการแทงหยวกกล้วยจะไม่หายไปจากเมืองเพชรบุรีอย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ด้านการจัดการกระบวนการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมโครงการต่างๆ ทางโรงเรียนจะมีการจัดเพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อส่งเสริมความสามารถของนักเรียนให้แสดงออกได้อย่างเต็มศักยภาพ แต่จะมุ่งเน้นโดยคำนึงถึงความสามารถของนักเรียนเป็นรายบุคคล ทำให้นักเรียนบางคนหรือบางกลุ่ม ถูกมองข้ามเนื่องจากไม่มีความสามารถด้านศิลปะการแทงหยวกกล้วย ดังนั้นทางโรงเรียนจึงควรให้ความสนใจนักเรียนกลุ่มนี้ ให้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวกกล้วยมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมด้านการจัดการกระบวนการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม

1.2 ด้านการจัดการสื่อสารสถานศึกษาจะมีการจัดประชุม เพื่อกำกับและติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวกกล้วยมากเป็นประจำสม่ำเสมอ แต่ไม่มีนักเรียนเข้าฟังหรือร่วมประชุมด้วย ดังนั้นในการประชุมเพื่อเตรียมแผนการเรียนการสอนในแต่ละเทอม ควรมีตัวแทนจากกลุ่มนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมด้วย

1.3 ด้านวัฒนธรรมนั้นสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการมีเครือข่ายในการจัดการความรู้ในห้องเรียน โดยให้นักเรียนเข้ามาเป็นตัวแทนเครือข่ายด้วย

1.4 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทางสถานศึกษาจะมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แต่เนื่องจาก คอมพิวเตอร์ที่ใช้ค้นหาข้อมูลจำกัดและการเข้าไปค้นหาข้อมูลอาจมีข้อจำกัดด้านเวลา ดังนั้นจึงควรเปิดเป็นเว็บไซต์สาธารณะเพื่อให้นักเรียนได้ค้นหาทางโทรศัพท์ได้ เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่ายขึ้น รวดเร็วและสะดวกทุกเวลาและทุกสถานที่

1.5 ด้านการวัดผลและประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาเพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการความรู้ของห้องเรียนในสถานศึกษานั้น นักเรียนคนใดมีความสนใจและสามารถแทงหยวกกล้วยได้เป็นที่พึงพอใจแก่ครูผู้สอนก็จะได้คะแนนดี แต่นักเรียนบางคนที่ไม่สามารถแทงหยวกกล้วยได้หรือทำได้ไม่ดี ก็จะได้คะแนนน้อย ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรให้ทำกิจกรรมอื่นเกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวกกล้วยเพิ่มเติม เพื่อเป็นการเพิ่มคะแนนให้นักเรียน

1.6 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน สถานศึกษาจะมีสถานที่ให้นักเรียนได้พบปะพูดคุยเพื่อสนทนา จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้เกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวกกล้วย เช่น ห้องประชุม ห้องกิจกรรม เป็นต้น จึงควรจัดครูประจำห้องดังกล่าวไว้เป็นที่ปรึกษาและคอยให้ความรู้แก่นักเรียนด้วย

1.7 ด้านวิสัยทัศน์ สถานศึกษาจะมีการกำหนดอย่างชัดเจนถึงเป้าหมายการเรียนการสอน แต่จากการศึกษาพบว่า ศิลปะการแทงหยวกกล้วย เมื่อนักเรียนได้รับการปลูกฝังให้มีความรักและเริ่มทำเป็นแล้ว เมื่อจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ก็จะมุ่งมั่นเรียนในคณะที่ตนเองชอบ จนทำให้หลงลืมวิชาศิลปะการแทงหยวกกล้วย ทางมหาวิทยาลัยจึงควรมีวิชาศิลปะการแทงหยวกกล้วยให้นักศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียนด้วย

1.8 ด้านทักษะการเรียนรู้ สถานศึกษาได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาด้วยตนเอง ด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น การสาธิต ปฏิบัติจริง ฯลฯ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่ควรศึกษาเพิ่มถึงแนวทางในการใช้วัสดุอื่นทดแทน การคงสภาพ หรือวิธีการยืดอายุของกาบกล้วยด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาตัวแปรในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึก หรือเข้าไปเก็บข้อมูลในโรงเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาอย่างแท้จริง

2.2 ควรมีการประยุกต์ใช้ตัวแปรด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ที่ได้ศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ แล้วศึกษาระดับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาว่า มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือไม่

2.3 ควรศึกษาโครงสร้างของสถานศึกษา เพื่อที่จะได้ทราบถึงกระบวนการที่สัมพันธ์กันของโครงสร้างภายในองค์กร เพื่อจะสร้างโมเดลของโครงสร้างสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษา

2.4 ควรศึกษาถึงกระบวนการติดต่อสื่อสารที่ดี และวิธสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงปัญหาของผู้ปกครองและประชาชนได้อย่างถ่องแท้และดึงผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา

2.5 ควรศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกในแต่ละปัจจัย เช่น ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม เป็นต้น ว่ามีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ และมีปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลมากน้อยเพียงใด

2.6 ควรศึกษาผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ สามารถนำสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา มีประสิทธิภาพในการจัดการความรู้ เพื่อที่จะได้นำมาเป็นแบบอย่างในการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องศิลปะของการแทงหยวกกล้วยในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. (2542). การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.

กรมวิชาการ. (2544). คำอธิบายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). นโยบายส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2549.

กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาฉบับได้รับความเห็นชอบ

จากคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

บุญส่ง หนูพานิช. (2546). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์

ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การอุดมศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2546). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร

ดุษฎีบัณฑิต (การอุดมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เบญจา ยอดดำเนิน-แอ๊ดติงส์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). **การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย**. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีโนพัลลิซซิ่ง (ประเทศไทย. วิลาวลัย มาคุ้ม. (2549). **การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ**. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วีรุธ มาชะศิรินันท์. (2541). **การพัฒนาวิสัยทัศน์ผู้นำ**. กรุงเทพฯ : เอ็กเปอร์เน็ท.
- วีระพล แสงรัตน์ทองคำ. (2544). **วิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์ คอ.ม. (การบริหารอาชีวศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2541). **วิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี 2000**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- _____. (2541). **แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- _____. (2542). **แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- _____. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- _____. (2547). **สถิติข้อมูลทางการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2547**. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวง.
- สุภาภรณ์ จันทวานิช. (2550). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หทัยกาญจน์ ชูตระกูล. (2557). **การจัดการความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารของชุมชนตลาดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียน (Duties of Authors)

1. ผู้เขียนต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย ไม่ให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. หากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในผลงานตัวเอง ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานเหล่านั้น รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความ
4. ผู้เขียนต้องเขียนบทความวิจัยให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในผลงานวิชาการนั้นจริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความตามหลักวิชาการเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการต้องตัดสินใจคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
5. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ ผู้ประเมิน และทีมผู้บริหาร
6. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น
7. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้นๆ พร้อมชี้แจงเหตุผลต่อผู้เขียน

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ทรงคุณวุฒิมีความตระหนักว่า ไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะได้ ผู้ทรงคุณวุฒิควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ทรงคุณวุฒิควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาที่อยู่บนหลักวิชาการ ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจบทความ
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าบทความที่ประเมินมีส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
5. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากผลงานทางวิชาการที่ตนเองได้ทำการประเมิน

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ต้องเป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาที่เกี่ยวข้องกับภาษา วรรณกรรม คติชนวิทยา โบราณคดี ศิลปะ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว การโรงแรม สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การพัฒนาชุมชน การปกครอง การศึกษาและสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นบทความประเภทบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์หรือบทความทวิทัศน์หนังสือ
2. ต้นฉบับบทความให้เขียนด้วยภาษาไทย โดยระบุชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ตำแหน่งงานและสถานที่ทำงาน
3. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองและประเมินคุณภาพจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 คน
5. บทความที่ส่งมาต้องไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
6. เนื้อหาและความคิดเห็นในบทความเป็นของผู้เขียนบทความ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีและกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย จึงถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1. พิมพ์บทความความยาวประมาณ 20-25 หน้า บนกระดาษขาวขนาด B5 (JIS) เว้นระยะขอบ 2 X 2 เซนติเมตร ใส่เลขกำกับมุมบนขวาทุกหน้า (ยกเว้นหน้าแรก) เนื้อหาใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาดตัวอักษร 14
2. ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ให้อยู่กึ่งกลาง ใช้ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา ส่วนชื่อผู้เขียนพิมพ์กึ่งกลาง ใช้ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา เขียนชื่อผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้เครื่องหมายขีดทับคั่น หากมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ตัวเลขยกท้ายชื่อ และใส่ข้อมูลวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) สถานที่ทำงานที่เชิงอรรถโดยใช้ตัวอักษรขนาด 12 สำหรับหัวข้อใหญ่ในเนื้อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา
3. บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละบทคัดย่อมีความยาวไม่เกินหนึ่งหน้ากระดาษขนาด B5(JIS) กำหนดคำสำคัญ (Keyword) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ คำสำคัญภาษาไทยใช้วิธีการเว้นวรรคระหว่างคำ คำสำคัญภาษาอังกฤษใช้จุลภาค (comma) คั่นระหว่างคำ
4. เนื้อหาของบทความวิชาการ ประกอบด้วย 1) บทนำ (Introduction) 2) เนื้อหา (Content) 3) บทสรุป (Conclusion) และ 4) การอ้างอิง (Reference) ส่วนเนื้อหาของบทความวิจัย ประกอบด้วย 1) บทนำ (Introduction) ครอบคลุมความสำคัญ ที่มาของปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล 3) สรุปผลการวิจัย (Conclusion) และการอภิปรายผล (Discussion) 4) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) 5) กิตติกรรมประกาศ (Acknowledge) (ถ้ามี) และ 6) เอกสารอ้างอิง (Reference)
5. เอกสารอ้างอิง ใช้การอ้างอิงตามแนวเอพีเอ (APA: American Psychological Association) มีแหล่งการตีพิมพ์ที่ชัดเจน อาจเป็นหนังสือ วารสาร หรือแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตก็ได้
6. ถ้ามีแผนภูมิ ภาพประกอบหรือกราฟที่ใส่ประกอบไว้ในเนื้อหา ต้องมีชื่อ ที่มา และเลขกำกับชัดเจนด้านล่าง สำหรับตารางให้ใส่ชื่อตารางชัดเจนด้านบนของตาราง

- ## การอ้างอิงเอกสาร

ประอรณุช/โปรงมณีกุล/(2557: 9) กล่าวว่า.....หรือ.....
 (ประอรณุช/โปรงมณีกุล,/2552: 9)
 ฟิลเลย์/(Filley,/1975: 125) กล่าวว่า.....หรือ.....
 (Filley,/1975: 125)

ชื่อผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.//(2545).//การคิดเชิงกลยุทธ์/(พิมพ์ครั้งที่ 3).//กรุงเทพฯ:////////ซัคเซสมีเดีย.
Austin, J.//(1962).//How to do things with words.//London:/Oxford //////////University Press.

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่), เลขหน้า.
 ธารณี/เขาว์ศิลป์.// (2541).// ห้องสมุดกับคนพิการ.// วารสารสถาบันงา, 11(2), 17- 18.
 Van Dijk, T.A.// (1979).// Pragmatics connectives.// Journal of Pragmatics, 3(5), 447-456.

ชื่อผู้แต่ง// (ปีพิมพ์) // **ชื่อเรื่อง** // สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี // จาก URL.
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ // (ม.ป.ป.) // **โรงแรมของประเทศจีน** // สืบค้นเมื่อ // 24 เมษายน
2552, จาก www.thaifita.com/thaifita/Portals/0/.
Collection Development Training for Arizona Libraries. // (2007) // **Acquisition**.
// Retrieved / August 3, 2007, / from // <http://www.dlapr.lib.az.us/cdt.acquis.htm>.

ชื่อผู้แต่ง/(ปีพิมพ์)//ชื่อวิทยานิพนธ์./วิทยานิพนธ์ปริญญา/สาขาวิชา/คณะ/สถาบัน.
 ประอรณุช โปรงมณีกุล./(2543)//การใช้อินเทอร์เน็ตกับงานพัฒนาทรัพยากร //////สารนิเทศใน
 ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย./วิทยานิพนธ์ //////////ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต/สาขา
 บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ //////////คณะศิลปศาสตร์/มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
 Wattana, Piyarat./(2004)//Precipitation and characterization of //////////petroleum
 asphaltenes./Thesis of Doctor of Philosophy./ //////////University of Michigan.

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ //(ปี, เดือน วันที่ให้สัมภาษณ์) //ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์ //หน่วยงานของ //ผู้ให้
สัมภาษณ์ //สัมภาษณ์.

เสนอ กลิ่นงาม //(2560, กรกฎาคม 14) //อธิการบดี //มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. //สัมภาษณ์.
Page, O. //(1991, March 5) //President //Austin Peay State University. //Interview.

หมายเหตุ 1. กรณีที่ผู้เขียนมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อ 3 คนแรก แล้วตามด้วย “และคณะ” หรือ “et al.”
2. / หมายถึง ระยะเว้นวรรค 1 ครั้ง
// หมายถึง ระยะเว้นวรรค 2 ครั้ง

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer Reviewer) ประจำปี

รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ รอดเหตุภัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.สมพล ดำรงเสถียร	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา น้อยจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รองศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ อีระวนิชตระกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.สริตา บัวเขียว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี ไรจน์รุ่งสตัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเชษฐ์ ชีระมณี	ผู้ประเมินอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบา สิทธิการ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอสม พัฒนโชติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกนรินทร์ พึ่งประชา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา มัธยมนันท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธีรา อภิญาเวศพร	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัชชานุช พิธิธนารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ นาคจัน	ผู้ประเมินอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณวิทย์ รอดเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัช วงศ์กัณันท์วัฒนา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวงษ์ เอียสกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณัฐวุฒิ สุวรรณช่าง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พุทธิพล มงคลวรรณ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นัยนปพร ชุตินาตา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาจารย์ ดร.ชัชณพงศ์ ศิริโชตินิศากร	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.อรรณพร กีก้างพลู	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
อาจารย์ ดร.ชีวานันท์ วุฒิพันธุ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น